CONRADI GESNERI MEDICI ET PHILOSOPHI TIGVRINI

Euonymus, siue de Remedijs secretis, pars secunda: nunc primum opera & studio CASPARI VVOLPHII Medici, Physici Tigurini, in lucem editus.

ACCESSIT

EIVSDEM DE EDITIONE VIATICI noui, ad titubantem Antonij Valetij Iuniacens. linguam, Responsio.

Cum gratia & priuilegio Cæsareo ad septennium.

ILLVSTRI AC

GENEROSO DOMINO PETRO *de Grantrye, Domino de Besne, Equiti, & Francorum Christianissimi Regis à Consilijs, & eiusdem apud Alpinos Rhetos Oratori,* CASPARVS VVOLPHIVS *Medicus Tigurinus* S. D.

SCITE quidem & prudēter, summus post Hippocratem Medicorū Galenus alicubi monet, Illustris & generose Domine, non solere eos, qui præclaros uiros imitari uelint, ea in mediū afferre, quę uulgò trita sunt, sed quæ paucis cognita, aut perspecta sint. Præclara sanè oratio, & tanto Philosopho haud indigna, quippe qua prudēter innuit, minimè decere eos, qui magno excelsoq; animo sint, in rerū abiectarū sordibus, & neglectis aut contemptis, sed magnis ac difficilibus rebus operam po

nere, seq; exercere. Hoc ipsum quoque, cum Gesnerus noster, pro ea qua præditus erat & animi magnitudine & prudentia, facilè uideret sibi quoque faciendum: ab ineunte statim ætate, huic studiorum generi, quod secretioris naturæ miracula cõtemplaretur, animum adiunxit. Igitur in eo naturæ studio, primo omnium, quod difficillimum uidebatur, tria magna & quidem præclara, De animaliũ historia, paucissimis hactenus cognita, non sine omniũ maxima admiratione, uolumina confecit. Verum ut hæc eius opera, laudẽ merentur maximam, ita hi libri, maiorem multò peperissent admirationem, quos de natura & facultatibus Stirpium, Mineralium & Metallorũ, Insectorũ, Thermarum, Venenorum, & nonnullarum aliarum rerũ, conscribere sic constituerat, ut multam mihi reliquerit, ad eorum perfectionẽ, materiam undecunque conquisitam. Ex his omnibus, & quibusdam

dam aliȷs, ab eodem inchoatis, non postremum locum obtinebit, eximium profecto hoc, de Remediȷs secretis opus itidem collectum, & non nulla parte sui iam inchoatum. Hoc enim ipsum, non solum modum & rationem docet, qua simplicium & compositarum rerum partes substantiales resoluuntur, id quod per se est & utile & pulchrum: sed etiam, quod multô est maius, ea remedia omnibus spectanda & ad usum conuertenda proponit, quæ uti certissima, & exploratè cognita habuit, sic doluit, quod à plerisque hactenus fuerint occultata. Nam quod ad destillationem attinet, ignorare potest nemo, partium resolutione, res quaslibet fieri ualidiores, meliores, atque ad usum magis accommodatas. Cum etenim qui ualetudine sunt minus firma, non ȷs modo quæ grata & iucunda sunt delectantur: sed ȷs etiam gaudent, quæ minima portione assumpta, citam & festinam ingenitæ

temperaturæ actionem edunt: commodissima hæc illi uisa est ratio, qua ægris gratificetur. Tantum tamq; pretiosum & destillationis, & secretorum remediorum Thesaurũ, cum plerique scirent à Gesnero mihi perficiendum relictum, cœperunt aliqui literis ad me datis, ad suscipiendum tandem huius thesauri editionem me solicitare. Huc accessit id etiam, quod multi, qui ad me ueniebant amici & peregrini, ubi suppellectilem omnem paulò diligentius inspexissent, ut cùm in Medicinę, tum Chymicę artis studiosorum gratiam, in lucem darem, sunt me etiam atque etiam hortati. Alij rursus, quasi deberem hoc Gesneri manibus, me ceu religione quadam urgebant: multi alij, præsertim erga quos eram paulò difficilior, ingratitudinis & inuidiæ nomine suspectum me habebant. At satis intelligebam non temerè & sine iudicio esse diuulgandum illud, cuius tam multæ & magnæ commoditates

tates

tates essent: nec etiam quantus labor ad id perficiendũ requireretur, ignorabam. Ad summum, si dicendum sit quod res est, uix ad id absoluendum accessissem, nisi tu quoque Illustris & generose Domine, tuis me uerbis atque authoritate qua polles, tùm, cum me meamq́ inuisere bibliothecam dignatus fuisti, extimulasses. Quam sanè animi tui propensionem, cùm erga me declaratam, tùm ipsi libro edendo pręstitam, non modò eo tempore quo præsens eras, sed etiam post discessum tuum mirificè ita sum admiratus, ut semper postea animo meo impressa fuerit. Igitur ab eo tẽpore, auidè cœpi quærere, qua ratione me, tuæ humanitati magis magisq́ insinuarem. Quod cum sedulò cogito, putaui me & meę uoluntati, & multorum petitioni eo ipso, satisfacere posse, si hunc Euonymi Thesaurum, sub tuæ magnificentiæ nomine & tutela in publicum emitterem. Cum enim ea, ut refert in

Rhetoricis Aristoteles, quasi quodam naturæ ductu, se mutuum oblectent, quæ uel genere sunt coniuncta, uel aliâs aliquid inter se similitudinis habent: arbitror hæc quoque nostro illo thesauro recondita remedia, quia studijs, quibus tu plurimum tribuis, aliquo modo sunt affinia, tanto iucundiora suauioraq; futura. Existimo quoq; uiris eruditis & hominibus illarum artium studiosis, hoc ipso gratiorem hunc thesaurum futurum, quòd in tuo, qui nobilitate generis, & authoritate Consiliarij & Legati Regij dignitate & honore præstas, nomine exit. Spero quoque munusculum hoc, etsi sit mole exiguum: tamen & ob meæ erga te obseruantiæ synceram testificationem, & quia multa naturæ arcana, quæ tu facis maximi, atq; etiam magno studio inuestigas, tibi gratum & optatum futurum. Deinde uerò, quia cognitissimum est, tibi uiro prudentissimo, quę quantaq; in hominibus interdum

terdum egerminet prauitas, quòd lingua prurientes, nimis quam licen ter, in alienam irruere famam, nulla non hora sibi permittunt, eaq; linguæ uirulentia, planè ad uenena natæ, optimum quenq; allatrant, hunc thesaurum, tuæ curæ & tutelæ permitto; ut satyrico felle consperſos, tuarum antidotis uirtutū reprimas, áq; omni calumnia defendas. Quod ut faceres, quemadmodum pro tua authoritate & prudentia potes, pluribus uerbis te rogarem, nisi sperarem, te & horum studiorum delectatione, & eo quo me complecti cœpisti, amore, ad id faciēdum tua sponte adductum iri. Vale Illustris & generose Domine. Tiguri Idibus Augusti, Anno 1569.

AD CANDIDVM LECTOREM ADMONITIO.

MVlta haberem, optime Lector, in hoc opere excusanda, nisi sperarē, me etiam tacente, candidum & æquum iudicium ab eruditis, aut omnibus aut plerisque, aduersus omnem petulantiam zoilorum, mihi patrocinio firmißimo atq; optimo futurum. Etenim quo quisq; doctior vir est & melior, eò procliuiore est ad huius generis errores condonandos, natura ac voluntate. Idq; mihi, in hoc præsertim adeò piè suscepto opere, de optimo & doctißimo quoque maximè polliceor. At si præter spem euenerit, acquiescam tamen in eo meo proposito, quòd rei Medicæ studiosis opem ferre, quantocunque conatu, constituerim. Si vero displiceat alicui, quòd oratione inculta, planeque barbara sint hæc explicata: is intelligat, me noluisse veterum authorum verba, aut etiam recentiorum scripta, temere emendare, ne viderer plus illis sapere. At vero non puto quenquam esse, qui Thesaurum tam preciosum propter sermonis incommoda, aut abijciendum aut negligendum existimet. Quòd authorum nomina, non vbique addiderim, fateor; at nollem quenquam existimare, fa-

re, factum hoc à me esse, vt aliquid authori, de sua, qua dignus erat, laude detraherem: verum potius, quòd quis author fuerit, nesciuerim. Multorum verò de industria supreßi nomina, quòd nominari ij noluerint. Sed neq; hoc molestum fuerit, quod multas aquarum, et oleorum, ac etiam extractionũ descriptiones, penè sibi ipsis similes, non expunxerim: factum hoc est, vt conferendo, res alioquin obscura, clarior tibi fiat. In vniuersum, quicquid in hoc thesauro potui, id præstiti, & ea qua fide accepi, tibi offero. Quàm facile sit colligere, intelligis: quam difficile collecta disponere, non nescis: quàm laboriosum sit, res nouas, raras, abstrusas, Latinis verbis antehac nunquam explicatas, quæque demonstratione viua potius quàm oratione doceri debent, tractare: id hi norunt omnium optime, & mihi si quos hic admisi, condonare errores possunt, qui ipsum melius sunt experti. Credo etiam te, studiosè Lector, si vidisses huius operis materiam, cum adhuc rudis esset, & maximam sui partem numerorum notis, hinc inde ex varijs Græcis, Latinis, Italicis, Gallicis, Germanicis libris colligendam & transferendam in Latinum sermonem, indicaret: abhorruisset fortaßis, ab eius susceptione animus tibi: non solum tanti laboris & molestiæ, verumetiam multorum huius

ætatis hominum malignorum iudiciorum formidatione, & mihi, ſat ſcio, tam patronum aduerſus zoilos, quàm iudicem æquum & benignum, te preberes. Quod certè mihi de optimo, & doctiſſimo quoque, vt initio dixi, polliceor. Ac ſi mei voti compotem me factum intellexero, ad hiſtoriam Stirpium perficiendam, hoc alacriore animo accedam.

Interim hoc eius apud te depono pignus

Vale.

TITVLI ET SVMMA CAPITA HVIVS LIBRI.

Quarta

8

Quarta pars, varia docet diuerſi generis deſtillare & præparare, huius tituli ſunt.

CONRADI GESNERI MEDICI ET PHILOSOPHI TIGVRINI

Euonymus, siue, De remedijs secretis, pars secunda.

DE DESTILLATIONE, QVID *sit, & quid præcipuè in eadem consyderandum.*

SVBLIMANDI artē, Fusoriam seu Destillationem, vt quidam vocant: siue vt Chymistæ volunt, alio quodam allecti scopo, Chymicam, & Chymisticam, Arabes inuenēre, vt author est Fumanellus. Hi nanq; destillationem seu destillandi artem cum consideratione, pro hominum salute inuenerunt, inuentamq; auxerunt. Est autem destillatio, vt inquit Ioannes Langius in Epistolis, humoris per calorem in vaporem resoluti, ac frigore rursum inspissati, eliquatio. Hanc actionem nonnulli, alio nomine Sublimare dicunt, quod etiā ipsum nihil aliud significat, quàm subtilium partium à crassioribus & fæculentis separationem: & operationem, qua corpora, quorum vel substantia est impura, purior, & syncerior redditur, vel partes terre-

ſtres, nō vſq; adeò bène cohærentes, aut alioqui per totam ſubſtantiam plus ſatis cōfuſæ conſtringuntur, & magis uniuntur, vt ſolutæ calore in fundo relinquātur. Si etenim abſq; calore ſolis, ignis, aut putrefactionis, nempe per licium, penicillum, ſpongiam, aut vas figulinū crudum, humoris alicuius expreſsio fiat, aut per cyſsimbrium, vaſculū ex hedera factum, relicta intus aqua, vino per poros reſudante, non propriè deſtillatio appellatur: ſed dum ex vaſe uitreo, ſuper arenam poſito, ac floribus referto, aprico ſolis calore, in aliud oblongum, humor elicitur, hunc tum deſtillare rectè dicimus. Si verò de vaſe fictili, ſtanneo, aut vitreo ſupra furnibulum poſito, ac fundo eius arena, uel cinere ita circumſepto, vt collum eius inſtar cucurbitæ oblongum, capitello roſtro oblongo, ſimili naſo reſimo coopertum, promineat, ignis ſuccenſi calore, vaporulentus humor extenuatus, ac rurſus frigore capitelli & aëris ambientis ingroſſatus, in ampullam roſtro capitelli appenſam, guttatim defluxerit, id quoque deſtillationē appellamus. Vel deſtillatio eſt, vt idem Fumanellus lib. de Comp. medicamentorum deſcribit, humoris, paulatim ſeu guttatim, vi caloris, per alembicum, aut vas aliud, ex re ſubiecta extractio, ſeu effuſio, per quam, coctione quapiam, plurium ab inuicem fit ſecretio, & ſecretorum quorundam, quandoq; ad formā vnam elicitam deductio

ductio, varijs affectibus, & morbis conducentem. In quam sententiam etiam Ioannes Mesues his verbis scribit. Constat, quòd plures sunt materiæ heterogeneę in corpore con clusæ, ac velut concretæ, quæ opera Chymistarum, vi caloris separantur. Et huiusmodi quidem siue destillationes, siue corporũ sublimationes, neque sunt prorsus aqua, nec penitus liquor vnctuosus, sed substantia quædam differens ab ea, quam destillandam imposueras, materia. Et hoc loco non ignorandum, verbũ hoc Sublimare, in alia quoq; apud Chymistas significatione, usurpari: vt cum de Mercurio sublimato dicunt, &c. De qua significatione inferius dicetur.

In omni vero artificiosa destillatione, quanquam multa, variaque artifici occurrant con sideranda, hæc duo tamẽ præcipuè diligenti consideratione dignissima sunt, (quæ etiam in omni alio opere faciundo, ab industrijs artificibus, in cuiusq; operis statim limine adhibentur) ut videlicet & subiectæ materiæ ratio habeatur, quæ nimirum aut qualis, quidúe natura sua vel agere vel pati nata sit: tum verò ad opus felicius perficiendum, vt apta & idonea seligantur instrumenta. Quæ duo, si eo, quo par est, modo, in considerationem venerint, de operis perfectione, deq; desiderato fine, minimè erit dubitandum. Vt enim ipsa huius vniuersitatis natura, non ex quocunq; obuio, quodlibet corpus effingit: nec

ipsi etiam artifices, ex quouis ligno Mercurium efformant, vt multis rationibus nobis Physici persuadent: sed ex certa quadam & ad suscipiendam formam, proportionata materia, interuenientibus quoque certis causis medijs, singula fiunt, ac generantur: ita in hac quoque Chymica arte, siquidē vel oleum uel aqua, aut quodcunque aliud, ex re quapiam extrahendum sit, materia ipsa primò omniū est cognoscenda, talis ne existat, è qua uel oleum vel aquā, aut simile sperare posimus: deinceps verò per quæ id commodè fiat, instrumenta sunt conquirenda. Quòd si enim eiusmodi natura rei destillandæ fuerit, quæ humore eo aut liquore, quem quærimus, sit destituta, quid quæso hoc aliud, quàm ab asino lanam postulare, aut è pumice aquam exprimere? Igitur cum omnia corpora mixta, ex elementis sint constituta, ideoq; alia magis sint aërea, alia magis aquea, alia verò ignea natura potius cōstent, alia deniq; sint terrestria, pro cuiusq; nimirum compositi mixtionis necessitate: considerandum est, quantum quælibet res aquei elementi aut aërei: ignei aut terrei in sese contineat. Quęcunque enim aquea constant natura, ab ijs aquam, ignis vi elicere, non omnino difficile fuerit: quemadmodum ex ijs, quæ aëreæ aut igneæ sunt substantiæ, oleum arte destillatoria ex= extrahere, facile est. Sic sunt etiam multa corpora, terrestria nimirum & præsicca, ex quibus

bus aquam uel oleum extrahere, non modò difficile, sed etiam impoſsibile eſt. Sunt etiam alia, è quibus aqua quidem facilè deſtillat, vt quæcunque humida & aquoſa fuerint; alia ex quibus oleum facilè, aqua verò minimè, vt quæcunque ariditate rigent omnia.

IN DESTILLATIONIBVS QVA*rundam partium ſubſtantialium virtutes deſiderari, aut immutari, & cur tardius in vſum venerit deſtillatio, ex Iohan. Langio præcipuè.*

CErtum eſt, terræ naſcentia cuncta, ex diuerſis & ferè inſectibilibus elementorũ fruſtulis, velut atomis, eſſe coadunata: ac in illis diuerſas & contrarias, ſub vna tamen totius compoſiti forma, reſidere virtutes. Vnde illa decantata rhei barbarici radix aluum laxat, eandem aſtringit, & hepatis obſtructiones tamen aperit. En roſarũ ſuccus, ventrem à cholera expurgat, quem illarũ aqua & ſicca ſubſtantia aſtringit. Sed viciſsim illarum in vnguibus amaritudo reſerat, pulmonisq; vlcera conſolidat. Nunquid externa vrticæ ſuperficies prurit et vrit: internus verò eius ſuccus arterijs applicitus, febrilé cordis æſtum infrigidat? nunquid & quotidie videmus, ex eadem venæ ſubterraneæ minera, in furnibulo diuerſa, plumbi, argenti, vel cupri & auri ſimul eliquari metalla? quorum tamen non

parua pars in fumum resoluitur. Quum igitur fæculentiores partes in fundo alembici subsideant, aëreæ verò in spiritus fatiscant, ac humidiores cooperculi frigore ingrossati, ex illius alueolo in subiectum vasculum guttatim destillent: nihil certè mirum erit, instillatitio aquarum liquore, aliarũ partium virtutes, odores quoque & sapores, paucis exceptis, desiderari ac immutari. Vnde Mesue: Aqua, inquit, rosarum, per sublimationem facta, multum roborat; nec tamen ut illarum succus, vel per infusionem recentium dilutũ purgat, quia subtilis earum caliditas, est igne dissoluta: adde quòd recondita formæ specificæ, virtus, vt in magnete, colocynthide, & scammonea, & alijs, per totam æqualiter sui subiecti substantiam diffusa, disperditis aliarum subiecti partium viribus, suum robur retinere non potest, quin illius actio quoque dispereat. Vnde aqua per alembicum de colocynthide, aut rhabarbaro extracta, aluũ subducere nequit: quum tamen illarum dilutũ, in quo saltem aliquot horas macerantur, id facilè præstabit.

Eodem quoque modo, herbæ omnes calidæ & siccæ naturæ, aquas suas quidem optimas reddunt, caliditatem propriam & siccitatẽ seruantes: at herbæ frigidæ & humidæ, suam non æquè seruant humiditatem, neque frigiditatem, quia ex igne in alembicum recepto, nonnihil caliditatis acquirunt, quæ

propriam

propriam ab aqua aufert naturam, neq; aqua ista, illius simplicis medicamenti à quo extruditur, amplius naturã habet, aut certè mo dicam. Vnde licet endiuiæ aqua & lactucæ ac solatri refrigerare soleant, modicè tamen id præstant, cùm alioquin, si proprias herbarũ à quibus extruduntur, qualitates seruarent, vehementer infrigidarẽt. Vt igitur proprias seruare posint herbæ etiam temperatura fri gidæ, qualitates, decoquendæ potius forent, & decoctũ sumendum. Quod si verò his potius, quàm decoctis aliquis vti exoptarit, noscat si balneo Mariæ vocato destillentur, humidarum ac frigidarum virium minus àmit tere, quàm si alembico eliquentur, vel capitello vocato: qua de re etiam inferius agetur, vbi de correctione aquarum sermonem facie mus. In vniuersum itaque, hoc apud omnes constat, non quamlibet formam, sua virtute illæsa, in quouis mixto & κράσει, aut temperatura, subsistere posse. Nil mirũ igitur, aquas, præcipuè sicco empyreumatis calore destillatas, à suorum parentũ virtute degenerare. Quod certè plus doctos, quàm imperitos ter ruit medicos, effecitq; vt illarum vsum, serius acceptarint: alij verò, vt illarum defectum resarcirent, varios per varia organa destillandi modos excogitarint. Primus siquidẽ, quod ego sciam, sed ferè etiam postremus Græcorum medicus Actuarius, aquæ rosarum meminit; dum ait: Stillatitij rosarum liquoris,

quem Rhodoſtagma nominant, ℔ j. cum ſaccharo ferueat, donec euaneſcat. At inter Arabes Meſue, ſublimationis aquarum abſinthij & roſarum meminit primus: Aqua, inquit, ſublimationis abſinthij, fit ſicut aqua roſata & ſimilia, quæ fiunt in vaſis ſublimationum. At poſtquam Rhaſis, Serapio, & Auicenna, alchymiæ animum adiecerunt, tum illarum vſus, in medicinam irrepſit.

DE DESTILLATIONVM *formis ſeu differentijs.*

QVoniam autem, vt iam dictũ eſt, corpora, quæ per deſtillationem ſeparare cogitamus, non eiuſdem generis, aut qualitatis ſunt omnia, fereque fiat, vt alia à leuiſsima actione patiantur, alia verò vix ac ne vix quidem, intenſis etiamnum agentis cauſæ viribus, cedant: non temerè, ab huius artis primis inuentoribus, atq; etiã ſubſequentis ætatis cultoribus, variæ & diſcrepantes, diuerſis rebus deſtillandis, formæ, ſunt excogitatæ, quarũ nimirum beneficio, eum quem præfixum tenebant ſcopum, facilius aſſequerentur. At rurſus cùm conſtet, pro varia deſtillationum forma & modo, neceſſaria quoq; eſſe alia atq; alia inſtrumenta, cuilibet modo accommodata, rectè (meo quidem iudicio) de deſtillationum generibus prius, quàm de inſtrumentis, ſermonem inſtituemus. Igitur cùm omnis, reſolutione

partium ſubſtantialium, caloris externi vi, fiat deſtillatio, duæ primæ ſunt viæ ac rationes huius ſeparationis, ab authoribus Chymicis propoſitæ. Intellexerunt etenim, ſiue per rationẽ, ſiue per experientiam, alia quidem corpora contumacius ſuccum de ſe fundere, alia verò facilius & minore negotio: proinde hi alium quidem modum faciliorẽ, alium verò difficiliorẽ ſeu fortiorem, ex rei ipſius neceſsitate, adinuenerũt. Et hunc quidem per deſcenſum, illum verò per aſcenſum fieri debere, voluerunt, ijſdemq; nominibus appellarunt. Itaq; in vniuerſum omnem deſtillationem, vel per aſcenſum, vel per deſcenſum fieri dicimus. Horum modorum vterq;, rebus deſtillandis indiſcriminatim, prout ingenij dexteritas, aut experientiæ perſuaſio, cuiq; dictant, adhibetur. Frequentior tamen per aſcenſum deſtillatio eſt, ex herbarum vmbelliferarum ſeminibus, ex aromatibus, ſimiliter & ex lachrymis, reſinis, & liquoribus: per deſcenſum verò, è lignis iuniperi, aloes, guaiaci, piceæ, fraxini, &c. olea extrahuntur: quanquam & aquæ nonnullæ per deſcenſum, ex roſis, &c. deſtillentur.

Cæterum deſtillationis quæ per aſcenſum fit (vt de hac primo loco dicamus) licet plures modi ab authoribus nobis ſint propoſiti, poſſunt tamen ij omnes, ad tres hos ordines, pro cauſæ nimirum agentis ſeu efficientis differentia referri. Ac primus quidẽ modus

eſt, quãdo aliquid in ſole, vi caliditatis ipſius deſtillamus: ſecundus verò igneæ caliditatis ſeu elementaris vi: tertius caliditate, quæ putreſcentibus rebus ineſt, perficitur, de quibus nunc ordine dicemus.

In ſole fieri ſolet deſtillatio, locis calore ſolis æſtuantibus, poſito ſuper calidam arenam vaſe vitreo, re deſtillanda repleto, vnà cũ appenſo ſeu coniuncto recipiente. Verùm hic modus noſtris regionibus, frigidioribus ſcilicet, non admodum vſitatus eſt: ſolent tamẽ olea multa inſolatione parare plęrique, quæ fortè cõmodius decoctione fieri poſſent, vt quæ ineſt rebus facultas, vehementiori caliditate, melius extraheretur.

Multis ferè modis igneæ caliditatis vehementia, aquæ vel olea ex rebus cõpoſitis extrahuntur: aut enim ſimpliciter in cucurbita concluduntur res deſtillandæ & igni imponuntur: aut eædem balneo Mariæ vocato immerguntur: aut cineribus, aut arenæ, ſicque ſubdito igne liquorem deſideratum euocãt. Et hic quidem modus, vt eſt optimus & vſitatiſsimus, ita latiſsimè patet, vt in ſequentibus videbitur.

Tertia deſtillationis forma per aſcenſum, fit vaſis deſtillatorijs medicamento refertis, & in acinorum aceruo, aut olearum recrementis, vel fimo qualicunq;, obrutis: horum enim omnium calore putredinali, è medicamentis, diu in vaſe aliquo, olei vel vini arden

tis

tis alioúe liquore maceratis, Chymiſtæ ſuam quintam eſſentiam depurgant, ac ſalutares inſtaurandæ iuuentutis ac propagandæ vitæ aquas, & neſcio quæ nõ (inquit Langius in Epiſtolis) pultricia peſtis ac veneni pharmaca alexiteria, elicere promittunt: quibus vt ab auro nomen imponunt, ita auro quoq; compenſari ea volunt. Et hęc quidem tria de ſtillationum genera, ob vaporum in ſublime aſcenſum, ſublimationes rectè dicuntur.

Altera verò apud Chymiſtas deſtillationum forma, per deſcenſum ab Alberto dicta, fit, olla vitreata in ſcrobem terræ defoſſa, cui alia medicamentis referta, in fundo foraminibus pertuſa, inſeritur, terraq; obruitur: ſupra quam lignis ſiccis (ἀκάπνοις) accenſis, medicamenti liquor per ollæ fundi foramina, in ollam inferiorẽ deſtillat & deſcendit: & hac ratione plerique oleum ex aſſulis lignorum iuniperi & aliorum conficiunt, Langius. Neq; verò ignoramus etiam alias nonnullas in vſu eſſe deſtillationes, vt ea quæ per filtrũ fit aut per torcular, &c. ſed de his in præſentiarum nihil, niſi obiter, dicetur.

DE INSTRVMENTIS QVIbus *deſtillationes perficiuntur.*

QVanquam omnis deſtillationis modus perficiatur, pro iudicio, ingenioque artificis aliter atq; aliter, & cuiq; ſua ſit ſententia: artifex tamen, quo quiſque

ſuerit ingenioſior, ita omnia quæ ad operis perfectionem deſiderabuntur, prius conquiret, ac proinde animo ſuo meditabitur, quibus inſtrumẽtis quodlibet debeat ac poſſit commodiſsimè deſtillari, quàm deſtillandi opus ſuſcipiat. Ex inſtrumẽtis autem, alia ſunt vniuerſalia, ideoq; ad omnem deſtillationem requiſita, cuius generis eſt calor: alia verò ſunt particularia, certis tantum deſtillationum generibus accõmodata, cuiuſmodi ſunt, infuſio, putrefactio, fermentatio, fornaces, vaſa vitrea, terrea, aut alterius materiæ, et ſi quæ ſunt alia, &c.

DE CALORE, INSTRVMENto *vniuerſali, neceſſario omnibus deſtillationum formis.*

OMnis deſtillatio duobus præcipuè modis perficitur, prior quidem caliditate & ſiccitate, alter verò caliditate & humiditate. Vtriusque autem tres gradus conſtituuntur, primus eſt leuis caliditatis, ſeu qualitatis remiſſæ: ſecundus fortior cum mediocritate tamen aliqua: tertius eſt violentus. Eſt igitur ignis moderandus, & regendus, pro natura ea, quam res deſtillanda habet, non negligendo etiam ſecundas qualitates atque tertias. Quamobrem quæ tenuioris ſunt ſubſtantię, vt lactuca, endiuia, & frigida: non ferunt calorem niſi moderatũ, & primi gradus. Quæ autem craſſa ſunt, & ſubſtantiæ compactioris,

ris,vt absinthiũ, & aromata,similiaq;, poten tiorem calorem requirunt. Antimoniũ con=tra, cæteraq; metallica, ipsum iam expetunt ignem. Per calorem moderatum in destillatione vini, & herbarum, ascendunt partes etiam aqueæ: per violentiorẽ verò,ascendũt tantum tenuiores,aqueis relictis.

Sed habẽda quoq; est ratio vel maxima,ne ignis de lignis semiputridis, grauеolentibus aut prunis in scrobe suffocatis, aut carbonibus de terra erutis, quos λιθάνθρακας appellant, succensus,suo virulento vapore vasa destillationis inficiat, & liquores coinquinet. Quã noxius enim horum vapor sit, cubicula & hypocausta, & balnea his calefacta, testãtur: quæ in his diuersantes, non ferendo capitis dolore affligunt, vomituq; & lypothymia prosternunt:id quod in balneis Oenosponti ipse cum illustrisimo principe Palatino gra uiter sum expertus. Vnde Galenus merito redarguit Erasistratum, qui ob aëris densitatem aut subtilitatem perire arbitrabatur inhabitantes, quum potius ob pestiferos in Charone baratros, aut domos nuper calce oblitas, aut carbonum odores, noxio scilicet horum vapore,interirent,Langius. Non desunt tamen,qui hac in parte contrarium sentiant,existimantes neque fumum, neque car bonum odorem, materiæ quæ destillatur quicquã officere,aut quo quo modo alterare posse,vbi cucurbita benè lutata & obstructa

fuerit. Destillatoribus verò, quiq; destillationibus præsunt potius, quàm rebus destillandis, esse inimicum vaporem.

DE RELIQVIS INSTRVmentis particularibus

SVnt & alia quoq; instrumenta, per quæ ignea qualitas vel intenditur in destillatione, vel remittitur. Quamobrem destillatio aliquando fit mediante vapore, aliquando in aquâ, vt in balneo Mariæ: aliquando per cineres, per arenam, per contritos lapides, limaturam ferri: aliquando his mixtis, vt quando arenæ aqua commiscetur, vt neque penitus fiat in balneo destillatio, neq; omnino in arena. Vbi notandum est destillationem, quæ cum farina laterum fit, omnium esse quorundam iudicio, optimam & tutiorem, calorem enim æqualiter fouet, & vitra non æquè facilè rumpit, quæ duo in destillationibus, pernecessaria sunt. Sed de his omnibus, vbi & quando, nunc hoc, nunc illo medio fit opus, in particularibus destillationibus dicetur.

Ad destillationem rerum, necessaria aliquando est infusio, aliquando putrefactio, contritio, & huiusmodi alia.

Infusiones quibus præparantur res destillandæ, ad olei vel aquæ extractionem, fiunt aut in aqua simplici elaborata, vt per canales longo itinere decurrẽte, aut in aqua destil

lata,

lata, aut in aqua vitæ, aut vino, aut in aquis herbarum destillatis, aceto, aut alio aliquo liquore: & sic infusa stant in sole, vel igne per semihoram, per horas etiam plures, noctem totam, etiam diem, biduum, triduum, per mensem aut plures, pro medicamenti natura, & vario medici scopo & necessitate. Res infusas aliquando exprimimus ante destillationem, & expressum demum humorem destillamus, aut integram infusionem, hoc est, infusum ipsum, & liquorem, in quo facta est infusio, simul in cucurbita aut alio instrumento destillamus. Aquæ & olea quæ ex aromatibus parantur, fieri debent per infusionem in aqua simplici, non in vino, aut aqua vitæ, quia illa citò ascendunt, nec ferunt secum aromatum vim: aqua autem non sine aromatica facultate ascendit. Aliquando ponimus res destillandas ad putrescendum, ac tandem finita putrefactione, destillamus: aliquando tamen & ipsa putrefactio destillatio est, vt supra monuimus, & inferius quoque eius fiet mentio.

Fermentatio quoq; materiarum ac infusionum fit, aut ad solem canicularem, aut alioquin potentem, aut ad fornacem, aut in fimo equino. Fermentatio eget multis diebus, vt quatuor aut pluribus, & quo melior facta fuerit fermentatio ac præparatio, eo maior & olei & aquæ erit extractio.

DE FORNACIBVS, CVCVRBItis, *capitellis, recipientibus & reliquis instrumentis, quædam in genere.*

DE instrumentis materialibus, quibus artifices Chymistæ, in oleis aut aquis destillandis vtuntur, peculiariter hic & seorsim prolixius scribere, nostri non est instituti, quando ea omnia satis superque ab alijs scriptoribus tractantur. Sufficiat nobis hic generalia quædã monuisse, & rariora instrumenta & modos destillationis proposuisse.

Optima & aptissima destillatoriæ fornacis forma, sphærica est, ad cuius extructionẽ, eligendi sunt crudi, probè tamen sole arefacti lateres, vtpote qui coctis sint tractabiliores, & ad quancunq; etiam formam ferro facilè incidi possint. Fornacis quantitatem, secundũ aheni proportionem determinato, & densitatem seu parietum crassitiem, pro tuo arbitrio effingito. Quo tamen densior circumferentia seu latera fuerint, hoc plus caloris fouent. Lapides crudi in humidum prius locũ, velut in cellã vt ferro tractari melius possint, erunt recondendi. Erunt aũt sic aptandi lapides, ne iuncturæ conueniant, sed inæquales fiant, sic enim firmior fiet constructio. Vniendi lateres luto pingui, è floccis de panno abrasis & fimo equino simul subactis. Madefiat autem, vbi luto vti voles, in aqua multum salita. De luti autem præparatione in sequentibus

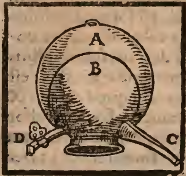
tibus. Arſenicum, auripigmentum, cinnabaris, mercurius, ſulfur, & ſimilia, quoties deſtillanda fuerint, extruenda eſt fornax communis deſtillatoria, rotũda vel quadrata pro voluntate deſtillatoris, cũ duobus foraminibus vtrinq; relictis ad euentationẽ ignis. Huic eſt adaptandũ vas aliud terreũ, quod cineres & bociã recipiat, ſicq; tranſuerſis ferramẽtis fornacis imponatur, ita vt vndiq; luto vel terra claudatur, ne ignis inter fornacem & vas terreũ penetret. Tum ſupponatur ignis, primo quidẽ vſq; quo incaleſcat fornax, & materia contenta liqueſcat, lentus: poſtea verò augeatur & fortificetur, tandiu quoad nullus fumus per bociæ orificium exhalet.

Aërea vaſa, aiebat quidam Chymiſta empiricus, nihil opus eſſe ſtanno induci: hoc enim olea & aquas quodammodo attrahere, remorari, & conſumere magis, quàm æs.

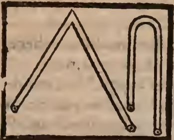
Cucurbitæ aliquando longiſſimæ requiruntur, vtpote quando liquorem puriorem & ſynceriorem requirimus. Eiuſmodi neceſſariæ ſunt in quintæ eſſentiæ deſtillatione, vbi ſubtiliores tantum, non autem craſſiores & terreſtriores ſpiritus aſcendere volumus.

Inter deſtillandum, aliquando neceſſe eſt, capitellum pannis aqua frigida madefactis, refrigerare, vt citius ſpiritus & vapores condenſentur. Verum hanc moleſtiam euitare licet, hoc modo parato inſtrumento, quod Lonicerus de arte deſtillatoria ita deſcribit,

Cupreum vas ad formam aduſtoriæ galeæ,

ſiue vt vocant alembici, figura B. hic ſignatum, accipiatur, huicq; aliud rurſus rotundum operculum, quale A. litera monſtrat, priorem galeam non contingens, cui frigida infunditur aqua, ſuper inducatur. Alembici item collum arundo operculi, C. refrigerat. Quod ſi aqua huic operculo ſeu vittæ infuſa, caluerit, per epiſtomium D. emittitur, ac recens denuo infunditur. Vel extractorijs etiam, qualia hic vides

inſtrumentis, ad hoc ipſum vti licebit, quæ breuiore parte in operculũ immiſſa, omnem aquam extrahunt, qua extracta, frigida ſuppleri poterit. Aut aliter ex eodem.

Bouis veſicam galeæ ſiue alembico ſuperinducunt, eam probè circumligantes, quam circa alembici collum aqua replent, eamq; ſi incaluerit per epiſtomium euacuant. Hæc refrigeria plurimum proſunt, ſi pura & tenera ſimplicia, velut flores, herbæ, radices, fructusq;, aqua vitæ & ſeparatio quintæ eſſentiæ, ſeparentur & ſubducantur. Quidam

in ea

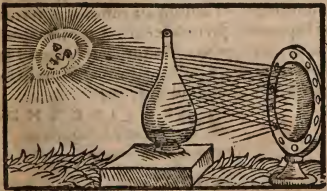
in ea ſunt ſententia, vt exiſtiment inſtrumen

ta forinſecus nullo pacto refrigeranda, neq; capitellum neque roſtrum, quia olea rurſum reprimũt & in cucurbitam decidunt, vnde nunquam poſtea eleuari poſſunt.

Roſtrum nõ ſit longius ſpitamo vno, aut vno cum dimidio, priuſquam aquam contingat, alioquin canali longiore exiſtente, tum olea, tum aquæ nõ nihil conſumuntur.

DE MODO DESTILLANDI *in Sole.*

DEſtillãdi rationẽ per Solariũ radiorũ calorẽ, frigidis etiã regionibus vtcunq; accõmodatũ, vt odorẽ flores varij, cæteraq; de-

ſtillãda, & qualitaté retineãt, docet Adamus Lonicerus in Nat.hiſt. Cauum, inquit, ignitum ſpeculum, Solis ſplendori obuerte, vitrum, cui materia ineſt, inter Solis radios, & ſpeculum collocato, ita vt radij ſolares in ſpeculo ad vitrum, ſecundum adiectam figurã, ſe reuerberent.

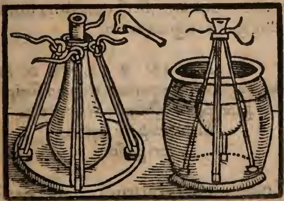
Eſt & alius quidam modus, Italis præcipuè vſitatus, deſtillandi aquas in Sole, hoc modo. Accipiunt duo vitra, vnum vacuum, alterum herbis aut floribus plenum. Hoc vitrum ita plenum panno lineo claudunt, per quem liquor deſtillare poſſit. Deinde huius collum, vitri vacui collo ſuperimponunt, ac diligenter aut luto ſiue argilla, aut alia quauis materia obturant omnes meatus, ne quid exhalet, colligantes vtrunque vitrum, atq; radijs ſolaribus ea exponentes, vt illud quod herbas vel flores continet, dependeat, alterum quod vacuum eſt, inferius ponatur, vt liquorem, qui in ſole excoquitur, excipiat: ita parant mulieres Bononienſes aquam ex floribus rubi, ad oculos. Deſtillationis in ſole, modum alium, vide inferius.

DE MODO DESTILLANDI *per aſcenſum, & quid in ea operatione præcipuè ſit obſeruandum.*

DEſtillationem, ſiue ſeparationem partium ſubtilium à craſſioribus, duobus præcipuè modis fieri, ſupra diximus, per aſcenſum

ſcenſum videlicet,& per deſcenſum. Deſtillatio autem per aſcenſum, alia fit in balneo Mariæ dicto, alia in cineribus, alia in fimo, alia alio interueniente medio. In omni verò deſtillatione, hoc obſeruandum venit, (imprimis quoties olea ſunt extrahenda è rebus) ne inchoata deſtillatio intermittatur. Quod ſi enim ſemel intermittatur, ita vt refrigeretur materia, nunquam poterit iterum perfici, nec enim amplius aſcendit: quare continuanda operatio eſt.

COMMODISSIMA RATIO QVA *cucurbitæ, cum deſtillatio fit per balneum Mariæ, ſine negotio, in lebete aquam calentem continente, ne ſupernatent, retinentur.*

PAretur vas terreum, quod cucurbitam recipiat, quodq; aqua eſt replendum, ſatis magnũ, in cuius fundo interno quatuor

lateribus, sibi inuicem oppositis, quædam eminentiæ formentur perforatæ, vt per cuiusq; foramen, funiculus traijci possit, ad hãc ferè formã. Vbi funiculum traieceris, in medium harũ cucurbitam pone, priusquã aquã effundas, cuius collo itidem funis est circum ponendus, cui quatuor funiculi è fundo vasis perducti, sunt connectendi æqualiter. Potest autem fieri funiculorum quatuor relaxatio, aut constrictio, breuior aut longior, prout artifex profundam cucurbitam, aut altam voluerit. Et hoc quidem modo percommodè retineri potest cucurbita, quæ alioquin difficulter sub aqua contineretur. Quod si cucurbita, non terrea, sed ærea fuerit, facilè adaptari cucurbitæ poterunt, loco funiculi collum circundantis, orbiculi parui quatuor, per quos funis è fundo vasis ascendens, traijciatur, sicq; cucurbita fundo vasis alligetur, vt figura docet.

QVOMODO IN BALNEO MAriæ, *magna copia aquarum, minimo sumptu, paucißimis instrumentis, ac breuißimo tempore destillari poßit.*

SI quis magna aquarum copia, per balneum Mariæ destillandarum, opus haberet, vt minori sumptu, & laboribus, atque etiam paucioribus instrumentis id perficiat:

is parabit ſibi è ligno tinam magnæ ſatis capacitatis, quæ ſcamno aut ſubſellio imponatur. In medio huius, à fundo, vſque ad ora ſuprema, vas magnum æreum in forma canalis ampli, extrinſecus vſque quaque perforati, extruatur. Sub fundo tinæ ſit fornax, in cuius ſpatium vacuum pars ærei canalis deſcendat, ita vt intra parietem exteriorem perforatum canalis, & interiorem, aqua contineatur: interior verò per tinam deſcendens ignem contineat, quo calefiat aqua. Quo ſic parato circumcirca canalem, in ſpacium tinæ reliquum aqua repletum, ponantur cum ſuis capitellis alembica, quorum naſus promineat ad recipientia vaſa ſuſcipienda, & fiat ſic deſtillatio. Formam huius fabricationis hic præmiſimus ex Pyrotechnia.

FIGVRA BALNEI MARIAE, *Albucasæ, vt Gesnerus conijcit.*

A. Fornacis locus, vbi ignis accenditur.
B. Caminum.
C. Olla igni imposita, in qua aqua bulliens continetur.
D. Canalis, per quem aqua feruida in tinam iuxta positam, effluit.
E. Tina, aquam calefactam recipiens, cui cucurbita imponitur.
F. Cucurbita, cum suo capitello, continens rẽ seu materiam destillandam.
G. Canalis, seu via, per quam aqua effluit.
H. Vas recipiens aquam destillatam.

Videtur sanè, inquit Gesnerus, optimus hic modus, & melior, quàm si ignis vasis destil latorijs

latorijs ſubijciatur. Vide aliam formam, huic ferè ſimilem, inferius inter olea.

DE QVINTAE ESSENTIAE *per balneum Mariæ deſtillatione.*

Recipe vini albi optimi, aut aquæ ſimplicis, aut roris Maialis, aut alterius liquoris puri, menſuras quatuor aut quinq;, ſecundum capacitatem vitri, aut ueſicæ, ita vt tertia pars veſicæ vacua relinquatur: vitro ſuperpone alembicum, perlutetur cum albuminibus ouorum, cum farina & aqua mixtis, & ſuper pannum lineum extenſis, reponatur ita in balneo Mariæ, deinde deſtilla lentiſsimo igne, die, nocteq;, ex quinq; menſuris mediã, & quod deſtillaſti, vſui pro extractionibus ſerua. Signum autem perfectæ deſtillationis quintæ eſſentiæ eſt, ſi ſupercilij pilum impoſueris, ſtatimq; fundũ petat: tunc enim reduxiſti quintam eſſentiam ad perfectionem, deſtillationibus aptam. Hoc ipſum cum aqua ſimplici, aut rore eſt agendum. Neceſſe eſt autem, cucurbitam eſſe longiſsimam, ne craſsi vapores, aut terrei ſpiritus quoq; aſcendant. Quinquies aut ſepties repetenda deſtillatio, aut toties, donec perfecta ſit. Et hæc quidem ratio, videtur optima, quia extractiones aliena qualitate minimè inficit.

Conficitur & repente aqua, dum calefacto aut feruente ſucco, cyathus ſuperponitur vi-

treus, in quo fumus tranſit in guttas, guttæ inde collectæ in aquam coguntur: ſic acetum in aquam facilè vertitur: aut ſi vapor ex herbis in vino incoctis, per patinas colligitur. Vtilis hæc ad oculorum maculas & ſuffuſiones detergendas, maximè ſi albo aceto ruta incoquatur, Cardanus.

MODVS DESTILLATIONIS *artificioſus, quo vno, eodemq; igne, ſimul & ſemel aquæ & olea extrahi poſſunt, nec non ſublimandi & in balneo Mariæ deſtillandi commoditatem habens. Dicitur autem, deſtillatio in turri, à fornacis figura.*

E lateribus crudis aut coctis, extruatur in plano, forma turris rotunda, aut quadrata, aut etiam hexagona, aut alia qualicunq;, altitudinem habens vlnæ vnius cum dimidia, aut duarum aut trium, & in vniuerſum quacunque volueris altitudine & amplitudine, ita tamen vt ſatis validum & copioſum ignem capere & ſuſtinere valeat. In ea per ſpacium palmæ vnius, aut vnius cum dimidia à terra, extruatur crater, qui carbones ſuſtineat, vna cum feneſtra, aut foramine, per quod aër ſubingrediens, carbones euentilari poſsint. Quo facto, à facie turris exteriore, ædificen-

ædificentur circum-circa, ab omnibus lateribus, fornaces qua videbitur amplitudine, altitudo verò à terra respondeat crateri intermediæ turris. In omnibus verò lateribus turris intermediæ, mox supra craterem carbones sustinentem, fiant foramina satis magna, vt per ea ignea qualitas, exterioribus fornacibus communicari possit. Formentur autem fornaces istæ, vt formam habeant propugnaculorum ciuitatum. His singulis foraminibus internæ turris, priusquam machinæ exteriores accommodentur, adaptare oportet laminam ferream, tribus aut quatuor foraminibus, sese mutuo, ordine & magnitudine consequentibus, perforatam, vt è furno extrahi penitus vbi opus fuerit, possit, aut rursus reponi, vbi per duo, vel tria, vel vnum tantum foramen: aut per maius vel minus, vim ignis penetrare voluerimus. In summitate turris mediæ, cócameratio quædam est fabricanda, qua exactè, ne aër per inferiora subingrediés, superius expirate possit, fornax seu turris claudatur, ita tamen vt deponi & reponi rursus pro necessitate possit. Quibus præparatis, vacuum turris mediæ, carbonibus est explendum, ac tandem operculo claudendú, & vndiq; perlutandú. Inferius verò per foramen seu ostium, ignis erit supponendus, ita carbones foraminibus prædictis viciniores, ab igne consumentur,

quibus consumptis, illi qui in parte turris superiore continebantur, sensim delapsi, vicissim accenduntur, sicq; sese mutuo, quo ad omnes fuerint absumpti, succedũt. Qui hoc modo, hisq; fornacibus destillationem susceperit, huic semel in die, ignẽ visitasse, satis erit: est autem tale ædificium non ingeniosum solum & elegans, sed commodum etiam & perutile. Vidi aliquando etiam eidem ædificio, balneũ Mariæ, in turris summitate accommodatum, & vas sublimatorium, pro vt sequens figura ob oculos ponit, ex Pyrotechnia.

DE

DESTILLATIONIS PER *arenam, modus quidam artificiosus.*

MAteriam destillandam cucurbitæ vitreę includito, orificioq́; cum pasta, ne respiret vspiam, optime obturato, hoc modo decoquito. Cucurbitam pone in caldarium aqua & palea plenum, bulliant simul suauiter, quo ad amplius non bulliat, (fortè ad aquæ caldarij consumptionem) postea ab igne remoue, & vbi refrigerata fuerit cucurbita, pone eam rursus in cantharū (seu vas) arena repletum, idq́; totum circundatum sit & coopertum arena vsq; ad collum, & collocetur in loco soli exposito, vt toto die à radijs solaribus percutiatur, ibiq́; dimitte, ad dies quadraginta. Postea è dicta arena remoue, & rursus arenæ tantum, sine intermedio vase, impone, per dies octo, ac tandem cola per pannum lineum nouum, & exprime fortiter in torculari, &c. Fieri autem hæc destillatio debet Iulio & Augusto mensibus.

DESTILLATIONIS PER FI*mum, modus quidam rarior, ex authore Pyrotechniæ.*

EST præterea, inquit ille, alius destillationis apud Chymistas modus, qui fit in fimo equino, calore eius aucto per fumum seu vaporem aquæ ebullientis, ad hunc modum. Extruatur arca lignea sex vlnarum lon

pro vt ostendit V. litera apposita. Iam vbi vel olea vel aquæ sint destillandæ, materia uasculis est ingerenda, vt X. litera declarat, quibus deinde recipiens modo prædicto

appendatur: in fornacis medio, succendatur ex carbonibus ignis leuis, ne ex vasculis vllum contingat. Hoc modo calore temperatissimo destillationem perficies. Hac fornace simul et semel quinquaginta aut sexaginta aquarũ species destillabis, vt figura apposita oculis subijcit.

DE INSTRVMENTIS QVI-*busdam destillatorijs, à Gesnero propositis, ab alijs iudicandis.*

VIdendum, inquit, num quid posit commodè sic, tali instrumento, destillari.

A. Vas æneum, stannatum igni imponendum, cui insit materia. Poterunt autem herbæ imponi per se: vel substrata pauca arena.

B. Vas terreum, quod in A. inseratur, vel contra

contra, ita vt alterutrum vas intrinsecus limbum habeat,in quem alterum recipiatur.

C. Vitreum capitellum vel terreum, vel æreum stannatum, cuius orificium inferatur in orificiũ B. In C.summo, vapor conuersus in aquam, descendet in imas eius partes quæ deorsum prominent, & cum libebit, emittetur per epistomium, tum gustandi gratia, tũ ne redundent. Nisi libeat in C.summo foramen facere, vt cum libet euacuare, C. totum extrahatur.

D. Additamentũ pro aqua frigida, ad refrigerandum vas superius.

INSTRVMENTVM ALIVD *pro via.*

TAle instrumentum t. notatum,æreum stannatum fieri potest, vt quouis circunferas,ad destillandum fontes,&c.Poterit autem per summum foramen euacuari. An posset tale etiam alembicum fieri, vt binario numero notata figura ostendit, cum episto-

mio vel roſtello paruo in ſummo. Aut ſic, vt figura ternario numero notata: Eſt autẽ tantum delineatio alembici, quod phialæ imponendũ, vt prima figura declarat. Cuius pars inferior, hoc eſt, phiala, lutari poteſt aut incerari, & prunæ ſuperimponi.

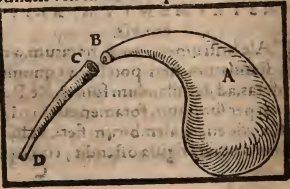

FIGVRA NOVA RETORTAE.

Fiát retorta, ea forma vt A. è bona terra, hoc eſt, ex tigillis fractis, è luto et limatura ferri.

B. Inſeratur in C. quod limbũ habeat.

D. Acuminetur hoc loco, canalis hic è terra, aut cupro: vt in quamuis phialam, aut ampullam vitream inſeri poſsit.

Pro aqua cinnamomi destillāda, sic parari instrumentum posset. Primum potes facere, inquit Gesnerus, tripodem: & supra tripodé ferrum cauum ponere, in quo vel arenā, vel cinerem imponas: vel nihil, vbi maiori igne opus est, & tunc ferrum illud sit perforatum: & imponas cucurbitam vitream benè lutatam. Hoc totum includas circulo laminæ ferreæ, &c.

FIGVRA RARA QVAEDAM *Alchymistarum, desumpta ex libro ueteri Alchymico manuscripto.*

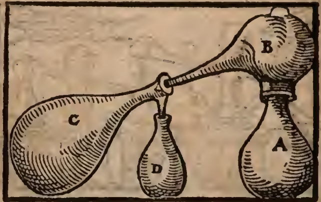
VAsa separationis, vbi quinta essentia, seu spiritus occultus, vna destillatione capitur, & est formalissimus modus, simulq; abbreuiatio operis maxima: cōducit autem tam ad aurum potabile, quàm pro lapide philosophorum.

In isto furnello ad dextrā tres habēte flammas, debet esse arena minuta & cribrata, & ignis succensus sit trium candelarum.

In ſecunda fornace, quæ media eſt inter vtranq;, etiam debet eſſe arena, & ignis temperatus duarum candelarum, vt flamma in fornacis oſtio indicat.

In tertia fornace ad leuam, ſit balneum Mariæ, et ignis vnius candelæ. Diſponantur autem & ordinentur iuxta ſeſe, quã poſſunt coniunctiſsimè: vt minimũ ſpacium ſit inter fornacem & fornacem, quemadmodum figura præcedens proponit.

In eundem quoq; vſum, excogitarunt Alchymiſtæ, etiam ſequentia inſtrumenta.

A. Cucurbita continens materiam, cum ſuo capitello.

B. Capitellum, cuius naſus deſinat in C.

In C. Vitrũ, tranſit occultus ſpiritus quintæ eſſentiæ.

In D. Receptaculum, cadit ſimplex vinum, aut phlegma quintæ eſſentiæ.

DE MODO ET INSTRVMENtis deſtillandi per deſcenſum.

Modus

MOdûs destillationis per descensum fit, in inuersa bocia, quæ cum fornace optimo luto coniungitur, ea nimirum parte, qua corpus bociæ fornacem contingit; tum carbones superimponuntur circum circa, & accenduntur, ita vt lentissimus sit ignis. Sufficit autem paruus ignis, quando immediate bociam tangit, augendus tamē est paulatim. Oportet verò ante destillationem, materiam contentam fortiter in bociam intrò intrudere & compellere: aut exiccare, aut cum albumine oui, aut longa fusione in inuersa bocia, ne effluat, continere. Inter destillandum, materia collo bocię adhæret, &c. Hic modus autē propterea est perfectior, quòd videatur materia, semper retrocedendo, sæpius atq; iterum, quasi sublimari. Sed modum & instrumenta, melius sequens figura exprimit, ex authore Pyrotechniæ.

Rogerius hūc modum proposuit, Impleatur floribus, vel herbis olla, inferius habens

vasa vitrea oblinũtur, vt validius validissimã ignis vim perferant: aliud vero, quod ruptis etiam & fissis vasis coniungendis & vniendis vtile est, quanquam etiam eodem Sapientiæ luto, aliquando fissuræ vasorũ obstruantur.

Lutum cõmune bonum pro fornacibus, tale fieri potest, Accipito cretã, aut argillam, (terram) cui, siquidem tenax fuerit & viscosa, cõmisce parũ arenæ, aut sabuli, & adde etiã filamenta panni, & stercus equinũ, & incorporetur simul optimè, cõsistentia plus molli, quàm dura aut sicca, Leonh. Fierauant.

Lutũ pro extruendis fornacibus, ℞ pilos ceruinos ab ephippiario, benè percussos, aut lanam de panno, batiturã ferri, calcem, sanguinem tauri, aut ouis, ex hac mixtura fiant fornaces, cum lateribus.

Lutũ quo vasa illinenda, ne vi ignis dissiliant. Accipe farinæ tegularũ subtilissimæ & cribratæ, batituræ ferri in puluerẽ redactæ & cribratæ, arenæ subtilissimæ puluerisatæ & cribratæ ana ℔. j. luti tenacis & pinguis iij. ℔. misce omnia, & humefiant lixiuio, & misceantur bacculo fortiter circumagendo, quibus adde lanæ tonsæ tertiã semper librã, redigatur in puluerẽ agitando, & probè commisceantur. Hoc luto illinantur vasa, quæ findi aut rumpi violentia ignis nolumus.

Aliud quo frequẽter vtor, ℞ arenæ tenuissimæ ℔ j. batituræ ferri ℔ j. vitri puluerisati ℔ j. luti pinguis ℔ iij. quibus adde tertiã

quamq; ℔. lanæ tonsæ de pannis, cum aqua tartari antiqua, misce agitãdo & verberando.

Aliud, ℞ vitri Venetiani, tartari, ana, & parum salis armoniaci, contunde simul; Si quid diligenter perlutandum est, aut vitrum cum vitro sigillandum, circum ipsa vasa line, quando calent.

Aliud, ne vasa in igne rumpantur, Accipe aluminis ad placitum, impone in ollam, & affunde aquã purã putrefactam. Decoquantur benè, & despumentur, post refrigeretur, tum illine vitra extrinsecus, quo vsq; in ignẽ aut arenam collocanda sunt: exiccentur per se, idq; fiat tertio.

Aliud lutũ defendens vasa, ne vi ignis aut spirituum facilè dissiliãt, vtq; in perpetuum aquam fortem contineant. Illita autem in sole exiccanda. Valet etiam pro vitris seu vasis ruptis, conglutinandis. ℞ minij & vitri ana, q. s. terantur in puluerem subtilissimum, & per setaceum subtile cribrentur, post cum vernice incorporato, vt fiat instar pulticulæ addendo olei lini parum. Hoc facto, panno subtili inducatur, aut orificijs vasorum, aut iuncturis impone, exiccetur in sole, per se, quod tardius fit, ignem retinet, & aquã fortẽ, & species aquæ fortis. Et hoc est verum.

Ad vitra claudenda, cõmodè adhibentur reliquarum ampullarum fundi. Item farina, calx, & bolus armenus permixta, in forma pastæ.

Aliud,

Aliud, continens vapores ne exhalent iun ĉturis appositum. Sume vitri in tenuissimũ puluerem redacti, & lithargyri auri ana. lib. j. puluerisata per setaceum passentur, farinæ tritici lib. ij. commisceantur quàm diligentissimè, subiganturq; cum albuminibus ouorum in formam pastæ fortiter subigendo, & panno lineo humido illine, quem iunĉturis accommodato, post exiccationem, rursus extrinsecus linteo inducatur, & retinebit spiritus.

Si vitrum, quod igni esset impositum, finderetur, hoc modo potest prohiberi, ne spiritus exhalent. Albumẽ oui optimè agitatum, cum panno lineo imponatur calidè, semel, bis, terue successiuè, vt quasi intunicetur, exiccata prima tunica, secũda imponatur, &c.

Lutũ sapientiæ, ℞ lutum & fimum equinum, commisce fortiter cum vino aut ceruisia, secunda vice cum lana de pannis detonsa, tertia cum farina similacea, cum albumine oui fortiter permiscendo omnia, & erit lutũ sapientiæ.

Aut accipe partes duas luti, & totidem fimi, & partem vnã batituræ ferri, puluerisentur omnia : tum pars vna salis liquescat in aqua, cum ea aqua subige reliqua, & cum panno circumpone.

Accipe terram tenacem, quæ exiccetur, ex ea fiat puluis subtilis, qui in parua aquę quantitate ponatur, Postea fac puluerem ex sterco

re equino quod cum albumine oui permiſceto, optimè percutiendo, ac tum miſce cum priori mixtura. Hac mixtura perlutantur vaſa.

Aliud, ℞ recrementi ferri lib. j. ſ. farinæ volatilis lib. ſ. vitri puluerisati lib. j. albuminis ouorum q. ſ. miſce.

Lutum ſapientiæ fit, ex Capriccijs Fieravanti, accipe cretam optimam & ſubtilẽ, cui adde ſcoriam ferri puluerisatam, & cinerem communem album, filamenta, ſtercus equinum, & miſce.

Lutum ſapientiæ, quod laudat quidã empiricus & antimonij præparator, fit è luto ſubacto cum puluere laterum, ſcoria ferri, pilis cerui vel bouis, cum albuminibus ouorum.

DE AQVARVM OLEORVMue deſtillatorum correctione.

IN omni deſtillationis ſpecie, plerunq; accidit, vel ipſius agentis cauſæ, caloris ſcilicet, vehementia, vel inſtrumentorum vitio, aut deniq; ipſius artificis ignorãtia, vt quæ deſtillant aquæ aut olea, aliquid, ſiue igneę caliditatis, ſiue excrementitię, aut ſuperfluæ humiditatis, aut etiam alienæ qualitatis, guſtum, odoremq́; acquirant, ideoq́; permultum refert, ad eorundem liquorum diuturnitatem, cognoſcere, quo pacto hæc vitia emendanda aut corrigenda ſint. Etenim in eo deſtillationis

nis genere, quæ ignis agentis vi fit (inquit Langius) licet ea quæ natura sunt frigida, vt solatrum, intybus, lactuca, & id genus alia destillentur: empyreuma tamen, id est, calorem siccum accidentarium, velut adusta concipiunt. De quibus Galenus ait, adustorum nullum perfectè esse frigidum, relinquitur enim in eis, igneitas quædam, quam Aristoteles Empyreuma vocauit. Sic atra bilis quoque, quamuis terrestris & natura frigida, quæ ex sanguine adusto gignitur, caloris non est expers, æquè ac cinis & acetum: quare peritiores Chymistæ, vt ille caloris feruor mitescat, & quasi mulcebrior fiat, minusq; vires euaporent, vasis in aquam feruentem suspensis, quam balneum Mariæ vocāt, destillationem hanc moliuntur, quam à priscis Græcorum myropolis didicerunt, qui ob easdem causas, olea, vnguenta, ex nardo, spica, lasere, aut folio odorifera, in diplomate, etiā sub dio sereno, lignis ἀκάπνοις & carbonibus prius incendio purgatis, leniter decoquebant. Qua ratione etiam medicamenta arteriaca & stomatica, quæ vulgus Arabum Loch appellant, quoque olim decoquebant. Hactenus Ioh. Langius. Nec empyreuma solum ex destillatione aquis vel oleis accidit, sed simul etiam aquosa quædam & excrementitia humiditas in ijs colligitur; quæ & ipsa insolatione hoc modo auferri & corrigi debet. Aquæ destillatæ, per aliquot dies Soli exponi debent, in

vasis linteo aut membrana perforata obturatis, vt quicquid excrementosum est resoluatur, simulq; exhalet empyreuma, quod in aquis destillatis à calore remanserat. In frigidis autem regionibus, vbi ex lento Solis calore & aëris, non potest decoqui & rectificari, aut humiditas resolui: ponatur vitrum aut olla rem destillatam continens, in vas aqua plenum, & decoquatur per duos, aut tres dies ad olei tertiam partem (si oleum fuerit) & sic humiditas excrementitia, si quæ fuerit, facilè consumetur, & oleum rectificabitur, Rogerius. Aut, quod Chymistæ in aqua vitę faciunt, per balneum Mariæ, aquosa humiditas separetur. De reliquis autem rectificationis modis, suo loco dicetur.

Nec minus periculum est, in destillatione, quæ per fimi fœtidi & putrefacti calorem fit, ne scilicet putredinis aliquod vestigium in liquore destillato delitescat. Hinc enim est, quod Langius in Epist. refert, plerosq; etiam eruditione & rerum peritia claros medicos, ob caloris putredinem, & fœtidi fimi euaporationē, qua pharmaca infici verentur, ab hac destillationis ratione abhorrere: quippe q̄d fœtida semper sint perniciosa. His respondet idē author, quòd ea, dū de vasis putrefactionis eximātur, ac tandem per alembicū destillantur, ab hac putredinis contagione expientur, quandoquidem ignis calor, veneno resistat, & id corrigat. Nam & Hera (inquit) ex

Cappa-

Cappadocia medicus, medicamenti sui stipticitatem correcturus, id tres menses sub terram defodit, & quasi computrescere sinebat: eo ingenio, ratus, medicamenti substantiam fieri λεπτομερεστέραν, id est, subtiliorum partium. Itaq; si quid contagionis contraxerint fortè per putrefactionem, id omne per destillationem auferri posse, esse existimandum.

DE AQVIS.

DE AQVIS SIMPLICIBVS EX *herbis præcipuè, & alijs quoq; corporibus simplicibus destillatis.*

ACetum optimum ponatur in alembico (nimirum in balneo vel cinere) labijs benè clausis colla, vel farina (vel papyro) dissoluta cum aqua. Demũ fiat ignis lentus

per ſpacium trium vel quatuor horarum, interea enim ſeparatur phlegma ab aceto, quod tanquam inutile abijcias. Cognoſcitur autem phlegma eſſe ablatum, quando conſumptum eſt acetum ad tertiam vel quartam partem. Deinde benè claudantur partes alembici, ne qua fiat euaporatio, tum ignem auge paulatim, ſic extrahitur ſecundo acetum acerrimum albiſſimum vſque ad fæces: ſignum eſt quod remanent fæces nigræ ad conſiſtentiam mellis vel picis. Similiter fit ex aceto roſaceo, ſambucino, caryophyllato, & alijs. Si quis in tali aceto, quod eſt ſecundo extractum, poſuerit per noctem pyrethrum, ſtaphiſagriam, vel hederam contuſa, in balneo Mariæ, deinde expreſſione facta, eo quod craſſius eſt abiecto, & liquore in alembicum miſſo, diligenter deſtillet, erit hæc tertia extractio multis experimentis noſtris ad dolores dentium vtiliſſima. Ex libro Alchymiſtæ Lutetiæ. In aceti ſolius deſtillatione, puto partem aquoſam primum exire, deinde verò meliores. Geſne.

Aqua ſalſa, aut marina, hoc pacto dulcis reddi poteſt. Effunde aquam ſalſam in aliquod vas, in eoque iuxta ignem ebulliat. Poſtea fluat per alembicum, vt aqua roſacea, & ſal in fundo relinquetur.

MO-

MODVS DESTILLANDI *aquam simplicem, & aquas fontium thermalium, vt in cognitionem rerum his admixtarum, & inde facultatum earundem deueniamus, ex Gabrielis Fallopij lib. de aquis medicatis.*

DIssolutio aquarum thermalium per elambicationem, bifariam fieri potest: vno quidem modo in balneo Mariæ, sed talis dissolutio difficilis est; altero modo per elambicationem siccam, quæ fit igne in vasis vitreis, siue sint vasa vrinaria vocata, siue bociæ non multum refert, vt dixi: sat est, quod hac dissolutione aquæ, quæ fit per elambicationem siccam, cognoscuntur ea omnia, quę sunt aquę commixta, non excludendo etiam vapores, seu spiritus, qui hac ratione cognoscuntur. Habeatis paratum furnum, cui subiectus sit ignis; supra furnum scilicet in cauitate illa, sit vas testaceum valde latum & arena expletum: capiatis deinde bociam, vel vas vrinarium (nihil enim refert) expletum aqua thermali, & medietas ipsius submergatur in arena existente in vase testaceo. Supra bociā autem collocetur capitellum vas vocatū, quod debet habere nasum, super imposito capitello bocię, claudantur optimè fissurę, & spacia existētia inter vas & vas. Habeatis deinde fistulā vitreā crassitudine vnius digiti,

& perforatam in vtroq; latere, & in alterum foramen fistulæ inferatur nasus capitelli, & circumcirca insertionem obuoluatur fasciola, & optimè claudantur omnes hiatus, ne quid exhalet. Habeatis postea vas ligneum repletum aqua frigida, & perforatũ in vtroque latere transuersali vnico foramine, ita fistula descendens quodammodò è capitelli naso, ingrediatur foramen vtrunque, & hæreat aquæ frigidæ in ipso vase ligneo existenti. Et hac ratione cognoscetis, quales nam spiritus fuerint cum aqua commixti. Nam arena existens in testacea olla, cum calida est, caliditas illa agit etiam in bociam, & calefacit aquam è qua efferuntur continuè vapores, qui petentes capitellum densantur, & vertuntur iterum in aquam, quæ aqua descendens per fistulam retinet adhuc vapores, quoniam aqua descendens per fistulam, refrigeratur quo quo modo à frigiditate fistulę, & à frigiditate aquæ existentis in vase ligneo, quam aquam fistula tangit: & ita frigiditas non sinit vapores in aqua illa descendente existentes, exhalare. Prosequamini deinde cum ipso igne sub furno, quo vsque tota aqua fuerit consumpta. Postmodum extrahatis bociam, in qua si videritis superesse adhuc humiditatem aliquam, finite vt à sole absumatur, quo facto exponatis soli fæces residentes in fundo vasis, & sinatis, vt exiccentur.

Siccatæ

Siccatæ cum fuerint fæces ad solem, intelligendum erit quid in ipsis contineatur. Quidam sedimenta esse ponenda dicunt supra tabellam politam; & sub sole esse inspicienda, vt si quod affuerit corpus luminosum ac lucidum, appareat nobis ratione solaris luminis. Ego verò alia prius facienda moneo. Primum extracta bocia, & calidis adhuc sedimentis, admouendus est nasus orificio bociæ: olfactu enim; si aderit argilla, aliaue terra, facilè cognoscetur, quæ alia ratione non cognosceretur: ex odore etiam fæcum calidarũ, rubrica cognoscitur, quia suauis erit. & eodem signo & ochræ præsentia intelligitur. Deinde refrigeratis quodammodo sedimentis, accipiamus portionem ipsorum, & inter digitos teramus, ita enim in cognitionẽ veniemus sandaracæ, sulfuris, auripigmenti, & similium. Tum sedimentis siccatis ponantur supra tabellam ad solem, si enim aluminosa quædam fuerint corpuscula, illustrabuntur

à ſole,& illuſtrata apparebunt. Hoc ſanè modo cognoſcetis ſal, ſi aderit in grumis concretus: nitrum etiam ſi adſit copioſum, ſi verò paucum, difficilè admodum cognoſcitur. Sulfur quoque ſi purum adfuerit, colore cognoſcitur, quia ſubluteus, vel ſubpallidus: eodem modo etiam cineres & concretos lapides percipiemus. Metalla autem reliqua vt aurum, argentum,ferrum,ſtannum,& ſimilia non cognoſcuntur: ſunt enim aliquando ita cum marmore,cinere & ſimilibus commixta,vt prorſus ſenſum effugiant,nec ſi guſtetis ſedimentum illud, poteritis ipſa cognoſcere. Itaq; alia via eſt procedendum. Inſpergendum igitur ipſum ſedimentum, laminæ ferreę politæ atque candenti, ita enim facilè cognoſcitur cinis, marmor, gypſum, calx, ſulfur, ſal, nitrum, ceruſſaque. Si enim aderit calx & marmor, non comburentur, ſed poſtquam alia quædam fuerint combuſta,remanebunt iſta, habebuntq; colorem candidiorem quàm antea. Sin auté videatis, quòd adſit quædam materia, quæ non exuratur, ſed fiat ſtatim candidiſſima, ſciatis quòd eſt gypſum: quare calx,marmor & gypſum cõmunicant in hoc,quod non exuruntur,ſed remanent,& fiunt candidiora:hoc tamen intereſt, quòd calx & marmor tardè fiunt candida, & candor non eſt multò maior, quàm antea eſſet: contra verò gypſum citiſſimè acquirit candorem, & illum quidem valdè maiorem,

quàm haberet antea. Sulfur etiam facilè hoc experimento cognoſcitur, quia eliquatur & refert ſuum odorem. Sal quoque & nitrum cognoſcuntur, quia ſedimenta comburentur, ſi adſint, & ſcintillabunt: ſed hoc intereſt, quia ſi aderit ſal, ſcintillabit & crepabit ſimul: ſi verò nitrum, ſcintillabit vtiq;, ſed ſine crepitu. Si autem materia ſit mixta ex ſale & nitro, dum ſedimentum exuritur, partim ſcintillabit cum crepitu, partim ſine crepitu. Plumbum hoc experimento nondum potui reperire, credo tamen quòd ſi eſſet in illo ſedimento, eliquaretur ſupra laminam candentem. Si ceruſſa aderit, ſedimentum fiet rubrum, quod eſt etiam ſignum plumbi, parum enim differunt, quoniam ceruſſa fit ex plũbo, & ex ceruſſa ſandix. Si videritis, quòd ſedimentum eliquetur & fiat album ac ſi lac eſſet, nõ inferatis ſtatim adeſſe alumen, quia hoc eſt aliquando indicium, quòd adeſt alumen cum ſuo lapide: aliquando etiam aderit, & non eliquabitur, quia alumen eliquatur tum à calido, tum ab humido. Metalla autem reliqua nulla dictarum rationum cognoſcuntur. Ego autem reperi artem quãdam, quam ſum expertus in balneis Aponitanis, Lucenſibus, & aqua Villenſi, quæ talis eſt. Quando vultis experiri, an aqua aliqua habeat calcanthum, vel alumen, vel aliud ſimile, coquatis primo àquam non in vaſe vitreo, ſed in vaſe ſtanneo, vel ferreo: poſtea cum aqua fuerit

parum decocta, quiescat, deinde iterũ coquatur parumper: mox in ipsam inijciatis succum vel decoctum gallarum, pauca tamen quantitate, etsi cum aqua aderit alumen albũ vel calcanthum, videbitis aquam fieri illico nigram. Aut accipiatur verzinum dictum medicamentum & coquatur in aqua, ita vt aqua accipiat colorem veluti nigrum, deinde coletur, & huius aquæ portio inspergatur supra sedimentum; & si aderit alumen, color ille ater reddetur statim clarior. Et quod dixi de colore relicto à verzino, idem intelligatis de quacunq; re alia, ita vt aqua pro tali experimento faciundo, possit fieri ex omni materia, quæ possit aquam inficere colore nigro, & dummodo aqua sit nigra, nõ refert, ex qua materia sit reddita nigra. De astringentia autem, qua alumen est præditum, nihil dico, quia alumen in sedimento existens, non potest gustu dignosci: sæpe enim accidit, vt gustetis sedimentum, & sentiatis astrictionẽ: tamen illa non proueniet ab alumine, sed fortassis à sale vel ab alia re. Ferrum, æs, & similia metalla, non possunt vlla ratione dignosci, nisi ex corruptione sedimenti, ita vt quodlibet metallum, quod aderit, vertatur in proprium excrementum, & ex proprio postea excremento, cognoscetis hoc vel illud metallum adesse. Et hoc modo cognoscitur ferrum, argentum, aurum, chrysocolla, æs, & similia. Stimulanda itaq; sunt sedimenta cum

aliquo

aliquo medicaméto, liquoréue acri, vt quodlibet metallum, in sedimento contentú, vertatur in proprium excrementum. Acre auté erodensq́; medicamétum aptum ad hoc, erit acetum acerrimum, aqua erodens & similia. Accipiatis igitur sedimentum, & inijciatis in aquam verbi gratia, erodentem, & cum exiccatam, ac absumptam videbitis esse aquam, obseruate an supra sedimentum sit excremen tum alicuius metalli: vt si supra sedimentum videritis cócreuisse ferruginem, indicabitur, quòd in sedimento fuerat ferrum. Si verò aderit ærugo, est indicium æris: & sic de reliquis. Metalla itaq; cognoscuntur per corruptioné, & mutationem ipsorum in propria excrementa. Et hęc certè est rei veritas, vt vos poteritis facilè experiri, si acceperitis portio nem alicuius metalli, vt limaturam ferri, & commiscebitis cum aliquo sedimento, & ten taueritis, vt limatura corrumpatur, & videbitis quod corrumpetur in proprium excrementum, id est, in ferruginem. Et his modis cognoscuntur, quot & quæ sint res illæ, quæ cùm thermali qualibet aqùa sunt cómixtæ, idq́; beneficio destillationis. Sed animaduertatis ne decipiat vos viridis color, qui aliquãdo apparet in sedimento, neq; enim inferendum, colorem hunc ob admixtum æs generatum, quoniam sæpe generatur ex bolo aliquo, qui pariter sit cum sedimento mixtus. Igitur experiamini, an perueniat ex admi-

xto ære, vel ferro, an nascatur ex ferrugine, an ex bolo aliquo, hoc modo. Accipiatis sedimẽtum talis aquæ, & infundatur in acetum stillatitium, & obseruate qualem colorem acetũ cõtrahat: similiter qualis sit color sedimenti, quando fuerit exiccatum: et si aderit ferrugo, color erit niger: si bolus, color erit rubicundior, id est, minus niger & tendens ad rubedinem. De odore autem & sapore, nihil dico, quoniam tam varius est sapor & odor thermalium aquarum, vt non possimus ex ipsis cognoscere, quid sit id quod admixtum est, &c. Hæc omnia ex Fallopio, tanquam nõ omnino à præsenti materia aliena, integra volui ascribere, quando & alia multa de metallis, huic libro ascribentur: & multa etiam, vt & hæc, artificiosa indagine sint ad vsum hominum comparata.

Aqua destillata è semine canabis cum succo allij, eo modo quo aqua rosarum destillatur, cosmetica est aqua, locis enim glabris, quibus illinitur, pilos crescere facit.

Aqua chelidonij maioris, quæ proprietate sua morbis auxiliatur, tam calidis, quam frigidis, robur præstat spiritualibus mẽbris, venenũ à corde pellit, quæ pulmoni obsunt digerit, ipsumq́; vlceratum consolidat & sanguinem epota sistit.

Chelidonij maio. folia, flores & radices, omnia minutim incisa, & in vase fictili nouo, vitreato, & luto obturato, in fimo equino, die-

no, diebus decem ſepulta alembico deſtillata, quod primo liquabitur, aqueũ erit, quod ſecundo, vt oleum, quod & iterum deſtillato, vſuiq; ſeruato.

Aqua è fragis deſtillatis, eſt ſingulare remedium, cõtra intrinſecos pulmonum & iocinoris calores, & ſitim extinguendam.

Aqua lapatij minoris, curans qualemcunque catarrhum, ex Fierauanti lib. 2. Lapatium minus cum folijs & radicibus deſtillatur, & omnis aqua ſeruatur. Hæc aqua in vitreo vaſe optime obſtructo, ad vſum ſeruatur. Accipe igitur tempore neceſſitatis huius aquæ ℥ iij. mellis albi crudi ℥ j. ſ. & commiſce optimè incorporando, & bibitur manè ieiuno ſtomacho calidè, in egreſſu lecti, in cæteris optimè ſe gerat neceſſe eſt, nec vllo cibo catarrhum promoueat. Qui hoc genere remedij per ſpacium menſis continuè vſus fuerit, curatur ab omni catarrho perfectiſſimè, excipias catarrhum in hecticis & morbo gallico, nam prodeſt quidem in his, ſed non curat. Ante vſum verò huius aquæ, ſumenda eſt drachma vna aromatici Leonhardi, manè, ieiuno ſtomacho, ſuperbibendo ℥ ij. vini, diſponit enim hoc catarrhum ad ſolutionem.

Laricis ramuſculos teneriores Vallẽſes mẽſe Maio decerpũt, quibus vtuntur in balneis contra varios morbos, potiſſimum contra lepram. Aqua quoq; ex eis deſtillata contra le-

pram valet, Munsterus (quanto magis igitur ipsa Larigna destillata?

Aqua è floribus Narantij, quæ aqua naphæ dicitur, per campanam elicita vi ignis, tantæ suauitatis & redolentiæ est, vt cæteras odoriferas aquas superare certum sit. Ea hodie apud medicos Hispaniæ pro leni vomitum proritante medicamento habetur, Amat. Lusitanus in Diosc. qui etiam alibi eandem tepidam ad vomitum prouocandum commendat.

Aqua quæ è nucibus auellanis recentibus (destillatione) fieri potest, potata, tormina mitigare præsentaneo remedio, drachmarũ duarum pondere, frequenti constat experimento, Alex. Bened.

Ex nucibus iuglandibus immaturis integris cum gulioca, aliqui aquam destillant vtilem in peste: item vt imponatur podagræ, Gratarolus.

Aqua pilosellæ destillata, valet ad omnia vlcera tibiarum, etiam valde antiqua, ponendo prius in qualibet ℔ aquæ, mellis rosati, myrrhæ & lithargyri ana ℥ ij. & parum camphoræ, deinde dimittatur ad solẽ per tres dies, postea coletur, & ex ea lauentur vlcera, & superponantur petiæ lini in ea prius madefactæ. Et istud agas bis in die, & hoc non parui facias. Destillari herba debet mense Septembri maximè, non existente pluuia. In additionibus Pandect.

Aqua

Aqua deſtillata è pomis ſylueſtribus immaturis, valet rubedini faciei, & ſyronibus eiuſdem.

Aqua mirabilis ex floribus roriſmarini, ℞ ampullam vnam, quam imple floribus roriſmarini, ſepeliatur in arena vſq; ad medietatem, & ſic maneat per menſem aut plus donec flores in aquam conuertantur. Tum accipiatur & ponatur ad ſolem per quatuor dies, & inſpiſſabitur, & habebit virtutem Balſami: cor, cerebrum, & totum corpus roborat, & valet ad debilitatem memoriæ, & delet maculas faciei & oculorum, ſi vna gutta proijciatur in oculum duabus aut tribus vicibus, rectificat membra ſtupida, curat paralyſim, phlegma ſalſum, fiſtulas & cancrum, quæ aliâs ſanari non poſſunt.

Aqua alia è floribus roriſmarini, maximę virtutis: hominem in ſanitate conſeruans, & partes omnes corporis illæſas, viſum confortans: dolorem remouens ſtomachi, & ventris inferioris, vtentem hilarem reddit, & plęraq; alia bona facit. Elicitur autē per elambicum ex floribus roriſmarini, dantur autem ℥ iiij. ſemel in hebdomada.

Aqua roris, faciei venuſtatem conciliat, & rugas generari prohibet: In Laconico ſi in egreſſu balnei totum corpus laueris hac aqua, permixta cum albumine oui, cutem dealbat, & à ſcabie tuetur.

Aqua limonum alembico extracta, aut

ſuccus, pondere duarum vnciarum, cum de-coc̃ti raphani ℥ iij. pro vice ſi ſumantur, ſuf-ficiunt ad renum lapidem.

Aqua roſacea odorifera, multis modis pręparatur. Aliqui ſumũt roſarum ſylueſtrium quantitatem quam voluerint, eaſq; digerunt per triduum in balneo, poſtea verò deſtillant in vapore aquæ calidæ. Aut replent alembicum folijs roſarum, ligatis in linteo: aut madefaciunt intrinſecus capitellum, vt folia roſarum parietibus adhæreant, ſicq; deſtillant aquam. Alij vbi poſuerint ſtratum ex folijs roſarum, tum illud ipſum conſpergunt aqua vitæ, & rurſus ſuper imponũt aliud ſtratum, tum iterum aſpergunt aqua vitæ, ac denuo ſuper ſternunt folia, idq; viciſsim pergere ſtudent ad repletionẽ cucurbitæ, ac tandem digerunt & deſtillant. Alij loco aquæ vitæ, aquam odoriferam parant è puluere caryophyllorum, ſicq; multò fit odoratior. Sunt nonnulli qui ad ℥ xij. aquæ roſarum, commiſcent ℥ j. Camphoræ, & deſtillant. Nonnulli cum ſantalis, & alijs aromatibus præparant. Quidam herbas odoriferas, aut flores ſimiles, aqua tantum ſimplici maceratos deſtillant. Rurſus ſunt qui croci integri ℥ ſ. & aquæ roſarum ℔. ij. ſimul macerant, & deſtillant, aut, vt alij ſolent, ſumunt aquæ roſaceæ, ℔. ij. & croci triti ʒ. j. & deſtillant. Quidam accipiunt vnciam vnam caryophyllo-

rum

rum pulucrisatorum, cum ℔. ij. aquæ rosa-rum,& similiter destillant.

Aquam rosarum è rosis Persicis, hic apud nos quidam destillat, quæ aluum soluit. Sumit autem ad alui solutionem tantum aquam primo destillantem, priusquam adurantur rosæ, & destillat in balneo Mariæ; vbi etiam destillat herbas ficciores, alias verò in arena.

Aquam rosaceam, copiosiorem quidem è domestica rosa, sed minus odoratam quàm è syluestri fieri aiunt, Scaliger.

Aqua è floribus sambuci, alembico per destillationem extracta, iter facturus faciem abluat, ne à sole intumescat, aut lædatur.

Aqua scabiosæ herbæ; pota, sanguinem conglobatum discutit, Alex. Ben.

Aqua florum solsequij in sole sic destillatur, mense præcipuè Augusto: Accipe mitram mulieris, multis suturis perforatam, vt solent sutura dicta, ein Englesche nadt, hanc in vitrum album impone ne contingat fundum, cui impone florum bonam partem, & vitrum superius diligenter obstruatur, ne vel minimũ perspiret, destilletur in sole quatuor aut quinque septimanarum spatio. Hęc aqua multum clarificat visum & oculos: Aqua est nobilissima ad confortandum oculos. Et eodem penè modo melior fieret aqua ex verbasci folijs.

Aqua de floribus solsequij, prodest oculis & membro virili dolenti. Ex mammillis mulierum, magnos dolores extrahit. Virgam virilem fouendo curat.

Aqua verbasci, & oleum florum eiusdem, mirabiliter ad podagram faciunt, cuius experimentum iam factum est in muliere arthritica, quæ admirata dolores tàm citò sedatos, & metuens ne narcoticum esset remedium, oleo vti recusauit, itaq; post mensem morbus repetijt. Est autem aqua acetosa, vnde facile in vino maceratam prius herbam deprehenditur. ℞ tapsi barbati cum floribus & radice, infunde contrita cum vino rubro, & putrifices per duos menses, deinde destillabis. Linteo intincto locum affectum tegas, quàm calidissimè ferre poterit: hoc bis aut ter repete, per triduum inunge oleo, & si fortè redierit dolor, iterum vtere, & deinceps non repetere aiunt.

Aqua destillata tapsi barbati putrefacta, cum modico vino albo, post per alembicũ destillata, est res mirabilis, ex pertissima in omni dolore podagrico & dentium, feci & vidi, Incert.

Aqua destillata de floribus tiliæ, faciem clarificat, & maculas seu vestigia à sole impressa, quas nos vocamus, die laubfläcken / extergit. Madefiat pannus, & imponatur tribus noctibus, & curat tribus vel quatuor septimanis.

Aqua

Aqua florũ tiliç, confert vteri malis diſpoſitionibus, calculo, & epilepſiæ. Aqua horum florũ deſtillata, in vitro diligenter clauſo ſeruari debet, ne odorem amittat. Huius aquæ accipe cochleare vnum plenum, eiq́; adde roris Maialis cochlearia tria, vel quatuor, permiſcendo, hoc ipſo laua axillas & mammillas fœtentes hirci odore, & curat. Poteſt etiam vir eadem vti, ad conciliandum bonum odorem.

Aqua tormentillæ, valet ad vulnera, cancrum, & fiſtulas, & ad vulnera intrinſeca: quin etiam doloribus mamillarum & pudendi virilis congruit, hydropem curat, oculos clarificat ſuper omnes alias oculares aquas, & febres quoq; ſiſtit. Paratur autem ex herba tota cum radicibus, ſimul conciſis & deſtillatis. Qui hanc aquam, continuis nouem diebus biberit, ab hydrope liberatur, mouet enim potenter vrinam. Ex libro veteri manuſcripto lingua Germanica.

Ad dolorem in meatibus vrinarijs ab vrinæ acuitate. ℞ Liquoris ſtillatitij florũ actes, ſeu ſambuci, ℥ iij. ſacchari modicum: ſingulo mane ſummatur vſq; ad dies decem.

Aqua deſtillata ex aſſa fœtida & trifolio bituminoſo in balneo Mariæ, mẽſura vnius cochlearis, valet ad vteri ſuffocationem.

De aquis ex ſeminibus, aromatibus, & reliquis quibuſdam ſimplicibus, vide inferius inter olea: ex horũ enim pleriſq́; & aquæ & olea ſimul deſtillant.

DE AQVIS EX ANIMALIBUS, AUT EORUNDEM PARTIBUS DESTILLANDIS.

Modus extrahendi substantiam ab omnibus animalibus & ouis. ℞ oua recentia pondere 9. vnciarum, salis communis præparati vnciam j. misce bene simul pistata, ponantur in phiala vitrea, cum suo antenotorio (sigillo) in balneo vel fimo diebus 10. ad minus. Deinde ponatur capitellũ cum suo recipiente benè sigillato & in cineribus lento igne destilletur paulatim, destillatum collige & serua. Similiter fit ex testitudinibus, perdicibus, capis, pro hecticis: nec non pro leprosis, serpentes sic destillantur.

Aqua è sanguine hominis iuuenis destillata, ad arthritidem & defluxiones in articulos valet. ℞ cruorem iuuenis, viginti circiter annorum, & incorrupti, & in vase stet, ad refrigerationem & separationem seri à sanguine, humorẽ aquosum abijce supernatantem, deinde in vase vitreo, hoc est, phiala, reconde in fimo equino per dies 16. vt putrescat, postea destilla in alembico, & cum ista aqua destillata, inunge loca arthritica.

Aqua de stercore humano destillato per alembicum, præualens in fistulis, & escaram sanat, & cicatricẽ reddit pulchram si ex ea vngatur, Si in oculoꝝ ponatur, rubedinem & caliginem tollit, telã frangit, & lachrymas tollit.

In

In potu data epilepticis citò subuenit, & etiã si eorum capita vngantur. Super apostema posita cum stuppis, citò rumpit. Si cum calce soluta detur, lapidem frangit. Aqua ista bibita, hydropicis subuenit. Morsui cuiuslibet canis, vel animalis rabidi & venenosi, citò subuenit, si ex dicta aqua bibatur. Si statim post venenũ bibatur, sanat, Bertapalia.

Aqua ex humano stercore, hominis rubei alembico stillans, linita confert alopeciæ, vermibus, vlceribus corrosiuis, cancro & oculorum maculis, bibita verò morbo commitiali, renum lapidi, ac vesicæ, asciti, morsuiq; animalis cuiusq; venenosi.

Aqua è stercore hominis, nasci faciens capillos, accipe stercoris humani, & in alembico vitreo destilla, vt verò non fœteat, commisce camphoræ parum, aut musci puluerisati, & cum hac aqua laua locum, in quo pilos nasci volueris, & vnge melle optimo, triginta diebus.

Aqua destillationis stercoris humani lauetur locus aut pars scabiosa, & curabitur, secretum est in omni scabie.

Aqua stercoris columbini (prius in vino per noctem acerati, (destillata, & bibita, prodest calculo, Theophrast.

Aqua caponis Marchionissæ destillata, qua in puerperio vsa fuit. ℞ caponem annorum 12. suffocetur & præparetur secun-

dum artē, & decoquatur in sufficienti quantitate vini maluatici & aquę rosarum & boraginis in diplomate, contundantur postea carnes cum osſibus & interraneis, destillentur secundum artem in balneo Mariæ per alembicum. Adde inter destillandum species diambræ, diamoschi, de gemmis, diarrhodon abbatis, diamargaritonis calidi, aromatici rosati ana ℈ iiij, coriandri præparati ℥ ſ. adde olei cinnamoni gr. iiij. caryophyllorum gr. vj. misce.

AQVAE CAPONIS DESCRIPtio, *ex Dispensatorio Coloniensium.*

Caponi plurimum à nobis fatigato & occiso, pennæ siccæ euellantur citra vllam aquæ immersionem seu macerationem, eumq́; caponem ita deplumatum & exinde euisceratum, minutim vnà cum osſibus, stomacho, epate, & corde conscinde, alioquin reliqua viscera demantur. Vbi sic haschatus id est, cōscindendo cōminutus fuerit, tunc ad macerandum affunde aquæ rosatæ sesquilibram, buglossæ libram vnam, melissæ vel maioranæ selibram, vini maluatici libram vnam, vncias tres, cinnamomi vncias duas, croci drachmam vnam, seminum endiuiæ drachmas tres, galangæ drachmas duas, zingiberis, nucis muschatæ, macis, santali citrini, ana drachmam vnam, corticum citri sesquidrachmam, florū cordialium, ana drachmam

nam vnam, coriandri præparati, ſeminum melonum ana drachmas duas, pinearum ℥ j. florum arantiorum conditorum ſemunciam. Stent hæc ſimul omnia in infuſione per horas viginti quatuor, ſuper fornacem vel in alio loco calido. Exinde ſuperimpoſito adaptato alembico deſtilla per balneum Mariæ, & in deſtillato liquore extingue aurum candens, præſertim tempore vſurpationis, ex diſpenſat. Colonienſi.

Deſtillatio caponis magiſtralis, D. Petri Vuormatienſis. Decoxit caponem in aqua ad ſufficientiam, ita vt remanſerint brodij ℔. ij. poſtea carnem cum iure poſuit ad deſtillandum circa ℔. j. vel ℔. j. ſ. & nihil addit ſpecierum, aut herbarum, aut radicum. Vſus eſt iſta aqua in debilitate, in febribus, & erat ſine nauſea delectabilis.

Aliter capo generoſus in aqua pura decoquitur, cum folijs borraginis & buglosſę ana M. j. conſeruæ de violis, roſis, borragine & bugloſſo ana ℥ ij. (ex puluèribus cordialibus aliquantulũ adijciatur) deſtillentur omnia in balneo Mariæ, deinde aromatiza cum puluere diatrium ſantalorum, & propina crebèrrime, And. à Lacuna in fine De peſte.

Deſtillatio caponis cuiuſdam Doctoris, accipe caponẽ veterem, ſex, ſeptem, vel octo annorum, deplumetur & exenteretur, & per noctem in aqua maceretur, poſtea in ollam nouam imponatur, quæ capiat menſuras

aquæ quatuor, decoquatur & despumetur & pinguedo diligenter auferatur, & olla semper plena conseruetur. Post perfectam decoctionem & dissolutionem osium, aufer tuniculas omnes & pinguedinem, caro vero minutim concidatur, & aquã decoctam & carnẽ concisam, in quatuor bocijs perlutatis, continuo igne destilla, quo finito, liquorem destillatum coopertũ repone ad usum. Confert ijs quorum prostratæ sunt vires, & debilitatis, quique cibum non appetunt.

Aqua caponis alia ad restaurandas collapsas vires, ex præscripto cuiusdam medici. Pulpa vnius caponis, detracta pinguedine & pelle, minutim incidatur, & cum aqua buglossæ abluatur. Deinde addita conserua violarum, borrag. buglosſ. ana ℥ j. ſ. conseruæ rosarũ ℥ j. fol. auri. P. vj. misceantur omnia diligenter, deinde in duplici vase reponantur, & secundum artem destillentur. Huius liquoris exhibeatur frequenter cochlear vnum per se, aut cum iusculis dissolutum.

Alia eiusdem, à febre extremè dissolutis viribus conueniens. ℞ pulpam vnius capi, cursu fatigati & venati antequam iuguletur, pelle & pinguedine detractis, & in aquis nenupharis & lactucæ abluatur, addendo conseruæ violarum recentis, & florum nenupharis, ana ℥ j. conseruæ borraginis & buglosſi ana ℥ j. ſ. seminis papaueris albi &

lactucæ

lactucæ ana ʒ j. pulueris diamargaritonis frigidi ʒ j. ſ. ſucci pomorum redolentium ℥ ij. miſceantur omnia ſimul, & in duplici vaſe reponantur, deſtillentur ſecundum artem, vtatur liquore iam deſtillato, modo iam dicto.

Alia eiuſdem, in affectu frigido, vires collapſas reſtaurans, ℞ pulpæ capi vnius multum defatigati & diligenter loti cum vino albo, aut etiam cum vino maluatico, ſi affectus fuerit frigidior, adde conſeruæ florum ſaluiæ ℥ j. conſeruæ ſtœchadis, anthos & acori ana ℥ ſ. cort. citri cum ſaccharo condit. & minutim inciſ. drach. vj. cinnamomi interioris, nucis muſcatæ, ana ʒ j. ponantur omnia ſimul, vt prædictum, in balneo Mariæ, deinde deſtillentur ſ.a. Huius liquoris aliquot cochlearia exhibentur ægrotantibus per certa interualla.

Sunt qui in quibuſuis morbis, capitis præſertim & frigidis, cum virium imbecillitate, deſtillatas huiuſmodi caponum aquas laudant, & nos colicis affectibus aliquando prodeſſe experti ſumus, ijs maximè qui flatuoſi fuerint, aqua enim deſtillata aphyſos redditur, vt non amplius inflet, ſi rectè parata fuerit, adijcientur autem medicamenta alia atque alia à perito medico pro affectuum varietate.

QVAM OB CAVSAM, IVRA *caponum, & alia pinguia, quum sint fluxilis & aëreæ substantiæ, ægrè sublimentur?*

AN quod pinguedo supernatans, humori subiecto pelliculã inducit, per quam subditus humor vix euaporare potest? sic oleum vino aut aquis odoratis affusum, exhalare non sinit: & rhaphanus quoque ex oleo comestus, de ventriculo eructationes quas solet, ciere non potest: sic etiam succos, quos incorruptos volumus seruare, oleo tegimus, ne vel spiritus conseruantes succum exhalent, vel ab aëre externo extrahantur. Langius in Epist.

Aqua stillaticia restaurans, & hecticis vtilissima, ex Capricijs Fierauanti. Accipiatur gallina bona iuuenis, quæ oua nondum posuerit, deplumetur viua, vt sanguis commoueatur, & spargatur per totum corpus & carnem: postquam fuerit deplumata, euiscèretur, tantum intestina auferendo, quo facto contundatur in mortario simul cum ossibus, his adijciatur medullæ panis tantum, quantum est carnium contusarum, & simul pistentur, vnà cum manipulo vno scabiosæ viridis aut siccæ, & tot auri folijs, quot pendet coronatus vnus, ac demum adde tantum aquæ solani hortensis, quantum est in pondere omnium supradictorum, stent simul

mul tota nocte, ac tum destillentur in balneo Mariæ, ad exactam fæcum relictarũ exiccationem, & habebis aquam. Pro qualibet libra huius aquæ, adde ℥ j. aquæ nostræ mellis (de qua alibi in hoc libro fit mentio) seruetur in vitro ne respiret. Vsus eius est in pastu & extra pastum bibendo. Valet ad tussim siccam febricitantium, & prodest mulieribus in partu laborantibus maxima siccitate.

Aquas ex ouorum albumine, itemq; vitello, Alchymistę describunt (obruunt prius quinque diebus fimo equino) addentes eisdem ferè aliquid salis, item pinguia & resinosa. Multas eiusmodi aquarum descriptiones, lector legere poterit, in Polychymia Diodori Euchyontis à nobis edita.

Aqua hirundinis ad epilepsiam, ex Rondelletij methodo. ℞ hirundinum ℥ vj. castorei ℥ j. temperentur in vino per noctem, & in alembico vitreo posita, fiat destillatio. Capiat de hac aqua ad summum duo cochlearia, semel in mense, manè ieiuno stomacho.

Emplastrum, mire conferens scrofulis & fistulis, &c. Expertum est viperas, capite, caudaq; abiectis, per elambicum destillare, & quod stillat scrofulis imponere ac fistulis, Fumanellus.

Medicamentum contra lepram ex ranis. Singulare vnum nolo reticere remedium, (inquit Fumanellus) nec postponendum,

ex ranis confectum, cute interaneisq; abiectis, in vase æneo interius stagnato, & fundo, varijs foraminibus, ad modum clepsydræ perforato, impositis, ore vasis, ne perspiret, contecto & lutato, & vase alio tanquam recipiente, ipsi substrato, terraq; obruto, & superiori ollæ igne admoto, donec ranarum humiditas destillauerit: stillatitius autem liquor dic singula potandus propinabitur ℥ P. iij. mane singulo: & si mihi daretur occasio, periculum inirem ex liquore carnis viperarum præparatarum stillatitio, ranarum more. Vasorum autem forma, quæ Nicolaus Florentinus construere docet in suo magno commentario, sermone 7. tractatu. 5. cap. 39. hęc est. Ipse nanque præcipit, uas primum, ranis iam præparatis, ipsarum ore butyro farcito, implere, & stillatitio liquore cancrum linire tanquam nobili medicamento.

VAS IGNE

CIR- CVNDATVM.

VAS OBRVTVM.

Aqua faui mellis, valet ad generandos pilos:

los: similiter ad aſthma, ſi bibatur: vncta vel illita barbam creſcere facit. Multo autem melius fit ex oleo ac melle, quod vim habet maximam.

Mel deſtillatũ & caluetiæ inunctum, etiã valde facit creſcere crines, poſt alopœtiam ſcilicet, Theophraſt.

Ioannes Montanus è melle ait, fieri aquam fortem: & tertia deſtillatione hunc ipſum liquorem fieri venenatum: è mercurio verò (qui per aquam fortem reſoluitur in aquam) fieri liquorem ſalubrem & corroborantem.

Aqua ex melle dealbans faciem. ℞ mellis rubei ℔. ij. gummi arabici ℥ ij. miſce iſta duo ſimul; & deſtilla per alembicum cum ſuaui igne. Prima aqua eſt ad faciem purificandam, & de albandam: ſecunda cum tertia, facit ad capillos albos.

Aquam è melle deſtillauit Geſnerus, cuius aqua prima nonnihil ceram redolebat, alioquin ſatis grata erat & clara, albeſcens, quæ fortè colicis conuenire poſſet. Quæ ſecundo fluxit, acciditatem quandam habebat. Quæ tertio, ea erat quaſi acetum. Quæ quarto, ferè acetum ipſum referebat. Cœpit deſtillationem manè hora ſeptima, & ex dimidia mellis menſura, duas phialas paruas eo die collegit. Sero incœpit ſtillare, circa meridiem demum. Ignem fecit vſq; ad horam nonam noctis: poſtridie mane rurſus, ab hora ſexta, vſque ad ſecundam, tum cœpit

magnus fumus & subfœtidus exire, & materia ascendere (nimirum quando materiæ aquosæ nihil superest, mel ascendit.) Extraxi tum totã cucurbitam, quod non debuerã (sat erat altius in cinerem trahere) & erant guttæ rubicundæ, adustæ in alembico, acres & odore ferè vt oleum de ligno iuniperi. Cucurbita infra fissa est. Relictum in cucurbita, mel erat ruffonigrum, adustum, subamarum, flauo colore tingens.

Mulsam veterem in cineribus destillauit Dominus Gesnerus, in cucurbita relinquebatur materia ad nigredinem accedens & dulcis, graui odore. Aqua prima odorata erat, & gustu aquam vitæ referebat, non tamen flammam cõcipiebat. Secunda aqua, aquosior videbatur, cum aciditate quadam. Parum aquæ ex ea destillatur.

Aqua ex ranarum cruribus sublimato vapore, collecta, phthisicis & hecticis efficacissima perhibetur ab Alex. Benedicto, nec non siccæ iocinoris distemperantiæ, bis die ieiunis sumpta tepens, medetur.

Aqua destillata mense Maio ex ranarum spermate (frösch en leich) impositaque podagræ, mirè demulcet dolores & prorsus tollit.

DE AQVIS COMPOsitis è stirpibus maximè.

Aqua

AQua conseruans visum diutissimè, oculosque ab omnibus maculis purgans. ℞ vini albi, maturi & optimi, lib. xij. panis recẽtis loti diligenter lib. iiij. chelidoniæ, fœniculi, bulbi, squillæ ana ℥ iiij. caryophyllorum ʒ iiij. misce in bocia cum capitello & recipiente, destillentur in balneo Mariæ, & igne extrahe lib. quinq; aquæ, quam serua seorsim. Valet vt dictum est, ad oculos. In potu sumpta singulis diebus mane, continuando per mensem, conseruat corpus à magnis ægritudinibus. Estq; secretum magnum, in multis morbis. Fierauanti.

Aqua pro oculis ex lib. manuscripto secretorum. ℞ terebinthinæ (tormentillæ puto) fœniculi, rutæ, endiuiæ, betonicæ, chelidoniæ, euphrasię, rosarum rubearũ, sileris montani, capillorum veneris ana M. j. infundantur in vino optimo albo per diem & noctẽ, deinde pone ad destillandum cum toto vino per alembicum, & fiet aqua pro oculis mirabilis.

Aqua alia, ex eodem libro, ad oculos excellens. ℞ euphrasię, * oreneglię, chelidonię, pentaphylli, verbenæ, florum rosmarini ana M. j. omnia simul misceantur in modum salsæ, quibus affundatur vinum Græcum vetustissimum & subtilissimum, ponãtur in ampullam vitreatam obturatam, per dies quatuor aut quinq;. Post accommoda huic vino alembicum & recipiens, & destilletur igne

lento. Poſtea huic aquæ adde ſequentia, ſemen rutæ, ſemen fœniculi, ſacchari candi, tutiæ præparatæ & pulueriſatæ, aloës hepatici ana ʒ iij. omnia iſta cum aqua prædicta commixta, in vitrea bocia cum alembico vt prius lento igne deſtillentur, quam ſerua deinceps in vitro. Huius aquæ pone guttam vnam in oculum, quocunque morbo oculus laborauerit, modo ſit frigidus, ſanabitur.

Aqua magiſtri Petri Hiſpani, quæ viſum acuit & oculos clarificat, & maculas & pannum delet. ℞ ſemen fœniculi, petroſelini, apij, ſileris montani, aniſi, carui, vtriuſq; ſeminis gallitrici. rad. chelidoniæ, acori, betonicę, foliorum agrimoniæ, tormentillæ, rutæ, verbenæ, ana: terantur & ponantur in prima die in vrina pueri virginis: ſecunda in vino albo: tertia in lacte mulieris, ſiue aſinæ: quarta die deſtillentur hæc omnia, & ſerua vt balſamũ, & obtura vas ne reſpirare poſſit, quia virtus eius exhalaret.

Aqua mirabilis operationis, viſum caliginoſum clarificans, & ſanitatem oculorum conſeruans, deſcriptionis Ioh. de Vigo. ℞ ſucci fœniculi, ſucci chelidonij, rutę, euphragiæ, ana ℥ ij. mellis ʒ x. ſarcocollæ, antimonij, tutię, aloës, ana ℥ ſ. fellis caponum, gallorum & gallinarum ana ʒ ij. nucis muſcatæ, croci, caryophyllorum ana ℥ j. ſacchari candi de ſyrupo roſato ʒ. vj. hepatis hircini ſani ℥ ij. ſ. anthos, ſchiareę ana M. ſ. contundenda contundantur

dantur subtilissimè, & hepar frustatim incidatur, deinde omnia misceantur, & ponantur in alembico vitreo, & secundum artē bis lambicentur, & vtere intra oculum, quia mirabilis est.

Aqua alia ad eandem intentionem, eiusdem. ℞ fellis auium de rapina viuentium, fellis gruis, ana ʒ ij. fellis perdicum, phasianorum & gallorum ana ʒ iij. mellis ℥ j. succi fœniculi, succi euphragiæ an. ℥ j. ſ. vini granatorum amborum ana ʒ x. aloës hepatici, sarcocollæ ana ʒ ij. cubebarum, piperis longi & rotundi ana ℈ j. cinnamomi ʒ j. ſ. nucis muschatæ, caryophyllorum ana ʒ j. sacchari candi de syrupo rosato ʒ vj. antimonij, tutiæ ana ʒ ij. ſ. hepatis hircini ℥ iij. floris rorismarini M. j. omnia ad inuicem triturentur & incidantur, & ponantur in vase vitreo & secundum artem elambicentur: nam ista aqua intra oculum posita sanitatem oculi conseruat, & visum caliginosum & turbidū emendat.

Aqua preciosissima ad caliginem, nebulam, & ad omnia vitia oculorum: visum miro modo clarificat, & omnem oculorum maculam abstergit, ℞ vini albi cyathos ij. succi fœniculi depurati & clarificati cyath. j. camphoræ ʒ j, tutiæ Alexandrinæ ʒ j. zingiberis ʒ ſ. mellis ℥ quatuor, terenda terantur, & omnia in bacino de lotono ponantur per nouem dies ad serenum, vbi neq; ros neque sol percutiat, deinde destillentur per filtrum, &

in ampulla vitrea aquam destillatā serua, & mane & sero guttam j. aut alteram oculis immittas. Arnoldus.

catarackt

Aqua nobilissimæ operationis in cataractis oculorum, resoluit enim materiā in vijs oculorum existentem, cum notabili confortatione virtutis visiuæ, Ioh. de Vigo. ℞ hepatis hircini sani & recentis lib. ij. calami aromatici, mellis ana ℥ ſ. ſucci rutæ ʒ iij. aquæ chelidoniæ ℥ sex, aquæ fœniculi, aquæ verbenæ & euphragiæ ana ℥ iij. piperis longi, nucis moschatæ, caryophyllorum ana ʒ ij. croci ℈ j. florum rorismarini aliquantulum contriti, schiaræ siue bozomi ana M. ſ. sarcocollæ, aloës hepatici ana ʒ iij. fellis auium de rapina viuentium si inueniri possit ℥ j. vel loco earum capiatur de gallis, gallinis, cāponibus & perdicibus in triplum. videlicet de felle gallinarum, &c. omnibus prius trituratis & incisis: deinde triturationi addantur, sacchari albi ℥ iij. mellis rosati ʒ vj. misceantur omnia & cum alembico vitreo secundum artem destillentur, & vsui reseruentur benè obturata, quia vnamquanq; debilitatem visus confortat, & caliginem oculorum mundat, cataractam futuram prohibet.

Aqua intra oculum posita, dilatationem pupillæ restaurans, cum aliquali virtutis visiuæ confortatione, ℞ fœniculi dulcis ʒ j. sanguinis columbini ℥ j. tutiæ, antimonij ana ʒ ij. āquæ ros. aquæ myrtillorum ana ℥ j. ſ. myrobalani

robalani citrini ʒ ſ. miſce & cum vaſe vitreo ſecundum artem elambicetur aqua, Ioha. de Vigo.

Aqua experta ad viſum penè deperditum inſtaurãdum, in oculos frequenter immiſſa. ℞ fœniculi, chelidonij, ſaluiæ, roriſmarini, verbenacæ, rutæ, ſing. M. j. alembico deſtillentur.

Aqua ad viſum inſtaurandum ferè deperditum & albuginem. ℞ virgæ paſtoris, millefolij vtriuſque M. j. chelidonij, verbenacæ, rutæ, fœniculi, foliorum enulæ. ſing. M. j. caphuræ ʒ ſ. recentia contudantur, & alembico deſtillentur.

Collyrium, viſum fere deperditum reſtaurans, & expertum. ℞ Apij. fœniculi, rutæ, verbenacæ, benedictæ, quæ Caryophyllata vocatur, cartophylaginis, quæ & ceratophylax, agrimoniæ, chamædryos, luminellæ, pimpinellæ, querculæ minoris, fragariæ, saluiæ, partes æquales, infunde in vrinam pueri parui & adde piperis. gr. vij. & mellis albi modicum, & alembico deſtillato. Fum.

Aqua de ſaluia, fœniculo, roſis rubeis, chelidonia, ruta, ana, cum modico verbenæ: non tantum huius ſicut de alijs, fiat aqua, quæ ſi mane & veſperi ponatur in oculis, iuuat debilitatem viſus ſenectutis. Arnoldus.

Aqua alia in deſcenſus aquæ principio, & ad tumorem & fluxiones. Aſſæ ʒ j. mellis albi puri lib. ſ, aquæ fœniculi, aquæ rutæ, ana ʒ

xij. aquæ maioranæ ℥ ſ. alembico deſtillentur. Fuman.

Aqua, ſiue liquor deſtillatus ad prouocandum ſomnũ, eſtq́; ſoporiferum ſecretum, ℞ opij Thebaici, alliorum mundatorum ana ℥ ij. allia piſtello ligneo tunde in pila marmorea, adde opium tritum, & benè concorpores vt fiat (ceu) opiata. Hoc deſtillabis in cornuta leuiſſimo igne in cineribus. De hac aqua ſi opus fuerit inunge tempora, frontem, carpũ: & caue ne extra neceſſitatem vtaris, velut in maniacis, vt æquum videbitur.

Ad inducendum ſomnum aqua Fumanelli, Succi papaueris vtriuſq; ana lib. ſemis, ſucci hyoſcyami albi & nigri ana ℥ ij. ſucci portulacæ, lactucæ ana ℥ iij. ſucci fabæ inuerſæ lib. ſemis. nenupharis ℥ iij. ſeminis cuiuſque papaueris, radicum fabæ inuerſæ ana ℥ ij. ſeminis lolij ℔. ſ. hyoſcyami albi & rubri ℥ iij. xyloaloés, nucis methel, ana ℥ j. ſ. portulacæ, lactucæ ana ʒ j. ſcariolæ ʒ j. ſ. endiuiæ ℥ j. contundantur & ponantur per tres dies in vaſe vitreo, & deſtillentur, detur ʒ j. cum vino & aqua.

Aqua ſomnum reducens Fumanelli, infundatur, macerenturuè, ſemen papaueris & ſemen lactucæ ad pondus ℔ vnius in vino horis 20. & addatur modicum opij, & elambicentur, deturq́; ʒ j. hora ſomni.

Aqua ſiue liquor ſomnificus mirabilis, deſtillatus. ℞ diatragacanthi ʒ ij. ſumach ʒ ſ. flo-

rũm

rũ bedegnar ʒ iij. ſantali rubri ℥ ſ. preſilij ʒ j. cort. radicis mandragorę ℥ j. hyoſcyami ℥. ſ. papaueris nigri ℥ ij. ſ. papaueris albi ℥ ſ. papaueris rubri totidẽ, opij ʒ ji. baſilici ʒ j. ſ. radicũ alkekengi ʒ ij. camphorę ʒ j. ſanguinis draconis ℥ j. ſeminis cicutę ʒ ij. lapidis magnetis ℔. ſ. ſeminis portulacæ ℥ ij. ſeminis lactucæ ℥ ij. ſeminis endiuiæ ℥ iij. vini granati ℔. ſ. ſeminis plantaginis ℥ ij. vini de berberis ℔. ſ. ſolani ℔. j. Ex his omnibus deſtillatur aqua admirabilis, quæ potentiſſimum ſomnum inducit, ſi in lecti introitu ℥ pondus bibatur in hauſtu vini boni.

Aqua ſomnum inducens, ex Fumanello. Sumito piperis nigri, hyoſcyami albi, corticum mandragoræ, ſeminis lactucæ, olij, papaueris albi & nigri ſing. partes æquas, terãtur, deturq́; ʒ j. aut in ſucco lactucæ per diem & noctẽ madeſcant, elambicenturq́;, et quod ęffluit ad vſum reponito.

Alia. Sumito ſucci hyoſcyami albi, ſucci foliorum papaueris albi & nigri, ſucci foliorum mandragoræ, vel ſucci pomorum eius, ſucci hederæ, ſucci cicutæ, ſing. ℔. ſ. ſeminis lactucæ, ſeminis lolij tritorum vtriuſq; ℥ iij. ter per alembicum deſtillato, quaq; vice fæces terendo & ei quod ſtillatum eſt commiſcendo: in tertia vltimaq; deſtillatione, quod exit in vaſe vitreo optimè clauſo, ad vſum ſeruato, datoq; guttas tantum duas treſuẽ.

Aqua pro lotione capitis ex eodem. Com-

positum, vt ferunt, expertissimum, occipitio illito & decenti præmisso victu, somni tempore, diebus quadraginta, & thuris masculi gr. deglutito. Compositi series hæc est. Florum rorismarini, florum boraginis, florum buglossi, violarum, rosarum, melissæ. sing. ʒ j. florum chamæmeli ʒ ij. ſ. foliorum lauri, stœchadis, maioranæ, saluiæ. sing. ʒ vj. incisa & in ℔. j. ſ. vini albi odor. diebus quinq; macerata, elambico destillentur, quodq; stillauit in vase reponito vitreo, additisq; therebinthinæ ℔. j. & thuris albi ℥ ij. mastiches, myrrhæ, mellis anacardi, sing. ℥ j. omnia trita, & in vnum congesta, & diebus quinq; in stillatitio dimissa humore, denuo destillato, & humori, qui stillauerit, adijcito nucis moschatæ, caryophyllorum, cubebarum, cinnamomi, maceris, cardamomi sing. ʒ vj. ligni aloës ʒ viij. ambari, moschi, vtriusq; ʒ ſ. trita omnia, commixtaq; post dies quinque suaui in principio destillato igne, in fine potentiori & ad vsum seruato.

Aqua experta ad dealbandum faciem, cutim tenuandam, & maculas omnes de facie auferendas. ℞ terebenthinæ electæ, ac destillatæ ℔. ij. thuris ℥ iij. mastiches ℥ ſ. dracunculi tantundem, omnia trita, & cum aqua terebinthinæ commixta iterum destillato, fumitoq; postea axungiæ suillæ recentis liquatæ. ℔. j. caryophyllorum ʒ ij. nucis moschatæ ℥ iij. cinnamomi electi ℥ ſ. spicæ celticæ tantun-

tantundem, ſpicæ nardi ʒ ij. caphuræ ʒ iij. auri ʒ j. argenti ʒ ij. omnia tenuiſſimè trita alembico deſtillato: commiſcetoq; huius aquę duplum cum ſequenti, & lota facie cum furfuris decocto, abluito cum aqua deſtillata. ℞ aquæ ex argento viuo ℥ j. boracis, aluminis iameni, ceruſſæ ablutæ, ſingulorum ʒ ſ. miſce, & vtere, vt dictum eſt, ex Fumanello.

Aqua ad memoriam, tuta, & admiranda, decenti victus regimine ſeruato. ℞ nucis moſchatæ, caryophyllorum, zingiberis, trium piperum ſing. ʒ iij. iuniperi ℥ ſ. hyperici, corticum citri, florum anthos, baſiliconis, maioranæ, mentæ, pulegij, baccarum lauri, calaminthæ, ſpicæ xyloaloës, cubebarum, cardamomi, calami aromatici, ſtœchadis. ſing. ʒ j. ſ. acororum. M. j. ſ. origani, hyſſopi, rutæ caryophyllatæ, ariſtolochiæ, vtriuſque peoniæ, caſiæ ligneæ, pimpinellæ, dictami, tormentillæ, ſcabioſę, matriſyluæ, aniſorum, cumini, ſeſeleos, naſturtij, ſing. ℈ j. theriacæ antiquæ ℥ j. aquæ ardentis, ſecundum artem clarificatæ ex optimo vtiq; vino, terq; quaterue deſtillatæ ℔. viij. omnia trita, & cribrata in vaſe vitreo ſeruata, more ſolito quater per alembicum deſtillētur, quaq; vice, quod deſtillatum eſt, recrementis in vaſis fundo remanentibus, reponendo, & quarta peracta deſtillatione, adijcito, omnium myrobalanorum, anacardi ſin. ʒ ij. ſ. tritaq; & in vnū congeſta poſt diem ſextū deſtillato, igne primū

ſuaui vtiq;,quo paulatim adaucto, primo ex ibit imbecille quid aquæ ſimile, poſt ſubcitrinum, vltimo aucto igne, citrinum facultate potentius, quibus moſcho, ambari, ambráue aromatizatis vtitor bis in hebdomada, cochlearis menſura ante cibum horis ſex. Quod ſi memorandi ſedem,temporaq;lines, memoraberis quæcunque volueris, Fumanellus.

Aqua pro memoria, ℞ florum fabarum, ſambuci, chamomillæ ana P. ij. rutæ, meliſſæ, pimpinellæ, bugloſſæ, liquiritiæ raſæ conquaſſatæ ana M. iij. fiat deſtillatio in alembico vitreo lento igne,vtere bis aut ter in hebdomada,ad ℥ ſ.vel ℥ j.

Aqua ad maniam, quæ eſt ſecretum precioſum & probatum in cura maniæ & melancholiæ, ex libro quodam vetuſtiſſimo manuſcripto, ℞ florum anthos,borraginis, rad. bugloſſæ ana, croci drach. j. mali cydonij ℥ iiij. vini albi optimi, benè digeſti, & clari ℔. ij. miſceantur & ſtent ſimul benè piſtata per diem vnum naturalem, deinde ponantur in fimum equinum diebus xv. in vaſe vitreo, tum deſtillentur in vaſe vitreo duabus vel tribus vicibus. Hanc aquam (inquit author) ſerua vt oculi pupillam, eſt enim valde precioſa, quia eam ſum expertus in omnibus ægritudinibus melancholicis valde efficaciter, & in dolore & tremore cordis. Doſis eius eſt ʒ j.

Alia

Alia aqua dealbatiua faciens album colorem. Recipe mellis rubei ℔. ij. gummi Arab. ℥ ij. misce ista duo simul & destilla per alembicum cum suaui igne. Prima aqua est ad faciem purificandam & dealbandã, secunda cum tertia facit capillos albos.

Aqua odorata, non destillata, ex Alex. Bened. Allachalach, vt scribunt Arabes, est quid compositum ex succo foliorum myrti, & aqua rosarũ & santalis & parum aceti & aquæ alkalef, aut ex succo fructuum benè redolentium, & huiusmodi mixtum fluidum ponitur in vase stricti orificij, & ex applicatione postea vasis prædicti, & concussione ipsius, iuxta nares sentitur odor, virtutem valde confortans.

Aqua odorifera, gustu ferè insipida, sed odore valde suauis, naso illeui guttam, videbatur ferè somnifera, Georg. Sighart. Recipe assæ dulcis, storacis calamitæ ana vnciam j. ligni aloës vnciam semis, caryophyllorum, santali citrini, corticis citri ana drach. iij. contundantur & infundantur in aquæ rosarum vncijs xxiiij. per octo dies, postea destillentur in balneo Mariæ, seruetur in vitro, in quo suspende moschi, ambræ ana drachmam semis, & vtere ad odoris gratiam.

Aqua probatissima ad morbum caducũ, ℞ radicis ireos, apij, fœniculi, petroselini, a-

ſparagi, bruſci, lupuli ana M. ij capillorum veneris, ſcolopendriæ, florum tamariſci ana M. j. ſemen aniſi, fœniculi marini ana ℥ iij. omnia quaſſata pone in alembico, fiat aqua, capiat mane ℥ ij.

Ad epilepſiam propinat quædam aquam deſtillatam ex floribus tilię, vrtica minori & cerafis: bibit hanc aquam quædam mulier huic morbo obnoxia fœlici cum ſucceſſu.

Aqua ad vocem clarificandã efficax, tuſſim difficilemq; anhelitum, & lepram. ℞ glytyrrhizæ abraſæ & ſucci eius, vtriuſque ℥ iij. ſpicæ nardi, ℥ j. diatragacãthi, ſeminis melonis, ſeminis citrulli, ſeminis cucurbitæ, radicis enulę, hyſopi, tymi, epithymi, polypodij, ariſtolochiæ rotundæ, gentianæ, ireos, croci, ſatureiæ, origani, pulegij, calaminthæ ſing. ℥ ſ. omnia deſtillato & vtitor.

Aqua pectoralis maximarum virium, præcipuè valet in debilitate ſtomachi propter viſcoſos humores & putridos, quia emollit, & digeſtionem adiuuat, ſimulq; aperit, & eſt cordialis. ℞ ficuum, paſſularum, dactylorum, nucum pinearum, coriandri ana ℥ ij. mellis communis ℔. j. miſce, infundantur in ℔. xx. aquæ communis, tum decoquantur ad conſumptionem ℔. vj. poſtea cola per pannum & habebis aquam. Huic adde quintæ eſſentiæ noſtræ, ℥ iiij. & ſerua. Et hęc eſt aqua pectoralis, excedens ſua nobilitate, omnium reliquarum pectoralium vires. Fierauanti.

Aqua

Aqua destillata ad hydropem, cuius recipiat patiens omni mane ieiuno stomacho ℥ iiij. & si vult, cum vino. ℞ rad. ireos, fœniculi, petroselini, apij, asparagi, brusci, lupuli ana M. ij. capillorum veneris, scolopendriæ, tamaricis ana M. j. seminis anisi, fœniculi; cumini, petroselini, asparagi, brusci, lupuli ana ℥ ß. zingiberis, galangæ, cinnamomi, macis ʒ iij. omnia cōquassentur, & simul benè misceantur, & destillentur: expertus sum multoties.

Aqua hydropicos persanans, quaque die ventre bis loto & perfricato, pulsatilibusque arterijs superponēdo emplastrum de baccis lauri, præmissis tamē debitis euacuationibus. Habet autem cinnamomi, caryophyllorum, trium piperū, xyloaloēs, spicæ nardi, opobalsami, galāgæ, calami aromatici, cubebarum, croci, sin. tritorum ℥ j. terebinthinæ ℥ iiij. destillato, & quod primo stillat, abijcito, quod secundo, vsui seruato. quoniā ab infarctu venas omnes liberat.

De aqua, alēbico stillata à rebus infra descriptis, per annū ebibita, cochlearis mēsura, vesperi & diluculo, singulis diebus quatuor cū vino, & cibarijs puluere secundo loco descripto superposito, lapidē quēcunq; in reni bus vel vesica, etiā induratū dissoluit, iliorū sedat dolorē, & morbos ex frigida causa curat. ℞ radicū fœniculi, petroselini, rusci, rhaphani sin. ʒ j. ß. omnia cōtusa & vino potēti mace

tata destillato, & stillatitio liquori adijcito pulueris ex cinnamomo ℥ s. galágæ, ambari, zingiberis, calamenthi, sin. ʒ. j. & ℈ ij. macro piperis ʒ j. caryophyllorú ʒ ij s. cumini ʒ j. ameos, leuistici seu ligustici, vtriusq; ʒiij. spicę nardi, casiæ ligneæ, mastiches, sing. ʒ ij s. quæ iterum destillato, & cómixtis cinnamomi, caryophyllorum, spicæ nardi, zingiberis, piperis longi, xyloaloës, maceris, galangæ, zedoariæ glycyrrhizæ sing. ʒ vij. gr. x. succo, qui per alembicum defluet, vtitor. Fum.

Gróßer Lapidem

Aqua frangens lapidem in vesica & renibus. ℞ succi saxifragiæ. ℔. ij. milij solis, succi petroselini, vtriusque ℔. j. aceti optimi ex vino odoro. ℥ viij. elambicétur, & stillatitius liquor in vase vitreo seruetur, deturq; ℥ j. quaque vice mane, meridie, vesperi, quoniá probata est, Idem.

Aqua mirabilis & rara excernés arenulas renum & eosdem mundificans, ex lib. 2. Fiorauanti. Arenæ in homine causam habent caliditatem & siccitatem renum, & cum maxima difficultate, & ardore vrinã reddunt. His occurrendum est refrigerantibus & humectantibus, & ardoré auferentibus, cuiusmodi est hoc sequens remedium. ℞ seminis limonum paruorum, arantiorum, ana ℔. j. saxifragiæ ℔. vj. melissæ, scolopendriæ, vitrioli, asparagi, hyssopi, radicis fœniculi, petroselini, ana ℥ vj. succi limonum paruorú, tantum quantum satis est ad ad subigendú hanc

mate-

materiã,ad formã pastæ liquidæ,seu vnguẽti liquidi. Destilletur hæc materia in campana plumbea, quæ diligenter sit clausa in cõmissuris,ad exiccationem materiæ,aqua verò seruetur in vitro obturato. Vsus tempore, primo corpus optimè est purgandũ ab humoribus crudis & viscosis, vnà cũ stomacho, quo facto,mane & sero bibatur hæc aqua quantitate ℥ vj.In cibis abstineat ab humidis & frigidis, vtatur siccis. Est hoc in tali casu probatissimum remedium.

Aqua frangens lapidẽ vesicæ,qua vsus est Napulio Cardinalis, ℞ philipendulæ ℔ vj. rad.acori ℔.iij.saxifragię cũ radicibus,quantum de omnibus,conquassentur & ponãtur in alembico,& fiat aqua.Datur ℥ j.

Aqua ad lapidem renũ mirandę facultatis. Sumãtur cicerum rubeorum, corticũ fabarũ recentiũ sin.℔ iij.rubiæ tinctorũ,artemisię, agrimonię,cetarach. artemisiæ,ossiũ dactylorum, maxillarũ lucij sin. ℥ j.arantiorũ acidorum num.v.limonum acetosorum iiij.mellis despumati,sacchari electi,vtriusq; ℔.j ſ.aquę absinthij ℔. ij. mellis rosati ℥ iiij. cinnamomi electi ℥ ſ. galangæ. ℥ j. xyloaloẽs electi ℥ ij.pulegij ℥ j. maioranæ ℥ j ſ. terenda terantur, & alembico destillentur. denturq; quaq; vice ℥ iij.ieiuno.

Aqua mirabilis & experta lapidem frangens siue fuerit in renibus, siue in vesica, ex Arnoldo de Villa noua.℞ rad. asparagi,rad.

arundinis, ſaxifragiæ, virgæ aureæ, miraſolis, omnium cum ſuis radicibus ana ℔. ij. aceti ſcylitici ℔. iiij. ſucci limonum ℔. ij. vitri aduſti, polij montani, ana ℔. j. ponantur omnia parum contrita in vaſe deſtillationis, & quod deſtillatum fuerit collige inde: Da ʒ ij. cum vino decoctionis leuiſtici, quia mirabiliter valet.

ad heal.

Aqua deſtillata ad auditum, ℞ betonicam cæpe j. crudum, rotundum, album, roſmarinum, amygdalas amaras, anguillam groſſam albam, pone ſimul in alembicum & quod exit, infunde auribus.

Aqua odorifera Damaſcena, vel aqua virtutis, tempore peſtis, ℞ aquæ roſarum ℔. iiij. belzoini, hoc eſt, aſſæ dulcis, ſtoracis calamitæ, caryophyllorum ana ℥ j. ſantali vtriuſque ana ʒ iij. corticis citri, cyperi Romani, cinnamomi ana ℥ ſ. camphoræ ℥ iij. ligni aloës ʒ vj. inciſa & contuſa, infundantur in vaſe vitreato cooperto membrana, ſtent in infuſione per dies tres, quarto die deſtillentur ſecundũ artem per alembicum in balneo Mariæ. Poſtea adde zibetæ gr. xx. muſci gr. xx. b. diſtemperentur ſimul & ponantur in ſole per dies xv. & erit aqua multum odorifera.

ad pesten

Aqua, liquorũe ſtillatitius, ad peſtilentes febres precioſus, probatusq́;. Sumitur aloës ʒ ij. ſ. myrrhæ ſtillatitiæ, quæ ſtacte dicitur ʒ ij. croci ʒ j. nucis muſchatæ, caryophyllorũ, car-

cardamoni, granorum paradiſi,cubebarum, cinnamoni, maceris, zingiberis, xyloaloës, caphuræ, ſeminum pomi citrij, ſ. acetoſæ,ſ. pæoniæ,xylobaſami,de vnoquoque ʒ j. florum roriſmarini,bugloſsi,borraginis,calendulæ, ſpicæ, ſing. ʒ j. ſtœhadis ℥ j. radicum dictamni,tormentillæ,zedoariæ, behen albi, behen rubei, enulæ, acori, cyperi, carlinæ, rheibarbarici, foliorum ſonchi, ſeu criſpini, ſing.ʒ j. corticum pomi citrij tantundem,theriaces antiquę, electuarij de gemmis,vtriuſq; ℥ j.moſchi gr. iij. oſsis cordis ceruini ʒ ij. ſucci pomorum Apianorum, mellis, myrobalanorum chebularum, ſing. ℥ ſ. ſacchari ad omnium pondus:quæ omnia in bocia vitrea clauſa, duobus madefacta diebus, ſuaui deſtillentur igne; quodq; primo ſtillauerit, ad vſum reponatur, deturq; die ſingula cochlearium magnum: hoc enim vnum eſt ex veris in peſte medicamentis probatum. Quum verò quod ſtillat ad quandam vergit albedinem,aut incipit turbari, vt quid inutile, abijciatur, Fumanellus.

Aqua compoſita ad peſtem ex ſpeciebus liberantis. Speciebus liberantis affunde aquam,& deſtilla eo modo, quo oleum caryophillorum,aut aniſi,aut aliarum herbarum ſiccarum deſtillatur.Hac deſtillatione ſaccharum clarificatur, tum pro ℔. j.ſpecierũ ℥ ij. conficiuntur in forma tabellarum.

Aqua compoſita damaſcena,& oleum da-

mascenum, ℞ vini maluatici ℔ iij. aquæ rosarum, lauendulæ ana ℔. semis, cinnamomi, caryophyllorum ana ℥ ß. florum anthos, maioranæ ana M. iiij. radicis caryophyllatæ, corticis arantiorum, cupressi, costi, balsami ana M. ß. foliorum lauri, nucis muscatæ, ana M. j. ladani, nigellæ, styracis calamitæ, ana ℥ j. pulueris ireos vncias ij. calami aromatici, piperis longi ana ℥ j ß. camphoræ ʒ ij. ambræ, musci, ana ℈ ß. terenda terantur, incidenda incidantur, macerentur per dies iij. postea destillentur per vitrum, primo aqua, deinde oleum destillat, rectificetur, vel decoquatur in vase duplici.

A qua ad ægritudines ex atra bile prouenientes, cordis tremorem, quartanam febrim, lienis vitia, & muliebres affectus ex frigida causa. Florum libanotidis, quam rorem marinum vocamus, florum & radicum buglossi, cotoneorum sing. vnc. iiij. croci drach. semis, trita omnia, & vini albi ℔. ij. excepta, per dies 15. in vase vitreo, sub fimo recondita, destillato & vtitor, Fumanellus.

Aqua vt quis nõ corripiatur à febre. Sume succum fumariæ seu fumiterræ depuratum, in quo passulæ diebus iij. quatuorúe macerentur, & elambicatũ stillatitium liquorem, cum aqua lactis præbeto, Idem.

Aqua à morte liberans nuncupata, vim omnibus præstans facultatibus corporis. ℞ caryophyllorum, nucis moschatæ, cardamomi,

momi, cubebarum, maſtiches, zingiberis, roriſmarini, rutæ, ſcabioſæ, ſing. vnc. ij. terantur ſubtiliter, & cum chelidonij ſucco mixta, & aqua ardenti, per duos digitos ſupernatantibus, poſt diem vnum, ſuaui deſtillentur igne in vaſe duplici, & ad vſum ſeruetur quod exierit.

Aqua reiuueneſcere faciens atque reuiuiſcere. ℞ terebinthinæ electæ. ℔. j. mellis puri ℔. v. aquæ ardentis dictæ ℔. ij. xylo aloes optimè triti ℥ iij ſ. ſantalorum tantundem, olibani, gummi hederæ, oſsis de corde cerui, zedoariæ, piperis longi, ſing. ℥ iij. gummi arabici ℥ j. nucis moſchatæ, galangæ, cubebarum, cinnamoni, carui, maſtiches, maceris, caryophyllorũ, ſpicænardi, croci, zingiberis ſing. ℥ iij. moſchi electi denarij pondere, omnia terito alembicoq́; deſtillato, donec aqua exierit clara, vt aqua fontis, & dum exit aqua ſecũda, quę ignea eſt, ignẽ gradatim augeto: exibit enim aqua ad mellis cõſiſtentiã.

Aqua alia Iuuentutis. Aqua ideò iuuentutis vocata, quoniam iuuentutem conſeruat, & vtentem à morbo liberat. Xyloaloës, caryophyllorum, zingiberis, galangæ, cardamomi, cubebarũ, granorũ paradiſi, rhei barbarici, cinnamomi, nucis moſchatę, aloës, calami aromatici, maceris, ſing: ℥. ij. omnia in tenuem pollinem redacta cribrato, additoq́; ſucci chelidonij ℔. ij. ſaluiæ, brioniæ, bugloſſæ, fumiterræ, rutæ, betonicæ, mentæ

borraginis, fœniculi, sing. ℔. ſ. omnia in vnum redacta, cũ vini albi, dulcis, optimi ℔. ij. destillato, & stillati liquoris, singulis diebus, æstatis tempore cochlear vnum, hyeme vero duo propinato.

Aqua destillata ad exiccandum vlcera & fistulas, ℞ aquæ vitæ optimæ & ter destillatæ q.u. in ea pone betonicæ, verbenæ, rorismarini, hypericonis, ana. benè coctas impone ad aquam vitę, vel iterum destillentur simul, & ea lauentur vlcera.

Aqua mirabilis ad fistulam & omnes plagas. ℞ rorismarini, lauri, myrti, apij syluestris seu domestici, quas quatuor herbas fac recenter destillari per alembicum vitreum, cuius aquæ sume ℥ j. deinde ℞ terebinthinæ, ℥ vj. gummi hederæ, ℥ iij. thuris masculi. ℥ ij. croci, masticis, cubebarũ, nucum muscatarum, myrrhæ, galangæ, cinnamoni; aloës succocitrini, caryophyllorum, an. ℥ j. sed omnia subtiliter puluerizata sint: & in prædictis aquis imbibita, pone in aludel per alembicum destillando. Hanc aquam reserua in vase vitreo. Hæc valet ad omnes fistulas à gula infra existentes, & omnia vulnera, si de ea in eisdem posueris, & peciam balneatam in dictis fistulis superponas, eam mutando cum exiccata fuerit. Valet multum & etiam confert cuilibet corporis paßioni, apostemati & doloribus intrinsecis, bibendo de ipsa modicum. Si verò fistula fuerit à gula superius, addatur

prædictis

prædictis rebus ℥ j. piperis & erit perfectissima: fæces autem quæ de dicta destillatione fuerint relictæ, puluerizes, etiam valebit si superponatur cuicunque vlceri.

Aqua diuinæ operationis, vulnus omne breui sanans tempore, scabiem & exituram. ℞ tartari albi calcinati, id est cum argento viuo decocti ac depurati, aquæ ardẽtis, quantũ sufficit ad destillandum, quod si pluries destilletur, efficacior redditur, Fumanellus.

Aqua alia probata ad fistulam, & quæ ita indurat ferrum quòd poteris incidere aliud ferrum, ac si esset lignum. ℞ lumbricos terrestres, & de eis fac aquam per alembicum, & ex radicibus rhaphani, fac aquã per alembicum: tum fac fieri tibi vnam laminam cultelli quæ sit à parte vna acuta, postea ponat eam faber in igne donec rubefiat, & extrahat, & extinguat in ea tribus vicibus æquali quantitate sumptis: & temperata cum acumine ipsius cultelli inde perforando vitrum deinde candidetur: & iterum balnea in aquis supra dictis: deinde poteris incidere ferrum securiter, & est mirabilis in fistulis.

Aqua ad omnia vulnera, ℞ succi agrimonię, solani, plantaginis, ana ℔. ſ. vini albi (an. vitri albi) ℥ iiij. aluminis crudi ℥ iij. masticis ℥ ij. auripigmenti ℈ ſ. albumina ouorum numero vj. agitentur fortiter & destillentur, hac aqua lauetur bis in die.

Aqua alia ad fistulas, nodos, lupiã, porra,

ſcrofulas, omnemq́; excreſcentiam, abſque dolore opus peragens. ℞ Olei ex lateribus electi ℔ v. thuris albi, maſtiches, gummi arabici, terebinthinæ Damaſcenæ, ſing. ℥ iij. trita omnia alembico deſtillentur, & denuo additis ſalis ℔. v. alembicentur, vſuiq; ſtillatitius liquor ſeruetur, Fumanellus.

Aqua ad vulnera cito ſananda. ℞ aquæ ardentis, ℥ iiij. theriacæ ℥ ſ. elambicentur & vulneribus imponantur, aſperſis puluere. myrrhæ & aloës, Fumanellus.

Vulnera

Aqua quæ valet ad omnia vulnera cito ſananda, in quacunq; parte corporis, ſiue ſint recentia, ſiue vlcerata, & ad fiſtulam, quod expertus ſum. ℞ vini albi optimi deſtillati per alembicum, vel per vas æreum cum quo fit aqua vitis, ℔. ij. aquæ roſmarini, aquæ ſaluiæ, ſimul deſtillatarum ana ℔. v. zaccari albi ℔. x. quæ omnia prædicta deſtillẽtur ſimul, deinde ℞ ampullam vnam plenam folijs roſmarini & ſaluiæ ana, & miſce cum prędicta deſtillatione, & ſic dimittas per vnum diem, poſtea cola & repone in vaſe vitreo. Modus vtẽdi, vt imponatur fiſtulis cũ petia, ſemper poſt exiccationẽ, rurſus humectãdo.

Aqua alia ad extrahendum oſſa, & ad ſeruandum ne membrum putrefiat, & valet in vulneribus. ℞ terebinthinæ bene mundæ & albæ ſine ablutione, picis naualis ſimiliter benè mundæ, mellis apum, ana ℔. j. & reſinæ pini albæ & recentis, & mellis ℔. v. hæc omnia deſtillentur per alembicum de vitro,

& aquam illam reserua in ampulla.

Aqua composita, pro ijs qui à morbo Gallico conualescunt, ex præscripto Rondeletij. ℞ scobis ligni Guaiaci ℔. j. theriacæ bonæ veteris ℥ ij. conseruæ ros. bugloss. borraginis, ana ℥ ij. conseruæ helenij, & anthos ana ℥ j. pulueris electuarij de gemmis, lætitiæ Galeni ana ʒ ij. fiat infusio in vase oppleto vini albi & aquæ bonæ ana quartarijs iij. super cineres calidos destilletur in vase duplici cum cinnamomo. Dilue in eo quod destillatum fuerit, sacchari q. s. cola per manicam Hyppocratis, dato bibendam his, qui conualescunt à morbo Gallico.

Aqua theriacalis, ex eiusdē descriptione, ℞ theriacæ veteris ℔. j. acetosæ M. iij. florū chamomillæ, pulegij, graminis, cardui benedicti, ana M. ij. temperentur in vino albo, destillenturq́;, aqua seruetur vsui, capiat æger ℥ ij. cū vncijs iij. aquæ acetosæ, buglossæ, & hoc cum ingreditur lectum vel stupham. Hæc aqua curat dolores morbi Gallici, si per se detur, vel cū decocto milij solis, vel bardanæ, hoc est, lappæ maioris. Ego, inquit, optimo successu curaui multos pueros, senes & debiles hac potione, vel addendo guttas aliquot decoctioni cōmuni Guaiaci: ꝓpter tenuitatē partiū citò penetrat, & ad extra propellit. Hæc aqua, cum aqua extinctionis auri omne vitiū argenti viui emendat & castigat.

Aqua theriacalis ad epilepsiam, eiusdē. ℞ theriacæ antiquæ qr. j. mitridatij qr. s. radicū

enulæ campanæ ℔.ſ.gallitrici M.ij. chelidonij maio. M.j. temperentur per noctem in vino maluatico. Omnia ſimul ponantur in alembico vitreo,& fiat deſtillatio. Hæc aqua valet in omnibus affectibus cerebri & neruorum frigidis.

Aqua theriacalis Iacobi Siluij,qua in morbo Gallico vtitur.℞ ligni Guaiaci ℔.ſ. aquę ℔. viij. vini albi non dulcis ℔. ij. aquarum fumariæ, cichorij, chamomillæ ana ℔. j. macerentur ſimul per noctem ſuper cineres calidos, adde polypodij quercini ℔. ſ. epithymi ℥ ij.aſparagi ℥ vj. conſeruæ roſarum, cichorij,borraginis, buglosſę ana quartar. ij. theriacæ bonæ, conſeruæ enulæ campanæ ana quart. j. deſtillentur vaſe duplici benè obturato. Doſis ℥ ij. vel iij. Quod ſi velis, poteris vncijs tribus aquæ theriacalis, addere ſacchari ℥ j. cinnamoni ʒ.j. & rurſus per manicam Hippocratis deſtillare, ita enim ſapor erit gratior. Datur mane in lecto ad ſudores prouocandos.

Aquæ octo Sancti Aegidij,ad apoplexiam recentem, paralyſim, vulnera & febres. ℞ hyſſopi,pulegij,caryophyllatæ, cichorij,ſingulorum partes æquales, in mortario conterantur, & deſtilletur in alembico aqua ſeruanda. Poſtea accipe rutæ, petroſelini Alexandrini, zedoariæ, aloës, lapidis calaminaris ana partes æquales, contundantur ſimul, & in prædicta aqua decoquantur ad tertiæ

partis consumptionem, coletur deinde per pannum, & seruetur in vitro benè obstructo. Elapsis quadraginta diebus, bibant de ea singulo quoque die mane, diebus 10. continuis, qui laborauerint prædictis morbis (fortè peste) & cibus tardetur horis 6. Bibita prætetea ieiuno stomacho, præseruat ab apoplexia & paralysi, confortat enim supra modum membra. Si bibatur à ieiuno cum castoreo, recentibus his adhuc morbis, auxilio est. Vulneribus cum neruorum & venarũ sectione, optima est, si cum ea lauentur. Omnes febres cuiuscunq; qualitatis curat, potata nouem diebus mane, ieiuno stomacho.

Aqua Philosophorum secunda. Accipe rutæ (agrimoniæ) satyrionis, chelidonij, zacchari, lapidis calaminaris (aliâs tutiæ) ana, contundantur omnia, & in alembico destillentur lento igne. Hæc aqua valde est pretiosa, sanat quenuis oculorum affectum. In cibis sumpta, à ieiuno, contra omnia venena valet, eijciendo ea per vomitum. A ieiuno potata, curat hydropém, & mundat stomachum ab omnibus excrementitijs humiditatibus frigidis. Ignem sacrum extinguit vno die, si fiat cum stuppis canabinis & hac aqua emplastrum. Cancrum curat permixta cum aloë, emplastrata cum stuppis canabinis bis in die.

Aqua tertia eorundem, quæ Petralis dicitur, accipe seminis pimpinellæ, petroselini,

apij, lappæ, masticis ana, permixta contundantur cum sanguine hircino, addendo modicum aceti fortis, & stent simul in obturato vase aliquot dies, postea destillentur & sequetur aqua, quæ calculum frangit rubrum vel album, acutum vel planum. Si verò calculus fractus fuerit, tunc bibatur stomacho ieiuno de hac aqua, & in arenam ipsum confringes. Qui tineam seu scabiem malam hac lauerit aqua, sanabitur & pili regenerabuntur. Omnis scabies corporis tribus vel quatuor diebus curatur, si ea lauetur. Generat mane potata, bonum sanguinem in corpore. Paralysim tollit bis in die pota cum castoreo, nisi morbus fuerit confirmatus: sanat etiam morbum caducum & apoplexiam.

Aqua q̃uarta, accipe *hirundinum pullos, cōtere & in puluerem redige, cui castoreum admisce & nonnihil aceti boni, & per alembicum destilla. Bibita valet contra apoplexiam, aut epilepsiam. Si etiã iuuenis aliquis 14. annorũ ea fuerit correptus, si quadraginta diebus mane de hac aqua gustarit, curabitur. Valet tussi & asthmati nouem continuis diebus pota mane. Confert cerebro, purgat stomachum, pectus dilatat, & aufert causam paralysim facientem, auget semen, & refrigeratos calefacit. A ieiuno potata cum hyssopo, hydropem sanat à frigiditate ortam, & febrem quotidianam. Abstineat tamen ab hac aqua omnis prægnans mulier, quia

fœtum

fœtum interficit: Cum hyſſopo pota, morbis capitis auxiliatur, & excitat appetentiam, ſomnum conciliat, concoctionem iuuat, & vrinam pellit

Aqua quinta, ℞ hyſſopi, gladioli, ſabinæ, abrotoni ana partes æquales, ex his fiat paſta, & ſtet aliquot diebus impaſtata, poſtea deſtillatione extrahe aquam, quæ fortiſsimæ eſt facultatis. Valet contra omnes febres tam calidas quam frigidas. Prouocat mulieribus menſtrua, ab ea tamen ſibi temperent prægnantes, ne interimat fœtum. Pota aqua fluxus ſanguinis ſiſtit, ſeu dyſenteriam, & contra omnes fluxus ventris auxilio eſt. Purgat ab humiditatibus malis ſtomachum, & vermes enecat. Cum caſtoreo pota, paralyticis confert, calidè ſumpta ſingulo quoque die.

Sexta aqua Philoſophorum ex talpa, ad tingendum colore albo aliquid in corpore humano vel animalis. Accipe talpam, eamq; in puluerem redige cum ſulfure, addendo ſuc cum chelidonij, & ſimul ſtent per aliquot dies, ac poſtea deſtilla. Eius virtus eſt eiuſmodi. Si animal colore nigrum, nouem diebus laueris hac aqua; eius pili reddentur albi inſtar niuis. Item ſi huic aquæ commiſceantur cera & aloë, membrum paralyticum curat inunctione. Sanat morbum qui dicitur, Noli me tangere, ſi emplaſtri modo imponatur. Capitis debilitatem emendat.

Præterea aqua hæc commixta cum lapide calaminari & aloë, sanat Lupum morbum, si bis in die emplastri modo imponatur, aut etiam si eadem aqua lauetur, caue tamen ne intra os ea vtaris.

Aqua septima, quæ dicitur aqua conseruationis: accipe petroselinum, & contere in mortario, & destilla in alembico. Hanc aquã bibat quis quis cibum nõ appetit, ieiuno stomacho, omnem flatuositatẽ & cruditatẽ eius emendat, concoctionem procurat. Purgat quoque pectus à superfluitatibus.

Octaua aqua, dicitur conduplicata, accipe seminis apij, & olei papaueris, sacchari albi, caryophyllorum, ana, conterantur in mortario, quibus adde aquam conseruationis prædictam, & simul mixta ponantur in alembicum ad destillandum. Valet hæc mirum in modum contrá tussim, dolores pectóris, si mane frigidè, vesperi verò calidè bibatur. Bibita calidè cũ castoreo, valet in omnibus splenis affectibus, & membrorum tremoribus, & caput cerebrumq; confortat. Octo has aquas, sancto Aegidio inscriptas, ex Germanico transtulimus. Restabat nona quoque, sed eius descriptio imperfecta erat, ideoque intermisimus.

DE AQVIS COMPOSITIS, *quæ Elixir vocantur, quarum aliquæ ad Balsama etiam, de quibus inferius, referri debent.*

Elixir

ELixir factum olim per D. Iohãnem Bentiuolum, & expertum: Nutrit & restaurat mirabiliter, deinde confortat membra neruosa, & neruos ipsos, stomachum scilicet & cor: stomachum purgat, memoriã auget, ventositates resoluit, & appetitum excitat. Dosis est pro vice, quantitas drachmæ dimidiæ. Qui stomacho fuerit calido, accipiat cũ aqua endiuiæ, etiã tempore calido: qui verò stomachum habebit frigidum, tempore etiã frigido, sumat cũ aqua melissæ aut absinthij, aut simili. ℞ roris. mẽtæ ana ℥ ſ. cinnamomi ℥ j. succi liquiritiæ, liquiritiæ rasæ, anã ℥ j ſ. rhabarbari electi ℥ j ſ. spicæ ℈ iij. croci ℈ j. caryophyllorum, macis, nucis moschatæ, galangæ, ana ʒ j. mannæ electæ, olei de terebinthina ana ℥ ij. tartari ℥ j. ſ. pulpæ caponis ℔. ſ. pulpæ perdicis ℔. j. diarrhodon abbatis ℥ iij. fisticorum, amygdalarum dulcium, pinearum mundatarum ana ℥ viij. dactylorum, passularum, penidiorum ana ℥ vj. musci, ambræ, ana ℈ ſ. contundantur omnia, & infundantur in aqua vitæ per dies tres, & postea in alembico vitreo destillentur, & habebis aquam vitæ puram. Si destillatio, aut infusio potius, facta fuerit in vino maluatico, multò erit melior. Ex Italico manuscripto translatum.

Aqua secreta, ℞ vini maluatici optimi, infunde in eo flores, herbas, species, & quascũq; res volueris: stet tribus aut quatuor diebus in

bocia benè lutata ad putrefactionem, postea destilla lentissimo igne, & non fiat sequestratio, nisi in fine, tunc abstrahe aquas ne fœteãt & comburantur species. In illa aqua resolue saccharũ, post adde musci, ambræ, cinnamomi; & si vis habere aquam multũ delectabilẽ, tũc ℞ saccharũ candi, superfunde aquã vitæ optimam, & destilla aquam vitæ à saccharo, quousq; transeant spiritus: alterã pone aquã in bocia prænominata & cadent in ea iij. vel iiij. guttæ rubeę aromaticę, & potest reiterari talis destillatio cũ saccharo cando vt prius, idq; toties quoties, & erit res mirabilis, præsertim cum auro, sicut scis, & habebis aurum solutum, mirabile, efficacissimum & dulcissimum: & si vis habere purũ aurum, pone caput mortuũ in loco humido, & habebis artẽ mirabilem. Et iste supra dictus modus præcellit alios, vt ratio dictat, quam non reuelabo, propter causas quas scio.

Aqua aurea, vel elyxir vitę, ℞ saluię qr. iij. nucis moschatæ, macis, zingiberis, granorũ paradisi, caryophyllorum, cinnamoni, ana ʒ ij. rhabarbari, castorei, spicæ nardi ana ℥ ß. olei laurini ℥ ij. aromata seorsim cõmixta in mẽsuris sex vini optimi in olla inuitreata benè cooperta, per mensem macerẽtur, quo elapso tẽpore, coletur vinũ, & aromata contundantur minutim, vt redigãtur ad formã pulticulæ, & rursus affuso priori vino, stent per triduum cooperta, ac tandem per alembicũ destillẽtur, & sequetur aqua clara instar chry

ſtalli,quam ſerua in vaſe vitreo obſtructo, & vtere ad ſequentia. Si hac aqua cóſpergaspiſces,aues,carnem ferinam, & alia, incorrupta manebunt quã diu volueris. Vinũ alieni odoris,pendulumq́;, redditur odoratum & integrum,ſi huius aquæ modicũ affundas. Apoſtemata interna,pota ſanat,aut illita. Viſcera omnia confortat,& colicæ prodeſt. Vulnera ſanat,ſi petia madefacta hac aqua, vulneri admoueatur. Apoplexiam imminentem præcauet,bibita, aut cerebro illita. Oris & gingiuarum affectus curat, & anhelitus graueolentiam ob gingiuarũ putredinem, narium item atq; aurium emendat. Si bibatur à viris, conſeruat eorundem vigorem, & timiditatem corrigit,exciccando humiditates. Faciei maculas oculorum atq; etiam totius corporis corrigit,ex Germauico incert.

Aqua alia aurea dicta, & virtutis ſingulariſsimæ ℞ foliorum ſaluiæ ℥ ij. nucis muſcatæ,caryophyllorũ,zedoariæ, granorũ paradiſi an. ℥ ſ. cinnamomi ℥ j.lauendulæ ℥ iiij. vini boni qr.iiij.hæc omnia habeãtur in vaſe benè obturato per 14.dies,poſtea coletur vinum,aromata verò tundantur benè ac iterũ vino cõmiſceantur, in alembico aut balneo Mariæ deſtillatũ fiat. Confortat retentiuam ſtomachi appetitiuamque, corrigit affectus pulmonis, ſplenis ac interiorum omnium. Eſt & amuletum venenorum omnium, ſanguinem clarificat, anhelitus graueolentiã ac

polypum aufert, sed & grauedinem, tusses, dyspnoeas, spirandi difficultates, confortat cerebrum ac memoriam, visum acuit, oculorum qualescunque defectus sanat, vulneratis, flagellatis, aut ab alto cadentibus, singularis medicina: apostemata discutit: guttam, apoplexiam non admittit: impetiginem, lepram mundat: in spasmo vltimum auxilium. Si vinis corruptis misceatur, rectificat odorem, saporemque vini: conseruat senes, formosos & benè coloratos.

Elixir vitæ, ex descriptione Fierauanti, omnium medicinarum facultatem intendit, si modicum ijs permiscatur. ℞ caryophyllorum, nucis moschatæ, zedoariæ, zingiberis, galangæ, piperis albi, nigri, baccarum iuniperi, corticum citri, cort. arantiorum. saluiæ, basiliconis, rorismarini, mentæ, maioranæ, baccarum lauri, pulegij, gentianæ, calamenti, foliorum sambuci, rosarum albarũ, rubearum, spicænardi, cubebarum, aloës hepatici, seminis arthemisiæ, sem. maioranæ ana ʒ ij. ficuum, passularum, grossorum, dactylorum, amygdalarum, nucum pinearum, ana ℥ vj. mellis albi ℔. j. musci orientalis ʒ j. sacchari fini ℔. iiij. misce, contusis omnibus contundendis, & in aquæ vitæ ℔. xv. infundantur. Sit autem aqua vitæ ad minimum tertia vice destillata Stent ita in bocia benè obturata, decem diebus aut amplius: postea in Balneo destillent

destillentur vsque ad fæcum exiccationem. Postea extrahe aquam è recipiente, ponãturque in Pellicano, & circuletur in fimo equino per duos menses continuos. Post circulationem tuum elixir habebis paratum. Post hæc accipe bociam cum reliquijs fæcũ, & destillentur in cineribus fortissimo igne, etiam extillabit aqua rubra instar sanguinis, quæ admodum fœtet, & turbida est, quæ & ipsa circuletur vt prior: & hæc est ignea substãtia, quę etiã mortuos suscitare potest. Post circulationem seruetur. De priori aqua, quæ per balneum est extracta, si tertio quoq; die per os ʒ j. accipiatur, corporis integritatem conseruat, & à morbis tuetur. Si vulnera ea madefiant bis terue ad summum, curantur: oculorum morbis omnibus apprimè conuenit, gutta vna instillata, visum conseruat. Facies & pectus sæpius hac aqua lota, iuuentutem conseruat. Per os assumpta, venerem stimulat, & mulieres infœcundas, ad conceptũ disponit. Posterior aqua rufo colore prędita, doloribus matricis medetur per os sumpta: pondere duarum drachmarũ assumpta, pleuritidem soluit: colicos dolores inunctione curat, similiter & lienis duritiem, dentiũ dolorem, anhelitus fœtorem, & alia huiusmodi sanat. Omnis generis febres tollit, quia potenter omnes humores discutit & dissipat. Si cui ægroto vocis acciderit priuatio, dabis huius ʒ j. cum altera ʒ prioris aquæ, intra os, &

loquetur, quod ego millies expertus sum.

Aqua mirabilis, quæ dicitur mater Balsami, cuius infinitæ & mirabiles sunt proprietates, & in fistulis mirabilem operationem producit. ℞ terebinthinæ ℥ j. thuris masculi ℥ ij. aloës succo citrini, masticis, caryophyllorum, galangæ, cinnamomi, croci, nucis moschatæ, cubebarum ana ℥ j. gummi hederæ ℥ v. omnia subtilissime puluerisentur, deinde in alembico benè lutato, luto sapientiæ, destillentur lento igne. Prima aqua erit clara & alba, donec incipiat croceari & inspissari, tunc remoue ipsam, & collige secundam, quę erit crocea, spissa, & priori supernatát. Cum autem color ille croceus magis intenditur, remoueatur secunda, quia venit tertia, quæ est sicut mel clarum & propriè balsamũ vocabitur, & eius facultates quoque obtinet. Si eius guttam cum cuspide cultelli in fundo cyathi aqua pleni posueris, non dissoluitur, quemadmodum verum Balsamum: postquam steterit per vnam horam, venit in superficie aqua sine dissolutione. Ardet quoq;. Deinde congelat lac, si in vna libra lactis ponatur vna gutta tepida statim congelat illud, sicut Balsamum. Prima aqua Balsamum dicitur, & hæc curat fistulam, sonitum auriũ, si de ea ij. vel iij. guttas mane auri imposueris. Secunda aqua vocatur oleum Balsaminum, quæ curat oculos expalpebratos, lepro sos & lachrymosos subitò, si cum ea mane &

sero

ſero laueris. Tertia vocatur Balſaminum oleum artificiale, quod in facultatibus idem eſt, quod naturale. Curat & ſtringit omnem tineã, ſcabiem, & ſuperfluitatem, in quacũq; parte humani corporis acciderit: omnia apoſtemata & omnia vlcera recenter euenientia, omnemq́; tumorem oculorum, ſi cum ea laueris. Repercuſſiua eſt magis humorum frigidorum, quàm vlla alia medicina. Omnem dolorem dentium, vel ex verme, vel ex humore fluente, ſi cum ea laueris, curat, reſtringit, & interficit. Et in omnibus venenis frigidis, ſicut bufonis, araneæ, ſerpentis, ſcorpionis, optimè valet, nec eſt poſſibile vt hominem lædant, ſi aliquis ab illis punctus, guttam tepidã huius appoſuerit. Omnia vlcera quantumque profunda ſint, ſiue in carne, ſiue in neruis & oſſe, & apoſtemata ſanioſa, ſi cum ea laueris, ſine aliqua tenta, curat intra nouẽ dies, quantumcunq; terribilia, ſeu immunda, fiſtulata vel cancrata fuerint, etiam noli me tangere, & morbum Aegidij: habet etiam mirabiles effectus in dulcificatione corporum metallicorum. Omnem guttam frigidã, ſi cũ ea laueris, & ſi cum panno lineo ſupra locum doloris emplaſtraueris, curat, & percuſſiones lapide, vel caſu, læſione loci facta, panno lineo in eo tincto & ſuperpoſito deſiccat, & reſtringit, neruosq́; fortificat vel confortat: & ſcias quòd eſt calidiſſima ſupra omnem gradum, & nulla res calidior reperiri poteſt: &

eſt tantæ penetrationis & caliditatis, quòd ſi vnam guttam tepidam poſueris ſuper manum, ſtatim penetrat ſine læſione, & non ſenties. Tumorem pedum, tibiarum, & doloré iuncturarum læſione ibi facta ſuperpoſita curat ex frigida cauſa, vel ex ſanguine corrupto. Dicitur hic liquor mater Balſami, quem ſi probare volueris, accipias pullum deplumatum, & mundatum à viſceribus, poſtea calefac eum ad ignem tandiu, quòd vix poſſit teneri in manu, poſtea line eum cum dicto oleo, & expone ſoli per duas horas ad exiccandum, & iterum iteretur vngendo cum dicto oleo, & deſiccetur, poſtea vbi vis repone, quia nunquam putrefiet, & huius generis plures habet facultates. Bertapalia.

Aqua ſeu oleum magnificum, variæ ad multa facultatis, ad viſum vtique inſtaurandum memoriamq́;. Membrum quodcunq; litum roborat, pituitam ventriculum lędenté digerit, & ipſum roborat, cochlearis menſura præbibitú, quo etiam modo ieiune ſingulo die ſumptum, ab omni tuetur morſu, & venenoſorum morſui impoſitum, liberat à veneno: illitum ſcabiem ſanat, & tineam: auribus impoſitum, grauem tollit auditum, ad oculos confert humentes, & ad omnem hebetudinem: internorum vero tumores, potú liberat & dentes lotione: & ſi vlcus cancerq́; quaq; die madefiant, curantur: pari modo &

neruo-

neruorum resolutio: crurum sanat tumores, omnemque ægritudinem à causa frigida prouenientem. Accipit autem terebinthinæ ℔. ſ. aquæ ardentis ℔. ij. xyloaloës, santalorum citrinorum & rubeorum, cinnamomi electi, cubebarum, galangæ, nucis moschatæ, cardamomi, croci, thuris, maceris, mastiches, zingiberis, spicæ nardi, caryophyllorum, de vnoquoque ℥ iij. gummi Arabici ℥ j. moschi ʒ j. ambari tantundem, omnia per se trita, & in cerniculo cribrata, cum aqua ardenti in vitreo vase per diem excipito, igneq; molliusculo destillato, donec stillans aqua exierit clara, cumq; colorem mutauerit, aliud vas supponito, & vtrunq; per se seruato. Fuman.

ELIXIR, SIVE AQVA VITAE *composita, quæ ad Balsamelæa quoq; erit referenda.*

Recipe caryophyllorum, nucis moschatæ, zingiberis, galangæ, piperis longi, piperis nigri, zedoariæ, granorum iuniperi, corticum aranciorum, corticum citriorum, maioranæ, rorismarini, mentæ, baccarũ lauri, pulegij, aristolochiæ rotundæ, stœchados, sigilli b. Mariæ, cardui benedicti, florum cheiri, florum primulæ veris, rosarum rubearũ, florum sambuci, spicæ nardi, ligni aloës, cubebarum, cardamomi, cinnamomi electi, calami aromatici, saluiæ, basilici, gentianæ, calamenti, santalorum omnium, acori, pæoniæ

radicum & granorum, macis, nigellæ, cornu ceruini, rasuræ eboris, chamædryos, chamæpityos, melligetæ, masticheș, thuris albi, aloës hæpatici, myrrhæ, florum camomillæ, anethi, artemisiæ, betonicæ ana ʒ iij. florum borraginis, florum buglossæ, me lissæ, seminum anisi, fœniculi, carui, ana ʒ ij. specierum electuarij de gemmis, specierum diarhodon, specierum triasantali, specierum aromatici rosati, ana drachmæ dimidium, diamuschi, dulcis diambræ, electuarij de gemmis, theriacæ, diacori, dianthos, ana ſ. ℥. florum lychnidis, altilis, rubrorum, florum calendulæ, radicum bardanæ, radicum filicis, ana ſ. ℥, chelidonij maioris cum radiculis à terrestri immundicia repurgatis, & resectis folijs marcidis, si quæ fuerint, ℥ j. rhabarbari electi sesquiunciam, olei de terebinthina ℔. j. Omnia supra dicta benè puluerizata vel conquassata, ponantur quælibet & singula suo tempore (incipiendo à vere, continuandoq; per æstatem) in aqua vitæ optima quæ facta sit ex vino Rhenano antiquissimo, generosissimo, non marcido aut fæculento per alembicum vitreum non æneum, fermenteturq; in ea toto singulorum præsertim florum & herbarum colligendorum tempore, obturando quàm exquisitissimè vas siue bociam (quæ vitrea sit aut saltem terrea Sigburgensis Samia nostra) operculo vitreo circumlutato. Aqua autem vitæ in qua macerabuntur di-

ctæ

ctæ ſpecies, ſit ad pondus librarũ viginti ſex, plus minus. Si in tres diuerſas bocias diuideres aquam, ſimiliter ſpecies & res ad ratam diuide: quia ſecurius deſtillabis in tribus vicibus, quàm in vna. Et pone bociam cum ſuperimpoſito alembico in balneo Mariæ ſub moderato igne. Primum exibit elixir vitæ, & ſerua illud per ſe benè obturando vas vitreum, ne reſpiret. Deinde ſtillabit aqua groſſior quæ ſolum ad viliores vſus valet. Fæces verò, quæ remanebunt in alembico, cucurbita vel veſica, æquiualent theriacę, & ſeruiunt pauperibus ad plures infirmitates.

Elixir vitæ aliud, mirabiliter caput roborans, priori ferè ſimile, niſi, quod minori ſumptu & labore comparari poteſt: ℞ caryophyllorum, nucis muſcatæ, zingiberis, zedoariæ, galangæ, piperis longi & nigri, corticum citri, ſeminis iuniperi, foliorum ſaluię, baſilici, roriſmarini, maioranæ, euphragiæ, fœniculi, betonicæ, baccarum lauri, pulegij, gentianæ, calamenti, roſarum rubearum, ſpicæ nardi, ligni aloës, cubebarũ, cinnamomi, cardamomi, calami aromatici, ſtœchadis, macis, thuris maſculi ana ℥ j. poſtea, ℞ ficuũ ſiccarum, paſſularum, dactylorum ſine oſſibus, amygdalarum dulcium ana ℥ j. ſ. mellis ℥ vj. ſacchari albi ad pondus omnium, terantur omnia ſimul benè, & ponantur in aqua vitæ trium coctorũ, & poſtea repone omnia in ampulla vitrea & deſtillentur lentè vt in alijs elixir vitæ.

Aqua laudatiſſima, Balſami vires in ſe cõtinens, ad multas ægritudines neceſſaria, ex Fumanello. Aqua quæ Balſami facultates æmulatur, lætitiam affert, cerebrum confortat, tumores intrinſecus ſuppuratos, ſeu vomicas rumpit pota, oculorum ruborem & maculas delet, fiſtulam curat, & cancrum impoſita, potu morbum ſanat comitialem: membrorum reſolutionem, ſeu paralyſim inuncta curat, quę ex frigida eſt cauſa, vino modico commixta cochlearis menſura, ieiuneq; ebibita, ſenectutem retardat, & ſanitatẽ conſeruat, lentigines à facie, putredines, omnesq; maculas linita delet, guttamq; roſaceam, vulgo nuncupatam, faciei morbum ex eryſipelatis genere: dentium tollit dolorem, & aurium ſpiritum flatuoſum impoſita, narium fœtorem & gingiuarum ſynanchen, omnemque gutturis rumpit abſceſſum: melancholicis confert, iſchiadicis, podagricisq;: aſcitem curat, coliq; dolorem à cauſa frigida, & coronariæ ſuturæ lita, omnẽ tollit capitis dolorẽ, ex frigida cauſa eueniententem: vermes interficit, ad ℥ſ. quantitatem ſumpta, quo modo & veneno obſtat. Plura etiam promittit, quàm ſcripta ſint. Cuius confecturæ hic eſt modus. Maſtiches, caryophyllorum, nucis muſcatæ, cardamomi minoris, cubebarum, piperis longi, cinnamomi, galangæ, zingiberis, ligni aloës, cardamomi maioris, de ſingulis, ℥ ſ. ſpicæ nardi ʒiij, maceris ʒ j. caphuræ

ʒ j. nu-

℥ j ſ. nucis Indicæ. ℥ ſ. vini albi, ſubtilis, odori quod ſufficit, inuicem commixta ſuaui deſtillato igne.

Species pro vino Maluatico deſtillato, loco auri potabilis, ℞ vini maluatici electiſſimi menſuras vj. ponatur in bocia & deſtilletur ſuaui igne per cineres, ſeptem vel nouem vicibus: aquam vitæ, ſic bene rectificatam pone in vitro cum ſequentibus: ℞ ſperma cæti, ambræ electæ, rhabarbari optimi ſing. ℥ ij. muſci fini & electiſſimi ℥ j. vel plus: pone huiuſmodi res in ſacculum vel pilam de panno raro ſubtili & bene mundo. Huiuſmodi ſacculus poſtea ponatur ad vinum ſupra rectificatum, & bene claudatur orificium vitri: efficietur tale vinum aurei coloris. Poſſet & cinnamomi interioris aliquid addi, & erit magis delectabile. Virtutes huius aquæ: venena curat & expellit. Ad præſeruandum, contra peſtem detur gutta vna mane, cum modica medulla panis, factis prius alijs purgationibus, & phlebotomia. Infecto verò da teſtam nucis muſcatæ plenam cum mica panis albi, deglutiendo curat. Egò verò do cũ alijs medicinis bezoarticis, & miſceo cum electuarijs cordialibus ad dirigendam operationem. Et in hac deſtillatione, inueni multa bona iuuamenta, Incert.

DE AQVIS METALLICIS, & forti.

AQua argenti ſublimati ad cancrum, extirpans eum radicitus, & citò interficit, ſi ſuper ponatur, ita vt non longa curatione ſit opus, niſi quatenus vlcus eſt, fiat autem aqua hæc hoc modo. Liquefiat ſtannum & dum incipit refrigerari & condenſari, proijciatur ſuper ipſum de Mercurio tantum, quantum eſt ipſum ſtannum, incorporentur, vt fiat totum ſicut paſta, & illa paſta ſuper lapidem purum & leuigatum poni, & duci & optimè triturari debet, & poſtquam ita factum fuerit, addatur ei de Mercurio ſublimato, quantum eſt ipſa paſta, & iterum teratur & ponatur ſuper lapidem, & tunc fiet ſicut aqua, & hoc per alembicum debet deſtillari, & quæ inde extrahitur aqua, debet colligi, & ſeruari ad vſum.

Contra omnem ſcabiem, puſtulas, impetiginem, ſerpiginem, & morpheam, &c. liquor deſtillatus, ex Theophraſto: ℞ enulæ campanæ ℥ j. axungiæ ℔. ſ. argenti viui ℥ ſ. ſulfuris ʒ ij. deſtilla per alembicum, & vnge.

Aqua aluminoſa ad omnia vulnera, cuiuſdam viri nobilis ſecretum. ℞ ſucci agrimoniæ, ſolani, plantaginis ana ℔. ſ. vini albi ℥ iiij. aluminis crudi ℥ iiij. maſticis ʒ ij. auripigmenti ℈ ſ. albuminum ouorum numero vj. agitentur fortiter & deſtillentur. Hac aqua lauatur vulnus bis in die.

Aqua aluminoſa nuncupata, cuius in oris & aliarum corporis partium, omnibus vlceribus

ribus corrosiuis, mira vbiq; locorũ facta est experientia. Accipiuntur aũt aluminis, succi portulacæ, succi plãtaginis expresſi, seu vuæ omphacinæ, & albuminis, seu cãdidi ouorum ana partes æquales, & more aquæ cinnamomi destillant pharmacopolæ.

Aqua aluminosa alia ex libro Fulgoni. ℞ albuminum ouorum numero quindecim, aluminis rochæ, succorum plantaginis, portulacæ, solani, aquæ rosarum, succi agrestæ ana ℔. ij. misce omnia, & destilla in alembico: perducit vlcera antiqua ad cicatricem.

Experimentum quo se vsum fuisse, quidã retulit chirurgus, ad carcinomata. Lateritio namq; lapidi ignito, aquam infundebat aluminosam, & refrigerato lapide ac pendente, aquam destillatam colligebat, in eaq; linteolum madefactũ vlceri imponebat, mirumq; modum carcinoma post dies paucos curatũ fuisse retulit, Fuman.

Aqua præstantiſſima ad maculas oculorum. ℞ mellis albi ℔.ij. antimonij, tutię præparatæ, sacchari candi ana ℥ iij. aloës optimi ℥ ſ. chelidonij, rutę, euphrasiæ ana M. ſ. destillentur in alembico.

Aqua tutiæ præparatæ. ℞ aquæ euphrasiæ, aquæ fœniculi, aquæ matrisyluę ana ℔. ſ. aquæ rosſ. ℔. ij. tutiæ præparatę ℥ ij. aloës ℥ ſ. cuperosæ albæ ℥ ſ. camphorę ℥ j. misce & fiet aqua probatiſſima, ex Arnoldo, ad maculas oculorum.

Aqua Marchasitæ, quę oculorum destruit suffusiones, & confirmatas emollit. Marchasitæ frusta ignita, in oleo communi antiquo pellucido extincta tritaq;, destillato, et denuo cum fæce sua terito, destillatoq;.

Aqua ad lepram, aliosque morbos. Aqua stillatitia ad lepram, omnemq; corporis defœdationem, oculos mundans, iuuentutem conseruans, & ad alia quàm plura efficax, vt experimento conijci potest, limaturæ, seu ramentorum argenti, æris, ferri, plumbi, chalybis, cadmiæ auri, æreæ, & argenteæ, styracis, de omnibus æquale pondus, macerentur die vna & nocte in vrina pueri non polluti: altero verò die, in vino albo calido, & die tertia, in succo fœniculi, & quarta die, in lacte mulieris masculum lactantis, quem peperit, quinta die in vino rubeo, & sexta in septuplo sui, albuminum ouorum: qua destillata, ad vsum reponantnr.

Aqua contra lepram, ℞ roris maialis mensuras quinque, sulfuris ℔. j. crystalli ℔. ß. camphoræ ℥ j. misce & mitte stare, postea decoquãtur leuiter, & rursus quiescant, tum destilla, adde margaritas. Purgat choleram adustam & melancholiam.

Calx non extincta, cum ouorum albuminibus excepta, superq; marmoreum deducta lapidem ita stillato, vt quod crassius est descendat, & per diem & noctem in loco seruato humido, & denuo destillato, ad faciem dealbandam.

Alia

Alia aqua dealbatiua. ℞ calcem & incorpora super marmore cum aqua albuminis, ouorum per alembicum destillatorum: & fac ita spissum, sicut salsam, deinde pone in vrinali in loco humido per diem & noctem, postea destilletur aqua ex his per alembicum, cum suaui igne, & sine fumo, & quod destillatur pone in vase vitreo.

Aqua faciem dealbans. ℞ albuminis oui, boracis petrosi, salis, aluminis rochę, sing. ʒ j. quodlibet per se tritum, albumini ouorum commixtum, destillato, vtitorq;.

Aquæ fortis hodie magnus est, apud Chymistas & Aurifabros vsus, sed & in medicina quoque, ad nonnullos morbos depellendos celebratur. Amatus Lusitanus fœliciter vsus est ea, in magno & maligno faucium vlcere. A principio suffusionis quidam ea curantur, adhibita oculis. Chirurgus quidam aliquãdo in dentem mulieris imposuit, quæ inde ferè insaniebat, donec opio adhibito, à medico quodam, melius habuit. Ad vlcera, fistulas, cancros & porros, dum non fuerint inossata, & concaua, solummodo madefaciendo cum pluma vel panno lineo ex aqua cùm qua separatur aurum ab argento. Antiqui vt aurum ab argento separarent, vtebantur atramenti sutorij stillatitio liquore, vt nunc quoq; in Asia faciunt illi, qui ab argento aurum separant. Nostri verò vt aquã fortiorẽ reddant, & vehementiorem, salẽ petræ

adijciunt. Bellonius de medic. cadauera seruã cibus. In aquam fortem, si ferrum aut alia aliqua materia proijciatur, statim ebullit, & sursum fertur, & nisi expiraret, vasa dissilirent. Sin aurum in eam inieceris, non æquè intumescit, resoluit id in arenam, reliqua metalla omnia in liquorem. Argentum vbi in ea fuerit liquatum, immittantur laminæ cupreæ, & argentum his adhærebit, quod postea scopa separatur, ac tandem fusione vniuntur.

Aqua fortis, ℞ vitrioli, salis petræ, fiat aqua per destillationem, in aquam ponas vasa argentea deaurata, & eliquabitur luna, & sol manet integer, postea cola, & si Solem demulcere volueris, appone ad prædictam aquam salis *. postea verò quodlibet sicca & præpara. Alia.

℞ aquæ fortis, salis cõmunis & salis ammoniaci parum, destillẽtur simul, aut si aqua fortis prius fuerit destillata, iam dictæ species destillentur, & vocatur aqua regis, & separat aurum. Aqua fortis v-rò communis, separat tantum argentum, aurum graduat & illustrat.

Aqua causticatiua in fistulis sine dolore: & etiam valet ad glandulas, scrofulas, & porros, & ad omnes excrescentias in corpore humano, & aufert sine dolore. ℞ olei laterini optimi, masticis electi, gummi arabici, terebinthinæ. an. ℥ iij. pistentur pistanda: & omnia simul

mul misceantur, & per alembicum destillentur: quam destillationem misce & incorpora, cum ℔.s. cineris cerri: & iterum destilla per alembicum, & quod fluit, reserua in vase vitreo benè clauso.

Aqua mirabilis in fistulis, cum qua scribi possunt literæ aureę in ferro, ℞ cornu arietis abrasum exterius, & incidatur subtiliter, & ponatur ad destillandum in alembico vitreo subtiliter, tunc ista aqua quę exit operatur in ferro calido ipsum deaurando, & mirabiliter valet in fistulis, Bertapalia.

Aqua corrodens loco cauterij, adeo vt etiam corrodat ferrũ, ℞ salis nitri, ℥ ij. vitrioli Romani ℔.j. cinnabaris, aliâs vcifur ℥ iiij. quælibet per se terantur, deinde simul misceantur, & per alembicum destillentur, & hanc aquam collige, Idem.

Ruptorium, quo omnem contingit incidere tumorem, abscessúmue absque ferro. Habet autem vitrioli Romani rubefacti ℥ vj. salis, nitri, vtriusque ℥ ij. gallarum, salis ammoniaci, singulorum ℥ viij. vitrioli non rubefacti ℥ ij. omnia destillentur alembico, & in vase seruentur vitreo. Vsus quidem est, vt oliuæ sarmento, lignóue acuto in hac madente aqua, tumor incidatur, qua pariter & porri tolluntur, Fumanellus.

Aqua ad vlcera cacoëthica & quomodocunq; maligna & fistulas, Religiosi cuiusdã

apoſtatæ medicamentum, de quo alibi ſcripſimus, mihi à pluribus iam annis relatum, & experientia comprobatum, omnem deter gens putredinem, & ad ſanitatem reducens, qđ habet chalcitidis, ſeu vitrioli Romani. ℔. j. ſalis nitri tantundẽ, aquæ qđ ſufficit, coquã tur ſimul cum modico argenti viui. Accipito aũt aquæ huius clarificatæ. ℔. ij. argenti viui ℔. j. & omnia cõmixta alẽbico deſtillato, & peracta deſtillatione, vitreã bociam frãgito, & quod intus eſt veluti fæx conterito, & denuo cũ prædicta deſtillato aqua ter quatérue, quæ nanq; antiqua ſunt vlcera, puluis ſanat, pariter & iniecta ãqua. Idem.

Alia aqua fiſtulas delẽs & porros. ℞ olei ex lateribus ℔. v. calcis non extinctę recentis ℥ iij. arſenici puri ℥ ij. euphorbij. ℥ j. omnia alembico deſtillentur, Idem.

Alia potentior ad fiſtulas delendas, verrucasq́; ſeu porros, ℞ olei de lateribus ℔. ſ. calcis non extinctæ, ℥ iiij. ammoniaci puri tantundem, euphorbij ℥ ſ. omnia cum oleo mixta, alembico deſtillẽtur & ſtillatitius liquor ad vſum ſeruetur, Idem.

℞ tartari albi, ſalis nitri ana, puluerifentur ſubtiliter ſuper lapidem purificatum, poſtea fiat fouea in medio pulueris & impone carbonem ardentem, & oleum quod inde fluit ſerua, & loca morpheatica cum eo inungas, & ſanabuntur.

Aqua fortis (à Gallo empirrico) ℞ ſalis ni tri,

tri, vitrioli ana ℔. ij. aluminis vſti ℥ viij. omnia ſubtiliſsimè terantur, poſtea ponantur in cucurbitam vitream benè lutatam, hoc modo, da ſibi ignem, per horas decem ſemper augendo.

Aqua fortis, ℞ auripigmenti, floris æris ana ℥ ij. vitrioli Romani ℔. j ſ. ſalis nitri ℔ ij. aluminis ℔. iij. omnia puluериſentur, & fiat ſecundum artem deſtillatio.

Aqua fortis ad fiſtulam antiquam, & profundatam etiam in oſſe, mirabilis, ex lib. manuſcripto vetuſtiſsimo. ℞ ſalis ammoniaci, vitrioli, auripigmenti rubei & citrini, viridis æris ana ʒ ij. vel plus, vel minus, pro tua voluntate, ponantur in alembico vitreo benè lutato, & fiat lentus ignis, augendo donec alembicum fiat rubrum, deſtillatum ſeruetur in vaſe vitreo benè obturato, quia aliter exhalaret. Tantæ enim virtutis eſt aqua iſta, quòd oſſa penetrat, & ideò in concauo fiſtulæ

ponatur vna gutta modica: statim cauterizat, sicut ignis. Postea remoueatur arsura cū albumine oui, aut butyro, tunc adhibeatur cautela in generatione carnis.

Alia, ℞ salis petræ, vitrioli Romani ana ℔ ij. aluminis calcinati ℔. ß. puluerisentur hæc omnia, & ponantur in cucurbita & destillentur. Dealbat hæc aqua dentes nigros, si cum penna anserum, guttulam tantum apposueris dentibus, quos pura aqua fontana postea laua & ablue.

Species aquæ fortis ad vermes (verrucas) & tubercula ℞ salis ammoniaci, vitrioli Romani, æruginis ana ℥ ij. aluminis saccharini, calcis viuæ ana ℥ ß. mixta destillentur.

Alia aqua mirabilis in fistulis, & dissoluens margaritas, & aurum in folijs. ℞ salis ammoniaci ℔. ß. salis nitri ℥ iij tartari ℥ ij. salis cōmunis ℥ ß. omnia puluerizētur & destillentur per alembicū, in vase vitreo seruetur.

Aqua quæ tingit equos, canes, pannos vel pennas in viridi colore. ℞ cuperosæ ℔. j. & smerilij ℔ ß. subtiliter puluerizati, & per alembicum destillato, & quod fluit reserua in ampulla vitri benè clausa.

Ad tollendum cancrum, secretum magistri Francisci: ℞ destillationem per alembicum argenti viui, argenti sublimati, vitrioli Romani, & vtere.

Aqua fortis conueniens moro, Bertapal. cap. 16. de apostematibus. ℞ vitrioli Romani

ni, aluminis rochę, salis ammoniaci, salis gemmæ, iiij. iij. ij. & j. hæc sunt pondera secundum ordinem, & fiat destillatio ad alembicum vitreum aptatum cum luto sapientię & cum stercore bouis, & paleis mixtis, sicut faciunt dominæ, quando imboccant canistros. Ista aqua mirabilis est, & tangendo morum, destruit ipsum & omnem aliam carnem additam, & ista vocatur aqua fortis, & aurifices vel fabri diuidũt aurum ab argento cum hac aqua.

Aqua fortis valens in fistulis, & est multæ virtutis & potentiæ in vlceribus. ℞ salis nitri, vitrioli Romani, aluminis rochæ ana ℔. j. quælibet per se terãtur subtiliter, & simul incorpora, & pone in alembico, fac lentum ignem, & accipe primã aquam per se, donec rubescat alembicum, tunc remoue aquam illam, & collige aliam per se, quia prima nihil valet: & auge ignẽ donec incipiat rubescere, & tunc reduc cineres qui sunt in vase vsque ad collum, & fac ignem fortem, donec rubescat alembicum, & cessabit fumus ille rubeus qui apparebit in vase vitreo, & sigilla benè cum cera, & serua supradictã aquam. Infrigidato furno, in fundo vasis inuenies massam rubeam, quam serua. Aqua dicta, est fortior aqua mundi, & habet mirabiles operationes in se. Nam hæc aqua soluit, corrodit carnem, & redigit omnia mundi in puluerem & aquam; sicut lapides & metalla. Si

calefiat, emittit fumum rubicundissimum & fortem. Hæc aqua si tangit per se carnem vel vestem, tingit eam colore croceo, qui nunquam deleri potest: in carne durat color pluribus diebus, si laueris maculam cum lixiuio, fit valde rubeus color. Item si posueris paululũ bonæ lunę, hoc est argenti, in aqua ista, tingit colore nigro, qui deleri nõ potest. Item si posueris aliquid Mercurij, hoc est, argenti viui, ita quod liquefiat, fit fortior igne. Nam si tangit carnem, cauterizat ad modum ferri igniti, & non sentitur: & est optima ad faciendum cauteria: mortificat omnes fistulas, & cancros & carbunculos, humores prauos & venenosos. Item si apponatur ferrum in dicta aqua, statim calefit, & bullit absque igne, & facit de ferro aquam rubeam, per intromissionem ferri. Et si extraxeris aquam per Alembicum remanebit ferrum in fundo vasis, & erit puluis rubicundissimus, qui dicitur, crocus Martis. Item si in prædicta aqua posueris Venerem, bullit: & fit de ea, aqua viridis. Et si extraxeris aquam per Alembicũ, remanebit Venus in fundo vasis puluis nigerrimus, qui est calx veneris. Nota quod si posueris in dicta aqua saturnũ, facit aquam claram, & si extraxeris, remanebit sal albus, & amarus. Item si posueris in ea Iouem, faciet de eo pastam sicut butyrum: & si desiccaueris fiet puluis albus. Item si posueris in ea Mercurium, faciet de eo aquam claram: & si di-

ſi dimiſeris reſidere aquam Mercurij, cadet ad fundum ad formã glaciei: & ſi deſiccaueris remanebit ſal albus, ſicut cera fortiſsimus. Et ſi volueris recuperare argentum tuum quando eſt in aqua, pone in illa aqua Mercurium crudum, & ſtatim bona luna intrabit in mercurio, tunc vacua aquam, & accipe mixtionem & pone in pelle capreoli & comprime optimè, exibit Mercurius, quod verò remanebit in corio, pone in cubiculo ad fundendum: & inuenies bonam lunam. Item ſi poſueris in ea ſolem, fit aqua crocea, & ſi ſiccaueris, fit ſal aureus amarus vt terra, valet in deſiccando fiſtulas. Item ſi diſſolueris in dicta aqua partem vnam de bona luna, & tantum de Mercurio, & tantum de argento ſublimato albo, & quartam partem vnius iſtorum de tutia Alexandrina, & extraxeris aquam per alembicum, remanebunt omnia iſta in fundo vaſis, ad formam lapidis: de quo lapide pone partem vnam ſupra quatuor partes æris & fiet album, ſicut argentum de xxij. ſolidis pro vncia, cum quo ſi poſueris de bono argento, pulchra poſſunt fieri ornamenta. Item ſi poſueris vel feceris fieri vaſa parua, vel annulos, vel alia facta de auro & medietate argenti, & ſi poſtea acceperis, panem rubeum, qui remanſit in fundo vaſis aquæ ſupradictæ & pulueriza bis, facies mirabilia.

Aqua alia ad fiſtulas, porros, verrucas, &

callos tollendos. ℞ cuperosæ, id est, salis nitri, vitrioli Romani, calcis viuæ recentis ana partes æquales, terantur & destilla per alembicum. Prima aqua exiens est alba, valet ad lentigines, & non ad porros: altera rubea, quæ valet ad porros & verrucas, & ad omnia quæ supra dixi.

Aut. ℞ calcis viuæ recentis ℥ iij. arsenici ℥ iij. euphorbij ℥ j. tere & cum olei laterini ℔. ſ. misce & destilla, serua ad porros & verrucas.

Alia ℞ salis nitri ℥ iij. vitrioli Romani ℔. j. cinnabaris ℥ iiij. tere, destilla per alembicũ, & serua pro deauratione Martis.

Alia. ℞ salis nitri, vitrioli Romani, salis ammoniaci, viridis æris, auripigmenti, calcis viuæ recentis, aluminis, salis alkali, tere, destilla, & ex eo madefac Martem, vel tenendo in madefactione, & corrodetur.

Aqua dissoluens solem. ℞ salis petræ, vitrioli, gypsi, aluminis iameni ana quart. xij. cinnabaris ℥ ij. aquæ salis * ℥ iij. pone in alembico & exibit aqua prima dulcis, secunda & vltima est rubicunda & bona.

Vt aurum ab metallo soluatur, ℞ olei tartari partes ij. sulfuris partem j. & destilla, vnge metallum vel ferrum, postea igneatur, & proijciatur in aqua frigida, & aurum forma arenularum cadet in fundum.

Aqua fortis separans solem à luna. ℞ salis * partem vnam, vitrioli partem j. salis nitri partem

partem mediam, viridis Græci partem quartam vnius partis, hoc imbibe aceto fortissimo, in modum pastæ, & exicca, postea sublima aquam.

Alia operatio melior, quæ separat lunam ad vnam partem & solem ad aliam, ad modum massæ: ℞ tegularum ℥ j. salis communis vsti ℥ ſ. æris vsti, viridis æris ana ℥ ſ. puluerisentur simul, postea pone materiã quam vis separare in istum puluerem in testa, & tege eam cum alia, & cũ dissoluitur, separatur vnum ab alio.

Aqua & oleũ è sale ammoniaco. ℞ sex vel decem oua decoctione indurata, aperiantur parte acuminata, & vitellum extrahe, vacuũ verò spaciũ oui repleas sale ammoniaco puluerisato. Ponãtur in vas arena repletum, cui modicũ aquæ sit affusum, & mane in cortice aquã reperies, quam serua, postridie, rursus eodem modo aquam euacua, vsq; totũ sit resolutum. Sin oleum eius habere volueris, aquã per alembicũ separa, et remanebit oleũ, quod serua. Vsus eius præcipuus ad fixandũ, & alia multa Alchymica opera. Marcell.

Aqua mollificans omnia metalla, vitrum, chalybem, electrum. ℞ salem ammoniacum, & salem nitri cum tartaro ana, bulliant (an in liquore aliquo?) cum paruo igne, & mollificat omne metallum intus proiectum.

Sal nitri & tartarũ æqualiter sumpta, emolliunt metalla secundum aliquos.

Aqua fortis, ℞ salis nitri, salis * ana, fac aquam ad solem, Si solem & lunam in aqua separare volueris, ℞ salis nitri ℔ j. aluminis vsti & exiccati ℔. ij. destilla per alembicum, & in aquam pone laminas tenues foliatas super prunas, tunc bulliet, & cum bullire desinit, depone, & aquam infrigidatam moue & turbescet, tunc subtiliter effunde aquam in aliud vitrum, & videbis aurum nigrum in fundo residere: tunc ℞ aquam modicam fontis, affundendo Soli, & laua, & aquam funde cũ ad priorem aquam, tunc Solem in tegulã super prunas pone & siccato: postea ℞ modi salis nitri & solẽ cum ipso demulce (schmeltz) & funde tunc in formam. Cum autẽ lunam habere volueris, ℞ aquam effusam & destilla per alembicum, & manebit luna in vitro, quam tunc effunde, sicut de auro dictum est: tunc abluta prima aqua, posset fæcibus apponi, si plus de luna in puluere nigro foret, quod tunc etiam dissoluetur, & postea effunde iterum, & affunde aquam fontis, & laua vt prius. Lunam autem vltimo siccatam poteris ponere in crucibulum, cum medio suo nitri obstruendo, & superius mittendo paruum foramen, sufflando ignem & habetur depurata.

Aqua Philosophorum, è scheda, lingua Gallica manuscripta. ℞ vitrioli Romani ℔. j. salis nitri ℔ s. cinnabaris ℥ iij. pistentur subtilissimè, misceantur, destillenturque in alembico,

alembico; qui ponendus in olla è terra facta. Postea sumatur cinis cribellatus, & vas terreum impleatur vsq; quo materiam in alembico contentã, penitus comprehendat. Excitetur deinde ignis lucidus & lentus subtus, & posteaquam cœperit destillare, colligatur aqua. Prima aqua destillans, tum perfecta dicetur, cùm collum alembici parte superiore flauũ comparuerit, atq; tum secunda à priore erit sepãrãda, & singulæ seorsim seruandæ. Virtutes huius aquæ multæ sunt. Deaurãtur hac aqua calices, galeæ armorũ, gladij, cultri, & similes res: scribendo literas, pingendo folia, aut alia ornamẽta, hoc modo procedendo. Primo vernice obducatur res deauranda, quę postea iuxta ignẽ exiccetur. Deinde cum stylo acuto ligneo è duro ligno, pingatur aut scribatur, quodcunq; placuerit. Demũ aqua prædicta, madefiat locus depictus aut scriptus, ibiq; aliquandiu relinquatur, postea igni lẽto admoueatur, paulò post valido: vbi benè incaluerit, detergatur panno lineo aspeto, & mundetur à vernice. Si aurichalcum dealbare volueris, bulliat in aqua hac, & argenteũ videbitur. Si in aliquo vis curare poros, lentigines, aut carnẽ supexcrescentẽ auferre, in quocũq; loco fuerit, aperiatur locus acu, & modicũ aquæ immitte, & subito tolletur. Sin fistulas, apostemata, cum tẽta aqua imponatur, dissecabit fistulas, radicesq; earũ aufert biduo, malam carnẽ auferendo, resti-

ruendo bonam. Sin apostema sine ferro aperiendum, sumatur cera alba & fiat ex ea emplastrum in medio perforatum, & loco affecto imponatur, foramini postea aquæ prædictæ modicum indatur, & aperietur. Mollificat corallia: sumenda autem vna harũ aquarum, vel ambæ simul, cui corallia imponantur, & post eius mollificationem, elaborabis, aut formabis ad libitum, ac tandem redibit ad suam naturam. Pota ab animali, interficit. Vinum, cui admiscetur, corrumpitur, vbi reparare voles, adde rorismarinum. Sed alias quoq; habet, non manifestandas facultates, propter impostorum & circulatorum nequitiam, qui eiusmodi aqua in hominis perniciem abuti possent.

Aqua regalis dicta, ad multa vtilissima. ℞ sulphuris flaui, aluminis rochę, salis gemmę, ana ℔.ij. borraginis, masticis, ana ℥ ij. cõtundantur in mortario, & cõmisce in bocia cum capitello et recipiẽte, destilla secundũ artem, in fine fortissimo igne omnẽ humiditatẽ extrahendo: quę destillat aqua, alba est & turbida, quæ coletur per pannũ subtilẽ, & in ampulla vitrea seruetur, adiungẽdo musci soluti carat. j. aquæ rosaceæ ℥ ſ. & vbi aliquantulũ quieuerit, aqua fiet clara et odoratissima. Dolorẽ aufert vulnerũ, si vulnus ea madefiat. Ad dolorẽ dentiũ, & gingiuarũ corruptionẽ, & omnes morbos oris internos valet, tenendo huius parum in ore aliquãdiu, ac postea expuendo,

puendo, quia mirabiliter sanat. Dentes dealbat; cum lineo panno eadẽ madefacto et affricato. Febrium paroxysmos tollit, dando ℈ ſ. cum brodio per os, mirabiliter certe iuuat.

Aqua pretiosa ad oculos ex vitriolo. ℞ vitriolum, & in cucurbita per destillationem aquam eius extrahe, in arena. Vitriolo calcinari nihil opus ſt, nec debet. Aliter.

℞ ouum recens & decoque ad indurationem, detrahe ei corticẽ, & in partes duas per mediũ ſcinde. Ablato verò vitello, ſubſtitue vitriolum album magnitudine piſi, & vertetur in aquam, exprime per pannum in vitrũ, & ſerua ad oculos, eſt enim valde bona.

Aqua mirabilis, infallibiliter oculorũ maculas delẽs, & oculos clarificans, ſuper omnia iuuentutem conſeruat, & omnẽ maculam faciei delet: ſed & guttæ roſaceæ, & lepræ non verę valet. ℞ limaturam argenti, ſtanni, æris, chalybis, plumbi, auri, cachimiæ argenti & auri ſecundum diuitias & paupertatem ana, ponantur per diem & noctem in vrina pueri virginis calida. Secundo die in vino albo calido. Tertio die in ſucco fœniculi, verbenæ & chelidonię. Quarto in albumine ouorum. Quinto in lacte mulieris puerum lactantis. Sexto in vino rubeo. Septimo in ſeptem albuminibus ouorum, & hoc totum ponatur in vaſe in quo deſtillatur aqua roſ. ad lentum ignem, & quantum deſtillauerit, reſerua in vaſe aureo, argẽteo vel vitreo benè obturato,

ne respirare posſit. Ex ipsa aqua oculis immitte ij .vel iij. guttas mane & sero lauando prius oculos,&c. Arnold. de Villa noua.

Aqua metallorum experta, ad omnem lepram,scabiem,fistulã, morpheam, serpiginẽ impitiginẽ & cancrum,& confortationẽ omnium membrorũ corporis: & omnem morbum contagiosum paliat, & interficit omnẽ morbum solutionis continuæ. ℞ limaturæ ferri,chalybis,auri,argenti,ęris,stanni,plumbi ana,myrrhę, aloes ana quantum de omnibus,terantur omnia simul & misce,& ponantur omnia in olla vitreata vel alchymica,quę vas destillationis supra se habeat, & supra ignem fornacis apponatur,& aquam quæ per alembicum destillat, in vase vitreo collige,& vsui reserua, quoniam est mirabilis ad omnia supradicta, ex eodem.

Podagra

Aqua benedicta destillata cõtra podagrã. ℞ vitrioli Romani ℔.ij.mellis destillati ℔. iiij destilla sicut scis, postea adde tertiam partem aquæ vitæ rectificatæ, fiat mixtura, & vsui serua,& cum penna columbina alba fiat inunctio,vt scis.

Aqua probata ad limositatem, & fœdum colorem dentium, ex Guidone. ℞ salis ammoniaci,salis gemmei ana ℔. ſ. aluminis zuccharini quar.j. puluerisentur, & ponantur in alembico vitreo, & fiat aqua de qua dentes cum petia de scarlato fricentur.

Aqua flauos reddens capillos. Cineris ceri ℔.j.

ri ℔. j. aquæ fontis ℔. vj. diu concoctis, addantur vitrioli Romani ℥ ij. & diebus tribus sub dio expositis vtitor.

Alia. Salis gemmæ, squammæ, seu batituræ æris, alcannæ, partes æquas, omnia tria alembico destillato.

Alia. Salis gemmæ ℔. j. vitrioli Romani ℔. ß. salis nitri ℥ iiij. radicum chelidonij viridium, ad omnium pondus, ex contusis, & tritis, alembico aquam eximito, quæ primo exit, abijcito, quæ secundo, capillos colorat, prius lotos & feruenti sole siccatos.

Puluis per sublimationem factus fortissimus ad corrodendum & mortificandum carnem mortuam, Lanfranc. in Antidotario. ℞ limaturæ ferri, vitrioli, aluminis iameni, antimonij ana ℥ ij. salis ammoniaci, arsenici, citrini, sulfuris viui, floris æris ana ℥ j. & ß. calcis viuæ ℔. ß. hæc omnia terantur, & addatur ℥ j. argenti viui cum saliua extincti, temperetur cum aceto, vel aqua maris, vel lixiuio forti, quod erit melius, si erit de cineribus fabarum, & fiant inde trochisci & siccentur, siccati ponantur in aludel, & sublimentur. Modus autem sublimationis est talis. Habeatur vas vitreum grossum, quod ab igne findi non posit, vel sit terreum interius uitreatum, & habeat operculum ita artificialiter ei coniunctũ, quòd vna pars operculi intret vas, quod erit inferius; & arctè sibi coniungat, ne posit inde aliquid exhalare, &

cum hoc lutetur, luto sapientiæ vel gypso. Puluis sublimandus ponatur in fundo vasis, & operiatur operculo, & orificia fortiter obturentur, & ponatur in furnello, in quo fiat ignis lentus vel leuis per dimidiū diem, postea vas auferatur ab igne, & dimitte infrigidari, quo infrigidato, discooperiatur, et quod remansit in fundo inferius, abijciatur. Quod verò operculo adhæret, remoueatur & seruetur in frustis. Cum verò opus fuerit, operare cum eo cum cautela, quoniam comburit vt ignis, & putrefacit & corrumpit locum cui apponitur.

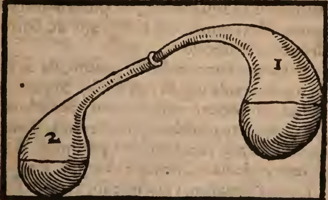
DE MERCVRIO PRAECIPItato, pauca quædam, aquæ forti subnectenda.

MErcurius præcipitatus hoc modo fit, ℞ aquæ fortis ℔. j. Mercurij crudi ℥ iiij. dissoluatur in aqua, postea in arena euaporet aqua, aut destillatione separa fortiter, vt rubescat & exiccetur, teratur deinde in porphyrio, & affunde ei aquam vitæ destillatam quinquies vel septies, accende etiam et sine vt cōsumatur. Postea rectificetur aqua rosacea optimè permiscendo, ac tandem per filtrum, aquam rosaceam separa, & relinque vt exiccetur. Tum rursus de aqua vitæ prius affunde, & accende vt exiccetur, idq; tertia vice repetatur, & habebis quod vol. Tantum autem de aqua vitæ est affunde-

du-

dum, quantum ad cooperiendum solum satis sit, non vt multum excedat.

Mercurius pręcipitatus à Gallo empirico. ℞ argenti viui ℔.j. aquæ fortis ℔. quindecim, omnia simul ponantur in cucurbitam vitream benè lutatam, & destilla more aquæ fortis vt supra dictum est, semper augendo ignem.

DE MERCVRIO PRAECIPItato, *qui est remedium contra omnes infirmitates, causatas ex humorum putredine.*

Recipe partes æquales vitrioli Romani, & salis nitri, & ex eis fac aquam cum capello & recipiente, in quo recipiente pone sextam partem ponderis de Mercurio crudo, hoc est, Si vitrioli & salis nitri sint tres libræ, pone vj. ℥ Mercurij, postea permitte vt aqua cum suis spiritibus descendat in recipientem. Postea omnia quæ sunt in recipiente, euacua

in bociam mundam & lutatã : ſub qua pone capellum cum recipiente, & iterum fac deſtillare, & cum aqua erit in recipiente, iterũ pone in bocia in qua remanſit Mercurius, & hoc reiterabis vſq; ad Mercurij rubificationem, & rubefacto Mercurio, accipe ipſum, & ablue in aquis cordialibus, vt borraginis & meliſſę & huiuſmodi, ſed primo ablue ipſum multoties in aqua fontis, vel putei deſtillata, quem Mercurium dabis ægrotis ad comedendum iſto modo.

Si corpus fuerit robuſtiſsimum, da x. gr. Si mediocre, da viij. Si debile, iiij. Si puerile, fac tu conſiderationem bonam. Sed aduerte quod miſcere eũ debes cum theriaca, poſtea dabis infirmo venenato, & hydropico, & peſtilenti, vel alia infirmitate detento. Et plus, ſi ſanus annuatim, vel triennio, vt opus fuerit, hoc præcipitato vtetur, cum prudenti humorum digeſtione, hoc eſt præparatione purgationis, non infirmabitur.

Nota quòd loco Mercurij potes vti amalgama, facto ex ſex partibus arg. viui, & ex vna parte auri, & ſic facies maiora mirabilia. Et aduerte quod potes curare vulnera cum primo vel ſecundo præcipitato, quo vtere ſic. Pone de ipſo circa vulnera & intus. Lauda qui fecit totum, quia hoc eſt magnũ ſecretũ. Et ſcias quod in 4. deſtillationib. hoc facies quo facto, pone in bocia munda in igne, vt ſpiritus quantum poteſt recedant, deinde fac vt ſupra.

Modus

Modus conficiendi pulueris rubei, id est, præcipitati, siue argenti viui calcinati, ex Mariano. ℞, aquæ, qua argentarij separant aurũ ab argento ℥ vj. argenti viui ℥ iiij, misceantur simul in alembico vitreo, quod benè illutabis. Habet enim alembicũ bociam, quæ illutanda est, (in qua ponuntur elambicãda) & capellum & recipientem, cuius forma talis est. Sed A. id est, bocia est illutanda. Punctus dicitur capellum. B. recipiens. Sic ordinato alembicum. In fornace, A. vndiq; argilla præmunitum, ponito, & destilla igne (qui paulatim augeatur) temperato, donec tota defluxerit aqua: inde frangas phialam, &c. Aqua verò, quæ separat aurum ab aegento, fit hoc modo. ℞ salis nitri, aluminis rochæ, ana ℔.ij. misceantur in mortario molendo cum pistillo tã diu donec benè misceantur. Quo facto, puluis grosso modo factus, ponatur in bocia, quæ illius pulueris capax sit, & illutata. Verumetiã orificia omnia illutabis, ne aquã exhalet, sicq; destillando aquam extrahes, qua rectè vti poteris. Signum autem suæ bonitatis est, quod quando de ipsa parum in terram ceciderit, statim ipsam ebullire videas. Sic habes modum pulueris & aquæ conficiendæ, quæ est

tãntæ virtutis, quantum nemo exiſtimabit. Hic puluis,intra corpus ſumendus, præparatur etiã à Matthæolo: ſumit autem aquę fortis partes quatuor, Mercurij partem j l.& nõ cum capello,ſed in retorta parat,&c.

Mercurius ſublimatus à Gallo empirico. Recipe argenti viui. ℔. j. extingue in aceto forti,vitrioli exiccati & puri ℔.ij. ſalis communis albiſſimi ℔.iij.poſtea ponatur in cucurbitam vitream benè lutatam, cum ſuo recipiente, vt ſupra, lutata iunctura, & da ſibi ignem per horas ſex, ſemper augendo, frange poſtea cucurbitam & habebis optimum ſublimatum.

Argentum viuum è plumbo ita extrahitur ab eodem. ℞ plumbi minutiſſimè inciſi ℔. x. ſalis nitri, tartari calcinati ana ℥ xij. ſimul ponantur in vas terreum deuitreatum,poſtea diſſoluantur in aqua vitæ,collocentur in calidiore loco totius hypocauſti, per quatuor vel ſex dies, & habebis ℔. vij. argenti viui.

Mercurius crudus, in aquam fortem inijcitur, ſic totum illud redigitur ad formã olei ferè, hoc curantur polypi, caro putrida, &c. quod ſi autem malum interius in ore fuerit, præſtat vnguentum Aegyptiacum.

Præcipitati cum auro, hic vtendi modus eſt,& hæc doſis,ex literis ad Geſ. Dedi aliquoties huius pulueris grana hordei quatuor, cum conſerua roſacea, hora quarta veſpertina,ita

na, ita vt nihil aſſumeretur in craſtinum vſq; de cibo. Vſus huius in affectu durante biennium, trienniũ aut amplius, fœliciter ſe monſtrat. Quibus autem affectibus conferre videatur, hoc meum eſt iudicium, quod πολύχρεον ſit.

DE OLEIS.

1. DE OLEIS IN GENERE.
2. DE BALSAMELAEIS, ET OLEIS COMPOSITIS.
3. DE OLEIS E PLANTIS, LIGNIS, AROMATIBVS, RESINIS, &c.
4. DE OLEIS EX ANIMALIBVS.
5. DE OLEIS EX METALLICIS.

DE OLEIS QVAEDAM *in genere.*

NON minus humana natura, ad ſui conſeruationem oleis indiget, quàm aquis. Quum etenim eorũ quæ poſſidemus, quædam ſanis tantum ad conſeruandam nimirum corporis valetudinem maximè conducãt, vt ea quibus alimur, veſtimur, calceamur, & in quibus habitamus, quædam verò ægrotãtibus: alia verò ſint eiuſmodi, quæ vtriſque ex vſu ſint, benè videlicet valentibus & ægrotantibus: oleum ipſum, Galeno etiam teſte, eſt eiuſmodi, quod tum ſanis, tum ægris ex æquo, & intra corpus exhibendo, & forinſecus adhibendo, vtile eſt. Nam inter ea medicamenta, quæ externis partibus admouẽtur,

non infimum locum tenent olea, tum simplicia, tum composita. Et horum quidem vsus est frequentissimus, ita vt illis solis vtamur aliquando, sæpius autem ad vnguentorum, ceratorum, emplastrorum etiam confectionem vsurpemus. Sunt autem olea & vnguenta, non tantùm consistentia, sed etiam viribus tam propinqua, vt sæpe olea vocentur vnguenta à Dioscoride, quale est vnguentum nardinum, mastichinum, & consimilia, quæ olea potius quàm vnguenta dixeris. Cæterũ oleorum multiplicia sunt genera. Oleũ enim simpliciter & proprijssimè Galeno dicitur, quod ex maturis oliuis est expressum, omnis ferè excedentis qualitatis expers. Ob id non solum ad multorum medicamentorũ compositionem vtilissimum, quòd eorũ quibus permiscetur facultates facilè suscipiat, sed etiam per se ac solum intra corpus, ad quorundã morborum curationem exhibeatur. Nonnunquam ex immaturis oliuis exprimitur, quod Omphacinum appellant, & ὠμοτριβὲς, refrigerandi & astringendi facultate præditum, quod iam aliorum medicamentorum materia, vt dulce, esse non potest. Hæc duo olea, propriè & verè sunt olea nuncupata. Reliqua verò, de quibus hoc libro instituimus sermonem (oleum enim hic nobis dicitur, quicunq; succus oleaginus & pinguis) p quandam similitudinem olea dicuntur: quales sunt succi oleaginosi & fluxiles, expressi,

destil-

destillati, aut quocunque alio modo facti ex fructibus, seminibus tritis, vt amygdalis, nucibus auellanis, nuce Indica, balano myrepsica, semine sinapi, lini, ricini, & similibus.

Fiunt autem huiusmodi olea multis modis: quædam enim expressione, alia verò impressione, vt vocat Mesue, quando nimirum simplicia medicamenta in oleo communi incocta, macerata, insolata, suas vires in oleo relinquunt. Quædam verò fiunt resolutione Chymistica, vt cum id quod oleosum in singulis partibus, per destillationem resoluitur vi ignis. Et hæc quidem olea vehementissima sunt in agendo, & tenuissima. Potest autē ignis beneficio, fermè ex omnibus oleosi quid elici, ex alijs tamen largiori, ex alijs pauciori copia: quib⁹ hoc est peculiare inter reliqua, qđ essētiæ tenuitate admirabili, quā ab igne acceperunt, celerrimè in partes profundas penetrant, & vires suas citissimè exerunt, qualia sunt olea, quæ Alchymistis ex sulfure, vitriolo, lateribus & consimilibus educuntur. Habent enim hæc omnia vires maiores, quàm illa, à quibus extrahuntur.

Eliciuntur autem hæc olea per destillationem, in arena potissimum, ita vt tusa aromata, aut semina, inijciantur trita in cucurbitam vitream luto intectam optimè: vna autem vice, ad ℥ iij. inijciantur, secundum capacitatem cucurbitæ, infundantur deinde circiter ℔. vj. aquæ clarissimæ, ac misceto dili-

genter. Pone deinde cucurbitam in capellam aptam fornaci,& arena imple,vt non attingat fundum,sed intersit arena. Cucurbitæ imponealembicum vitreum, cuius rostrum desinat in stanneam vel ferream fistulam, (stanno) intus & foris illitam. Ea fistula transeat in obliquum per vas, quod habet in se aquam frigidam, vt inter destillandum vapor egrediens cum oleo, refrigeretur, claude iuncturas accuratè,madefacto papyro vel linteo,&suppone exceptorium. Postea accende ignem lentum, & vide ne nimium surgat, & ebulliat in alembicũ,quod in cucurbita continetur. Semina enim quædã vt anisum,propter raritatem substantiæ suæ,simulq; viscosum quod habent, largiter ebulliunt,ideò nõ statim alembicum imponere debemus: sed posteaquã bullas excitari videris, & vaporẽ sursum ferri:depone alembicum,& immisso baccillo agita,ita resoluetur invaporẽ spuma quæ postea mediocri igne moderari, cõpesci & exiccari potest. Quo facto impone rursus alembicum, & circumlutato satis ac destilla sine cessatione,donec conieceris nullum amplius intus contineri oleum: quod visu & gustu statim percipies: nam cum gustu destillantes guttæ, non amplius resipien t iniecti aromatis saporem,desistendum est,ne aroma fundo cucurbitæ inhæreat,& exuratur. Deinde segrega contentum in destillata aqua oleum, optimè,vt inferius dicetur. Porrò notandum

tandum eſt, quædam ex his oleis, aquæ innatare, quædam fundum petere. Innatant piperis nigri, & recentis cardamomi, & aniſi: fundum petunt, cinnamomi, macis, & caryophyllorum, &c. Aqua cinnamomi & aniſi cum deſtillantur, lacteum habẽt colorem, & lacteum hoc paulatim in oleum conuertitur. Hactenus Cordus.

Rurſus eſt intelligendum, duo præcipuè in extrahendis oleis requiri: primum, vt materia copioſa aqua perfundatur, vt ea tanquã vehiculo ad ſuperiora feratur, minuſque aduratur, aut conſumatur. Deinde vt vel capitellum, vel tubus, vel naſus, continuè aqua frigidiſſima, refrigeretur. Quæ duo hunc vſum præſtant, ne olei ſpiritus, qui ſubtiliſſimi & calidiſſimi ſunt, quiq; quàmprimum capitellum inflammant, reprimantur & in oleum abeant.

DE OLEORVM DESTILLATIONE per veſicam vocatum inſtrumentum.

PRimo fiat vas figulinũ, craſſitudine digiti, vt firmius ſit, ouali figura, oui ſupra medium paulo ſecti, hoc modo. capax pro arbitrio:

ſed quoniam pro duabus libris ſpecierum, ℔.aquæ xx. poni debent(& vas æneum replendum eſt ita, vt tertia pars vel paulò minus ſit vacua)prout hac quantitate,quæ mediocris videtur, plus minúsue deſtillare volueris,vaſis figulini magnitudinem facito:in cuius fundo arena ponatur ad duos digitos vel vnum, & circumquaq;, pro oleis ex aromatibus ac ſeminibus: pro herbis verò non opus eſt.

2. Parato vaſe ex terra electa, purgata, optimeq; ſubacta,ſiccata,&c.vt ſolent figuli (vix autem ante tres ſeptimanas fiet) pro eius circunferentia fornacem extrues ex lateribus, (nam figulinum dum aſſatur, contrahitur multum,proinde id prius eſt faciendum)baſim altam habentem: foramine ſit rotundo, cum craticula, ſupra quam per dimidiũ pedem ſint duæ virgæ ferreæ tranſuerſæ parũ diſtantes, quibus imponatur figulinum, & fornax ſupra fundum figulini,hoc eſt, ſupra virgas ferreas emineat,pedem vnum,cum dimidio,paulò minus.

3. Figulino impone vas æreum amplum, pro quantitate aquæ:(nempe pro ℔.ij. ſpecierum,ponantur aquæ fontanæ ℔. xx.)ita vt vndiquaq; ſeſqui digiti vacuitas ſit replenda arena. Hoc vas cum capitello dimidio pede eminebit forte.

4. Capitellum eſto rotundum ſupra, non acuminatum,vt vapor non recidat deorſum:

neq;

neq; aqua capitellum refrigeretur, neq; limbum habeat vllum. Sic vapor omnis mox in canalem abibit. Si capitellum refrigeretur, nimis citò densantur vapores, & recidũt etiam: vel etiam aliter improbatur hoc, in oleis hoc modo destillandis. Dispiciendum autem quę nasi curuitas esse debeat, pro situ & spacio loci, vt canalis ei commissus, transmitti per dolium commodè queat, &c.

5. Canalis sit longus, sex non benè pedes, transeatq; per aquam frigidam.

6. Ignis primũ maiusculus fiat: deinde paulatim remissus, in æquali vigore seruetur. Oleum simul cum aqua & phlegmate transibit, &c. aliud subsidit aquæ, aliud innatat. Separetur oleum. Tum rursus aqua destilletur, & quod primum fluxerit, erit suauissima aqua, reliquum phlegma. Destillatio perfici octo horis potest, hæc Ges.

INSTRVMENTVM APTISSImum, *pro extrahendis oleis è radicibus, herbis, seminibus, aromatibus, &c.*

A. Vesica continens materiam.

B. Venter hic collo adhæret, vt commodius collum, amplo vesicæ ori accommodetur, quod commodè collum non admisisset, nisi hoc intermedio.

C. Collum oblongum, vt minus cito incale-

ſcat capitellum.
D. Capitellum.
E. Vas circundãs capitellum, in quod continuè aqua frigida illabitur.
F. Recipiens oblongum.
G. Epiſtomium, aquam calefactã educens.

Hanc fornacis figuram, accepi nuper à Felici Platero Medico Baſilienſi.

DE OLEORVM EXTRACTIONE *per deſtillationem aquæ bullientis.*

ACcipe ollam ex cupro factam, decem aut quindecim menſuras capientem, eã imple vino aut aqua, aut mixto ex vtroq;, vt tertia tantum pars vacua relinquatur. Aquæ impone rem tuam, extrahendis oleis aptam, craſſiuſculè pulueriſatam, & ſtet in infuſione horis tribus, quatuor, aut etiam ſex. Deinde ollæ ſuppone alembicum, perlutetur

tur optimè, fac aquam fortiſſimè bullire, tuncq́ cum vapore aquæ, aſcendunt ſpiritus oleaginoſi, qui per fiſtulam, per aquam frigidam tranſeuntem, deſcendunt in vitreum recipiens, & vertuntur in oleum, quod deinde in furno digeſtionis, ſeparabis ab aqua, cum cochleari argenteo. Ad hunc modum, poteris extrahere oleum è nuce moſchata, macere, aniſo, fœniculo, cinnamomo, caryophyllis, baccis iuniperi, & alijs. Furnus digeſtionis eſt vas, in quod infunditur aqua & oleum ſimul, in loco temperatè calido, vt ſeparentur ab inuicem. Quomodo autem ſeparatio fieri debeat, mox dicetur.

MODVS EXTRAHENDI OLEA *per torcular.*

ACcipe torcular, cuius vtraque latera, lamina ſint obducta, quæ calida ſit ſatis, non tamen ignita: inter latera comprimatur res quælibet, ex qua oleum eſt extrahendum, impoſita in panno lineo, raro, & prodibit oleum. Quod ſi res fuerit ſiccior & aridior, humectetur, affuſo tantillo aquæ vitæ optimæ. Oportet autem res omnes, craſſo modo prius eſſe contuſas.

Aliter parat huiuſmodi olea quidam princeps: Accipit flores camomillæ, aut alterius herbæ adhuc recentis & viridis, incidit, & decoquit in oleo: vbi refrigeratum fuerit, expri

cum hoc lutetur, luto ſapientiæ vel gypſo. Puluis ſublimandus ponatur in fundo vaſis, & operiatur operculo, & orificia fortiter obturentur, & ponatur in furnello, in quo fiat ignis lentus vel leuis per dimidiũ diem, poſtea vas auferatur ab igne, & dimitte infrigidari, quo infrigidato, diſcooperiatur, et quod remanſit in fundo inferius, abijciatur. Quod verò operculo adhæret, remoueatur & ſerue tur in fruſtis. Cum verò opus fuerit, operare cum eo cum cautela, quoniam comburit vt ignis, & putrefacit & corrumpit locum cui apponitur.

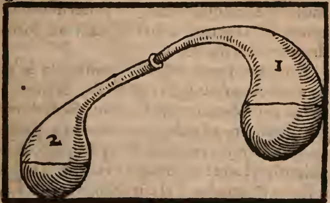
DE MERCVRIO PRAECIPItato, pauca quædam, aquæ forti ſubnectenda.

MErcurius præcipitatus hoc modo fit, ℞ aquæ fortis ℔. j. Mercurij crudi ℥ iiij. diſſoluatur in aqua, poſtea in arena euaporet aqua, aut deſtillatione ſepara fortiter, vt rubeſcat & exiccetur, teratur deinde in porphyrio, & affunde ei aquam vitæ deſtillatam quinquies vel ſepties, accende etiam et ſine vt cõſumatur. Poſtea rectificetur aqua roſacea optimè permiſcendo, ac tandem per filtrum, aquam roſaceam ſepara, & relinque vt exiccetur. Tum rurſus de aqua vitæ vt prius affunde, & accende vt exiccetur, idque tertia vice repetatur, & habebis quod volo. Tantum autem de aqua vitæ eſt affunden-

dum,

dum, quantum ad cooperiendum solum satis sit, non vt multum excedat.

Mercurius pręcipitatus à Gallo empirico. ℞ argenti viui ℔.j. aquæ fortis ℔. quindecim, omnia simul ponantur in cucurbitam vitream benè lutatam, & destilla more aquæ fortis vt supra dictum est, semper augendo ignem.

DE MERCVRIO PRAECIPItato, *qui est remedium contra omnes infirmitates, causatas ex humorum putredine.*

Recipe partes æquales vitrioli Romani, & salis nitri, & ex eis fac aquam cum capello & recipiente, in quo recipiente pone sextam partem ponderis de Mercurio crudo, hoc est, Si vitrioli & salis nitri sint tres libræ, pone vj. ℥ Mercurij, postea permitte vt aqua cum suis spiritibus descendat in recipientem. Postea omnia quæ sunt in recipiente, euacua

in bociam mundam & lutatã : sub qua pone capellum cum recipiente, & iterum fac destillare, & cum aqua erit in recipiente, iterũ pone in bocia in qua remansit Mercurius, & hoc reiterabis vsq; ad Mercurij rubificationem, & rubefacto Mercurio, accipe ipsum, & ablue in aquis cordialibus, vt borraginis & melissę & huiusmodi, sed primo ablue ipsum multoties in aqua fontis, vel putei destillata, quem Mercurium dabis ægrotis ad comedendum isto modo.

Si corpus fuerit robustisimum, da x. gr. Si mediocre, da viij. Si debile, iiij. Si puerile, fac tu considerationem bonam. Sed aduerte quod miscere eũ debes cum theriaca, postea dabis infirmo venenato, & hydropico, & pestilenti, vel alia infirmitate detento. Et plus, si sanus annuatim, vel triennio, vt opus fuerit, hoc præcipitato vtetur, cum prudenti humorum digestione, hoc est præparatione purgationis, non infirmabitur.

Nota quòd loco Mercurij potes vti amalgama, facto ex sex partibus arg. viui, & ex vna parte auri, & sic facies maiora mirabilia. Et aduerte quod potes curare vulnera cum primo vel secundo præcipitato, quo vtere sic. Pone de ipso circa vulnera & intus. Lauda qui fecit totum, quia hoc est magnũ secretũ. Et scias quod in 4. destillationib. hoc facies, quo facto, pone in bocia munda in igne, vt spiritus quantum potest recedant, deinde fac vt supra.

Modus

Modus conficiendi pulueris rubei, id est, præcipitati, siue argenti viui calcinati, ex Mariano. ℞, aquæ, qua argentarij separant aurũ ab argento ℥ vj. argenti viui ℥ iiij, misceantur simul in alembico vitreo, quod benè illutabis. Habet enim alembicũ bociam, quæ illutanda est, (in qua ponuntur elambicãda) & capellum & recipientem, cuius forma talis est. Sed A. id est, bocia est illutanda. Punctus dicitur capellum. B. recipiens. Sic ordinato alembicum. In fornace, A. vndiq; argilla premunitum, ponito, & destilla igne (qui paulatim augeatur) temperato, donec tota defluxerit aqua: inde frangas phialam, &c. Aqua verò, quæ separat aurum ab argento, fit hoc modo. ℞ salis nitri, aluminis rochæ, ana ℔.ij. misceantur in mortario molendo cum pistillo tã diu donec benè misceantur. Quo facto, puluis grosso modo factus, ponatur in bocia, quæ illius pulueris capax sit, & illutata. Verumetiã orificia omnia illutabis, ne aquã exhalet, sicq; destillando aquam extrahes, qua rectè vti poteris. Signum autem suæ bonitatis est, quod quando de ipsa parum in terram ceciderit, statim ipsam ebullire videas. Sic habes modum pulueris & aquæ conficiendæ, quæ est

tãntæ virtutis, quantum nemo existimabit. Hic puluis, intra corpus sumendus, præparatur etiã à Matthæolo: sumit autem aquę fortis partes quatuor, Mercurij partem j f. & nó cum capello, sed in retorta parat, &c.

Mercurius sublimatus à Gallo empirico. Recipe argenti viui. ℔. j. extingue in aceto forti, vitrioli exiccati & puri ℔. ij. salis communis albissimi ℔. iij. postea ponatur in cucurbitam vitream benè lutatam, cum suo recipiente, vt supra, lutata iunctura, & da sibi ignem per horas sex, semper augendo, frange postea cucurbitam & habebis optimum sublimatum.

Argentum viuum è plumbo ita extrahitur ab eodem. ℞ plumbi minutissimè incisi ℔. x. salis nitri, tartari calcinati ana ℥ xij. simul ponantur in vas terreum deuitreatum, postea dissoluantur in aqua vitæ, collocentur in calidiore loco totius hypocausti, per quatuor vel sex dies, & habebis ℔. vij. argenti viui.

Mercurius crudus, in aquam fortem inijcitur, sic totum illud redigitur ad formã olei ferè, hoc curantur polypi, caro putrida, &c. quod si autem malum interius in ore fuerit, præstat vnguentum Aegyptiacum.

Præcipitati cum auro, hic vtendi modus est, & hæc dosis, ex literis ad Ges. Dedi aliquoties huius pulueris grana hordei quatuor, cum conserua rosacea, hora quarta vesperti-

na, ita

na,ita vt nihil assumeretur in crastinum vsq; de cibo. Vsus huius in affectu durante biennium,trienniū aut amplius, fœliciter se monstrat. Quibus autem affectibus conferre videatur,hoc meum est iudicium,quod πολύχρηστον sit.

DE OLEIS.

1. DE OLEIS IN GENERE.
2. DE BALSAMELAEIS, ET OLEIS COMPOSITIS.
3. DE OLEIS E PLANTIS, LIGNIS, AROMATIBVS,RESINIS,&c.
4. DE OLEIS EX ANIMALIBVS.
5. DE OLEIS EX METALLICIS.

DE OLEIS QVAEDAM *in genere.*

NON minus humana natura, ad sui conseruationem oleis indiget, quàm aquis. Quum etenim eorū quæ possidemus, quædam sanis tantum ad conseruandam nimirum corporis valetudinem maximè conducāt,vt ea quibus alimur, vestimur, calceamur, & in quibus habitamus, quædam verò ægrotātibus: alia verò sint eiusmodi, quæ vtrisque ex vsu sint, benè videlicet valentibus & ægrotantibus: oleum ipsum, Galeno etiam teste, est eiusmodi, quod tum sanis,tum ægris ex æquo, & intra corpus exhibendo, & forinsecus adhibendo, vtile est. Nam inter ea medicamenta,quæ externis partibus admouētur,

non infimum locum tenent olea, tum simplicia, tum composita. Et horum quidem vsus est frequentissimus, ita vt illis solis vtamur aliquando, sæpius autem ad vnguentorum, ceratorum, emplastrorum etiam confectionem vsurpemus. Sunt autem olea & vnguenta, non tantùm consistentia, sed etiam viribus tam propinqua, vt sæpe olea vocentur vnguenta à Dioscoride, quale est vnguentum nardinum, mastichinum, & consimilia, quæ olea potius quàm vnguenta dixeris. Cæterũ oleorum multiplicia sunt genera. Oleũ enim simpliciter & proprijssimè Galeno dicitur, quod ex maturis oliuis est expressum, omnis ferè excedentis qualitatis expers. Ob id non solum ad multorum medicamentorũ compositionem vtilissimum, quòd eorũ quibus permiscetur facultates facilè suscipiat, sed etiam per se ac solum intra corpus, ad quorundã morborum curationem exhibeatur. Nonnunquam ex immaturis oliuis exprimitur, quod Omphacinum appellant, & ὠμοτριβὲς, refrigerandi & astringendi facultate præditum, quod iam aliorum medicamentorum materia, vt dulce, esse non potest. Hæc duo olea, propriè & verè sunt olea nuncupata. Reliqua verò, de quibus hoc libro instituimus sermonem (oleum enim hic nobis dicitur, quicunq; succus oleaginus & pinguis) ꝑ quandam similitudinem olea dicuntur: quales sunt succi oleaginosi & fluxiles, expressi,

destil-

destillati, aut quocunque alio modo facti ex fructibus, seminibus tritis, vt amygdalis, nucibus auellanis, nuce Indica, balano myrepsi ca, semine sinapi, lini, ricini, & similibus.

Fiunt autem huiusmodi olea multis modis: quædam enim expressione, alia verò impressione, vt vocat Mesue, quando nimirum simplicia medicamenta in oleo communi in cocta, macerata, insolata, suas vires in oleo relinquunt. Quædam verò fiunt resolutione Chymistica, vt cum id quod oleosum in singulis partibus, per destillationem resoluitur vi ignis. Et hæc quidem olea vehementissima sunt in agendo, & tenuissima. Potest autē ignis beneficio, fermè ex omnibus oleosi quid elici, ex alijs tamen largiori, ex alijs pau ciori copia: quib⁹ hoc est peculiare inter reli qua, qđ essentiæ tenuitate admirabili, quā ab igne acceperunt, celerrimè in partes profundas penetrant, & vires suas citissimè exerunt, qualia sunt olea, quæ Alchymistis ex sulfure, vitriolo, lateribus & consimilibus educun tur. Habent enim hæc omnia vires maiores, quàm illa, à quibus extrahuntur.

Eliciuntur autem hæc olea per destillationem, in arena potissimum, ita vt tusa aromata, aut semina, inijciantur trita in cucurbitam vitream luto intectam optimè: vna autem vice, ad ℥ iij. inijciantur, secundum capacitatem cucurbitæ, infundantur deinde circiter ℔. vj. aquæ clarissimæ, ac misceto dili-

genter. Pone deinde cucurbitam in capellam aptam fornaci, & arena imple, vt non attingat fundum, sed intersit arena. Cucurbitæ impone alembicum vitreum, cuius rostrum desinat in stanneam vel ferream fistulam, (stanno) intus & foris illitam. Ea fistula transeat in obliquum per vas, quod habet in se aquam frigidam, vt inter destillandum vapor egrediens cum oleo, refrigeretur, claude iuncturas accuratè, madefacto papyro vel linteo, & suppone exceptorium. Postea accende ignem lentum, & vide ne nimium surgat, & ebulliat in alembicũ, quod in cucurbita continetur. Semina enim quædã vt anisum, propter raritatem substantiæ suæ, simulq; viscosum quod habent, largiter ebulliunt, ideò nõ statim alembicum imponere debemus: sed posteaquã bullas excitari videris, & vaporẽ sursum ferri: depone alembicum, & immisso baccillo agita, ita resoluetur in vaporẽ spuma quæ postea mediocri igne moderari, cõpesci & exiccari potest. Quo facto impone rursus alembicum, & circumlutato satis ac destilla sine cessatione, donec conieceris nullum amplius intus contineri oleum: quod visu & gustu statim percipies: nam cum gustu destillantes guttæ, non amplius resipient iniecti aromatis saporem, desistendum est, ne aroma fundo cucurbitæ inhæreat, & exuratur. Deinde segrega contentum in destillata aqua oleum, optimè, vt inferius dicetur. Porrò notandum

tandum est, quædam ex his oleis, aquæ innatare, quædam fundum petere. Innatant piperis nigri, & recentis cardamomi, & anisi: fundum petunt, cinnamomi, macis, & caryophyllorum, &c. Aqua cinnamomi & anisi cum destillantur, lacteum habēt colorem, & lacteum hoc paulatim in oleum conuertitur. Hactenus Cordus.

Rursus est intelligendum, duo præcipuè in extrahendis oleis requiri: primum, vt materia copiosa aqua perfundatur, vt ea tanquā vehiculo ad superiora feratur, minusque aduratur, aut consumatur. Deinde vt vel capitellum, vel tubus, vel nasus, continuè aqua frigidissima, refrigeretur. Quæ duo hunc vsum præstant, ne olei spiritus, qui subtilissimi & calidissimi sunt, quiq; quàmprimum capitellum inflammant, reprimantur & in oleum abeant.

DE OLEORVM DESTILLATIO *ne per vesicam vocatum instrumentum.*

PRimo fiat vas figulinū, crassitudine digiti, vt firmius sit, ouali figura, oui supra medium paulo secti, hoc modo. capax pro arbitrio:

ſed quoniam pro duabus libris ſpecierum, ℔.aquæ xx. poni debent(& vas æneum replendum eſt ita, vt tertia pars vel paulò minus ſit vacua)prout hac quantitate,quæ mediocris videtur, plus minúsue deſtillare volueris,vaſis figulini magnitudinem facito:in cuius fundo arena ponatur ad duos digitos vel vnum, & circumquaq;, pro oleis ex aromatibus ac ſeminibus: pro herbis verò non opus eſt.

2. Parato vaſe ex terra electa, purgata, optimeq; ſubacta,ſiccata,&c.vt ſolent figuli (vix autem ante tres ſeptimanas fiet) pro eius circunferentia fornacem extrues ex lateribus, (nam figulinum dum aſſatur, contrahitur multum,proinde id prius eſt faciendum)baſim altam habentem: foramine ſit rotundo, cum craticula, ſupra quam per dimidiũ pedem ſint duæ virgæ ferreæ tranſuerſæ parũ diſtantes, quibus imponatur figulinum, & fornax ſupra fundum figulini,hoc eſt, ſupra virgas ferreas emineat,pedem vnum,cum dimidio,paulò minus.

3. Figulino impone vas æreum amplum, pro quantitate aquæ:(nempe pro ℔.ij. ſpecierum,ponantur aquæ fontanæ ℔. xx.)ita vt vndiquaq; ſeſqui digiti vacuitas ſit replenda arena.Hoc vas cum capitello dimidio pede eminebit forte.

4. Capitellum eſto rotundum ſupra, non acuminatum,vt vapor non recidat deorſum; neq;

neq; aqua capitellum refrigeretur, neq; limbum habeat vllum. Sic vapor omnis mox in canalem abibit. Si capitellum refrigeretur, nimis citò densantur vapores, & recidũt etiam: vel etiam aliter improbatur hoc, in oleis hoc modo destillandis. Dispiciendum autem quę nasi curuitas esse debeat, pro situ & spacio loci, vt canalis ei commissus, transmitti per dolium commodè queat, &c.

5. Canalis sit longus, sex non benè pedes, transeatq; per aquam frigidam.

6. Ignis primũ maiusculus fiat: deinde paulatim remissus, in æquali vigore seruetur. Oleum simul cum aqua & phlegmate transibit, &c. aliud subsidit aquæ, aliud innatat. Separetur oleum. Tum rursus aqua destilletur, & quod primum fluxerit, erit suauissima aqua, reliquum phlegma. Destillatio perfici octo horis potest, hæc Ges.

INSTRVMENTVM APTISSImum, *pro extrahendis oleis è radicibus, herbis, seminibus, aromatibus, &c.*

A. Vesica continens materiam.

B. Venter hic collo adhæret, vt commodius collum, amplo vesicæ ori accommodetur, quod commodè collum non admisisset, nisi hoc intermedio.

C. Collum oblongum, vt minus cito incale-

tur optimè, fac aquam fortissimè bullire, tuncq; cum vapore aquæ, ascendunt spiritus oleaginosi, qui per fistulam, per aquam frigidam transeuntem, descendunt in vitreum recipiens, & vertuntur in oleum, quod deinde in furno digestionis, separabis ab aqua, cum cochleari argenteo. Ad hunc modum, poteris extrahere oleum è nuce moschata, macere, aniso, fœniculo, cinnamomo, caryophyllis, baccis iuniperi, & alijs. Furnus digestionis est vas, in quod infunditur aqua & oleum simul, in loco temperatè calido, vt separentur ab inuicem. Quomodo autem separatio fieri debeat, mox dicetur.

MODVS EXTRAHENDI OLEA *per torcular.*

ACcipe torcular, cuius vtraque latera, lamina sint obducta, quæ calida sit satis, non tamen ignita: inter latera comprimatur res quælibet, ex qua oleum est extrahendum, imposita in panno lineo, raro, & prodibit oleum. Quod si res fuerit siccior & aridior, humectetur, affuso tantillo aquæ vitæ optimæ. Oportet autem res omnes, crasso modo prius esse contusas.

Aliter parat huiusmodi olea quidam princeps: Accipit flores camomillæ, aut alterius herbæ adhuc recentis & viridis, incidit, & decoquit in oleo: vbi refrigeratum fuerit, expri

mit, & recẽtibus alijs floribus ſuperaffundit, ac tandem ad ſolem reponit.

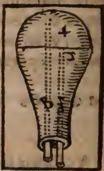
QVO INGENIO OLEVM

quod inter deſtillandum ſimul cum aqua effluxit, ſit ſeparandum.

SEparatio olei ab aqua fieri poteſt, aut cochleari, pręſertim ſi oleum in ſuperficie

aquę natauerit: aut quod magis induſtrium eſt, parato ad id peculiari inſtrumento, quale eſt hoc appoſitũ, quod in fundo foramen habeat cera obturatum: aut

vaſe habente tres fiſtulas, imam, mediam, ſupremam. Fuſius hæc docet Beſſonus in lib. de Extrah. oleis, ad hunc modum. Primo, inquit, da operam vt receptorium fundo ſit aliquantulum acuminato, & præterea inſtar puncti perforato, pluribus clauiculi ictibus. Hoc demum foramen tempore deſtillationis cera tractabili diligenter obturatur. Deinde aqua & oleo deſtillatis, ac ijs in refrigerato aëre aliquandiu ſeruatis, obſerua accuratius in receptorio perſpicuo, quem locum occupet oleum in aqua. Hoc aũt cernes ex

diuerſi-

diuersitate coloris. Quod si imum occupat, ablata cera è receptorij foramine, præsto exhibit oleum in admotam phialam, & aqua residebit, si libeat eam seruare occludendo foramen. Sin autem supremum teneat, patefacto rursum foramine, exhaurietur sensim tota aqua in vas subiectum, & reseruabitur oleum in fundo receptorij, nisi fortè per imprudentiam, ipsum effundatur citius in vas subiectum, quàm in phialam adhibitam. At si oleum cum aqua vehente in nubes confundatur, percolabitur tota aqua per lineum pannum in aëre, dico, frigido, & destillatione refrigerata: tum demum omne oleum sic coactum in panno residebit, quod postmodum cultello facilè colliges, indeque in phialam conijcies, per quam tandem, si opus est, in subtilem liquorem resolues, vel minimo calore, &c.

DE RECTIFICANDIS *oleis è lachrymis, lignis, seminibus, atque etiam balsami.*

OLeum quod semel vi ignis extractum est, siquidem rectificandum sit, infundendum erit in aliam cornutam mundam, & lentissimo igne, in cineribus destillandum, qua destillatione perfecta, habebis oleum

derent, vendi, hominibusque obtrudi: coacti sunt ne tanto thesauro diutius, magno cum dispendio, carendum esset, in eam cogitationem incumbere, qua liquorem, huic pretioso, quàm simillimum, substituerẽt. Quod vt commodius præstarent, generalem quandã ceu ideam, qualitatum & facultatum veri & naturalis Balsami, ob oculos posuerunt. Itaq; cum natura, Balsamũ sit calidissimum, penetrãs & exiccandi facultate non mediocri præditum, ideoque etiam à corruptione aut putredine corpora inuncta; quàm diutissimè conseruare possit, & senectutem arcere: selegerunt eiusmodi medicamenta simplicia, quæ easdem intentiones simul mixta præstarent. Eius generis sunt, quæ præ cæteris primum locum tenent, myrrha, thus, & aloë. In secundo ordine terebinthina est, & aqua vitæ. Tertium gradũ occupant, gummi hederæ, galbanum, storax liquida, lignum aloës, &c. Sed nec à proposito aliena sunt, galanga, nux moschata, caryophylli, & multa eius generis alia. His omnibus in vnum collectis, artificiosa accedente coniectura, factum est, vt iusta proportione omnia commixta, chymistica arte, oleum extraxerint, facultatibus, & consistentia, vero Balsamo quã simillimum. Hæc ferè è libro Italico Leonhart. Fierauanti. In conficiendo autem Balsamo artificiali, vtile est, vt terebinthina per se cum essentia (vini) destilletur in balneo:

deinde reliquæ ſpecies diſſoluantur in eſſentia,& cum ſuperiori oleo terebinthinæ per balneum rurſus deſtillentur. In cinere enim, etiam leuiſſimo igne aſcendit oleum craſſum quod introſumptum, nihil valet.

Si balſamum verum aut bonum, à malo ſecernere volueris, inquit in ſecretis Fallopius, proijce balſamum aut inſtilla in aquam limpidam, & cum bacculo agitato: quod ſi aqua turbatur, non bonũ: ſin verò clara manſerit, perfectum eſt, & ſeſe colligit ſemper in vnum locum.

Notandum autem, quod ex tribus libris terebinthinæ admixto ſalis M. j. & eſſentiæ vini parum, deſtillantur olei terebinthinæ in balneo Mariæ, vnciæ quatuor cum dimidia. Poſſunt tamen prius per aliquot dies, in putrefactione ſtare. Præterea, quod terebinthina plus olei de ſe dat, ſi per cannã deſtilletur, quàm per bullientem aquam, Incertus.

Balſamum arte factum, laudatiſſimũ, Leonh. Fierauanti Medici, lib. Capricciorum 2. cap. 3. ℞ terebinthinæ finiſſimæ ℔. j. olei laurini ℥ iiij. galbani ℥ tres, gummi Arabici, ℥ iiij. thuris, myrrhæ, gummi hederæ, ligni aloës ana ℥ iij. galangæ, caryophyllorum, conſolidæ minoris, nucis moſchatæ, cinnamomi, zedoariæ, zingiberis, dictamni albi, ſingul. vnciam j. muſci, ambræ, ana drachmam j. contundantur omnia ſimul, & retortæ imponantur, quibus adde, aquæ vitæ optimæ

optimæ ℔.vj. In aqua vitę madefiat pannus, qui accensus imponatur retortæ, vt aqua ardeat, commiscendo materiã, sicq; relinquantur omnia in infusione nouem diebus, ac tandem in cineribus fiat destillatio: ita destillabit aqua candida, vnà cum oleo, semper procedendo cum igne lento, donec colorem olei mutatum animaduerteris ad nigredinem quandam. Quo viso, mutetur recipiens, & adaucto igne, destillatio perficiatur. Finita destillatione, aqua ab oleo separanda, & singula seorsim seruanda, id quod etiam de prima aqua est intelligendum. Aqua prima candida, vocatur aqua balsami, & oleum primum separatum, dicitur oleum balsami. Secunda aqua nigricans, vocatur mater balsami, liquor vero separatus ab aqua nigra, est id quod balsamum artificiosum vocãt, quod ceu pretiosissimum, est diligenter custodiendum. Prima aqua clarificat oculos & visum conseruat. Facies lota ea aqua, reddit eam pulchram & conseruat iuuentutem, calculos renum rumpit, vrinam propter carnositatem impeditam, mouet: omnis generis vulnera, partium qualiumcunque sanat mirabiliter, si ea lauentur, & plumaceoli in eadem madefiant, & imponantur. Hecticis, catarrhosis, tussientibus subuenit: dolorem ischiaticum aufert subitò fomentata. Altera aqua mater balsami dicta, scabiem sanat facillimè: idem facit in tinca, lepra, & omnibus vlceribus,

modo ſine corroſione ſint. Oleum balſami, infinitis morbis ſuccurrit, imprimis capitis vulneribus, cum oſsium læſione, & membranarum, idoneum eſt Mirabiliter pleuriticis prodeſt, ſi cum aqua bibatur ℥ j. pro vice. Balſamum verò ipſum miraculũ eſt huius mundi. Dolorem iliorum, pondere duarum ℥. ſumptum, ſubitò leuat: tuſsi, catarrho, capitis refrigerationi, & ſtomachi, vulneribus capitis, ſemel in die perũcto toto capite, prodeſt, penetrat enim facilè etiam ad partes longius remotas. Tumores corporis omnes diſſoluit: Quartanam curat, vnctione totius corporis, ita vt nulla pars intacta relinquatur. Infirmitates omnes tum calidas, tum frigidas, proprietate quadam occulta, ſanat, quod ipſe expertus, atteſtari poſſum.

Modus deſtillandi balſamum artificiale D. Ioh. Mag. Primo omnium deſtillentur reſinæ terebinthinæ ℔ xiij. cum aqua ardente rectificata, & excipiatur illud oleum, quod per balneum aſcendit, nempe clariſsimũ, tenuiſsimũ, & leuiſsimum. Huius olei ℞ ℔ j. & quartarium vnum. florum borraginis, roſarum, bugloſſæ, ſtœchados arabicæ, ſpicæ hortulanæ, roriſmarini, lauendulæ, chamomillæ ana P. j. ſem aniſi, baſiliconis, pæonię ana ℥ ſ. radicũ angelicæ, enulæ, phu, ireos acori veri, dictamni, glycyrrhiſæ, pæonię, ſpicæ, ana ℥ j. corticis citri, arantiorum, ana ℈ ij.

herbarum

herbarum saluiæ, maioranæ, lauendulæ, rorismarini, hyssopi, mentæ, betonicæ, foliorum lauri ana P. j. Hæc omnia contundantur & incidantur secundum artem, proijciantur in bociam vitream perlutatam, aut bociam cupream, vnà cum destillato iam terebinthinæ oleo, hisq; omnibus affunde aquã anisi, aut caryophyllorum, aut postremam illam in cinnamomi destillatione, ita vt repleatur quasi bocia. Deinde huic capitellum impone, & iuncturam luto obline. Tum excitato igne fiat destillatio eo modo, quo anisum, aut aqua cinnamomi, transeunte canali per aquam, destillatur. Quo facto, hoc est, vbi aqua ascenderit, auferantur fæces herbarum, florum, & radicum & denuo in bociam immittatur styracis liquidæ quartarius vnus, eique affunde, quicquid proxima destillatione extraxeris, & rursus destilletur, vt prius. Quòd si aqua prioris destillationis, in quantitate fuerit imminuta, plus erit affundendum. Vbi iam secundo ita destillatio fuerit peracta, bocia rursus mundetur, & imponantur, storacis calamitæ, myrrhæ ana vnciæ ij. masticis, thuris, assæ dulcis ana vncia j. ſ. quibus puluerizatis & impositis, affundatur iam destillatum oleum & aqua. Si non sufficiant, adde aquam, vt supra, donec satis videbitur, & fiat destillatio vt supra de herbis dictum. Quo facto, auferantur quæ in bociæ fundo fuerint, &

& ſequentia in locum reponantur. Notandum tamen hoc obiter, quod nonnulli ſtyraçem liquidam ſimul cum gummis iam dictis commiſcent, vt peculiari deſtillatione nó ſit opus. Sunt autem hæ ſpecies, accipe zingiberis, zedoariæ, galangæ, ſing. ʒ ij. rhabarbari ʒ ſ. gentianæ, cubebarum ana ʒ j. ſ. croci ʒ ſ. cinnamoni ℥ j. nucis myriſticæ, macis, caryophyllorum ana ʒ vj. calami odorati ℥ ſ. pulnerizentur aromata hæc, & cucurbitæ imponantur vna cum oleo & aqua poſtremæ ſeparationis, & deſtillentur vt prima vice. Quo ſic peracto, ſepara oleum ab aqua, & ſerua oleum balſami artificialis in vitro, quo vteris, vt ſequitur. Poteſt in poſtrema hac deſtillatione nodulus fieri ex ſequentibus ſpeciebus, & ſimul deſtillari, vt odor ei concilietur ſuauior. ℞ muſci in aqua roſarum diſſoluti gr. v. camphoræ gr ij. cinnamomi, caryophillorum ana ℈ j. miſce vt dictum eſt. Quater repetita eſt huius balſami deſtillatio, primo cum herbis tantum, ſecundo cum ſtyrace liquida, tertio cum gummis, quarto cum aromatibus. Vim habet confortandi omnes neruoſas & exangues partes, quales ſunt, ſtomachus, inteſtina, veſica, vterus. Peculiariter ſtranguriæ admodum confert & calculoſis, ſi de eo octo vel decem guttæ, in aqua filicis, aut vino, bibantur. Omnes internas oppilationes aperit, ſanitatem præſentem tuetur in ſtatu, qualibet ſeptimana bis, mane aliquot guttæ,

guttæ, in brodio sumptæ, &c. Breuis huius destillationis recapitulatio. Accepit ℔.j. olei terebinthinæ, & addidit species herbarum, florum, seminum, & radicum superiorum, & miscuit omnia in vitro lutato, & addidit ℔. v. (aquæ) caryophyllorum & simul destillauit per cannam. Altero die accepit styracem liquidã & alia gummata, & rursus destillauit, & hæc destillatio, difficilis est, facilè enim ebullit, ideò carbones sunt subtrahendi, quãdo venerit ad ebullitionem. Tertio die destillauit aromaticas species cum balsamo per cannam, &c. & sic habuit præparatum balsamum.

Balsamũ G. à Flee. Terebinthinæ bonæ & claræ ℔.j. olei laurini ℥ ij. & simul ista duo misce, thuris albi masculi, ligni aloës boni ana ℥ ij. masticis ℥ ſ. myrrhæ, ladani, castorei ana ʒ ij. omnia ista tere & cum supra scriptis misce, & stent per dies triginta in oleo prædicto. Accipe præterea, galangæ, caryophyllorum, cinnamomi, nucis moschatę, zedoarię, cubebarum ana ℥ ſ. diptãni, consolidæ maioris ana ℥ ij. omnia ista collige & pone in ℥ iiij. aquæ vitæ bonæ, & misce, & sic stent simul diebus quatuor, quibus expletis, omnia simul permisce, & pone in alembico vitreo benè obturato, tum lento igne destilla. Primo sequetur aqua, quæ dicitur aqua balsami. Postea exibit liquor citrinus in modum olei, quem cum videbis, remoue

ampullam aquæ balſami, & ſtatim appone aliam, & collige pretioſiſsimum liquorem in modum olei, qui dicitur mater Balſami. Poſtea deſtillabit liquor magnus, & tunc rurſus muta recipiens, & collige ſeorſim liquorem nigrum, & emittitur vna gutta per magna interualla, poſt aliam, & hic liquor eſt prioribus multo pretioſior. Serua hos tres liquores in ampullis vitreis bene obturatis cum cera, quæ cera tamen ex fortitudine virtutis eius, tandem efficitur mollis vt paſta. Secundus liquor eſt citrinus, qui eſt mater balſami. Tertius niger eſt, qui xylobalſamũ dicitur, vt & primus, opobalſamum. Primus eſt bonus, melior eo eſt ſecundus, longè verò præſtantiſsimus eſt horũ, tertius. Vidi paralyticum, cui vna gutta poſita fuit in frõte, alia ſuper vmbilicũ, & ſanatus fuit ſubitò. Alius paralyticus amiſit ſenſum brachij & pedis dextri, vnxit ſimul iunctruras, ſpatulas, cubitos, manum mancha, genu, collum pectus, quolibet loco tres guttas conſumendo, qui paucis poſt diebus è lecto ſurrexit, & ſanatus eſt. Monachus deferens trabem Papiæ, ſtrinxit manum inter columnam & trabem, & ſtatim denigrata eſt manus vt carbo, cum intolerabili dolore & ſpaſmo, vbi hoc oleo matris balſami inunxiſſet, ceſſauit dolor: & mane & ſerò iterum vnxit, et ſic eſt alba facta manus & reſtituta. Ego digitum incidi profundo ſatis vulnere, & hoc oleo ſanaui.

Aliud

Aliud balſamum in retorta deſtillandum, cùm facultatibus, tùm compoſitione, præcedenti haud multum diſsimile. ℞ terebinthinæ ℔.j. olei laurini ℥ ij. miſce, addendo galbanum, gummi elemi, gummi hederæ, thus, lignum aloës, item aromata varia ana ʒ ij. Vſus hoc balſamo eſt quidam nobilis habẽs manum retractã vt mouere non poſſet, illitis iuncturis & manu (panno calido cooperta) diebus 15. curatus eſt.

Alius habens duritiẽ in gula, vt non poſſet exire ſaliua ex ore, illito gutture hoc oleo, maximè dilatatum fuit totũ collũ: & poſtridie illitò loco læſo rurſus omnino fuit curatus.

Alius habens carbonẽ peſtiferũ in inguine illito hoc liquore, curatus eſt. Valet etiam ad eructationem ſtomachi & dolorem, ſpaſmũ, colicã, puncturas: aurium ſurditatẽ, inſtilando guttam j. mane & ſero: neruos cõtractos & omnes plagas: cancrũ, fiſtulas, cõtuſiones, peſtem, omne apoſtema durũ reſoluit. Nota, memoriæ confert, ſi guttã ſincipiti illinas, cõtra paralyſim illinatur ſpina & iuncturæ.

Balſamum magiſtrale, incerti authoris. ℞ xyloaloës, maſticis, macis, galangæ, nucis moſchatæ, ſpicæ nardi, zingiberis, cinnamomi, cardamomi, cubebarum, caryophyllorũ, zedoariæ, gummi arabici, ſantali muſcellini, thuris, croci, olibani, ana ʒ ij. Hæc omnia conquaſſentur ſubtiliter & ſubigantur cum aquis terebinthinæ & mellis, videlicet.

℞ terebinthinæ, mellis ana ℔. ſ. deſtillentur ſimul ſeorſim, ſine ſpecierum commixtione. ℞ aquæ vitæ ſemel rectificatæ ℔. j. miſceatur cum confectione ſupra ſcripta, putrefiât in ſole, in vaſe benè ſigillato cum cera, diebus octo, vel ad placitum. Poſt fiat ſeparatio per alembicum, vt moris eſt, & prima aqua vocatur, aqua balſami. Secunda oleum balſami. Tertia balſamum artificiale, & in fine aromatizetur cum muſco & ambra, & ille modus plurimum placet, & tenendus in omni confectione balſami.

Mater balſami ſimplex. ℞ terebinthinæ optimæ ℔. iij. thuris maſculi, ligni aloës ana ℥ iij. caryophyllorum, galangæ, cinnamomi, nucis moſchatæ, cubebarum, gummi elemi ana ℥ ij. piſtentur & incorporentur omnia hæc, & ponantur in alembico lutato, & ſtent in fermentatione per dies quinque, vel ſex, & poſtea deſtillentur in cineribus, primò lento igne, deinde augmentando, donec totum ſtillauerit, & hoc eſt, mater balſami prima. Pone igitur de ipſa matre balſami & de elixir vitæ tantundem in alembico, & iterum fermententur vt ſupra, poſtea in balneo Mariæ fiat deſtillatio, & primo deſtillabit aqua clariſsima, quæ vocatur mater balſami coniuncta ſeu compoſita.

Balſamum Romæ factum. ℞ terebinthinæ ℥ ſ. olibani ℥ vj. aloës ſucco citrini, maſticis, galangæ, cinnamomi, croci, nucis mo-

ſchatæ,

ſchatæ, caryophyllorum, cubebarũ ana ℥ j. gummi hederæ, ℥ ij. pulueriſentur, & miſceantur cum terebinthina, & ponantur in alembico vitreo, & addantur camphoræ, ambræ griſeæ ana ʒ ij. & deſtillentur lento igne. Prima aqua eſt alba & clara, & vinum balſami, ſecunda crocea & vocatur oleum, tertia magis crocea, & eſt balſamum verum.

Deſcriptio quædã balſami ſeu aquæ Protomedici cuiuſdam, de qua plura prędicauit, & dedit ei titulum, Reuiuiſcens & iuueneſcere faciens. ℞ terebinthinæ ℔.j. mellis puri ℔.ſ. aquæ vitæ ℔.ij, ligni aloës benè triti, ſantalorum omnium ana ʒ iij.ſ. olibani, gummi hederæ, oſsis de corde cerui, zedoariæ, piperis longi, ana ʒ iij. gummi arabici ℥ j. nucis moſchatæ, galangæ, cubebarum, cinnamomi, carui, maſticis, caryophyllorum, ſpicænardi, croci, zingiberis, ana ʒ iij. ℈ j. moſchi fini pondus denarij, deſtillentur, vt lento primum igne elicias primam aquam, quæ clara eſt, vt aqua fontis, ſecunda erit ignita vti carbo, & tum auge ignẽ, & tertia elicitur nigra.

Liquor Balſamites Iohan. Meſuæ, longè optimus & ad multa vtiliſsimus, recipit myrrhæ electæ, aloës hepatici, ſpicæ nardi, ſanguinis draconis, thuris, mumiæ, opobalſami, bdellij, carpobalſami, ammoniaci, ſarcocollę, croci, maſticis, gummi arabici, ſtyracis liquidæ ana ʒ ij. (aliâs ʒ ij.ſ.) ladani electi, ſucci caſtorei ana ʒ ij.ſ. muſchi ʒ ſ. terebinthinæ opti-

L

mæ ad pondus omnium, pulverizanda pulverizentur, & omnia misceãtur cum terebinthina, reponanturq; in furnibulo, seu distillatorio, quod alembicũ vocant, & illa ingeniosè ac lento igne, vt decet, destillentur: liquorẽ autem per destillationẽ sublimatum, vase vitreo forti excipe. Hic liquor proximè accedit ad verum succum balsami. Guido à Cauliaco quandoq; huic pretioso liquori, addebat herbas dicatas paralysi, & tum generosius atque efficacius multò (vt ipse testatur) experiebatur auxilium. Hoc liquore Mesuæ in paralysi solo, aliquando erat contentus, illinens eo ceruicem, totamq; spinam dorsi, atq; etiam affectam ipsam particulã. Confert namq; hoc pacto mirificè roborãdis membranis medullã spinalem obuoluentibus, substantię spiritali, qua viuimus, neruis quoq; & ossibus. Proinde paralisi, omnibus neruorũ ęgritudinibus, cordis palpitationi & tremori, atq; etiã manifestæ lassitudini, mirè & supra humanã opinionem prodest. Adde quod nullũ medicamentum eo præstantius inueniri potest, vbi cor celeri festináue eget refectione ac refocillatione, si saltem ipsi Mesuæ credimus.

Oleum Philosophorũ è terebinthina & cera: est autẽ balsamum quoddã occultũ, infinitis præditũ facultatibus, superans oẽs eius generis liquores, propterea quod conficitur ex duobus simplicibus quæ corruptioni minus sunt obnoxia, ex Capricc. Leonh. Fierauãti. Recipit autẽ terebinthinę claræ Abiegnæ, ℥

℥xviij. ceræ flauę odoriferæ, ℥ xij. cinerũ vitis, ℥ vj. ponantur singula in retortã lutatam, destillétur in cineribus, donec nihil amplius sequatur. Vbi destillatio fuerit finita, videbis ceram circa retortæ collũ, & hoc ipsum signum est, finitæ destillationis. Quod destillarit, seruetur in vitro diligentissimè clauso. Qui vncti fuerint bis in mense hoc oleo, iuuentutem quam diutissimè conseruabunt, omnia imposita à corruptione, aut putredine custodit. Vulnera qualiacunq;, ter quaterque eo illita, sanat. Cui vrina fuerit retenta, ℥ ij. datæ per os, vrinam prouocant, & simili modo datur cõtra vermes, puncturas lateris, tussim, catarrhũ, febres pestilentes, & similia.

Aqua seu balsamũ Hermetis, ex fine libelli Trotulæ de passionibus mulierum: recipit terebinthinæ tribus vicibus destillatæ: vltimo coniunctim, ℔. j. ligni aloës similiter tribus vicibus destillati, ℔. j. ambrę crudę, ℔. j. nucis muschatæ tritæ super lapidem, ad modum liquidi vnguenti, cum eiusdem superaddito oleo, vt fiat vnũ corpus. Et destilla nouẽ vicibus. Balsamum hoc conserua, quoniã est perfectum & sustinet omne iudiciũ ignis & aquæ: penetrat manum, vngendo faciem, iuuentutem conseruat, omnẽ incisionẽ consolidat, oculos mirè purificat: vngendo cum eo totum corpus, nunquam putrescere ferunt, nec vermes ipsum ascendere. Ego, inquit author, feci & probaui, & est verissimum.

Oleum balſami magiſtrale, ex diſpenſatorio Medicorum collegij Florentini: recipit terebinthinæ ℔. j. olei veteris ℥ vj. olei laurini ℥ iiij. ſpicæ nardi, cinnamomi ana ℥ ij. tegularum recentium benè coctarum ℥ viij. tritis triturandis, per alembicum deſtilla. Vrinam mouet, lapidem frangit, vermes enecat, aurium tinnitui à flatu craſſo, paralyſi, ſpaſmo cynico, iſchiadi, gonagrę, & cæterarũ iuncturarũ doloribus prodeſt, potum aut inunctum, ſed parua eius portio, aquæ affectui aptæ miſta, bibatur.

Oleum balſami Petri de Ebano. ℞ myrrhæ, aloës, ſpicæ nardi, ſanguinis draconis, thuris, mumiæ, opopanacis, carpobalſami, bdellij, ammoniaci, ſarcocollæ, croci, maſtiches, gummi arabici, ſtyracis liquidę ana ʒ ij. ladani, caſtorei, ana ʒ ij. ſ. moſchi ʒ ſ. terebinthinæ ad pondus omniũ, tritis conterendis, miſceantur omnia, & alembico deſtillentur, ſecundum artem. Eadem poteſt quæ & præſcriptum, & efficacius.

Oleum Balſami optimũ, contra dolorẽ ex gutta tã frigida, quàm calida, vel alio accidente, immediate valet: recipit terebinthinæ venetæ partes duas, maſticis nouę partẽ vnam, opopanacis & corticum granatorum, ſingulor. modicum, & pone ad deſtillandum.

Balſamum ad podagram frigidam, vngendo partes dolentes, poſt vniuerſalia, à quodã ſene Chymico, accipit ℔. iij. terebinthinæ,

thuris,

thuris, masticis, myrrhæ, ladani ana ℥ j. destilla per retortam & oleum serua.

Balsamum cuiusdam Empirici, maximæ apud nos authoritatis, recipit terebinthinæ ℥ iiij. thuris ℥ ſ. ligni aloës, ʒ ij. masticis, caryophyllorum, galangæ, cinnamomi, zedoariæ, nucis moschatæ, cubebarum ana ʒ ij. gummi elemi ℥ j. ſ. Mira hoc balsamo præstitit, lepram à duobus depulit, intra & extra dando: & multos alios incurabiles morbos, vt cancrum & fistulas, & eiusdem generis.

Aliud cuiusdam Angli, quo curat vulnera linteo imposito, febres, ventriculũ infra costas tumentem, asthmaticos, phthisicos, tumores, præter hydropem. Contusiones sedat spasmum & paralysim ex frigore, moribundos data gutta recreat. Recipit autẽ terebinthinæ ℔. ij. myrrhæ electæ, castorei, masticis ana ℥ iij. olibani, aloës succocitrini ana ℥ iiij. radicum consolidæ minoris ℥ j. tormentillę, gummi hederę, nucis Indicæ (quid si moschata pro ea) zedoariæ ana ℥ ſ. cubebæ ʒ j. (destillentur) prius ad lentũ ignem, per biduum fortè macerata.

Aqua composita destillata iuuẽtutis, quæ est magnũ secretum in natura, & dicitur Medicina medicinarum, & cura omnium infirmitatum. ℞ ligni aloës, caryophyllorũ, galangæ, cardamomi, cubebarum, granorũ paradisi, rhabarbari electi, cinnamomi, nucis minoris (muscatæ) calami aromatici, macis

ana ʒ ij. omnia ſubtiliter terantur & cribellentur, deinde ℞ ſucci chelidonij ℔. j. ſucci ſaluiæ, bryoniæ, rutæ, betonicæ, mentæ, florum borraginis, & buglosſi, ſucci fœniculi, ana ℔. ſ. miſce & pone omnia in alẽbico vitreo & deſtilla aquam. Et de illa aqua ſume omni mane in die vnum cochlear in æſtate, hyeme verò duo. Hæc enim aqua iuuenibus & ſenibus quibuſcunq; eſt vtilis, nam ſtomachũ in virtute magna cõſeruat, & bona virtute ducitur, ſi non eſt cerebro & hepati magna caliditas, & liberat ab hectica & icteritia, & hydrope: maximè conſeruat & iuuat viſum, & auditum confortat: valet contra venenum, & confortat omnia membra, ſanguinem in bono colore & ab omni putrefactione præſeruat, & deſtruit fœtorem anhelitus.

Balſamũ mirabilisſimę virtutis in tremoribus, paralyſi, quam quidã maximus medicus tenuit pro maximo & pretioſo ſecreto in abſcondito cordis ſui: ſumit galbani, ℔. j. gummi hederæ, ℥ iij. minutim cõterantur & miſceantur terendo ſimul, & mittãtur in bociã vitreatã, cũ ſuo alembico, & deſtillẽtur in balneo Mariæ: hoc deſtillatum cõmiſce cum ℥ j. olei laurini, & terebinthinę ℔. j. tunc deſtilletur, & ſeparetur aqua ab oleo. Vſus eſt, vt collocetur patiẽs paralyſim, contractionẽ, ſpaſmum et tremorem, reſupinus, & infunde de hoc oleo calido temperatè in fundo vmbilici ſui, & videbis mirabilisſimã operationem,

nem, potius diuinam quam naturalem, & confert valde paralysi post colicam.

Oleum siue balsamum, cui non reperitur simile, contra tremorē & spasmum, torturam & stuporem. ℞ myrrhæ electæ, aloës hepatici, spicæ nardi, sanguinis draconis, thuris, mumię, opopanacis, carpobalsami, croci, masticis, gummi arabici, storacis liquidæ, storacis rubræ ana ʒ ij. ſ. musci fini ʒ ſ. herbæ paralysis M. ij terebinthinæ ad pondus omnium, pulurizentur & misceantur & destillentur ingeniosè, iuxta modum declarationis, est enim de elegantibus medicinis, qua spina, nucha, vngatur spasmosi, tremulosi, paralytici, stuporis, & tortutæ.

Balsamum pretiosissimū adparalysim & alia multa ex Leonello. ℞ ligni aloës lotones ij. opopanacis, resinæ pineæ, bdellij, galbani, myrrhæ, masticis, sarcocollæ ana lotonem j. olei benedicti, lotones num. iij. ladani lotones ij. carpobalsami, xylobalsami, opobalsami vel balsami artificialis ana lotonem j. olibani, daphnelæi,* sanguinis draconis, castorei, spicæ nardi, galangæ, cubebarū, maceris, cinnamomi, cardamomi, melicetorum, corticum citri ana lotonem j. olei de terebinthina ad pondus omniū, oliui veteris ℔. j. ſ. pistentur gūmi subtiliter, deinde superfunde tantū vini adusti, vt alia obruat, aut obtegat, postea ponatur in balneū Mariæ per triduū ad digerendū, post reliq̄ adde. Puluerizāda pulueri=

ſentur,& addito oleo de terebinthina & oleo cõmuni, iterum digeratur in balneo Mariæ, vel in fimo equino per xiiij. dies,demum deſtilletur in cinerę lento igne ſecundũ artem.

Aqua pretioſa & mirabilis,quę valet invulneribus, vlceribus & fiſtulis, & valet contra peſtẽ,& eius virtus eſt mirabilis,ſed hoc totũ debet deſtillari per alembicũ vitreum. Nam in tali deſtillatione reſultant tres liquores habentes diuerſos colores, & ſic quilibet diſtinctè debet colligi in ſuo vaſe.Et nota quod prima aqua valet contra peſtem,& debet potari tempore peſtilentiæ: cõfortat cerebrum per nares trahendo, deſtruit polypum & omne vitium narium,tangendo polypum cum dicta aqua. Si tempora,pulſus,tangantur cum aqua,& ſpina dorſi,in loco calido,curabitur. Si aliquis eſſet de aliquo loco lapſus, vngatur cum dicta aqua. Si quis haberet cerebrũ vel memoriam debilem, vngatur caput,parte anteriore raſa pluries, curabitur. Contra venena ſubitò potata deſtruit illa. Valet contra vulnera & vlcera. Contra paralyſim linguæ vel membrorum, ſi ſint apoſtemata vel cancremata,& contra omnem ægritudinem corporis.Secunda vero aqua quæ exibit,aſsimilatur oleo,& eſt oleum quo veraciter poſſumus vti loco balſami: nam ſi proijcies vnam guttam in aquam, iſta gutta vadit vſq; ad fundum, & poteſt iterum colligi. Item ſi proijcias acum in dicto liquore,ſupernatabit

acus.

Item coagulat lac, & habet omnes virtutes quæ videntur esse in balsamo. Tertia aqua potest dici balsamum, cuius virtutes sunt infinitæ. Bertapalia. ℞ olei de vico seu lachryma, quod idem est, (paulo post cap. 2. de vulneribus neruorum scilicet, videtur explicare quid sit oleum de vico. Glutamen inquit, albotim, debemus intelligere de lachryma, & non terebinthina, vt affirmauit Dynus, siue oleum vicj, quod idem est) ℔. ij. vel terebinthinæ loco lachrymæ, mellis despumati ℔. ij. aquæ vitis ardentis ℔. j. ligni aloës fini, santali muscati, macis, cubebarum, galangæ, nucis moschatæ, caryophyllorum, spicæ nardi, masticis, zingiberis, cinnamomi, croci, granorum paradisi ana ʒ iij. gummi Arabici ℥ iij. musci fini ʒ ſ.

Ad diuersos morbos oleum, Balsami virtute, à D. Gesnero, vt puto, descriptum. ℞ vini albi optimi mensuras ij. ſ. lactis recenter emulsi ℥ iij. mellis ℥ viij. radicis gentianæ ℥ viij. astrantiæ ℥ iij. angelicæ ℥ ij. baccarum lauri selectarum ℥ j. ſ. rutæ, iuniperi, rosar. rubrarum aridarum ana M. j. enulę campanę ℥ j. caryophyllorum, corticum citri dulciũ, calami aromatici, cinnamomi, anisi, fœniculi, masticis, belzoini ana ℥ ſ. concisa & contrita macerentur in phiala vel phialis vitreis lutatis, per dies 7. vel 8. loco calido. Deinde destillentur cum alembico lutato, cucurbitæ pars tertia aut amplius vacua sit. Destillentur in

cineribus cribratis lento igne demum augea tur ignis. Puto tamen in alio vase seorsim, & primo vinum & lac simul destillãdo. Ex hac destillatione tres quoq; liquores colliguntur. Valebit hæc aqua contra venena, pestem, calculum, quartanam, quotidianam, ad sudorem mouendum, &c. ad asthma & viscerum obstructiones, ad omnes phlegmaticos, ad epilepsiam quoque & præseruandum ab apoplexia. Existimat idem, Balsamum hoc, pro conficienda theriaca, non incómodè substitui posse.

Liquorem Balsamo parem, describit author Viatici noui, capite de Paralysi. ℞ thuris albissimi, masticis ana ℥ ij. ligni aloës ℥ j. caryophyllorum, galangæ, cinnamomi, zedoariæ, nucis moschatæ, cubebarum ana ʒ vj. myrrhæ, aloës, ladani, sarcocollę, castorei ana ℥ ß. baccarum lauri, nucleorum pini ana ℥ j. gummi elemi, opopanacis, belzoimi, an. ℥ ij. succorum iuæ, herbæ paralysis ana ℥ iij. terebinthinæ ad pondus omnium, destilla in vitro. Exibit primo aqua, secundo oleosum quid, tertio quasi mel.

Oleum Aristotelis compositũ, contra podagram calidã & frigidam, & contra incuruationes neruorum, dummodo nerui non sint incisi, ex lib. manuscripto Italico. ℞ aquæ vitis ter destillatæ, succi betonicę ana ℥ iij. croci ℥ ij succi arthemisię, succi ebuli, succi * capreolæ, aut caprellæ an. ℥ iiij. succi maluauisci ℥

viij. caryophyllorũ, carpobalſami, xylobalſami ana ℥ ij. ceruſæ, thuris, tartari vini albi ana ℥ iij. vrinæ pueri, mellis boni ℥ viij. olei terebinthinæ, ℥ iij. olei ouorum ℥ iiij. olei ſulfuris ℥ ij. olei lumbricorum ℥ vj. olei roriſmarini ℥ ſ. olei laurini ʒ iij. omnia deſtillentur per alembicum, & prima liberat à podagra calida, ſecunda à frigida, & omnem dolorem ſanat, in quacunq; corporis parte fuerit.

Oleum ſiue aqua, quæ virtutis dicitur, & potus iuuentutis, è lib. Germanico Michaëlis Schrick. ℞ foliorum ſaluiæ quartaria iij. cinnamomi, cubebarũ, galangæ, piperis longi, aniſi, macis, nucis moſchatæ, zingiberis, granorum paradiſi, ana ℥ ſ. miſceantur ſingula, & commiſce de vino optimo ſexies tantum, quantum eſt de omnibus, in vaſe ſtanneo, & cooperi diligenter, ne quid euaporet, ſtent ita in loco calido diebus quatuordecim. Quibus peractis ſepara à ſpeciebus vinũ, per colatorium, & contunde ſpecies ſubtiliter, vt fiat inſtar pulmenti, & tum denuo cum prædicto vino coniunge, ac tandem deſtilla. Hęc aqua carnibus aut piſcib⁹ affuſa, à putredine cuſtodit; vino verò cõmixta, corrumpi id nõ ſinit, ſed clareſcit, & ſi iam corruptum fuerit, in integrum reſtituit. A ieiuno pota, conſumit apoſtemata & omnes internos morbos, & ſanat morbos quoq; externos, illita: oculorũ quoſcunq; affectus emendat, vulnera illita, intra octiduũ vnit. Pota alacritatem, &

iuuentutem conseruat. Valet morbis capitis & apoplexiæ. Hęc aqua comparari Balsamo potest, & supernatat cuiuis humori permixta, excepto oleo: admoto igne ardet. Faciei maculas curat, & pota lepram retardat.

Sublimatio quædam quasi Balsamum, in memoria excitāda, è Michaële Angelo Blondo de Memoria. Factis quę præmittenda sunt circa ventris solutionem, contundito thuris, cubebarum, caryophyllorum, nucis moscatæ, galāgæ, baccarum iuniperi ana ℥ ß. cinnamomi ʒ iij. castorei pinguis ʒ iij. costi, piperis longi ana ʒ j. & tritis omnibus admisceto aquæ vitæ opportunitatem. Hæc demū cuncta in vitreo vase suppones fimo, spacio dierū vndecim & vltra, dum libuerit: post tempus hoc, sublima hæc etiam in balneo Mariæ, & sublimationi addes, mellis anacardini unciolas duas vel tres, & sublimato hæc cum melle, iterum in vitreo vase sepeliatur sub fimo per spacium duorum vel trium mensiū, sed fimus iste singulis octo diebus mutetur, ne nimia caliditate discutiat vas ipsum, hoc tandem tempore sublimatio hęc erit perfecta ad acuendam memoriam. Vsus eius est huiusmodi, priusquam memoriam exercere volueris per diem vnum, illine tempora & occipitium, infunde & naribus guttam, demum degluties guttas aliquot mane, priusquam recitare volueris orationem, vel quouis modo exercere memoriam; nam hoc est præstantissi-

uissimum excitandæ memoriæ medicamentum.

Oleum sanctum, quod ad diuersos morbos est optimum, præcipuè verò valet contra omnem cancrũ & fistulas, & omnes morbos antiquos, ex lib. manuscripto secretorũ. ℞ olei antiqui ℔. ij. vini albi antiqui, & optimi ℔. iiij. terebinthinæ claræ & optimæ ℔. j. seminis hypericonis ℔. ij. ʒ j. diptamni albi, tormentillę, gentianę an. ℥ j. omnia sint puluerisata, & simul mixta, pone in vase vitreo & bene obturato cum pasta, ne respiret, fac isto modo bulliant. Ponatur vas dictũ in caldario aquę pleno, & plena palea, et bulliãt suauiter tantum, postea eleua ab igne, & cum infrigidatum fuerit, pone illud vas in cantharo pleno arena, & tale vas sit circundatum & totum coopertum vsq; ad collum de dicta arena, & collocetur in loco vbi à Sole toto die percutiatur, ibiq; dimitte per dies 40. Postea è dicta arena remoueatur, & arenæ impone vas, ita & taliter, quòd sol per octo dies totum circundare possit: ac deinceps cola per pannum lineum nouum, & exprime fortiter in torculari, postea oleum à vino separa, illudq; seorsim seruato. Fieri autem hæc destillatio debet mense Iulio vel Augusto. Valet hoc oleum cõtra fistulam & cancrum, si prius lauetur cum prædicto vino, & postea vngatur cũ dicto oleo, citò sanabitur. Itemq; valet ad omnes ægritudines & dolores ner-

uorum. Valet & guttæ sciaticæ & doloribus iuncturarum, & podagræ frigidæ. Et si fiat emplastrum ex eo & ammoniaco, dissoluit apostemata splenis, & duritiem eius, breui tẽpore: similiter ad omnia apostemata dura. Valet omnibus passionibus aurium ex causa frigida, vermes earundem interficit, & sanat sibilum & surditatem. Valet paralysi & torturæ oris, si sæpius vngatur. Prouocat menstrua, si in matricem proijciatur, & educit embryonen viuum vel mortuum. Si de eo parum bibatur, dissoluit sanguinem coagulatum. Si syrupo rosato aliquid huius olei com misceatur, purgat pulmonem humoribus grossis & viscosis, & anhelosis. Valet mirabiliter ad omnes ægritudines oculorum, & maximè cataractas. Valet contra venena epotum: si de eo parum biberis, extinguit venena. Contra quartanam & tertianam febrem, itidem vtile est, si ex eo vngatur dorsum & medulla spinalis iuxta ignem, in principio accessionis. Immediatè tollit spasmum vulnerum, si tepidè loco apponatur. Sanat omnia vulnera tam antiqua quàm recentia, melius ac verius vno die, quàm nulla alia in mense.

Linimentum, vt vocauit Michaël Angelus Blondus libello de Memoria, quod virtute balsamo comparari potest. Cõmisceto, inquit, terebinthinæ electæ vnciolas triginta, olei laurini, vnciolas vj. demum contundito

gummi

gummi elemi, resinæ pini ana ℥ vj. sarcocollę ℥ ij. gummi hederæ, ammoniaci, bdellij, thuris, ana ℥ ij. mastiches, aloës hepatici, castorei, ladani, ana ℥ j. galbani ℥ vj. xyloaloës vnciolã cum dimidia, cinnamomi, caryophyllorum, nucis moschatę, macis, zingiberis, piperis, galangæ, granorum paradisi, cubebarum, zedoariæ, ana vnciolam, xylobalsami, carpobalsami, tormentillæ, diptamni albi, matrisyluæ, chelidonij, vtriusq; consolidæ, ana vnciolam cum dimidia, & tritis omnibus cõmisce, addendo aquæ vitę in vnam formam & corpus reducendo, & sic relinquãtur tribus diebus, verũ die quarto, addes terebinthinã, oleum, & resinam, & alia ex gummis quæ teri non possunt, tandem sublimato hęc in vitreo vase secundũ artem, lento supposito, sed continuo igne: & quoniam tres species succorum inde sublimãtur, propterea cum primus apparuerit, qui subcroceus erit, alter verò oleaginosus, tertius tandem fusci coloris, in mutatione colorum, vasa mutanda erunt, singuli demum per se seruandi sunt, prętecti ne euanescere possint: hoc autẽ monemus, vt studiosè curetur ignis, donec perfecta fuerit sublimatio omnium: nam compresso vel interposito igne, liquores non extraherentur exactè. Hi tandem succi, vel hæc triformis sublimatio, eadem dotati sunt proprietate, verumtamen iuxta gradus ipsos. Primus namq; succorum, minus potẽs est altero, alter verò imbecillior

tertio, tertius tandem præstantior est duobus. Fertur autem quòd citra memoriam, cóprimunt caua vlcera, debellãt cancrum cum non hæret ossi: sternunt etiam conuulsioné, stillicidia frigida componunt, languores stomachi vincút, & frigidos corporis cruciatus, præcipuè iliorum, curant etiam sonitum aurium & dentium dolores, neruis opitulantur côtractis, soluunt & duros abscessus, demum plurimos languores frigidos sternunt: memoriam verò amissam concitat, illitum occipiti, eductis succis peccantibus, cum caputpurgio ex radice cyclamini, naribus sup posito, vt retulimus. Post hoc, gluties, pillularũ de hiera cum agarico ʒ j. & postero die subijcito naribus aliquot guttas huius olei, & naribus absorbeto, quoniam hoc excitat virtutes cerebri, concitat intellectum & ipsam memoriam. Postremo sunt illinenda tempora & occiput, hoc autem est faciendú aliquot diebus.

Est & hæc quasi quædam Balsami compositio. ℞ terebinthinæ claræ ℥ vij. laua vino benè, deinceps ℞ mellis albi ℔.iij. despumando igne lento cùm modico vino, & clarifica benè, tunc adiunge terebinthinam optimè commiscendo, quo facto affunde aquæ vitæ ℔.iiij. & rursus commisce in cucurbita benè lutando. De hinc ℞ buglossi, borraginis, melissæ, saluiæ, lauendulæ ana M. j. hyssopi, chamomillæ, millefolij, rosarum rubearum

rum ana M. ſ. abſinthij ʒ j. roriſmarini M. ij. Deinceps ℞ ligni aloës, xylobalſami, trium ſantalorum ana ʒ j. macis, nucis moſchatæ, cinnamomi, galangæ, caryophyllorum, cubebarum, zingiberis albi, piperis longi, croci, ſpicæ nardi, granorum paradiſi, cardamomi ana ʒ j. zedoariæ ℥ ſ. ſquinanthi ʒ ſ. cort. citri, ſemen citri, ſtœchados ana ʒ j. calami aromatici ʒ ſ. carlinæ, id eſt, cardopaciæ ℥ ij. biſtortæ, ʒ ij. ireos ℥ ſ. baccarum lauri, valerianæ, polypodij, ana ℥ ſ. liquiritiæ, aniſi ana ʒ ſ. fœniculi ℥ ij. coriandri præparati ℥ ſ. ſileris montani, cymini, ana ʒ j. amygdalarum excorticatarum ℔. ſ. vuarum paſſarum maiorum cum vino lotarum ℔. ſ. omnia iſta contuſa pone in prędictam cucurbitam cum melle & alijs. Et ſi aqua vitæ nõ ſufficit, tunc plus appone, & ſtent ſic ſeptem diebus benè obſtructa, poſtea deſtilla in igne cineris, ita vt cucurbita in latitudine trium digitorum, nõ tangat fundum inferius, & cineres circumponantur, lutato alembico optimè cum cucurbita, ſupponendo vitrum, quod cum roſtro alembici lutetur, & ad quatuor horas ſublimetur lento igne, ne mel bulliat, & fluet aqua clara: tandem ignem auge, & cum aquam croceam videbis, tunc aliud vitrum appone, quod etiam lutabis cum roſtro cucurbitæ, & primam aquam ſerua ſeorſim, & vigora ignem. Vbi croceus color in aqua defierit, iterum ignem intende, & exibit aqua

nigra, & cum videbis fumum, tunc sufficit, & illam quoq; aquam separatim serua, & cucurbita stet in fornace ad refrigerationem. In primam aquam pone folij indi ʒ j. ambræ ʒ j. musci totidem, & quindecim folia auri, & misce custodiẽdo. Si vis ad caput, ℞ betonicę vel buglossi ℥ j. & aquæ (albæ puto) misce & bibe ieiunus. Fortificat omnia membra, ℞ maluatici vel vini boni ℥ j. aquæ huius cochlear vnum, misce & erit alba vt lac, quã bibe ieiuno stomacho duabus horis ante cibum, & præseruat omnia membra. Ad hepar, cum aqua saluiæ vel cichorij, vel mororum, vel endiuiæ ℥ j. Ad pectus & tussim de catarrho frigido, cum aqua hyssopi, vel leuistici. Ad cor, cum aqua buglossi vel borraginis, vel millefolij. Cum absinthio vel balsamita, ad stomachum. Pro pulmone, cũ aqua pulmonariæ, vel adianti, vel polypodij. Pro splene, cum aqua scolopendrij. Contra vertiginem & apoplexiam, cum aqua radicis pæoniæ, vel hypericonis. Pro calculo, cum aqua raphani, vel aqua alkekengi. In retentione vrinæ, cum aqua nasturtij, vel petroselini, vel saxifragiæ. Ad oculos, cũ aqua fœniculi, euphragiæ. In retentione mensium, cum aqua arthemisiæ, cum aqua rad. & herbæ rubiæ tinctorum. In fluxu nimio mensium, cum aqua plantaginis, vel solani. In læsione matricis ab obstetrice, vel ex frigiditate, vnde amplius nõ concipit, vtatur ea, cum aqua

vale-

valerianæ, vel betonicæ, vel matrisylux. In maculis faciei, ℞ aquę pimpinellæ partes 4. aquæ huius partem 1. misce & vnge faciem mane & sero, bibe etiam eam in septimana, bis vel ter cum aqua endiuiæ. Curat cancrũ inuncta,& fistulã instillata: confert in arthetica frigida,inuncta. In febribus,asari M.ſ. pone in vitrũ & adiunge aquæ aluminis quartar.j. stent tribus diebus obstructa,postea effunde in aliud vitrum,de his ante accessionẽ febris per horam,bibe cochlear j.& tempora inunge & nasum, & pulsus, dorsum & splenem. Citrinum oleũ habet virtutes multas,si fuerit inunctum. Oleum nigrum est magnæ virtutis in arthetica, in modum balsami, & alba dicitur aqua aurea.

℞ lauendulæ ℥ viiij. saluiæ totidem, cinnamomi,macis ana vnciam j.zingiberis, nucis moschatæ,caryophyllorum,ana ℥ j.& ʒ j. rhabarbari, galangæ,ana ʒ j. passularum paruarum ℥ ij. granorum paradisi, santali rub. ana ℥ ſ. cubebarum ʒ ij. passulæ contundantur seorsim,& species ponantur seorsim,tunc totum pone in cucurbitam, & adijce vini maluatici, vel alterius boni, mensurã j.ſ. obstrue,pone in terra recenti versus solem quindecim diebus , postea per alembicum, receptorio lutato, destilla lento igne. Recipe terebinthinæ ʒ vj. diagridij ʒ v. zingiberis ʒ ij. masticis, santali albi ana ʒ j. sacchari ℔. ſ. farinæ albissimæ ℔. j. fiet pasta tenuis, &

coque in modum hostiarum de quibus mane sumas j. vel ij. cum brodio carnis, vel pisorum, &c. cum aqua bugloss.

Oleum excellentissimum pro memoria debili, propter humiditatem & frigiditatem cerebri, quod experientia comprobatum est. ℞ florum rorismarini quantum videbitur. & ex ijs destilletur aqua, huius aquæ ℞ ℔. j. & in vrinali ponatur destillatorio, optime lutato: postea ℞ nucis muschatæ, caryophyllorum, granorum paradisi, cinnamomi, cubebarum, macis, zingiberis ana ℥ j. musci carat. iiij. piperis longi ʒ j. croci ʒ iij. galangæ ʒ ij. puluerizentur omnia, & cum aqua rorismarini commisce, & putrefiant simul per tres dies, postea per cineres destillentur, perseuerando in destillatione ad fecum adustionem. Postea habeas aquæ ex folijs rorismarini destillatæ ℔. j. & cum iam dicta commisce, & in vase vitreo decoquantur ad medietatis consumptionem. Quo facto ℞ olei oliuarum antiquissimi ℔. j. olei de been ℥. j. euphorbij, castorei ana ℥ iiij. sinapi ℥ vj. olei sesamini, olei de tiro, olei hypericonis, olei citri, olei de spica, olei ex cibeto ana ʒ iiij. & omnia supra scripta, ponantur in bociam uitream & occludatur ita ne respiret, & pone in fimo equino calido, diebus quadraginta, postea extrahatur, & insoletur per tres menses continuos, & habebis oleum paratum ad intentionem prædictam. Hoc oleum omne

impe-

impedimentum memoriæ ſoluit, vngendo noctu, quando cubitum itur, caput & ſtomachum. Hoc tantum eſt notandum, quod vſus huius olei eſt ſuſpectus, tribus menſibus æſtatis, alioquin toto anno, tuto vti poteris. Hoc oleo ego & in me ipſo & in multis alijs certa experientia ſum vſus, nec vnquam alio præter hoc ipſum, vtaris: reliqua enim omnia, ſi ad hoc reſpicias, vaniſſima ſunt, Leonhart. Fierauant.

Oleum mirabile & diuinũ, eiuſdem, quod quaſi è mortuis ſuſcitat eos, qui ſumpſerint eius guttam vnam aut alteram per os, cum vino, vel brodio, aut ſimili liquore. ℞ ſanguinis humani, ſpermatis cęti, medullę tauri, ana ℔. j. muſci ℥ j. cineris oleæ ℥ ij. miſce & in retorta deſtillentur ſecundum artem, ſeparando elementa. Nam primo aqua deſtillabit alba: ſecundo oleum citrinum: tertio liquor quidam rufus maximæ facultatis, qui ad diuerſa vtiliſſimus eſt.

Balſamũ quomodo faciendum, ex Fallop. ſecretis. ℞ terebinthinæ ℥ ſ. xylobalſami tãtundem, caryophyllorũ ℥ ij. deſtillentur, & primum quod deſtillat aqua eſt, ſecundum oleum, tertium balſamum.

Aliter, ex eodem, ℞ ℔. j. terebinthinæ, aloës hepatici ℥ j. myrrhæ ℥ ſ terantur & miſceãtur omnia, & ter deſtillentur, & habebis balſamũ, ad omnia, præterquam ad conſeruationem corporum (mortuorum) optimum.

Oleum, corpus incolume seruans, & ingenium acuens, quo vtendum est post exactam corporis euacuationem & decens victus regimen. Olei philosophorum ℔. iij. olei oliuarum antiqui, aut saltem alembico sublimati, olei de alcana, vtriusque ℔. ij. pinguedinis talpæ & mustelæ, vtriusq; sing ℥ ij. castorei ℥ iij succi acori ℔. iiij. succi anthos, succi betonicæ, vtriusq; ℔. ß. succi gallitrici, succi cyperi, vtriusq; ℥ iiij. vini cretici ℔. ij. aquę ardentis ℔. ß. omnia igne coquito suaui, ad consumptionem quandam, additoque ladani, austero prius vino macerati, tritique ʒ j. ß. nucis moschatæ ℥ ß. maceris, caryophyllorum, euphorbij, trium piperum, singulorum ʒ ij. trita omnia in vase optime clauso, diebus triginta conseruata, alembico destillentur. Vsus eius est hyeme, semel in hebdomoda: æstate autem semel in mense, capite prius loto, & posteriore capitis parte, & temporibus prius inunctis. Fuman.

Descriptio Balsami Christi, è Theophrasto Paracelso. Accipe olei oliuæ ℔. j. vini ℔. iij. misce in phialam, pone in balneum Mariæ ad mensem, & fiet ex oleo liquor: caue ne nimium vitrum repleas, satis sit, si quarta pars plena fuerit. Emendatio Theophrasti. Recipe olei oliuarum ℔. j. vini nigerrimi pontici ℔. iij. destilla, deinde adde hypericonis ℥ vj. liquoris de mumia vncias iiij. iterum destilla ad mensem, & serua.

Valet

Valet articulorum vulneribus.

Oleum pretiosissimum, pro vermibus vbicunque locorum, Bertapalia de Vlceribus capite quinto. Recipe nucleorum persicorum, amygdalarum amararum, gentianæ, absinthij, prassij, vel lupinorum, seminum caulium, foliorum persici, calamenti fluuialis, oleandri, pyrethri, ellebori albi, radicum graminis ana M. s. omnia pistanda pistentur, & imponatur intus fel vituli, & succi porrorum, mentæ ana ℥ ij. olei nenupharini ℥ j. olei de absinthio ℔. ij. hæc omnia misce, & dimitte in fimo per vnum mensem marcescere, in vase vitreo benè obturato, postea destilla hæc omnia ad alembicum, & habebis aquam & oleum, lumbricosos viuificantia, sumendo aquæ per os, ʒ ij. cum vino maluatico: & cum oleo vngendo tempora, & pulsus pedum, & manuum, & vbicunq;, & os stomachi & circum spatulas, & vidi multos pueros, quasi mortuos viuificari, & cum aqua & oleo isto, multa vlcera sanari.

DE BALSAMIS QVAE EXtra corpus vsurpantur: *quorum alia per destillationem, alia citra destillationem parantur.*

Balsamum artificiale, ad omnia vulnera antiqua, & contra ariditatem membro-

rum & ad membra contracta. ℞ galbani, ammoniaci, masticis, myrrhæ albæ, gummi elemi, bdellij ana ℥ ſ. terebinthinæ ℥ j. ſ. vel ij. quod melius eſt, olei oliuæ ℔. ij. viridis æris ℥ ij. ſ. puluerisentur omnia & imbibantur in aceto fortiſſimo per ſex vel octo dies, poſt deſtillentur per alembicum, primo die per balneum Mariæ, poſt per arenam, & ſi vis fortius habere, & melioris ſaporis, tum adde ſubſcripta, & fiat eo modo, quo ſupra. ℞ ſtoracis calamitæ, gummi hederæ, ſpicæ nardi, carabe, colophoniæ, tragacanthi, ſerapini, opopanacis, ana ℥ ſ. euphorbij ʒ ſ. viridis æris ʒ iij. terebinthinæ ℔. j. Hoc balſamum curat omnia vulnera antiqua, in cauſa frigida & calida. Valet etiam contra ariditatem membrorum & contractionem, ſi inuncta fuerint cũ illo balſamo.

Contra tremorem manuum, oleum deſtillatum. Deſtillentur olei laurini, rutæ, & ſaluiæ ana partes æquales, pone poſt decem dies in vino potenti, & in alembico deſtillentur: cum aqua collecta, vngantur manus & pedes & membra tremula.

Aliud contra tremorem capitis. Res præſcriptas ℞, & pone eas in aqua vitæ 14. diebus, poſtea per alembicum deſtillentur, & hac aqua vngantur tempora mane & ſero. Vbi intelligendum eſt per res præſcriptas nõ intelligi olea, ſed baccas lauri, rutam & ſaluiam.

Balſa-

Balſamum deſtillatum ad vulnera & vlcera profunda. ℞ terebinthinæ ℔. vj. olibani ℥ ſ. ligni aloës, maſticis, ana ʒ j. caryophyllorum, cinnamomi, zedoariæ, nucis moſchatæ, cubebarum, galangæ ana ʒ iij. olei oliuæ ʒ vj. miſce & deſtilla lento igne, valet ad venena frigida bufonũ, fiſtulas, & noli me tangere, & paralyſim, & vulnera venenoſa cum tenta. Eſt autem obiter hoc loco, ex Theophraſti Paracelſi opinione, monendum, balſama per deſtillationẽ præparata, minimè vulneribus eſſe imponenda, de quo iudicent alij.

Oleum efficax & expertum ad neruorum mollificationẽ, ſeu paralyſim & ipſorũ contractionẽ, ſpaſmúmue, morbũ comitialem, vel epilepſiã, tremorẽ, omnemq; morbũ frigidum, memoriã etiã auget atq; intellectum. ℞ Galbani ℥ ſ. gummi hederæ ℥ v. terito, & alembico deſtillato, & cum ℔. j. ſebeſten commixta, denuo deſtillato, & occiput, ceruicemq; ſomni tempore, cum eius momento linito, Fumanellus.

Oleum optimum ad omnes neruos & ad iuncturas, coxendicem vel ſciaticam, chiragram, podagram, arthritimque valdè celebre, corpore prius euacuato poſt morbi initium, liniatur autem locus affectus ad ignem vel ſolem bis in die. Sume puerorũ vrinã ad pondus ℔. xx. ſulfuris ℔. j. calcis non extinctæ ℔. ij. trito ſulfure atq; calce, cum vrina per palmum ſupernatante, omnia coquito,

donec in colorem peruenerit viridem, & per colato, & partes crafsiores fæcalésue denuo cum alia coquito vrina, hocq; ter, quatérue peracto, & donec vrina in suo exierit colore, ad mellis quod superest crafsitiem coquito, & infrigidatum alembico destillato vitreo, quodque primo in colore exierit aquæ, abijcito, & quod secundo in solis colore, aucto igne, seruato, Idem.

Vnguentum ad neruorum intercisiones præstãs, in quacunq; extiterint corporis parte, inflationes discutiens, omnesq; duritiem, cancrum, ignem sacrum, omnemq; plagarum dolorem, & contusionem, & vna hebdomada plus operatur, quam quodlibet aliud per mensem. Medicus quidam gregalis multa promittens, se plures sanasse professus est morbos, hoc vno medicamento, vlcera scilicet neruorum quæcunq;, iuncturarum dolores, conuulsiones, & tumores, & vt vno dicam verbo, plura facere, quam scribi posint: cuius hæc est confectura. Sumantur ℔. iij. ceræ nouæ depuratæ, macerentur in ℔. xij. vini albi potentis: cera macerata comprimatur, manu ducatur, & in aliud proijciatur eiusdẽ capacitatis vas, cum vini pari pódere, terq; alẽbico destilletur, vsuiq; seruetur, Idẽ.

Oleum ad cancrum & fistulam optimum. ℞ olei antiquisimi ℔. ij. vel iij. destillati igne satis tenui, diebus duodecim, quod enim stillauerit, doloribus iuncturarum benefacit & do-

& doloribus neruorum : quod vero residet, vt fex in vasis fundo, cancris opitulatur, & fistulis,& admixta caphura perfectius operatur,Idem.

Aqua siue oleum magnæ efficaciæ ad vulnera sananda ℞ terebinthinæ lotæ, florum hyperici, quantum libet, libani triti, olei oliuarũ,butyri ana parũ,alembico destillentur, quodq́;primo effluit,ad vsum reponito,igneque adaucto, quod exibit vulnera sanat, Idẽ.

Oleum benedictũ ad vulnera, Fallopij in secretis Italicis. ℞ olei abietis, quod est species terebinthinæ clarissimæ ℔.j. albuminis ouorum per decoctionem induratorum, extracto vitello, ℔.j. resinæ pini pinguis ℥ vj. gummi elemi ℥ ij.ponantur omnia simul in retorta perlutata,& fiat in cineribus destillatio,quæ 36. horis perficitur, & oleum quod destillat colore est nigrũ, quod vbi quieuerit rubescit obscurè. Hoc oleum à Fierauante quoq; est descriptum, qui tamen id ex oleo abietis & albuminibus ouorũ tantum destillat,reliqua vero,(inquit Fallopius)ego addidi. Et quo mitior fuerit ignis, eò oleum erit melius, vt ipse sum expertus. In vulneribus contusis,maximè capitis,valet.

Balsamum artificiale ad sananda vulnera, eiusdem. ℞ terebinthinæ claræ ℔. j. ſ. olei laurini,galbani, gummi arabici, gummi hederæ ana ℥ j.thuris, ligni aloës, galangæ,caryophyllorũ,nucis moschatę,cõsolidę minoris cinnamomi,zedoarię, zingiberis, an,ʒ vj.

dictamni albi, storacis liquidę ana ℥ ij. musci orientalis, ambrę ana ʒ j. pistentur omnia, & ponantur simul, & in octo ℔. aquæ vitæ infundantur, quæ quater fuerit destillata, stent que simul diebus octo, in retorta vitrea. Post octiduum in fornace venti, fiat destillatio, primò quidem igne lento, & sequetur aqua alba vt lac est. Vbi attentè animaduerteris, videbis paulò post, aquam fieri clariorem, tunc permuta recipiens, & aquam clarã seorsim collige: In hac aqua continetur oleum albicans, quod etiam est separandũ & seruandum. Aqua hæc, dicitur aqua balsami, & oleum, oleũ balsami. Post hæc prodibit aqua alia, albicans vt communis, quæ vbi nigrescere cœpit, muta recipientem, & hæc vocatur aqua balsami secunda. Post augmẽta ignem, & sequetur balsamum nigrum colore, cuius fumus fœtet, vbi absolueris, separa aquam nigram à balsamo nigro, quæ hæret in fundo vasis, & serua in vitro, Hæc temporis diuturnitate fœtorem amittit, & fit odorifera. Prima aqua capiti inũcta, catarrhis prodest, surditati, lepræ, debilitati visus, vulnera mirabiliter sanat. Oleum balsami contusiones resoluit subitò, faciem decorat, iuuentutẽ conseruat, & diuinũ est in vulneribus penetrantibus, si inungatur, & in vino potũ. Aqua secunda faciei docorem præstat, si semel in die ea lauetur. Balsamum tandem, naturale balsamum facultatibus superat. Aqua nigra separatã

parata à balſamo, prodeſt omnibus vulneribus à materia frigida,&c. Eſt in vniuerſum res prætioſiſsima & certiſsima ad multos morbos.

Oleum magnæ efficaciæ & potentiæ, in conſolidandis vulneribus, bonũ & expertũ. Accipias terebinthinæ ℔.ij. florum hyperici ʒ x. thuris triti ℥ ij. olei cõmunis ℥ iiij. butyri recentis ſine ſale, ℥ iij. omnia commixta alembico deſtillentur, & quod prius ſtillat collige ad vſum: quod vero in vaſis remanet fundo, igneq; aucto deſtillat, ad vulnera ſananda potentius eſt, Fumanellus.

Oleum optimum ad neruorum ac iuncturarum dolorem. ℞ olei de terebinthina ℔ j. gummi hederæ recentis ℥ vj. thuris, vernicis liquidæ limpidæ, vtriuſq; ℥ ij. omnia alembico deſtillato, Idem.

Oleum, ſeu vnguentum ingeniũ acuens, & memoriam augens, Fumanelli. ℞ ſtœchadis, florum roriſmarini, florum bugloſsi, florum borraginis, florum chamæ meli, maioranæ, ſaluiæ, meliſſæ, violarum, roſarum rubearum, foliorum lauri, ſing. ℥ j. ſ. omnia in bocia optime lutata cum vini potentis ex Creta aut Rhetici, Gręciue aut aquæ ardẽtis ℔. iiij. diebus quinq; macerata deſtillentur, & deſtillato, addantur terebinthinæ optimę ℔. j. ſ. thuris maſculi, myrrhæ electæ, maſtiches, bdellij, gũmi hederæ, ſing. ℥ ij vernicis integræ ℥ j. mellis anacardi. ℥ iij. tuſa omnia,

& diebus quinq; cum prædicta destillatione macerata in vase operculato, denuo destillato, additoq; cinnamomũ, caryophyllos, macerim, nucem moschatam, cardamomum, grana paradisi, piper longum & rotundum, zingiber, xyloaloën, cubebas, de quocunque ℥ j. tritam, moschi, ambari, vtriusq; ʒ ij. omnia simul commixta destillentur (postquam in vinum collecta in priori destillato diebus manserint quinq;) igne in principio, imbecilliori, aucto verò in processu. Vsus est, vt hyeme semel in hebdomada, æstate autem semel in mense, capite prius loto, posterior capitis pars & tempora inungantur.

Oleum benedictum ex inuentione Leonhardi Fierauanti, quod super omnia alia, vulnera curat, eoque nomine Benedictum est appellatum. Omnis generis vulnera certò curat, sed capitis præcipuè, cum fractura ossis aut panniculorum: & aliarum partium, maximè neruosarum, musculorum, venarum, partium nobilium, breuissimo tempore & tutissimè curat. Paratur autem sic. ℞ albuminum ouorum decoctione induratorum ℥ xij. terebinthinę claræ ℥ xiiij, myrrhæ electæ ℥ iij. misce & in retorta destilla, primo quidem igne lento, ac deinceps magis magisque fortificando, ad finem destillationis perge. Post destillationem separato ab oleo aquam, & seorsim quodque diligenter serua. Hoc cuiuscunque qualita-

tis aut conditionis vulnera, vti dictum est, perfectiſsimè curat. Prolongat præterea capillos & deperditos breui tẽpore restituit & barbam quoque cadentem, inunctione. Dolores iliorum, & vrinæ retentionem ſubitò ſanat, quia diſſecat.

Oleum terebinthinæ & ceræ, quod vehementer exiccat, & penetrat. ℞ terebinthinæ puræ & claræ ℔. j. ſemis, ceræ flauæ odoriferæ ℔. j. nucis moſchatæ, caryophyllorum ana vnciam j. cineris communis, vncias vj. ponantur ſimul in retortam lutatam, & fiat lento igne destillatio Post destillationem ponatur in bocia cum capitello & recipiẽte, eiq; impone de lateribus tritis ℥ iiij. & rurſus destilla, & habebis oleum coloris rubini, quod mirabile est in vulneribus neruorum: curat omnes catarrhos frigidos, prodest tuſsientibus, pectori inunctum, & alijs multis rebus, Falloppius in ſecretis Italicis.

Oleum contra podagram, ex lib. manuſcripto. ℞ carpobalſami, xylobalſami, corallorum rubeorum, piperis longi, nucis moſchatæ ana vncias ij. croci vnciam j. pinguedinis caſtorei, pinguedinis vulturis, ſeu castrati de renibus, medullæ oſsium tibiarum aſinæ ana vncias iiij. terebinthinæ vncias vj. olei communis antiqui ℔. j. ceræ virginis ℥ iiij. vini Græci veteris ℔. ij. ranarum aquaticarum viuarũ numero xxx. ſucci ſummitatum cannarũ, ſucci hederæ muralis, quæ facit.

grana crocea, ſucci rad. verbenæ ana ℥ iiij. piſtentur omnia ſeorſim, & poſtea ponantur in alembico ad deſtillandum ſuaui igne. Prima aqua erit clara, & valet podagræ humidæ: tertia erit rubea & valet podagræ frigidæ, & recorderis quòd ranæ debent poni viuæ in alembico, & hoc eſt probatum & expertiſsimum.

Oleum mirabile ad paralyſim & contractionem neruorum, epilepſiam, ſpaſmum, & ad omnem morbum frigidum, vel ex frigida cauſa generatum. ℞ galbani ℔.ſ. gummi hederæ ℥ iij. terantur & miſceantur ſimul, & in vaſe deſtillationis ponantur, & aquam & oleum, quæ inde deſtillauerint, collige, & miſce ea cum ℥ j. olei laurini, & ℔ j. terebinthinæ, & iterum deſtilla oleum & aquam, deinde ſepara oleum ab aqua, & oleum ſerua ſicut balſamum, nam æquipollet in omnibus virtutibus ſuis balſamo. Quidam poſuit vnam guttam in fronte illius olei, & aliam in vmbilico cuiuſdam paralytici, & ſtatim ſurrexit, vt ſtupidus: & fuit liberatus poſt horam in loco in quo fuit dolor ex vulnere: & contractus neruorum inunxit, & liberatus fuit patiens. Et in alijs ægritudinibus, diuerſimodè probatur hoc oleum eſſe maximæ efficaciæ. Occipitium vnctum ex eo in introitu lecti, qui & in mane ʒ ſ. vuarum paſſarum comedat, ſubtiliat memoriam. Valet contra ſurditatem, & omnem mor-

bum

bum ex frigida cauſa, & contra amiſsionem olfactus. Ex Breuiario Arnold. de Villa noua, cap. de paralyſi.

Oleum multarum virium, maximè verò præſtans in vulneribus, ex ſecretis Italicis Falloppij. ℞ terebinthinæ claræ ℔. ij. olei lini ℔. j. reſinæ pini, ℥ vj. thuris, myrrhæ, aloës, maſticis, ſarcocollæ, ana ℥ ij. macis, croci, ligni aloës, ana ℥ ij. ponantur hæc omnia in retortam, deſtillentur primo lentiſsimo igne, & deſtillabis aquam claram; paulò poſt verò ſequetur oleum rubicundum, tum augmenta ignem, ſemper magis magiſque intendendo, ad finem deſtillationis. Quo facto ſepara oleum ab aqua, & vtrunque ſeorſim ſerua. Aqua ſuccedente tempore rubeſcit, & oleum acquirit rubini colorem. Valet oleum vulneribus, præcipuè verò partium neruoſarum, oſsium, venarum, citò enim vnit hæc & conſolidat, & ſine dolore. Hoc ſolo oleo curaui iuuenem ſcholárem quatuordecim vulnera habentem, ex quibus octo erant mortalia & omnes ſuturam requirebant, & fuit ſpacio tredecim dierum, in integrum reſtitutus.

Modus parandi oleum, qui mirabiliter valet in curandis cuiuſcunque generis vulneribus, ex eodem. ℞ terebinthinæ ℔. j. thuris, maſticis, myrrhæ, ſarcocollæ ana ℥ j. aquæ vitæ ℥ viij. ponantur omnia in retortam lutatam luto ſapientiæ, & deſtillentur

in cineribus. Post destillationem separa oleum ab aqua, & vtrunque serua seorsim in vitro. Curat & consolidat breuissimo tempore sine dolore omnia vulnera, præsertim capitis, claudendo eo vulnus, & in superficie imponendo, prohibet eorundem putrefactionem & à corruptione defendit, id quod millies est probatum.

Balsamum artificiale ad cicatrices: Si ex ictu manserit signum magnum in facie, vel alibi cum sequenti balsamo potes cicatricem remouere, non totam quidem, sed ne videatur tanta, & appareat modica. ℞ mastices ℥ j. corticum granatorum dulcium, gummi arabici, ana ℥ ſ. croci ʒ ij. cyperi ℥ j. carpobalsami ℥ ſ. aloës ʒ x. thuris ℥ j. myrrhæ ℥ j. terebinthinæ abietinæ ℔. ſ. olei oliuarum antiquissimi ℥ j. terenda tere, misce in cornuta vitrea bene lutata, & gradatim destilla. Et postea receptorium bene sigillatum pone in balneo vel fimo diebus x, tum extrahe & vtere. Præstat eadem, quæ balsamum, ad omnem probationem.

Balsami confectio, quod balsamum Græcum dicitur, ex Tarquinio Schnellenbergio. ℞ turbith. ℥ ij. ſ. rhapontici ℥ iiij. rhabarbari ℥ j. ſ piperis longi caryophyllorum ana ʒ ij. zingiberis ℥ j. ʒ ij. zedoariæ ℥ j. ſ. & drach. ij. nucis moscatæ ʒ vij. cardamomi ℥ j. ſ. ʒ ij. cubebarum drach. viij. cinnamomi ℥ iij rad. pimpinellæ ℥ j. anisi vncias vj. facchari candi ℥

di ℥ iij. ʒ ij. pulueriſentur ſingula ſeorſim, poſtea accipe olei oliuarum ℔. iiij. olei lini ℔. j. ſucci abſinthij ℔. ſ. Calefiant olea primum, poſtea adde pulueres, ita ne nimium incaleſcant. Poſtea deſtilla in cucurbita vitrea tribus vicibus.

Aqua reputanda ſecreta, quæ delet veſtigia, & dealbat cutim, & aufert pannos, rugas, & lentigines, & claram & ſplendidiſsimam reddit faciem, Bertapalia. ℞ terebinthinæ benè claræ ℔. ij. & de ea facias aquam per alembicum, & deinde ei quod deſtillatũ fuerit ex illa terebinthina, miſce iſta puluerifata. ℞ maſticis electi ℥ ſ. thuris albi ʒ iij. tragacanthi ℥ ſ. & omnia ſimul bene miſce cum prædicta aqua, pone in alembico, & deſtilla aquam cum facili igne, & quod fluit ſerua in ampulla. ℞ poſtea axungiæ porcinæ colatæ per pannum ſpiſſum ℔. j. zingiberis electi ℥ j. caryophyllorum ʒ ij. nucis moſchatæ numer iij. cinnamomi electi, euphorbij ana ʒ ſ. ſpicæ nardi ʒ ij. cubebarum drach. ſemis, camphoræ drach. iij. omnia ſubtiliter pulueriſa, & miſce benè cum dicta axungia. Item.

℞ mercurij crudi ℔. iij. argenti fini ʒ ſ. & fac argentum ſubtiliter limare, deinde incide, & cum dicto mercurio miſce, & de iſtis duobus fac argenturã, tum incorpora benè omnia cum mixtura axungiæ, & pone in veſica vitrea, & alẽbico ſuperpoſito deſtilla lento igne in principio, & in fine da fortiorẽ, &.

quod destillaueris serua. Postea ℞ de prima aqua terebinthinæ ℔. ſ. & de iſta alia, mixta cum axungia ℔. j. & iſtas duas ſimul bene miſce, & ſerua in vaſe vitreo. Cum autem mulier vti voluerit hac aqua, abluat primo bene faciem, cum aqua decoctionis furfuris, deinde tergat benè faciem, & dimittat per horam, & fiet ibi magna albedo, & durabit per multos dies.

Oleum balſami vices gerens ex lib. manu ſcripto. ℞ terebinthinæ electæ ℥ ij. rad. conſolidæ mai. & ſymphyti petræi, per tabellas inciſarum ℔. j. cort. rad. vlmi ℥ vj. foliorum arbuti, caudæ equinæ, millefolij, & herbæ iudaicæ ana M. ij. dactylorum maturorum, cum ſuis nucleis parum contuſis, paria x. gummi elemi ℥ ſ. myrrhæ electæ, belzoimi, & ſtyracis calamit. ana ℥ ij. thuris, maſtici ana ℥ iij. nucis moſch. ʒ j. ſ. lumbricorum in vino rubro diligenter lotorum ℥ j. ſ. roſ. rub ſpicæ nardi, & flor. hypericonis ana pugill. j. folliculorum vlmi cum ſuo liquore num. ij. oculorum tauri in puluerem redactorum ʒ ij. reponantur omnia in alembico vitreo diligentiſs. tecto, deinde lento igne deſtillentur. Primo tenuis liquor educitur. Secundo oleum, balſamum viribus repræſentãs, quod eſt efficaciſsimum ad vulnera recentia glutinanda, & ſinus carne implendos, aut etiam ad alia vlcera magna, ad dolores veteres, & ad alia permulta. Eſt autem id oleum vaſe

diligen-

diligenter tecto reponendum, ne virtus exhalet.

DE BALSAMIS NON *destillatis*

Oleum balsamum referens, ad omnes plagas, ex libro manuscripto. ℞ florum & herbarum hypericonis quantum voles, repone in ampullam vitream, quam repleas oleo communi, deinde repone ad solem per xv. dies, quo facto adde dimidium cyathi vini albi, & per xv. aut xx. dies repone in fimo equino, è quo vbi abstuleris, circundetur fœno, & adijciantur myrrhæ, masticis, terebinthinæ venetæ, resinæ ana ℥ ij. pro quantitate olei faciendi, omniaque sint puluerizata, deinde claude ampullam, ne perspirare possit, & ponas in lebete aqua pleno super ignem, bulliatque per aliquod tempus, & postquam satis ebullierit, cola per pannum stamineum, & fæcem abijce, & oleum reserua in ampulla, quod quo fuerit vetustius, eò maioris est efficaciæ, cum vti volueris, modice calefacias.

Aliud pro plagis. ℞ gummi hederæ & myrrhæ ana ℥ j. gummi elemi, colophoniæ, thuris, masticis, storacis calamitæ, ligni aloës, croci, sanguinis draconis ana ℥ ß. sarcocollæ, ammoniaci, opopanacis, bdellij, aristolochiæ longæ, castorei, gummi arabici, nucis mo-

ſcharg,caryophyllorum,gallarum ana drach. j.ladani, ſtyracis liquidæ ana vnciam ſemis, aquæ vitæ vncias iiij.terebinthinæ ℔.j. olei antiqui lib. ij. olei perforatæ cum ſimplici flore,lib. ſemis, omnia fiant,vt decet, in balneo Mariæ.

Balſamum bonum multarum virtutum, peculiariter vero vulnera conſolidat recentia, ſine veſtigijs cicatricum, mundificat oculos, conſeruat carnem à putrefactione, & mirabiliter valet ad inflationem iuncturarum, & ad dolorem podagræ calidæ, ex lib. manuſcripto ſecretorum Italico. Recipe liquorem veſicarum vlmi, & cola eum cum panno lini, & pone in vaſe vitreo in arena per dies quindecim, & cola de tertio in tertium, poſtea fac ſtare eũ per duos menſes in ſole, & nota quod fieri debet à medio menſis Martij vſque ad medium Iunij.

Aliud. Recipe olei oliuarum vncias ij. picis albæ vnciam j.galbani drachmã ſemis,liquefiant omnia cum olei vitrioli Romani drach. j. cum olei papaueris albi vncijs iij. cum olei amygdal. amararum vncijs iiij. cum olei olibani vncia j. pulueriżentur & miſceantur ſimul,Incert.

Aliud ex Fallopij ſecretis. Accipe ſuccum porri, ſuccum mentæ, pone in ampullam,& diebus canicularibus inſolentur,eritque optimum balſamum.

Aliud Tarquinij Schnellenbergij. Recipe masticis, olibani, ana drach. ij. ammoniaci drach. j. galbani drach. iij. bdellij drach. vj. opopanacis, drach. j. ladani vnciam semis, assæ fœtidę vnciam j. semis, drach. iij. gummi hederæ drach. ij. gummi arabici drach. semis, terebinthinæ vncias ij. semis, camphoræ vnciam semis, olei oliuarum lib. ij. dissoluantur omnia in cacabo igne lento, fortiter agitando, postea adde viridis æris minutim triti vnciam semis, bulliant parum ad coloris in viridem mutationem, postea exprime per pannum, & serua in vitro, & obtura bombace.

Aliud quod recipit omnia ea quæ ad verum balsamum requiruntur, penetrat facilli mè omnia vulnera, & quibuscunque accom modatur, quam citissimè sanat. ℞ resinæ albæ drach. ij. dissoluatur in vino bono, postea per pannum lineum exprimatur, expressio coquatur ad vini consumptionem: postea accipiatur olei oliuarum lib. j. in quo dissoluatur iuxta lentum ignem resina, postea accipe gummi ammoniaci, galbani, opopanacis, ana ℥ j. gummi elemi ℥ ij. quæ omnia permisce tandiu, quod satis sit.

Aliud eiusdem. ℞ galbani, ammoniaci, bdellij, ana ℥ semis, myrrhæ, masticis, olibani, ana ʒ ij. terebinthinæ vncias ij. viridis æris vnciam semis, olei oliuarum lib. j. ſ. gummina per triduum in aceto vini macerentur,

vt cooperiantur ab aceto, poſtea decoquantur cum oleo, in olla inuitreata, ad aceti conſumptionem, poſtea cola per pannum, & fortiter exprime, tum viride æris ſubtiliter pulnerizetur, & diligentiſsimè cum oleo oliuarum teratur, & expreſsioni addatur, vbi iuſtum viriditatis colorem acceperit, in vitro ſerua.

Aliud ad omnia recentia & antiqua vulnera, præcipuè ad capitis vſum. ℞ terebinthinæ ℥ xij. gummi clemi ℥ v. reſinæ, ℥ iiij. liquefiant ſimul, & vbi erunt liquefacta, adde pulueres ſequentes, ariſtolochiæ longæ ℥ ij. ſanguinis draconis ʒ iij. & fiat maſſa.

Balſamum non deſtillatum ad omnia vlcera & vulnera, & pro tentis faciendis, mundificat & ſanat. ℞ oleorum terebinthinæ, de lino, amygdalarum dulcium, roſarum ana ℥ j, oleum roſarum bulliat in vitro, cum viridi æris, quantum cultri cuſpide caperes, & cum bullierit modicum, cola per pannum tunc miſce cum reliquis oleis.

Aliud. ℞ ℥ j. terebinthinę, ſucci limonum maturorum ℥ ij. ponantur in cyathum, & ignis excitetur ita, ne attingat cyathum, & decoquantur ad vnciæ vnius conſumptionem, poſtea accipe parũ cum ſpatula ferrea, & lapidi frigido guttas inſtilla, donec coloris rubri fuerit, & hoc vtere tanquam perfecto balſamo, Fallopius.

Ad

Ad neruorum puncturas atq; vulnera, Incert. ℞ resinæ pini ℥ ij. olei communis ℥ j. ſ. terebinthinæ ℥ j. fundantur omnia ſimul, colentur, poſt addatur thuris, maſticis, ana ʒ j. gummi elemi drach. ij. applicetur calidum in bombace.

Deſcriptio balſami in vulneribus oſſium. Theophraſti Paracelſi. ℞ axungiæ de mumia, ſucci hypericonis, centaurij, ſophiæ ana ℥ vij. liquoris myrrhæ, maſticis, thuris ℥ ſ. lithargirij præparati de liquoribus centaurij, * trebanæ, ſpicariæ, patonicæ ana ʒ j. olei de baccis lauri ad pondus omnium, reduc in balſamum.

Oleum compoſitum, experientia certa cõprobatum contra venena, Leonhardi Fierauanti. ℞ olei communis antiquiſſimi, ℔. j. aloës hepatici, rhabarbari, ſpicæ nardi, myrrhæ, ʒ iiij. tormentillæ, dictamni albi, gentianæ, biſtortæ, conſolidæ maioris, rubiæ tinctorum ana ʒ iiij. theriacæ, mithridatij ana ʒ iij. ſcorpionum viuorum numero ſexaginta, primo ſcorpiones decoquantur in oleo quatuor horis, poſtea adde reliqua, & ebulliant in balneo horis quatuor, poſtea colato & colaturam in vitro ſeruato diligenter. Vtendi modus eſt talis: Si cui venenum eſſet propinatum, ſtatim hoc oleo eſt inungendus, & ʒ ij. eius ſunt per os exhibendæ, cum aceto albo, idq; mane & veſperi, & curabitur à quocunque veneno, excepto ſublimato, aut ada-

mante, quod mineralia hæc ſint.

Oleum optimũ, quo mediante ſcrofulæ nouæ & recentes in pueris ſpecialiter, citò ſanantur, ex Breuiario Arnoldi de Villa noua. ℞ radicis rapſię & rhaphani an. ℥j. olei cõmunis veteris ℥ij. ponatur hoc oleum ipſis radicibus tritis in eo poſitis, in ampulla, vel in vaſe aliquo, & illud vas in caldario aqua pleno bulliente, ponatur ſic, quod ſemper in ipſa aqua iaceat, quouſq; medietas ipſius aquæ cõſumatur, & de hoc tepido oleo ij. vel iij. guttę inſtillentur in aurẽ patientis, in illa parte vbi ſunt ſcrofulæ, & hoc fiat pluribus vicibus. Et ſi propter illud oleum, auris fuerit calefacta, vel tumuerit, ita quod aliqua putredo exhalare incipiat, ſcias tunc quod ſolum ponendo ſic qualibet nocte parum de illo oleo calido in ipſa aure, curari poterunt huiuſmodi ſcrofulæ, & earum materia per illam euacuabitur: & tunc cum eo inſiſte, ſecundum modum prædictum, quouſque patiens fuerit liberatus. Si verò auris non intumuerit, vel aliquid non emiſerit, tunc alijs remedijs vtaris.

Oleum ſiue liquor quidá magnus Leonh. Fierauanti, diuerſarum facultatum. ℞ olei communis ℔. xx. vini albi lib. ij. decoquantur ſimul ad vini conſumptionẽ. Poſtea ponantur in vas terreũ inuitreatũ, optimè clauſum, & duorum cubitorum latitudine ſub terram defodiatur, ibiq; per mẽſes ſex relinquatur,

tur: tempus autem quo defodi debet sit dies j. vel ij. mensis Augusti, & rursus extrahatur mense Februar. & erit oleum, tanquã si esset vetustissimum, 50. quasi annorum. Cum sub terrã abscondere volueris, imponas ei sequentia, florum rorismarini lib. iij. ligni aloës ℥ vj. thuris, bdellij ana ℥ x. Postquã è terra extraxeris, Soli exponatur, & addantur hęc, saluię, rorismarini, rutę, betonicæ, millefolij, radicis cõsolidæ maioris, tamarisci, viticellæ, ana M. j. galangæ, caryophyllorũ, nucis moscatæ, spicæ nardi, croci ana ℥ j. sarcocollæ, sanguinis draconis, masticis ana ℥ ij. aloës hepatici, resinæ pini, ana ℥ viij. picis græcæ lib. j. ceræ flauæ, axungiæ porci ana ℥ xviij. hyperici cum semine lib. ij. musci ʒ j. misceãtur simul, decoquãtur in balneo, vsq; quo herbæ exiccentur, tũ extrahe è vase, & per pannum cola, eiq; adde balsami artificialis nostri, pro omni lib. j. ʒ vj. In mense verò Septemb. huic adde lib. ij. fructus herbę balsaminæ rubrę, & habebis liquorem magnũ paratum, seruetur in vase ne respiret, & quo fuerit vetustior, eo est melior. Sanat hecticos & hydropicos, exhibẽdo semper mane ʒ iiij. cum ℥ j. syrupi rosati, calidè, & diebus 40. curantur. Hoc liquore curãtur petechiæ, si inungantur. Sanãtur eo breuissimo tẽpore vulnera venarũ, neruorũ, ossiũ, vnctione, te instillatione calida Curat pręterea tineã, capiti inunctus. Capitis refrigerationi, & catarrhosis cõfert, si narib⁹ inungatur, mane &

ſero,odor enim eius diſſecat,& conſumit cor ruptionem humorum in capite, & ſtomacho. Si inungatur ſtomachus eo, digeſtioné cibi promouet,vrinamretentã à carnoſitate, aut gonorrhœa, aut alia quauis de cauſa mouet. Pilos creſcere facit,barbam conſeruat nigram, & valet contra vermes. His omnibus dictis iam morbis ſuccurrit, vt experientia eſt cognitum. Cæterum nocet vehementer doloribus à morbo Gallico excitatis.

Oleum ſecretum,& expertum ad crura ex ulcerata,omniaq; vlcera,tam antiqua, quàm noua,præter ea quæ ſunt capitis. Valet & ad cancrum, & fiſtulas: quod habet. ℞ apij,roſmarini, millefolij, plantaginis, abſinthij, ſing.M.j. ſaluiæ,rutæ, tapſi barbati,chelidonij,lanceolæ,ſing.M.ij. ſepi caſtrati, ℥ j.ſ. herbæ laurentiæ, florum omnium menſiũ,ſing. M.iij. olei communis ℔.ij. reſinæ terebinthinæ ℔.j. galbani ℥ ij. ſucci hederæ,quæ in arboribus reperitur, ℥ ij. ſ. aluminis rochæ ℥ j. ſ.reſinæ pini ℔.ij. viridis æris ℥ ij. thuris,diachylonis,theriacæ,ſing. ℥ j. gentianæ, ariſtolochiæ rotundæ,vtriuſq; ℥ j.ſ. vitrioli,tartari,agarici,ſalis vſti, ſing.ʒ ij. ſucci pulicariæ ℥ iij. rad. iridis ℥ j. ſarcocollæ ℥ ſ. minij, pulueris plumbi ʒ iij. ex herbis omnibus ſuccus ex tractus, in vaſe æneo condatur cum roſaceo, reſina terebinthina, & galbano, coquãturq; donec ſuccus conſumptus fuerit, continuè agitando, cum rudicula, ſeu ſpatula ad ignem carbo-

carbonum:post percoletur, & addatur viride æris tritum, continuo agitando, donec frigescat, quæ & in aqua ardenti decoqui possunt, seruetur autem in vase vitreo. Fumanellus.

Oleum pretiosum, auroq; comparandū, quoniam omnia sanat crurum mala, & incisos neruos, carnem creat, & vlcera conglutinat, dolorem remouet, fistulam curat, cancrum, omniaq; antiqua vlcera, præter ea quę capitis sunt. Mense Maij sumātur apij M. j. rorismarini tantundē, saluiæ atq; rutæ vtriusq; M. ij. herbæ, quæ à vulgaribus laurentia appellatur, florum omnium mensium, vtriusq; M. iij. tapsi barbati, lanceolæ, chelidonij, sing. M. ij. absinthij M. j. olei com. ℔. ij. resinæ terebinthinæ ℔. j. galbani ℥ ij. resinæ pini ℔. ij. viridis æris, aut diphrygis triti ℥ ij. ex omnibus herbis succum percolato cum oleo, resinaq; terebinthina, semper commouens, ad succorum consumptionem, ad ignem carbonum coquito, & cocta cribrato, additoq; viride æris commotum, donec ab igne depositum refrixerit, & vsui in vase seruetur vitreo, bene clauso.

Balsamum artificiale citra destillationem factum, valet ad vulnera, curat ea sine puris generatione, paralyticis membris confert, & sanguinem sistit, & aquam, quæ ex vulneratis articulis emanat: ex lib. manuscripto Germanico cuiusdam Empirici. ℞ rhabarbari ℥

ij. ſcindatur in taleolas, huic adde camphoræ ʒ j. ſ. ponantur hæc in ſcutellam è ſtanno, quibus affunde cyathum cõmunem olei oliuarum. & inſoletur diebus 14.

Balſamum expertum aliud, ex eodem libro. ℞ vitrum quod ſemimenſuram capiat, repleatur ſpica nardi, & affunde dimidiam menſuram olei communis boni, ſtent per menſem in loco calido, ſemper agitando. Poſtea adde olei violacei vncias ij. olei ſpicæ tantundem, olei camomelini, olei roſacei ana ℥ ij. commiſceantur omnia, & per menſem ſtent.

Aliud non contemnendum eiuſdem. Recipe galbani, ammoniaci, bdellij, ſingulorum ℥ ſ. myrrhæ electæ, maſticis, thuris albi, ana ℥ ſ. infundantur omnia per triduum in aceto fortiſſimo, & diſſoluantur: deinde ponantur in peluim intus vitro obductum, & carbonibus imponatur ſine flamma, ijsque adijce terebinthinæ ℥ ij. & olei communis ℔. ij. ſ. decoquantur ſimul, agitando, donec fæces fundo adhæreant. Quo facto, adde viridis æris triti ℥ ſ. & ab igne depone, & refrigeratum vbi fuerit, coletur per pannum & ſeruetur in vitro. Valet ad omnia vulnera, madefactis licinijs & impoſitis.

Aliud Balſamum nobile. ℞ lib. ſ. olei communis, cui commiſce violas in vitro, & inſolentur, & idem facito cum floribus geniſtæ, & eiuſdem folijs. Poſt accipe galbani ʒ ij. ſ. bdellij,

bdellij, ammoniaci, myrrhæ ana ℥ ſ. maſticis ʒ ij. gummi omne in aceto diſſoluatur, poſtea accipiantur flores, cum ſuis oleis, & colentur in ollam inuitreatam, & eam carbonibus impone, & vbi oleum incaluerit, adijce terebinthinam calefactam, & gummina diſſoluta continuo agitando ne adurantur, cauendo ne exundet. Tum accipe viridis æris triti ſubtiliter ℥ ſ. aut drach. vj. & impone, rurſus igni admouenda, poſtea ſerua in vitro.

Aliud ad membra cõtracta, Theophraſti. ℞ terebinthinæ deſtillatæ ℔. j. gummi galbani, diptamni ℔. ſ. miſce, & adde olei laurini ℥ j. fiat balſamum, cum quo inungantur membra contracta, per menſes multos. Item oleum benedictum mixtum cum pinguedine taxi, & eo vngantur membra.

Aliud eiuſdem ad vulnera. ℞ olei oliuæ ℔. j. hypericonis, betonicæ, centaurij, prunellæ, ana M. j. contundantur & miſceantur, deſtillẽtur ad ſolem per æſtatem, deinde exprime, & ſerua nobilius non extat ad vulnera, nam curat ſola inunctione mane & ſero, ſine omni alio medicamine, humores expellit, & omne contrarium, plus quam dicendum eſt, & quæcunque factu ſunt impoſſibilia, huius beneficio perficiuntur: pro omni incarnatione, conſolidatione, tam in fracturis, quàm contuſionibus & ſimilibus,

DE OLEIS EX *floribus.*

OLeum de ſpica fit, ſi maceretur in vino, & deſtilletur, primo oleum ſequitur, cum alioquin aqua deſtillatione (in arena puto) ſeparetur. Renibus inunctum, gonorrhœam ſanat. Amicus quidam vxori ſuæ ſubinde valetudinariæ, olei de ſpica deſtillati guttas ij. ex vino propinauit, bibit illa, & de vita periclitata, multos lumbricos excreuit.

Oleum de ſpica nardi vulgari, quod ex Gallia affertur, Braſſauolus commendat: ineptius verò eſſe ait, quod in Italia quidam ex lauendula parant: id, inquit, nonnulli balſaminum vocant, & pro opobalſamo vtuntur. De oleo de ſpica quo balſami loco vtuntur plerique, eiusque facultatibus, dictum eſt ſupra.

Oleum de floribus verbaſci fit, floribus contritis, poſitisq; in vitro benè obturato ad ſolem, per quinq; aut ſex ſeptimanas: hoc oleum vtile eſt ad guttam in membris, vulgo gſüchte. Curat etiam vulnera recentia, & ſi temperetur oleo oliuarum, ad multa vtile erit. Oportet autem flores cum ſicci fuerint colligere.

Oleum factum ex floribus tapſi barbati cum oleo & vino, ſoliq; expoſitum, vel in duplici vaſe decoctū, ſicut oleum hypericonis, valet in dolore ſciatico.

Oleum hyperici calidum eſt & ſiccum, ſtipti-

ſtipticum, ob id vulnera inciſorum neruorũ, & combuſtionem ignis cõſolidat:ſedat dolores femoris, & veſicæ, & vrinam mouet. Confectio eius hæc eſt, ex Adami Leoniceri naturali hiſtoria. ℞ ſummitatũ hyperici iam iam matureſcentis ℥ iij. macerentur in vino odorifero diebus tribus, bulliant deinde in vaſe duplici, obturato orificio vaſis: hinc exprime & recentis hyperici par pondus inijce, & iterum macera, & coque, & exprime, idq́ue tertio facito, & ſi vinum minuatur, aliquid adde: ℞ deinde terebinthinæ claræ ℥ iij. olei veteris clari ℥ vj. coquantur in vaſe duplici ad vini conſumptionem, poſtea exprime, & à ſedimento purgatum oleum repone.

Oleum hyperici Iohan. Tanwyler iunioris, Chirurgi Auguſtæ. ℞ florum hyperici ℥ iiij. infundantur in vino rubro per dies 14. poſtea bulliant modicum, & alia vice ponantur, florum hyperici ℥ iiij. olei optimi ℔. ſ. ſtent rurſus octo dies infuſa, deinde cola & adde ſucci millefolij. ℥ ij. vermium terreſtriũ ℥ ij. terenbinthinę ℥ j. & ſ. croci ʒ ſ. maſtiches ʒ vj. myrrhæ, olibani ana ʒ ij. opopanacis, ſarcocollæ ana ʒ ij. ſ. rubiæ tinctorum ʒ iij. bulliant omnia ad conſumptionem vini & ſucci, fiat oleum ſecundum artem.

Oleum hypericonis compoſitum, Leonhart. Fierauanti, valet mirabili modo in vulneribus, maximè partium neruoſarum, con-

solidat, & cicatricem inducit sine vestigio. Qui febre pestilentiali fuerit affectus, vnctus toto corpore, hoc oleo, curatur. Hypericon sumatur cum folijs, ramulis, floribus & radicibus, & in mortario contundatur, postea vino optimo maceretur vnà cum oleo communi, vt cooperiatur herba, & in Sole stent Iunio & Iulio mensibus. Postea accipe hypericon cum seminibus maturis, rursus in mortario contundatur, & in oleo communi infundatur: quantitas autem hypericonis sit, primo ℔. ij. & postea cum seminibus similiter ℔. ij. & omnibus in bocia vitrea positis, adde terebinthinæ ℥ vj. croci drach. iiij. myrrhæ vncias ij. nucis moschatæ vncias iij. viticellæ vncias v. betonicæ, millefolij, rosarum, ana vncias iiij. Quibus omnibus in cucurbita existentibus, olei communis quantitas sit ℔. x. Vbi igni applicueris, tum adde ceræ flauæ, resinæ pini, ana ℥ vj. in balneo Mariæ decoquantur, cum suo capitello, & recipiente optime obturato. Signum autem perfectæ decoctionis est, quando nihil amplius destillat, id quod viginti circiter horis fit: tunc extrahe bociam & adhuc calidum colato, & in vitro serua diligenter. Vsus eius est, vt sit calidum, & vulneribus tantum in superficie impone, &c.

Oleum hypericonis multis licet fiat modis, hic tamen est perfectissimus, ex Fallopij se-

pij secretis Italicis. Accipe bdellij, opopanacis, galbani, serapini, gummi elemi, ana drachmam j. terebinthinæ, resinæ pini, masticis, ana vnciam j. vermium terrestrium vino ablutorum vncias ij. antimonij, florum & foliorum hypericonis, plantaginis, vtriusque consolidæ, vtriusque centaurij, millefolij, caudæ equinæ, ana ℥ iij. ponantur omnia in vas vitreũ cum oleo communi, aut, quod melius est, rosato, vt cooperiantur, & ponantur ad Solem per dies quindecim. Postea in retorta, lento igne extrahatur primo aqua, ac tandem fortiori igne, & permutato recipiente, colligatur oleum. Post destillationem peractam, aqua & oleum simul ebulliant per horæ spacium. Postea accipias rubiæ tinctorum vnciam vnam, granæ finæ vnciam semis, croci drachmas ij. & florum hypericonis Manipul. & in priore vase, quo insolatæ sunt, coniungantur. Ex his si volueris oleum pretiosissimum parare, defode in terram per menses sex, tum habebis oleum ad omnia vulnera vtilissimum: dolorem sedat vulnerum, exiccat, abstergit, confortat, & præcipuè vulneribus neruorum vtile est. Vsus est eius, vt calidè apponatur.

Eiusdem authoris compositio alia magistralis, pro vulneribus. Olei communis, dulcis, & grati saporis quantum placuerit, in eo maceretur hypericon cum flori-

bus & ſeminibus tandiu, quoad oleum rubrum colorem contraxerit, poſtea his adde, terebinthinæ ℥ j. pro libra olei, nucis moſchatæ, croci, belzoimi ana ʒ j. pro olei ℔. j. axungiæ porcinæ ℥ ij. millefolij, roſ. rub. conſolidæ maioris, cumini, ana ℥ j. ſ pro olei ℔. j. vini optimi ℥ ij. pro ℔. olei, ſtent hæc in infuſione per menſem, poſtea in cucurbita vitrea decoquantur in balneo ad conſumptionem vini, & herbarum exiccationẽ, tum colato, & ſeruato in vitro optimè clauſo. Hoc oleum mirabile eſt in vulneribus, ſi calidè cum petia imponatur. Valet contra venena, & petechias.

Oleum ex floribus mali arantij. ℞ ſeminum melonum benè contuſorum q. u. horũ pars ponatur in vaſculo vitreato, aut vitreo, ac ſuperponantur flores arantiorum, tum rurſus cooperiantur ſeminibus melonum. Quibus factis, ſtent per diem, craſtino flores abijciantur, & ſeminibus, recentes flores, prędicto modo addantur. Sicq; ſingulis diebus flores permutentur. Tandem ſemina, florum arantiorum facultatibus & odore imbuta, in ſacco lineo, aquá roſacea prius madefacto exprimantur, & oleum ſeruetur.

Oleum ex floribus roſarum Damaſcenarum, ℞ amygdalarum cultro excorticatarũ q. u. ſecentur in partes; & fiat, vt cum oleo ex floribus arantiorum dictum eſt, & poſtea oleum exprimatur.

Oleum

Oleum ex floribus iaſmini, fit eodem modo, quo præcedens.

Oleum roſatum ex inſolatione fit ad hunc modum, vt docet Rogerius Tract. 4. cap. 8. Accipe flores roſarum viridium, & repleatur phiala floribus & oleo, ita quod pro lib. j. roſarum, ſint duæ lib. olei, obturetur vas & exponatur Soli per dies 40. & ſingulis diebus moueatur ſemel. Poſt huiuſmodi decoctionem, coletur per pannum album, & oleũ ſuper aquã frigidam proijciatur, & moueatur cum virga corili excoriata, & iterũ ponatur in aliam aquam frigidam & moueatur, & ita fiat decies, ex iſta enim lauatura maiorem acquirit frigiditatem, & minorem ſiccitatem, Quare magis infrigidat & humectat. Itẽ ponatur in phiala vitrea & apponatur Soli, vſque quo humiditas quæ poros intrat conſumatur. In frigida regione, vbi ex lento calore aëris non poteſt decoqui, ponatur in vas plenũ aqua, & bulliat per ij. vel per iij. dies ad tertiam partem olei: & ſi non habeas oleum oliuarum, extrahes oleum de nucibus recentibus excorticatis, & fiat oleum roſaceũ: vel excorticentur nuces veteres, & infundantur per duos dies in aqua frigida, deinde extrahatur oleum. Vnde dico quod lac nucum recentium, poteſt dari febricitantibus continuè, in frigida regione, ſicut lac amygdalarum in calida. Specialia huius olei ſunt: ſi fiat inunctio febricitantibus conti-

nuè, vel interpolatè, circa frontem & tempora, & volas manuum, & pedum, & super venas pulsatiles, dolorem reprimit, calorem alterat, somnum inducit, sed hoc non debet fieri die critico, vbi speras de vniuersali vel particulari. Singulare, terantur vitella ouorum cum oleo rosaceo; & fiat emplastrum super regionem hepatis, vel super ignitum apostema, vna vel altera appositione, dolorem mitigat, & fumositatem & acumen materiæ obtundit, locum detumescere facit, ruborem à loco remouet. Item mixtum cum æquali pondere succi plantaginis pro clystere in dysenteria: potenter vulnera cicatrisat, dolorem mitigat reprimendo materiam.

Hæc modo posita olea, licet citra destillationem, sed vel per expressionem, vel insolationem parentur, omittere nolui, quod tùm faciles, tùm verò egregij & industrij videantur modi, & olea sic parata, ad hominũ vtilitatem sint comparata.

Oleum violaceum è violis, eodem modo fit, quo oleum rosaceum (ex Rogerio) & ad eadem valet ad quæ rosaceũ, sed hoc insuper laxatiuum est, cum aliud sit constrictiuum. Si cum æquali pondere succi mercurialis per clysterem inijciatur, in acutis, continuis, & interpolatis, suauiter emollit intestina, & suauiter superfluitates expellit, Rogerius.

Oleum ad faciei maculas quas lentigines voca-

vocamus. ℞ florum rorismarini quantitas debita, & in vitreo vase recondito, sub fimo à pluuia tuto, diebus triginta seruetur, quodque liquatũ erit, soli diebus nouem exponatur, puluere polypodij commixto, quantum tribus digitis capi potest, de quo singulo die per mensem sumatur.

Oleum ex floribus rorismarini non destillatum, fit secundum sequentem modum ex libro quodam manuscripto Italico meo. Florum rorismarini, accipias bonam quantitatem, & pone in ollam fortiter comprimendo cum bacculo. Post superaffunde olei oliuarum quod satis est, vt aliqua pars ollæ vacua relinquatur, tum claude diligenter ollam cum pasta, ne quid respiret. Quo facto sepeliatur in fimo benè calido, non ex fœno facto, ita vt super se habeat trium digitorum altitudine fimum, per dies quadraginta, tum extrahe & serua. Cum vsus eius fuerit colato oleum. Valet doloribus lumborum, ischij, brachiorum, & aliarum partium. Est ad hunc modum paratum, à comite de Alta Villa.

DE OLEIS EX SEminibus.

QVoniam vt aromata quædam, ita omnium vmbelliferarũ herbarum semina ferè, constant magna ex parte, calida, tenui, & aërea substantia: ideò necesse

eſt, aliquid de oleaginoſa ſubſtantia habeát. Nam talem habet mixturã propemodum omne oleum. Deſtillantur auté ex ſeminibus, tam calidis quàm frigidis olea, hoc modo.

Eliciuntur hæc olea per deſtillationem in arena, ita vt tuſa ſemina inijciantur in cucurbitam vitream, luto intectam optimè. Vna autem vice vnciæ ſex, vel ſeptem, vel ſ ctō inijciantur ſeminis alicuius triti, ſecundum capacitatem cucurbitæ. Affundantur his ſingulis vicibus, quinque, aut ſex, aut ſeptem libræ aquæ clariſſimæ, ac miſceto diligenter. Quod ſi ita diligenter permixta, in infuſione, loco aliquo calido, dies aliquot, vel octo, vel decem, ſeu digerenda aut putrefacienda, aut infuſa, ſtare permiſeris, pone deinde cucurbitam in capellam aptam fornaci, & arena imple capellam, & cucurbita fundum nõ attingat, ſed interſit vndiq; arena. Et deſtilletur oleum eo modo, & jiſdem vaſis, vt inferius docebimus, vbi agemus de deſtillãdis oleis ex lignis & aromatibus. Hoc tantum monendum, vt ignis lentus ſuccendatur, & videas ne nimium inſurgat & ebulliat in alembicum, quod in cucurbita cõtinetur. Semina enim quædam, vt aniſum, propter raritatem ſubſtantiæ ſuæ, ſimulq; viſcoſum quod habẽt, largiter ebulliũt: ideo nõ ſtatim alembicũ imponere debemus: ſed poſteaquã bullas excitari videas, & vaporé ſurſum ferri, depone alembicũ & immiſſo bacillo, agita

Ita

Ita resoluetur in vaporem spuma, quę postea mediocri igne moderari, compesci, & excitari iuxta libitum potest. Quo facto impone rursus alembicum e uestigio & circumline commissuram luto, & destilla, donec conieceris nullum amplius intus cótineri oleum, quod visu statim percipies & gustu. Nam cum gustu destillátes guttæ nullam amplius resipient manifestam iniecti aromatis qualitatem, desistendum est, ne materia in fundo cucurbitæ adhæreat & exuratur, Ex Cordo.

Oleorum ex seminibus, vt fœniculi, anisi, &c. præparatio ad hunc modum fit, vt ex literis, Germanica lingua scriptis ad Gesnerum, collegi. Primo accipio, inquit, semina ea quantitate quæ placuerit, verú semper ℔. quinq; aut sex, ea ego contundo grosso modo, videndo ne vllum integrum semen relinquatur, & in cucurbitam pono. Huic affundo aquam feruentissimam vt cooperiatur semen, & imposito alembico, optime & rostrum & iuncturám, ne quid transpiret, obstruo, sic putrefiant, tribus aut quatuor diebus: postea lento igne destillo, & sequetur oleum limpidum, (dummodo aqua per quam transit, sit valde frigida) vt vidisti. Hoc tamen est animaduersione dignissimú, quod oleum anisi, æstatis tempore destillari planè nequeat, propterea quod spiritus eius plus satis sint subtiles, & multo ipsis fœniculi subtiliores, qui per caloré euaporant, vt vt lente

destillationem suscipias, ignemq; regas: sed tempus destillationis cōmodissimum est hybernum, quò enim aër fuerit frigidior, eò citius, vbi in recipienté extillarit, coagulatur, instar camphoræ. Vbi postea per pannum nitidum colaueris, aquositas omnis perfluit, oleum verò in panno relinquitur, quod postea in amplo vitro dissoluo in hypocausto, & phlegma facile separatur.

In destillandis huiusmodi oleis, primo est sciendum, quod pro vice vltra libræ dimidiæ pondus destillari non debet. Deinde, vt materia destillanda, in mortario contundatur grosso modo, non in pulueré subtilem. Huic materiæ affunditur aquæ puræ quantitas debita, vt supereminеat, & commiscentur simul in cucurbita cuprea, cum alembico eiusdem materiæ, quæ in iunctura perlutantur, ne spiritibus detur exitus. Destillatio fieri debet per vas aqua frigida plenum, transeunte canale stanneo vel plumbeo, ne oleum aduratur. Quibus paratis ignis succéditur lentè vsq; dum incalescat fornax, tú augetur ignis, magis magisq;, vt destillare incipiat, ita enim cum aqua oleum destillat, quod secundum artem est separādum. Vbi cœperit destillare, potest de igne detrahi nonnihil & obseruari, verum in eo tenore igne existente, nihilominus destillatio pergat, tum relinquendus eo vigore ignis & conseruandus: sin minus, eidem adijciatur. Tertio est intelligendum, oleum

oleum quod primo deſtillat, omniũ eſſe efficaciſsimum, ideoque ſecundo vel tertio permutari recipiens poterit. Ferè intra horæ ſpacium, ℥ ſ. deſtillari poteſt. Vbi in cucurbita nihil ſupererit, nihil quoque deſtillabit amplius ſicque finitum erit opus.

Aniſi oleum hoc modo fit ℞ aniſi, (eſt autem hęc forma communis, ad reliqua quoque ex ſeminibus, deſtillanda olea) ℔ j. pone in cornutam, cum ſuo recipiente, in furno cinerum, lentiſsimo igne, labijs benè ſigillatis, deſtilla, & aquam & oleum ſimul accipies. Aquam per reuolutionem extrahes, remanebitque oleum, cuius ad colicam paſsionem & dolorem inteſtinorum vſus eſt. Cæterum ex aqua fit electuarium cum ſaccharo, id poſt prandium, vel cœnam poteſt exhiberi, tabula j. Stomachum & digeſtionem roborat, flatus diſcutit. Prodeſt quocunque tempore ſumptum, ſed in aurora præcipuè, confert pulmonibus, tuſsientibus, obſtructionibus, cholerę, & ſanat partes internas. Vſus eius in guttis eſt.

Aniſi oleũ multò eſt, quam ipſum aniſum, in agendo fortius. Etenim naturalis calor, nunquam ita exactè poteſt, de aniſo integro, veram ſubſtantiã elicere, aut ſeparare, ac ipſa artificioſa præparatio poteſt, & humana induſtria. Quemadmodum enim omnis cibus ſiquidem innoxiè ſumi debeat, præparatione externa indiget, ita etiam neceſſe eſt,

in medicamentis fieri, vt ſubtiliores partes à craſsioribus ſeparentur, priuſquam intra corpus ſumantur, ita enim facilius poteſt, quodcunq; medicamentũ, in corpore actionem propriam perficere ſine noxa. Vſus huius olei eſt in vertigine, aſthmate ex catarrho ſuffocatiuo, in ſtomachi debilitate & ventoſitate, in hydrope, & alijs morbis frigidis & à flatibus excitatis. Valet autem præcipuè membris exanguibus & neruoſis, vt ſtomacho, venis, veſicæ, vtero, fluxum vteri album exiccat. Sumi poteſt per guttas, dando aliquot eius in vino, in iuſculis, mane, & tempore neceſsitatis.

Oleum fœniculi capiti conducit, præcipuè autem oculis, renibus, veſicæ: fieri ex eo tabellæ poſſunt, ad eoſdem vſus, aut per ſe quocunq; tempore, mane & veſperi aliquot guttę ſumi poſſunt. Fit autem hoc oleum, ex ſemine ſicco extractum, ſine vlla alia additione, perquam odoratum & ſuaue, vt ipſe guſtaui: colore autem eſt album, quod primo deſtillat.

Cumini oleum, vtile eſt vulneribus ad lienem pertingentibus, inflationibus corporis ex frigiditate, quæ aliquando cauſa exiſtit, cur vrina retineatur: ad hũc vſum gutta vna, aut altera, in aqua filicis ſumi poteſt, aut etiã in tabellis, ſi cum eo fiant.

Oleum ex ſeminibus hyoſcyami, eodem quo roſaceum oleum, modo paratum, ex

præſcripto

præſcripto Rogerij, idem valet, quod oleum ex pomis mandragorę. Valet in arthritica calida, dolorem mediocriter reprimendo, & ſtuporem inducendo: in arſuris & in excoriationibus, ſubtilem cicatricem facere poteſt, & arſuras mitigare, Idem.

Aliter fit, & fortius in prædictis arſuris operatur. Accipe in vigilia Iohannis Baptiſtæ, ſummitates flores, & folia, & impleatur noua olla, inferius habens anguſtũ foramen, & cooperiatur os ollæ ſuperius, & tunc ſupponatur alia olla, & ligetur fundus ſuperioris, cum ore inferioris, cum argilla, & tunc ſepeliatur ſub terra, & ſit ibi per annum, & facta anni reuolutione extrahatur, & in inferiori olla inuenietur oleum clarum, quod per calorem fumoſitatum terræ, extrahitur ab hyoſcyamo. Modus hic habetur perfectior in deſcriptione olei ex baccis hederæ. (Aliâs relinquitur in terra per ſpacium ſex menſium.) Hoc inunguntur membra, ex diuturnis defluxionibus laborantia.

Oleum compoſitum ex ſeminibus, ſoporiferum. ℞ ſem. lolij, hyoſcyami, papaueris albi & nigri, ſeminis lactucæ & ſeminis portulacæ, de vno quoque P. iiij. ſeminis fabæ inuerſæ, quæ telephium eſt, P. ij. elambicentur omnia, quod ſtillauerit detur ad pondus ℈ ij, cum modico opij.

DE OLEIS EX *fructibus.*

OLeum è baccis iuniperi, destillatur eo modo, quo aqua vitæ, affundẽdo aquã, citò & facilè stillat. Primo quidem oleum, deinde vero aqua, quemadmodum quando spica destillatur. Oportet autem prius baccas contundere. Quidam destillant etiam in bocia Valet ad multa, ad tormina, ad pus virgę, quod est quasi gonorrhæa, ad colli dolores ex catarrho. Agyrtæ mira de eo prædicant, quæ legi apud eos possunt, si quis velit. Modus autem quo destillari debet, est. Accipio modium baccis iuniperi plenum, quas contundo minutissimè, ijsque affundo aquam puram, ea quantitate, vt optimè cooperiantur, postea in aheno cupreo, velut hoc est, in quo aqua vitę destillatur, vna cum canali cupreo per aquam frigidã transeunte, destillo, canali adapto recipiens magnum, quod quatuor mensuras possit capere, & sic destillat oleum cum aqua. Verùm aliud instrumentum capitello adaptatũ habeo, aqua frigida plenum, ad refrigerandos spiritus ne aduran tur. Ex prædicta baccarum quantitate, supra vncias iij. olei non extraho.

Per expressionem quoq; hoc modo non malè oleum extrahimus. ℞ baccas iuniperi contusas, mixtas primum aqua ardente, dein de etiam oleo oliuarum: bulliant parum, vel saltem simul maneant, sæpe agitando spatula, per

la, per dies octo, in cucurbita ad fornacem, tum exprime prælo: & oleum ſupernatans collige: potes etiam angelicam, vel aliquid aliud addere prius contuſum.

Poma mandragoræ per partes diuidãtur, & decoquantur in oleo, in duplici vaſe, in frigida regione, vt de oleo roſaceo ex Rogerio dictum eſt, vel ad ſolem. Olei huius ſpecialia ſunt in febribus continuis & interpolatis, eadem, quæ & olei roſacei: ſed quia iſtud oleum narcoticũ eſt & fortius alterat, quàm oleum roſaceum, debet reprimi cum lacte mulieris mixto: valet idem contra guttam calidam & podagram, Rogerius.

Oleum è baccis lauri, multis modis fieri docet Rogerius. Accipe baccas virides, terantur, & decoquantur in oleo, & colentur. Aut accipe baccas lauri maturas, eaſque teras, & cum folijs decoquantur, & colentur. Aut terantur baccæ lauri, & infundantur in vino, & dimittantur computreſcere per iij. dies, & tunc ponantur in torculari, & fit oleum. Aut terantur baccæ lauri recentes, & maturæ, & ponantur in ſacculo, & oleum extrahatur. Valet contra colicam & iliacam & ſciaticam paſsionem.

Oleum è baccis hederæ, iiſdem modis fit, quibus oleum è baccis lauri, valet contra cauſas frigidas, imprimis contra arthriticam frigidam. Vnde dico, (inquit Rogerius) quod, quicquid in hedera eſt, valet contra

artheticam, vnde oleum, quod fortius operã tur sic fit de hedera. Accipe ligna sicca hederæ, & grana, & gummi, si poteris habere, & frustatim decisa, ponantur in vas terreum perforatum in fundo, duobus vel tribus locis, & tunc supponatur alia olla, & ponatur in terra, & ligetur fundus superioris, cum orificio inferioris, benè sigillabis cum argilla vel pasta, & ita disponantur, vt olla superior tota sit super terram, cooperto orificio, & fiat ignis circunquaq; & destillabit oleum nigrum in vas inferius.

Oleum rapum per expresſionem. Rapæ partem internam excauato, seruato operculo, partem vacuam oleo communi repleto, & clauso orificio impone cineribus calidis prius inuolutum stuppis madefactis, & cum paucis carbonibus per horam dimidiam ibi relinquito: tum auferas, & remoto operculo, oleum colatum seruetur, ac simul etiam rapa per pannum exprimatur lineum. Valet ad manuum scissuras, & rimas ex frigore. E lib. manuscripto.

E nucleis pineis, vidi quãdoq; oleum (per descensum) extrahi, ad erugandas mulierum cutes, Manardus.

Oleum è cepa & theriaca, sudorem euocans in peste. Accipiatur cepa alba, in medio euacua, cuius vacuitas theriaca impleatur, & foramine obturato, circundata panno lineo madente, per horæ dimidium cineribus calidis

lidis obruta, alembico destilletur, & liquoris stillatitij, dentur patienti ℥ ij. Idem efficiunt, liquoris stillatitij nucum viridium, unciæ vj. Fumanellus.

DE OLEIS EX AROMATIBVS:
Cinnamomi verò oleum vel aquam, inferius inter cortices quære.

GEnerale hoc præceptum, obseruandum est in destillatione omniũ penè aromatum. Aromata quæcunq; volueris, cõtunde in puluerem, & superaffunde aquam fontanam, quæ vbi colorata fuerit effundatur in aliud vitrũ, & noua aromatibus affundatur, idq; tandiu, donec aqua nullo colore inficiatur, postea destilla in balneo Mariæ, & separa aquam ab oleo, G. Rast. Sed & aquæ, & olea, quæ ex aromatibus parantur, fieri debent per infusionem in aqua simplici, non in vino, aut aqua vitæ: quia illa cito ascendunt, nec ferunt secum aromatum vim: aqua autem, non sine aromate ascendit. Et in vniuersum huc sunt transferenda, quæ supra, inter olea ex seminibus, à principio obseruanda diximus.

Oleum è caryophyllis, nuce muschata, pipere, macere, & cinnamomo, fiunt contusis aromatibus, & in cucurbitam vitream aut cupream perlutatam impositis, cum

alembico, & destillabis cũ refrigeratorio, ita ascendet cum aqua oleum, quod postea separabis, oleum enim semper supernatat aquæ, præter quam oleum caryophyllorum, quod fundum petit.

Oleum nucis muschatæ ad imitationem huius generalis regulæ, penè præparari docet quidam incertus. Recipe tertiam aut quartam partem aquæ vitæ destillatæ, & nuces muschatas minutim conscinde, imponantur bociæ omnia, ita vt per tres digitos aqua vitæ, nucis muschatæ partes cooperiantur, relinquantur in infusione horis viginti quatuor, & aqua vitæ colorem flauum acquiret, quam in aliud vitrum effunde: tunc aliam aquam vitæ de nouo affunde, vt prius, idq́; repetito toties, quoad colore non inficiat aquam vitæ. Quo facto, aquam vitæ sic coloratam omnem, in bocia, in balneo Mariæ secundum artem destilla, vt ascendat aqua vitæ, & oleum nucis muschatæ remaneat in priore bocia in fundo, & sic habebis oleum nucis muschatæ paratum. Eodem penitus modo, potest ex omnibus aromatibus oleum destillari.

Vidi, inquit quidam ex Gesneri amicis, destillationem olei nucis muschatæ, factum oleum odoratissimum, & in magna copia ab Alchymista, in hunc modum. Accepit nuces muschatas & puluerisauit, & affudit

duas

ditas mensuras aquæ simplicis, posuit in cucurbita vitrea luto sapientiæ optimè perlutata. (Lutum autem erat factum ex simplici luto, cui permixta erat lana, quæ de pannis detonsa erat,) vt solent ij cucurbitas perlutare, qui aquam fortem parant, postea capitello imposito, eodem luto perlutauit, similiter & recipientem (tantum in iunctura) ne spiritus euanescerent. Tum ita ad ignem posuit, & primo fecit ignem lentum, secundo maiorem, tertio fortem, eo modo quo solent aquam fortem destillare: & factum profectò est oleum optimum, supernatans aquæ in recipiente, quod collegit, & erat magnæ virtutis.

Oleum macis, calidæ est facultatis, ideóque commodus eius vsus est in colica à causa frigida, & à catarrho à capite descendente: confortat cor, ventriculum, & matricem. Imprimis maximum auxilium sensi huius olei, in tremoribus cordis ex timore, aut ex vesicæ obstructione, aut matrice: valet in stranguria, & quicunque à frigiditate ortum habuerint, morbi. Possunt eius tres vel quatuor guttæ, per os summi, in cochleari ferreo, cum offa, aut in primo haustu vini, Incert. ex Germanico.

Oleum ex macere fieri potest per expressionem, eo modo, quo dicetur inferius, in ratione parandi oleum caryophyllorum.

Oleum è pipere destillatum, omnibus facultatibus, quibus & ipsum piper, præditum est, nisi quod ignea illa vis, quam linguæ imprimit piper, in oleo eiusmodi non sentitur. Est enim oleum piperis nihil aliud, quam elementum aëreum separatum à reliquis elementis, quemadmodum etiam in oleo vitrioli & sulphuris destillato, idem probauimus. Eodem planè modo oleum piperinum, à suo igne est separatum, & maioribus facultatibus ipso pipere constat, penetrandi facultatem habet eximiam. In colicis & partibus multa tenaci pituita & lenta repletis, dantur duæ vel tres eius guttæ cum iusculo, ad incidendam eam, & dissipandam. Exhibui, inquit quidam, in tertiana febre, post purgationem & venæ sectionem, dando huius olei guttas tres cum scrupulo vno miuæ, duabus horis ante paroxysmum, frigus & tremorem ipsamque etiam febrem prohibuit inuadere, si non prima vice, at saltem secunda.

Oleum de caryophyllis, paratur vt & oleum de baccis iuniperi, non vt oleum cinnamomi. Multò citius & facilius oleum habebitur, si cum aquis destillatio fiat, vt pluuiali vel lacustri, aut alijs mollioribus. Humiditatis præterea multò plus habent caryophylli, quam cinnamomum habeat. Sunt nonnulli qui per expresionem ita parent.

Accipe

Accipe caryophyllorum quantum videbitur, pistentur grosso modo, & macerentur in aqua rosacea tandiu, quoad facultates caryophyllorum penitus aqua extraxerit. Tum accipe amygdalas decorticatas cultro, incide leuiter, easque in prædictam aquam impone, vt odorem & saporem caryophyllorum imbibant, tum exiccentur seorsim: quibus exiccatis rursus in eãdem aquam ponantur, denuoque exiccentur, idque est quater reiterandum. Tum demum oleum exprimendum, quod vbi expressum fuerit, in sole rectificetur. Et hoc quoque modo multa alia olea non incommodè fieri possunt, vt ex musco, ambra, belzoimo, storace, cinnamomo, macere. Ex lib. manuscripto meo.

Oleum caryophyllorum vt & ipsi caryophylli, calidum est & siccum, tertio gradu, confert stomacho, hepati, cordi, diarrhœæ à causa frigida, & stomachi morbis omnibus frigidis. Spiritus melancholicos dissipant, & clarificant crassos illi: sed oleum hæc omnia multò præstat efficacius, & quod verè affirmare possum, omnes virtutes habet balsami. Extrinsecus vulnera recentia sanat, Vulnerum sanguinem fluentem & aquam sistit. Intrinsecus partes naturales confortat, sanguinem melancholicum purgat, confortat cor & caput, præsertim conuenit vertigini, et debilitati visus, si mane tres vel qua-

tuor guttæ à ieiunis in cochleari cum offa, aut vino ſumantur.

De oleo caryophyllorum, inquit alius: hoc affirmare auſim, quòd balſami virtutes obtinet. Vidi inquit, vulnus eo, per Ioachimum Rhœticum, abſque ſuitione coniunctum atque conglutinatum fuiſſe. Taceo reliquas effectiones, quas in corroborando, & reſtaurando collapſas vires potiſsimum obtinet. Oleum caryophyllorum hauſtum, quantitate duarum aut trium guttarum in brodio ſeu iuſculo caponum, valet in colica, & vteri ſuffocationibus. Tabellæ ex oleo caryophyllorum paratæ, maneque & ſero comeſtæ, capiti conferunt robur, & catarrhos ſiſtunt.

DE OLEIS E' GVMMIS, *lachrymis, ſeu liquoribus denſatis, & reſinis.*

OLea de gummis ſeu lachrymis ſic deſtillari poſſunt: Accipe de gummis, quantum videbitur, pone in cornutam in cinere, primum igne lento, deinde ſenſim aucto, donec nihil deſtillat amplius, & oleum extrahe, quod ſic rectificandum eſt: Recipe aliam cornutam mũdam & impone oleum, deinde lentiſsimo igne in cineribus deſtilla, & habe-

& habebis oleum purissimum, penetrans, & multo melius poros subintrans. Eodem modo rectifica quoque oleum è lignis, balsamo, & seminibus. Lullius gummi & gum mosa destillat benè trita, & in agrestam vel acetum imposita j. die ante.

Oleum è mastiche, fit per descensum, in retorta, ita vt ignis supra infraque sit, & habebis oleum masticis, quod postea rectificetur. Augustæ Vindelicorum quidam destillat, accipiendo mastichen integram, & solam in retorta lutata, vsque ad partem eminentem extra fornacem, quæ quatuor ventilia habeat, & superius tegatur, lento igne, destilletur, balsamum est mirificum ad vulnera. Nota, destillaui, inquit, quidam ignotus, mastichen per cannam, sed quicquã dare noluit, nisi odorem & saporem: Fuit tamen ipsa mastiche, nihilominus leuis & porosa in fundo. Aqua item, quæ mansit in fundo cucurbitæ, fuit subcitrini coloris & subamara. Et summatim mastix inter decoquendum deponit virtutem per alembicum, in eam rem, in qua decoquitur. Cum essentia, maiorem virtutem præstet per alembicum.

Confectio olei ex thure & carabe, fortè etiam ex assa dulci, camphora, styrace calamitæ, &c. Sume primo bociam perlutatam, haud ita longam, sed resecto vtcunque collo,

vt orificium ſit amplum (huic enim inſerendum aliud) in quam infunde puluerisati thuris, aut carabæ ℔. ſemis. Deinde habeas aliud vitrum album, cuius generis ſunt ea, è quibus bibitur & formam habent mogollæ, (forte boccalis vocati, aut angeſteri) in quod infundas aquam calidam, hocque imponas priori cucurbitæ, vt in medio cõſiſtat erectum. Tum claude cucurbitam ſuo capitello, in ſummitate perforato. Foramini adaptato infundibulum, quod foramine paulo altius habeat epiſtomium, cuius pars anguſtior, & extrema, vitrum cum calida aqua reſpiciat. Quo peracto in infundibulum infunde aquam calidam, & aperto epiſtomio, paulatim nec niſi per guttas, aqua calida in ſubiectum vitrum deſtillet, ita regendo, ne inundet vitrum, ſic vna cum vapore aquæ calidæ, aſcendit in alembicum oleum ſuauiſsimum & odoriferum, odore thuris, quod alioquin ſine hoc vapore peſſime olet.

Iohannes Manardus in epiſtola de lumbricis 3.1. obſeruata à ſe ſcribit aduerſus lumbricos duo olea ſimplicia, nempe oleum thuris & vitrioli, arte chymica parata. Priore (inquit) venter inungatur. In ſecundo valde caute agendum eſt, ne locus exulceretur, ſi intrò ſumatur: ſunt tamen qui auſint eius guttulam potui dare cum melicrato.

Oleum

Oleum myrrhæ, virtutes habet balsami, nã conseruat & tuetur à putrefactione omnia ea, quæ ei imponuntur, similiter faciei in unctũ, pulcherrimam conseruat, & faciem iuuenilem conciliat, vulnera citissimè consolidat, & omnes alios morbos internos curat, exhibendo per os ʒ ij. ad aurium surditatem, &c. Accipe myrrhæ electæ & non adulteratæ ℥ vj. aquæ vitæ sine phlegmate, ℥ xij. & hæc duo in bocia vitrea coniunge, quæ in fimo equino calido, diebus sex quiescat. Postea destilla in balneo, vsque quo aqua tota ascenderit, tum in fundo bociæ videbis oleũ myrrhæ, quod per pannum lineum est colandum, sicq; ad prædicta seruandum. Ad faciei splendorem & colorem conseruandum, sic est procedendum. Fiat decoctum vrticę in aqua communi, & dum ebullit, vapor in faciem recipiatur, vt sudet, postea exiccetur optimè, & postea statim vnge faciẽ oleo myrrhæ. Et hic modus est seruandus in inungendis manibus, pectore, & alijs partibus, Leonhardus Fierauanti.

Aliter paratur à quodam, ad dolores podagricos, præmissis vniuersalibus. ℞ oua per decoctionẽ indurata numero decem, & scindantur per medium, & vitellum extrahe, & eius loco impone myrrham, quantum est medietas vitelli, aut minus. Tum rursus duas partes oui coniunge, & pone in vase vitreato & reconde in cella vinaria, & ibidem

permitte per dies 15. aut plus, & exibit liquor, quem ſerua in vaſe vitreo, pro inunctione.

Oleum belzoimum fit, accipiendo tantum aquæ vitæ, quantum eſt belzoimi pulueriſati ſubtiliter, & ponantur in retortam latã, & vnà cũ ſuo capitello in iunctura clauſam, deſtillentur in cineribus lento igne, quoad extracta fuerit aqua, quæ reſeruanda eſt ad ſuos vſus. Poſtea fortificetur ignis paulatim, vbi oleum apparuerit, magis magiſque, vſquequo totum oleum extraxeris. Tandem in fine ſequetur gummi quoddã, inſtar mannæ, quod valet ad faciendam aquam odoriferam, vnà cum aqua puteali, aut roſarum, Fallopius.

℞ belzoimi ℔. j. & ſubtiliter pulueriza, pone in alembicum ad deſtillandum, tunc affunde pulueri, aquæ roſarum ℔ ij. obtura diligenter alembicum, & lento igne ſubtus acceſo primo, quoad aqua cœperit deſtillare, deinde augmentetur paulatim vſque dum oleum conſpexeris. Quo apparente, mutetur recipiens, & fortiori igne elice oleum, quod in Sole rectificandum. Eodem penitus modo deſtillatur oleum ſtyracis calamitæ & liquidæ.

Oleum ladani fit hoc modo, ex præſcripto Falloppij. Ladani pulucrizati quantum placuerit pone in vas cupreum inſtagnatũ, cui admiſce ℔ .j. aut ℔. ſ. aquæ roſarũ, pro quantitate ladani, & olei amygdalarũ dulciũ

medieta-

medietatem. Postea capitello eiusdem materiæ cooperi vas, & claude iuncturã, & sic in fornace ebulliat aliquandiu, id quod tuo relinquendum iudicio est, prout enim multa fuerit materia, ita etiam diutius erit coquendum. Antequam auferas materiam, refrigerare permittito, ac tandem serua. Quo autem melius conseruetur, adde aliquid aluminis vsti, aut ambræ.

DE OLEO TEREBINTHINÆ.

ANtiqui terebinthina ipsa vtebantur, nõ oleo, tamen oleum eius est tenuissima terebinthinæ pars, frigidis neruorũ affectib⁹ conueniens, & omnibus ægritudinibus frigidis ac flatuosis; in asthmate, & anhelitus difficultate mirificũ est, si duæ drachmę singulo mane sumantur. Est & in empyemate proficuũ, & in omni praua thoracis affectione ex pituita, colicis etiam doloribus, & omnibus flatuosis conuenit, cicatrices decorat & corrigit. Pulcherrimum terebinthinæ oleũ est, & paucas fæces in fundo bocię, post destillationem relinquit, est enim ea ferè tota oleũ, & maxima eius pars in oleũ conuertitur. Extrahitur autem oleum vel extremæ frigiditatis vi, vel extremæ caliditatis, sicut & ex omnibus ferè rebus extrahi potest.

Valet autem terebinthinæ oleum destillatum, penna illitum naribus, ad scabiem, &

& rimas earum, cerebrum hoc modo calefacit, & pituitam abſque ſternutamentis detrahit: ſanat & rimas vberum in mulieribus. Ad memoriam, ſurditatem & ſpaſmum principatum obtinet. Vt vulnera citiſſimè conſolidentur, recipe oleum terebinthinæ & calefactum iuxta ignem, commiſce ei viridis æris partē æqualem, & ſerua vſui, E libro quodam manuſcripto inſignis empirici.

Modum quendam deſtillandi oleū terebinthinæ, vide inter Balſamelæa.

Oleum terebinthinæ ſimplex, multarum facultatum. Accipe terebinthinæ claræ quātum videbitur, & pro qualibet ℔. accipe ℥ iij. cineris, è ligno duro aut forti, & in retorta fornaci accōmoda. A principio fiat ignis lentus, ad humiditatis deſtillationē: poſtea augeatur ignis ad olei deſtillationem. Et hoc eſt oleum ſimplex, quod ſimplicia vulnera intra horas 24. ſanat. Valet neruis contractis à frigiditate: accipiendo ʒ j. cum vino, vrinam mouet, & omnes diſſoluit corporis neruoſitates, Punctiones lateris curat: mirabiliter febribus peſtilentibus confert eodem pondere, per os accipiendo, & vngendo ſtomachi orificium, digeſtionem promouet, Fallop. Paduæ deſtillauimus eodem modo, permiſcendo lotam arenam, quæ prohiberet ne terebinthina aſcenderet, & oleum mirabile in vulneribus experti ſumus,

Oleum terebinthinæ compoſitum, contra

tra ſpaſmum,& alios dolores. ℞ terebinthinæ claræ ℔. j. olei communis ℥ x. thuris, myrrhæ, ſarcocollæ, maſticis, croci, ana ℥ j. panis porcini, caudæ equinæ, rubiæ tinctorum, ana ℥ j. vermium terreſtrium ℥ iij. ponantur omnia in catinum cupreum,& iuxta ignem lentum incorporentur ſimul, ac poſtea in vitrea retorta deſtillentur, Poſt deſtillationem , ſepara aquam ab oleo, & ſerua oleum in vaſe vitreo. Valet hoc mirabiliter contra ſpaſmum, etiam qui in vulneribus & alijs morbis accidit, Fallop.

Oleum è terebinthina (Larigna) contra contractionem membrorum mirabile, ſi inungantur eo membra, authoris Incerti. Sumit autem terebinthinæ partem vnam, vitrioli calcinati partem vnam, pomorum exiccatorum & pulueriſatorum ſine cortice, partem vnam, olei oliuæ partem vnam, laterum exuſtorum partem vnam, pulueriſentur omnia ſubtiliter, & miſceantur,& in olla inuitreata ſtent in loco calido, diebus quatuordecim, ſingulis diebus agitando. Poſtea deſtilletur totum per deſcenſum, in vaſe quã diligentiſſime, trium digitorum craſſitudine perlutato,& exiccato.

Oleum è terebinthina cum ſaluia extrahendũ, ſic fit, quod valet ad paralyſim membrorum, relictam poſt apoplexiam, vel hemiplexiam. Ponatur in cucurbitam vitreã, retortam dictam, foliorum ſaluiæ viridis mi-

minutim incisæ, circiter libram vnam, cui adiunge eam quantitatem terebinthinæ, quæ sufficiat ad formandam pastam quandam cum saluia, vt tractari manibus possit, hoc est, vt vnius sit tantum, quantum alterius, ita tamen, vt ambo simul mixta non amplius, quã duas tertias retortæ repleant. Retorta ante omnino sit bene perlutata, pro more. Dehinc venter retortæ in fornace ponatur, vna cum receptaculo diligenter in iunctura clauso, ne aliquid respiret. Recipiens sit magnũ, capax, & forte, alioquin si nimis paruum fuerit, propter spirituum vehementiam reclusorum, facile rumperetur. Primo procedatur lento igne, in eodemque tam diu perseuerandum; quoad omnis humiditas saluiæ destillauerit, postea enim, non est periculum in ignis vehementia. Interea dum destillatio fit, collum retortæ vehementer calet. Vbi in ea nihil præterea contentum fuerit, quam excrementa saluiæ, & reliquiæ seu fæces terebinthinæ, quæ nihil aliud, quàm colophonia sunt, collum retortæ refrigerabitur, licet vtcunque ignis intendatur, nihil enim amplius ascendit, quod collum calefacere possit. Verum vt facilius, minorique cum periculo, tota perficiatur destillatio, vtque ignis melius regi pro necessitate possit, parandæ sunt duæ fornaces iuxta sese, quarum altera est pro igne, altera pro retorta: hæc recipit calorem igneum, per foramen ad id

id aptum, medium inter vtranque, quod modo claudi, modo aperiri, magis minúsue, pro necessitate potest, beneficio cuiusdam laminæ ferreæ, inter vtrunq; occultatæ. Dum destillatur, vtraque fornax clausa sit necesse est, exceptis quibusdam spiraculis, vt fumo fiat exitus. Hoc oleo membra affecta sunt inungenda mediocriter.

Oleum destillationis picis naualis, inunctum, ad resoluti membri extenuationem valet: neq; enim ita resoluit, sicut pix remanens diu, Incertus.

DE OLEIS EX *corticibus.*

Aqua vel oleum cinnamomi, præ cæteris oleis & aquis expetitur, quemadmodum & ipsum cinnamomum, inter reliqua aromata. Cinnamomum ipsum subtilis est caliditatis, conuenit præcipuè hyeme, quòd stomachum corroboret, & omnes vitiosas

humiditates mirabiliter discutiat, ac ventri-
culum tueatur ab omni putrefactione: vi-
sum acuit, omnemque obstructionem vena-
rum aperit, cor mirificè recreat. Oleum ve-
rò ex eo destillatum, in vniuersum balsamo
naturali respondet, intus putrefactionem ar-
cet, extrinsecus omnia recentia vulnera siue
vlcera consolidat. Aqua valdè conuenit om-
nibus morbis frigidis, tum virorum, tum fœ-
minarum, præsertim quibus stomachus af-
fectus est, ita, vt non appetant. Itē cum spiri-
tus sunt debilitati, prodest cyathus huius a-
quę, cū modico vini maluatici, aut succi mali
punici, sumptus, vt supra dictum est. Homi-
nes penè mortuos, vna aut altera gutta in os
immissa, reficit: animi deliquijs, præsertim
quod senibus accidit, est præsentissimū. Ad
parturientes vtuntur obstetrices ac mulier-
culæ, summo cum successu. In accelerando,
iuuandoq; partu, præsentissimum est reme-
dium. Modi quibus destillatur aqua vel oleū,
sunt varij, ex quibus aliquot subijciam. Qui-
dam in aqua rosaceá macerant, alij in vino
albo: nonnulli in cucurbita perlutata, sed fa-
cilè aduritur. In vesica si destilletur, magna
tantum copia faciendum. Optima ratio in
vapore aquæ bullientis. Sed de his omnibus
nunc satis.

Solebant olim Pharmacopolæ, cinnamo-
mū macerare per aliquot dies, in aqua rosa-
cea, vt quæ cor respiceret, atq; viribus quoq;
refocil-

refocillandis eſſet accõmodata, ſed quia non parum eius aquæ retinetur odor, vilior aqua à pleriſque iudicatur: ideoque melius eſt, vino albo veteri, odoro, ante deſtillationem macerare, ita & excellentior & ad penetrandum efficacior fit.

Aquæ cinnamomi parandę modus, quem accepit à quodam ſuo amico, huius rei expertiſſimo. Sumatur cinnamomi electi ℔.j. contundatur, vt per cribrum ſalis penetrare poſſit, nec totum in puluerem ſit redactũ, & ponatur in cucurbitam, cui affundatur aquæ borraginis, bugloſſæ, endiuiæ & meliſſæ an. ℔. ſ. ſtent in infuſione bene obſtructo vaſe, diebus quatuor, vel quinq;. Poſtea ex hac cucurbita, in cupream cucurbitam effundatur, quam in fornace cum ſuo capitello & refrigeratorio collocabis, cauendo ne cucurbita nimium igni ſit vicina, ſed intermedia ſit lamina ferrea perforata, vt euentilari ignis, & vapor ſurſum pelli poſſit. Primo accendatur ignis lentus, quoad deſtillatio cœperit, poſtea verò augeri poteſt, vt expeditius deſtillet. Vbi menſura ita extillarit, remoue hanc, vtpote optimam, nam quæ ſequitur, multo hac eſt inferior, & ſeruari poteſt pro nouo cinnamomo in eadem macerando. Eodem modo ex caryophyllis deſtillari poteſt. Vbi notandum vt refrigerationis habeatur ratio, vbi ſiquidem fuerit aqua calidior, illa emittatur ſtatim, & noua adijciatur.

Aquā cinnamomi, si quis destillare volet per vesicam ex cupro factam, vnà cum fistula, per aquam frigidam transeunte, magna quantitas simul erit destillanda, neq; enim facilè esset in pauca quantitate. Verùm in cucurbita perlutata, hæc præcipua cura est, ne aduratur in fundo, & aqua inde adustionem redoleat. Quod si ignis fuerit intensior, etiam oleum destillat, eoq́ue magis, si in vino fuerit cinnamomum maceratum. Fit autem aqua in cucurbita destillata colore alba.

Accipio cinnamomi debitam, quam volo quantitatem, & impono cucurbitæ non perlutatæ, vnà cum aqua, aliquot diebus macerandam, postea destillo per vaporem aquæ bullientis, ita vt cucurbita in qua cinnamomū continetur, aquam non attingat, quemadmodū docet Manardus, & ita extraxi aquā claram, non turbidam, nec etiam nimium incalescunt spiritus cinnamomi. Interdū vbi aquam efficaciorem voluero, modicum zingiberis adijcio. Et hoc modo Pharmacopola quidam, aquam cinnamomi destillat.

Alij hunc modum sequuntur. ℞ aquę partes 16. cinnamomi partem vnam, quod crassiusculè cōminuatur, & in cucurbita bene obturata aliquandiu maceretur, hoc est, tribus vel quatuor, aut etiam quinq; diebus. Deinde superimpone alembicū, & in balneo Mariæ temperatissimo calore, qui non excedat

calo-

calorem vrinæ hominis, eliciatur aqua odoratissima. Inter coquendum subinde affundatur aqua tepida, vt semper maneat eadem quantitas, ne absumatur, & excipies in recipientem distinctas aquas: prima eximia, secunda minus, tertia imbecillis. Eadem erit ratio destillandi reliqua aromata, & nonnulli sunt qui eadem opera oleum & aquam parant.

Alius modus, ℞ cinnamomi electi ℥ ij. aquæ quartam mensuræ partem, vini tantundem, & misce.

Alij parāt hoc modo, ℔.j. cinnamomi contundunt, huic aquæ puræ affundunt sextarium j. ſ. & macerāt horis octodecim, postea igni lento imponuut & destillant instar aquæ vitæ, per vas ligneum aqua plenum, per quod trāseat canalis tortuosè, instar serpentis, ne adurantur spiritus.

Mulier quædam destillatrix aquam cinnamomi sic facit, parum autem differt à mo-

dis supra positis. ℞ cinnamomi optimi subtiliter in mortario puluerisati, sed non cribrati, ℔.ſ. infundatur in vas destillatorium subtiliter, ne quid parietibus adhæreat, eiq́; affunde aquæ fontanæ mensuram j. & ſ. tum claudatur vas suo capitello: ac primo quidē lēto igne destillatio inchoanda, paulatim augēdo, pro vt videris guttas celeriter, aut tardè procedentes. Naso alēbici aptetur canalis per aquam frigidam transiens, cuius extremitati recipiens aptato. Vbi aqua processerit, opus est tribus, qui destillationem perficiant: quorum vnus obseruet capitellum & canalem, vt semper linteis aqua frigida madidis capitellum & fistulam refrigeret: alter iuxta vas recipiens, obseruet aquæ destillantis colorē: tertius vitrum, aut recipiens aliud porrigat, ac prius vicissim recipiat, ac obturet. Aqua destillans quatuor habet differentias, vnde etiam quatuor recipientibus vasculis erit opus. Prima aqua, nonnihil pinguis est & fortis, ideoq́; optima. Vbi hæc præterierit & cœperit color lacteus prodire, tum aqua secunda colligenda, quæ in fortitudine sua à priore deficit. Vbi hic color euanuerit, & aqua profluens fuerit in colore, vt aqua alioquin, ex alijs rebus destillata, memento tertiæ aquæ, quæ itidem est seorsim colligenda. Hæc vbi in croceum fuerit colorem, aut subflauum mutata, quartam iam aquam colligas, quę in pauca quantitate prodit: finis huius quoq;

erit,

erit, si guttæ cœperint esse puniceæ, tum aufer totum, nihil enim inest, quod vsui sit. Cauendum tamen, ne ignis violentia exundet, ac perperam destillatio procedat. Absolues autem vnius horæ spacio. Huius aquæ guttæ iij. permixtæ alijs appropriatis aquis, epilepsiæ auxiliantur. Si venulæ sub lingua, hac fricentur, paralyticis confert.

E cinnamomo parũ olei destillatione extrahi potest, quare eius loco, vt plurimum vtimur aqua eiusdem, quæ primo loco extillarit, vtpote quæ facultatibus est prædita multò maximis.

Oleum cinnamomi sic fit, Ex schedis manuscriptis incerti authoris. Accipe vini maluãtici optimi mensuras tres, & bis destillato. Postea rursus tertia vice destillato, vt tamen vna tantum mensura in cucurbita relinquatur. Rursus destilletur alia vice, vt in cucurbita minus remaneat. Tum rursus alia vice destilletur, vt mensura tantum vna supersit, sicque habebis vinum optimè rectificatum. quod seruandum. Quo facto, accipias de cinnamomo quantũ videbitur, concidas minutim, & in cucurbitam ponas vnà cum vino rectificato, vt excedat cinnamomum duobus digitis. Cucurbita cæco alembico diligenter claudatur, & in balneo Mariæ tribus diebus, lento igne ponatur. Peracto hoc termino, effunde vinum, cauendo ne quid fæcũ vnà effluat, & vinum seorsim serua. Tum

nus aquæ affuderis, tantò habebis præstantiorem aquam cinnamomi, ac etiam olei aliquid. Si tantum cupis habere aquam non ita præstantem, affunde aquã copiosè, sicut quidam faciũt, ad lucrum comparati magis, quã hominum vtilitatem, sed sic, aut nullum, aut quàm minimum olei habebis.

A. Operculum ollæ illius, in qua cinnamomũ suspensum est: hoc operculũ, si initus haberet capitulũ in medio sclicet cõcauitatis, quale in galearum vertice cernitur, & præsens figura adumbrat, cómodè intus sacculus alligari posset, sicq; in medio optimè depẽderet. Quod si nõ habuerit, posito p trãsuersum ollę ligno, alligetur. Diligenter autem claudatur operculum, ne vapor exhalet.

B.B. Cauitas vasculi vacua.

C. Sacculus cinnamomo refertus.

E. Infundibulum, per quod aqua, si fortè deficiat, infundatur, sed diligenter rursus foramen obturetur.

F.F. Cacabus plenus aqua, qui & vasculũ excipit, in quo cinnamomum imponitur.

Si vas excipiens liquorem destillatum, sit amplum, non opus est aquam per fistulam galeę ducere, sed si concalescat vas excipiens, linteum aqua frigida immersum ei apponatur, & eundem vsum præstabit. Eodem autē modo, quo aqua cinnamomi præparatur, fiunt etiam anisi, fœniculi, &c.

Gummium & resinarum olea destillanda, aliam habent rationem, & requirunt inspectionem in putrefaciendo: omni conatu enitendum, vt lentissimus sit ignis, idemque perpetuo æqualis, nam si cœperit spiritus semel exhalare, oleum & opera perditur. Accipienda autem ad vsum non putealis, sed fluminis aqua.

Rursus cinnamomi oleum, quidam affirmānt, fieri ab aliquibus, cum aqua vitæ, idq; propinari epilepticis, dando per tres menses, quotidie guttam cum aqua maioranæ, aut simili.

Oleum è cortice mali arantij siccato, præstantissimum fit, verum vtrum tantum insolatione, an destillatione, nondum cognoui. Est autem albicans & odoratum, sed nihil acrimoniæ habebat, quod gustaui.

Oleum è corticibus nucum. ℞ cortices nucum aridas, contunde in mortario, pone in retortam benè perlutatam, illam impone igni non nimium magno, & extrahes oleum & aquam è corticibus. Deinde separabis oleū ab aqua per balneum Mariæ. Postremo ter

aut quater purgabis oleum, in arena destillando in vitro paruo. Hoc ferè melius est oleo vitrioli, maximè in peste & veneno. G.Ras.

DE OLEO TARTARI.

Oleum tartari accipe tartari vini albi, aut vini maluatici, si haberi posset(melius enim esset) quantum videbitur, calcinetur, primo pulverisatur, post calcinationem, rursus pistatur, & in colatorio suspenditur in loco humido per dies octo vel sex, & oleum in vase supposito collectum, serua. Valet maculis faciei, cutem dealbat, ruborem faciei tollit, Fallopius.

Oleum tartari contra pustulas oculorum, è lepra orientes. ℞ tartari contriti ℔. iij. in olla inuitreata ponatur cum aceti mensura j. decoquatur per dimidium horæ spacium, despumando diligenter, postea ab igne depone, obstruendo ollam ne vapor egredi posit. Tum rursus cineribus calidis, aut carbonibus ignitis appone, & decoquatur, aut calcinetur vsque quo in puluerem redigatur. Post refrigerationem pulverisa, & in loco frigido & humido, aut cella vinaria in sacculo suspendatur, supposito aliquo vase. Vsus huius olei est eiusmodi. Patiens balneum ingrediatur, & noctu, vbi dormitum iuerit, inungat loca sub oculis, vbi vesicæ apparent, & cooperiatur panno diligẽter, ne ab

aëre ante eius exiccationẽ contingatur. Hoc continua per octo dies, mane & vesperi.

Ad calcinandum tartarum subitò, cum nitro vt albescat, & valet contra verrucas, ex lib manuscripto Germanico. ℞ salis petræ & tartari puluerisatorum, ana partes æquales. Calefac tegulam aut testam non inuitreatam, huic infunde nitrum & tartarum, & vbi stridorem excitauerint, ignitaq; fuerint, statim albescunt. Tartarum hoc ita calcinatum in sacculo suspendes in cella, & extillabit oleum. Hoc oleum remouet verrucas manuum & reliquarum partium, si eo vngantur. Notandum autem, quod vbi minus nitri, quam tartari coniunxeris, non ita albescit, quamquã vnciæ quatuor salis petræ, cum ℔. j. tartari permixtæ, tartarum calcinare possunt, non autem ad albedinem redigere, sed remanet nigrum, è quo tamen etiam oleum destillari solet,

DE OLEIS E' LIGNIS *extrahendis*.

OLeum vt è quouis ligno extrahas. ℞ Guaiacum, pinum, vel iuniperum: & fac per descensum, vt nosti, & procul dubio habebis oleum abundè. Si vero vis, vt fortius operetur, & nobilius sit, destilla per ascensum in Cornuta, eritq; oleum pulcherrimum, & penetrabile, citò ingrediens, quocunq; ponatur.

Oleo

Oleo è Guaiaci ligno, vel (quod melius succeßit) ex sancto, inquit Manardus, vsus sum in Gallicis vel vlceribus, vel doloribus: ad quem vsum etiam oleum ex Iuniperi ligno non parum conducit.

Oleum è lignis fraxini eodem modo fit, eius vsus est, in arthetica frigida: excoriationes cicatrizat, morpheam albam proprie soluit, & ipsam denigrat. Et eo modo oleum ex omnibus lignis extrahi potest. Rogerius. Curat præterea tale oleum paralyticos. Manardus refert oleum fraxini, non solum inunctum, sed etiam ebibitum, conferre lienicis.

Oleum è lignis hederæ, vt extrahatur, dictum est superius, vbi docuimus oleum extrahere ex baccis hederæ, ex Rogerio.

Oleum è lignis iuniperi, eodem modo fit, quo oleum è lignis hederæ, quod frigiditatis causas remouet vel reprimit, & typum quartanæ: sed magis singulare & speciale, facta inunctione ab vmbilico, vsque ad muliebria, est renes, & matricem confortare, & eius humiditatem exiccare, & ad conceptionem præparare. Rogerius.

Oleum de iunipero valet in fistulis, in sectionibus cutis, & malo mortuo: tibiarum serpigini & cancro, vulneribus & vlceribus malis. Recipe ex lignis iuniperi quantitatem sufficientem, & incide in frusta, & imple ollam vel dolium magnum vitreatum

interius, cuius orificium sit arctum, & fac foueã in terra, & præpara parietes eius cum terra figuli, deinde pone ollam vitreatam in fundo ex directo foueæ, habentem orificium magnum, & cooperiatur corta (lamina) ferrea subtiliter perforata: deinde præpara ista duo vasa cum terra figuli, ne ex vtriusq; orificijs respiret, deinde cooperi terra, & adde ignem per tres horas, finaliter resudabit oleum de iunipero optimum.

Oleum è ligno iuniperi rectificatum, fit primo destillatione per descensum: deinde totum simul in bociam infusum destillato sursum, vel in balneo, quod tardius fit, sed pulchrius: vel in cinere, arenáue, quod fit magis rufum.

Oleum ex ramentis subtilioribus Carpentariorum, quæ nos hobelspön vocamus, fit, ad oculorum affectus, ad hunc modum. Accipe matrem perlarum bonam, reponatur per noctem, vel in cellam vinariam, vel in aquam frigidam, postea diligentissime exiccetur: quo facto, huic matri perlarum impone quantum potes de ramentis ligni, eaque accende, & habebis fuluũ oleum ad oculos.

DE OLEIS EX CHARTA, *& petijs è tela lini.*

OLeum chartæ fit, accipiendo patinam stanneam, cui impone chartam, quam accende,

accende, & apparebit ſpuma ſubflaua, è patina exiens. Spumam collige, & palpebris inuerſis inunge, aut alioquin pro oculis affectis vtere.

Aliter oleum è papyro fit. Fac cucullam è charta alba, eminentem capitis partem reſcinde: caudam reflexam forfice tene, ita vt capitis margo intus lancem attingat, donec dimidia, aut amplius pars, conſumatur flamma, nec permittes in lancẽ incidere flammã.

Oleum è petijs lineis: petiolam mundam accipe, eamq́ue accende ſuper ſtannum, & defluet oleum cauſticum, cum quo vlcera inungantur, tandem creta in aceto diſſoluta, in modum vnguenti albi circunquaq; liniatur, tanquam defenſiuum.

DE OLEIS EX ANIMALIBVS *aut eorundem partibus, vnà cum epiſtola Arnoldi de Villa noua, de ſanguine humano deſtillato.*

Epiſtola magiſtri Arnoldi de Villa noua, ad magiſtrum Iacobum Toletanum, de Sanguine humano.

MAgiſter Iacobe amice chariſsime: Dudum me rogaſtis, vt vobis ſecretum meum de ſanguine humano, quod diuina fauente poteſtate, perq; meam induſtriam (quamuis non totaliter) per multiplices ex-

perientias, cum multiplicibus laboribus adinueni aliqua, de aliquibus expertus ſum, transſcribendo ſignificarem. Et quamuis diu diſtulerim, tamen iam ſenio appropinquante, omni liuore ſemoto, ea quæ de hoc ſecreto ſum expertus, plenius enodabo. Audiatis ergo, & audiant ſecreti electi, verba oris mei, quia ſpiritus ſanctus, vbi vult ſpirat, & ideo in puteo pœnitentiæ recludatur, qui fatuo alicui & impotenti reuelabit, quod antiqui quæſiuerunt, nec inuenire potuerunt; ſcrutati ſunt, nec illud habuerunt. Eſt etenim donum cœleſte, nobis indignis à Deo deſtinatum, quod nec medici cognonerunt, nec etiam philoſophi qui in Calchymia laborauerunt, perceperunt. Sed teſtor Deum, quod per varios labores, quos longo tempore, in arte Calchymiæ ſuſtuli prout ſcitis, per experientiam cognoui iſtius rei efficaciam tantam eſſe, quod non ſufficio vobis, tantæ virtutis vigorem pleniùs explanare: & ideo in puteo pœnitentiæ recludimus.

Accipiatis ergo hoc ſecretum, ſcilicet ſanguinem humanum, & ſit ſanguis virorum ſanorum, & ætatis infra 30. annos, & extrahatis quatuor elementa prout benè nouiſtis ex calchymia, & obturetis bene quodlibet elementum per ſe, ne aër ſubintret.

Aqua enim valet in omnibus ægritudinibus tam calidis quàm frigidis, eò quod occultæ eſt

tæ est naturæ, & complexionem lapsam reducit ad temperamentum, & maximè valet in patientibus vitium in spiritualibus: & venenum depellit à corde. Arterias etiam ipsas habet dilatare & humectare, & dico pro constanti, quod phlegma grossum in pulmone contentum sine molestia dissoluit, & ipsum vlceratum (non obstante commotione) consolidat. Et breuiter omnia comperta in pulmone & membris spiritualibus purgat, & ea purgata præseruat. Sanguinem vltra omnem medicinam mundificat. Item fluxum ventris à tota specie curat. Apostema etiam lateris mirè sanat.

Aër etiam multum valet ad prædicta, & fortè plus, quam aqua, & maxime valet iuuenibus, vt in eo statu fortitudinis & pulchritudinis permaneant, si vtantur eo paulatim, & in modica quantitate. Et est quasi tantæ virtutis, quod nullo modo permittit sanguinem putrefieri, nec phlegma superdominari, nec choleram aduri, Præterea vltra modum multiplicat sanguinem, & ideo oportet vtentibus eo, sæpe phlebotomare. Insuper illud elementum aperit venas & neruos, & si aliquid fuerit in ipsis diminutum, reducit ipsum ad debitum temperamentum. Insuper probaui, quod si iuuenis, ante statũ suæ ætatis, scilicet in augmento, qui habuerit crepaturam, quolibet die de hoc elemento, vnam guttam intra oculum ponat, &

& se tenuerit in quiete per mensem, sine dubio reddetur sibi visus. Item si in aliquo membro, aliquod superfluum existit, vel aduenit aptum putrefactioni, statim dissoluit & tollit, & si inueniatur diminutum, reddit restaurando. Et valet hoc elemẽtum in apoplexia, epilepsia, scotomia, vertigine, dolore hemicraneo, & in omnibus istis debet administrari cum aliquo electuario, ad propositum valente.

Ignis vero pretiosior & admirabilior est, & ad omnia valet ad quæ valet aër, & quod plus est, de mortuo homine, facit viuum, hoc ita intelligendum est. Quod si in hora (singultus) mortis, detur de hoc igne, ad quantitatem grani tritici, distemperato cum vino, ita tamen, quod guttur transeat, reuiuiscere faciet ipsum hominem, & ingredietur ipsum cor subitò, expellendo superfluos humores, & cum hoc viuificat calorem naturalẽ ipsius hepatis, & ita, quod quasi per vnam horam, ipse infirmus poterit loqui, & disponere de testamento, &c. Et per hunc modum, vidi facere miraculũ, apud Dominum Comitem Parisiensem, qui quasi mortuus iacuit, & statim postquam hoc medicamentum sumpsit, rediit aliquantisper ad se, & post horam expirauit. Et istud apud quamplures sum expertus. Item si senes vtuntur hoc igne omni die, in modica quantitate, subleuat senectutem, exhilarando corda eorum, ita quod

iuuenilia

iuuenilia possidebunt corda. Et ideo vocatur hic ignis, elixir vitæ. Nec tamen est elixir calchymiæ, quia hæc est de sanguine putrefacto. Istud quoq; si esset de sanguine putrefacto, natura humana nimis abhorreret huiusmodi medicinam. Et scias quòd si elementa ipsa secundariè destillata fuerint, erunt optima, & per ea homo viuere poterit, vsque ad periodum vltimam suæ vitæ, sine infirmitate, si ipsis vtatur omni vel altero die. Et tanta est scientia in his destillationibus vltimis, quemadmodum est in destillationibus Calchymiæ. § Nota de isto sanguine humano, quod permisceo ipsum recentem, cum optima aqua vitæ fortissima, & ipsum destillo, & erit pro primo elemento. Et super feces, pono aliam aquam vitæ fortissimam, & facio similiter, & erit pro secundo elemento. (Videtur aliquid deesse.) Et hoc sic probo, Fiat scyphus vel cupa de auricalcho, & ponatur in mensa, & si venenum appropinquabit scypho, scyphus vel cupa incipit mutari in diuersos colores, per lineas multas, &c. Et sic cognoscitur venenum, similiter de febre.

Oleum sanctissimum ex ossibus hominũ mortuorũ, ad omnes dolores, sæpe mihi expertum, post debitã purgationem. ℞ ex ossibus magnis mortuorũ hominum, concidantur frustatim, sine vt excandescant in igne, ignita pone in cassula aut olla in qua sit oleũ commune antiquissimum, & ea extingue, &

quamprimum inieceris frustũ in ollam olei, mox illico operculo claude, vt vidimus in oleo philosophorum. Hęc ossa aliquot horis imbibita contunde per sè (absque illo oleo quod superfuit in olla) & pone in cornuetam, & destilla vt oleum philosophorum, serua ac vtere. Res magna est ad omnes dolores iuncturarum.

Oleum ex ossibus ad epilepsiam. ℞ ossa suturæ lambdoidis hominum mortuorum: pone ad calcinandum donec rubescant: deinde extinguantur in oleo, tum triturentur vt dictum est de ossibus superioribus: hoc est medicamentum optimum, vngendo locum idoneum.

Oleum de ossibus hominis per descensum, ad podagram maximè valet.

Oleum extractum de excrementis puerorum, ad tineam valet: Destilla bis in alembico vitreo excrementa puerorũ, & ex eo oleo, quod inde extrahitur calido, frices affectam partem, si prius pilos raseris, atq; locum affectum laueris lixiuio, in hunc modum confecto: ℞ cineris ex sarmentis quantitatẽ decentem, pro quantitate aquæ, quã cœperis, atq; illum inuoluas linteo, & permittas madefieri in ea aqua diem integrum cum dimidio, & simul iniicias cum ea aqua, spicarũ siliginearum M. j. postea illa aqua, siue lixiuio laues affectũ locum, singulis diebus semel, deinde siccari sinas, quo facto vnges vt dictum est.

Oleu-

Oleum ex ſtercore hominis, curat cancrum,& mortificat fiſtulam. De facultatibus aquæ è ſtercore hominis, vide inter aquas ex animalibus.

Oleum ſiue pinguedo, ex anſere, contra artheticam frigidam,& guttam, credo etiam valere contra extenuationem membrorum. Anſer antiquus repleatur ſanguine porcorum, ſepo ouino, pice, lardo, vel communi pinguedine ana ℥ ij. thuris ℥ iij. ceræ modicum, aſſetur, & quod deſtillat reſerua, & cũ eo ſæpe vnge locum patientem. Eodem modo deſtillant pinguedinem catuli canis, infarcti baccis iuniperi,&c.

Oleum ſeu liquor deſtillatus ex taxo per deſcenſum, ad membra contracta, ex neruorum retractione, è Germanico. Accipe taxum, cui corium detrahe, abſciſſoque capite & pedibus, & reiectis interioribus, in ollam inferius perforatam pone, quam alteri ollæ impones. Ollam inferiorem in terram abſcondas, & altera impoſita olla, vtranque optime claude in commiſſura, ne quid tranſpiret, idque facias etiam parte ſuperiore, ollæ ſuperioris. Quo facto, ignis fiat ex carbonibus circumcirca, ita vt pinguedo omnis ex ſuperiori olla in inferiorem deſtillet: vbi totum deſtillarit, quod coniecturare licet, pinguedine illa, membra inunge.

Oleum mirabile, contra omnem paralysim & extenuationem, è castoreo. Recipe castoreum, ponatur in aquam vitæ fortißimam, putrefiat, post destilla lento igne, cum quo fiat inunctio partium.

Ad extenuationem membri (resoluti) destilla pedes vel pinguedinem, & hepar vituli recentis, cum saluiæ manipulis v. & piperis vncia j. vnge.

Oleum ex ouis destillatum mirabile, & expertum ad multa, authoris Incerti. ℞ vitellos ouorum per decoctionem induratorum, numero quindecim, terantur digitis vel manibus, cum ℥ j. pyrethri puluerisati, & simul in vitro destillentur, primo quidem lento, postea vero, hoc est, ad vltimũ, forti igne, vt omnis liquor extrahatur. Quo facto, accipe thuris albi, castorei, ladani ana ℥ ſ. puluerisentur omnia, & commisceantur cum oleo iam extracto, & quater rursus destillentur, semper oleũ rursus pulueribus affundendo: ignis primæ & secundæ destillationis, minimè sit fortis, & tandem in vitro diligenter obturato, serua. Est enim secretum magnum, & res probata, ad ea quæ sequuntur. Oculorum sanat vitia, si gutta vna fuerit instillata. Mortificat & curat inunctione fistulas. Cancrum sanat, & vlcera difficilis consolidationis, quæuè alioquin nullis remedijs vinci possunt. Ficus quoque extirpat. Puncturas quarumlibet partium aufert, & curat.

Tineam sanat, si pili abradantur primo, deinde linteo fricetur cutis, & tandem oleo, pars inungatur. Apoplexię prodest, & præcipuè podagræ, si quatuor diebus, bis in die vngantur. Ignis combustionem quoque, inunctio citò sanat, & lupum morbum curat.

Oleum de ouis. Recipe oua sex, bulliant in aqua ad duritiem, decortica & aufer album. Vitellos manibus confricatos, pone in sartagine, & coque vertendo subinde, voluendoque paulatim cum cochleari, donec incipiant ita liquescere, vt iam in chylum conuertantur æquabilem, instar pultis alicuius, maneat autẽ materia, adhuc flaui coloris. Cum ita apparuerit, infunde in linteum, idq; circumuoluens & torquens vtrinque, exprime, & habebis liquorẽ, siue oleum flauum, quo inunguntur adustiones.

Alij, vbi vitelli sic in patella cocti, ad chylum illum peruenerunt, amplius adhuc coquunt, donec siccari & denigrari occipiant, paulo post enim quam siccati denigratiq; fuerint, iterũ liquescunt, & copiosum de se humorem, nigrum, & ex adustione graueolentem remittunt. Tum cochleari quæ in sartagine sunt, crassiuscula comprimunt, vt oleum & humor omnis, inclinata sartagine, in alterum latus defluat & colligatur.

Oleum rubeum ex vitellis ouorum, contra podagram frigidam, ex libro Italico ma-

nuſcripto. Recipe ſeptuaginta vitellos ouorum coctorum, de quibus extrahitur oleum, iſto modo: ponantur in patella ferrea, ſuper ignem, & cum cochleari volue benè, & tandiu aſſentur ibi, donec benè liquefiant, poſtea pone in ſacculum de panno lineo, qui infuſus in aqua, cum expreſſorio exprimatur, & oleum extillabit. Cum hoc oleo permiſce pyrethri, caſtorei, maſticis, & ladani ana vnciam j. hoc totum pone in alembico vitreo, more ſolito ſuper ignem ad deſtillandum, benè clauſis iuncturis ne reſpirent: & quod deſtillabit, reduc ter ſuper fæces, & de iſto oleo, vnge locum doloroſum, & ſanabitur: hocque eſt probatiſsimum.

Succus ſiue liquor, ex ouis per decoctionem induratis, expreſſus, auribus inſtillatus, ad aurium tinnitum valde prodeſt. Oleum ouorum bibitum ante cibum, ebrietatem arcet, vtcunque ſtrenuè bibas. Si dolor vrgeat, ex inciſione alicuius membri, curatur oleo de vitellis ouorum, cum axungia anſeris incorporato, ad formam vnguenti, & impoſitum, mirabiliter dolorem remittit, & ſomnum inducit. Mittigat etiam dolorem penis, inunctum. Vſus eius quoque eſt in Alchymicis operibus, fixat enim aliqua medicamina.

Cortices ouorum mundatorum, à pellicula interiori, à quibus pulli exierint, triti

subtiliter, & drachmæ pondere si bibantur cum aqua saxifragiæ, vrinam prouocant, Leonellus.

E melle extrahitur quinta essentia destillatoria arte, quæ mirabiles, & stupendos multos effectus præbet: fit autem ad hunc modum. Accipiuntur mellis ℔. ij. (sit autem necesse est mel, clarissimum, boni saporis, & in optima regione collectum) infunditur in bociam capacem, vt ex quinque quatuor partes restent vacuæ, eaque sit diligentissimè lutata, cum capitello & recipiente. Succendatur ignis tantisper, quoad fumi aliquot, aut vapores albi, apparuerint, qui in aquam conuertuntur, admotis petijs aqua frigida madefactis, & impositis capitello, & recipienti. Aqua destillans rufa est instar sanguinis. Post perfectam destillationem, ponatur aqua in vitro optimè obturato, ibique relinquatur, quo ad aqua clarissima fuerit facta, & coloris rubini. Tum rursus in balneo est destillanda, sexies aut septies, vt colorem rubrum exuat, & auri colorem induat, odorem vero acquirat suauissimum & fragrantissimum. Hæc quinta essentia, aurum dissoluit, facitque potabile, & omnes alios lapides intinctos. Si cui datæ fuerint, duæ vel tres drachmæ, qui in extremis fuerit, reducit eum ad sese. Si ea abluantur aut madefiant vulnera, aut

alia eiusdem generis sanantur, similiter valet tussi, catarrho, & splenis morbis. Si vicies in balneo fuerit destillata cum argento fino, visum cæcis restitueret. Exhibui paralytico quadraginta sex diebus, & sic fuit restitutus. Corpora à putredine seruat. Quibus per os exhibui, ita exhibui, ne à quoquam animaduerteretur, & arbitrati sunt, me incantationibus vsum fuisse.

Oleum ex melle, ad capillos flauo colore tingendos. Recipe mellis ℔. j. impone farinæ frumenti manipulum j. destilla, & extrahe aquam ab oleo, deinde misceantur simul aqua & oleum in ampulla, & eo pectinentur crines.

Aqua seu liquor prohibens calculi generationem, Recipe mellis recentis ℔. ij. terebinthinæ Venetæ ℔. j. misce, destillentur lento igne, capiat vncias ij. (fortè drach. ij.) pro dosi mane.

Liquor siue aqua ex melle, per destillationem extracta, ad faciendum capillos flauos, citrinos & aureos. Recipe salis petræ, & mellis ana, misceātur, & destilla per campanam, & cum illa aqua pectinentur capilli. Facta autem postea lotione, caue ne tangat cutem, vel carnem.

Oleum ex cera pingui, per chymiam extractum, ad emolliendas duritiés præstantissimum est: maximè enim penetrat, emollit ac discutit, nec vulgare medicamentum est ad cica-

ad cicatrices pulchras reddendas, modo post aliquot dies,à vulneris consolidatione eo vta ris,ne noua fiat inflammatio. Oleum hoc sic paratur. Nouam ceram sumes (virgineam Gesnerus accipiendam censet) & quàm maximè pinguē, quam in vase aliquo igne modico colliquabis, & eam in vino sæpius manibus comprimendo lauabis,hanc rursus col liquabis, & in eam tegularum vel coctorum laterum frusta calefacta & ignita,quæ ceram illam absorbeant,proijcies: frusta deinde hęc in vas(quod bociam flexam appellant) optimè luto sapientię obductum ponatur, igniq; vas admoueatur, cui vas alterum, quod stillās recipiat,supponatur:prius aqua egredietur, vltimo tandem purissimum oleum stillabit, quo ad emollienda membra vti poteris, Bartholomæus Maggius de Cura sclopetorum. Ego Patauij quondam à quodam fumido chymista didiceram, arenam optimè lotam, siccatam, & cribratam cum dissoluta cera commiscere, quæ ceræ ascensum prohiberet.Sunt quidam,qui ceræ & etiam alijs re sinis destillandis, vitrum contusum & puluerisatum, eadem de causa permisceant, verum ab eo abstinendum censerem, quòd oleis destillatis alienum quendam & ingratū odorem communicet, propter salem alkali. Aiunt inter destillandum crepitus edere,tan quam vas sit rumpendum. Oleum de cera miracula facit in doloribus sedandis, vt po-

dagræ & arthritidis. Summum certè est remedium & temperatissimum oleum, quare etiam in vulneribus & vlceribus est laudatum.

Oleum de cera sanat crepaturas & fissuras labiorum, rimas & corrosiones papillarum in mammillis mulierū, ex lib. quodam manuscripto Italico. ℞ olei de cera noua destillati per alembicum vitreum, eo penitus modo, quo thuris oleum destillatur, & hoc oleo rimas inungas labiorum & papillarum in mammillis, & subitò sanantur: & nihil impedit etiam noctu puerum lactare, dolorem enim tollit.

Oleum de ranis vtile podagricis, artheticis & membris παρασμένοι, cuius descriptionem à Georgio Pictorio accepit Gesnerus. ℞ olei oliuarum ℔. j. ranarum fluuialium numero iiij. infundantur ranæ viuæ in oleum, donec moriantur, hinc in noua olla incrustata, coquantur lento igne, benè tecta, vsque ad carnium, ab ossibus, dissolutionem. Post accipiantur ranæ ex oleo, & in mortario confringantur, & inde iterum in oleum mittantur, & lento igne bulliant, vnica ebullitione, deponantur ab igne, & fiat colatura, vt oleum ab omnibus fæcibus fiat mundum, cui adde terebinthinæ ℥ iiij. lotæ & claræ, ad ignem fiat bona mixtura absque aliqua decoctione. Hoc oleum pretiosum est supra modum. De aqua ex ranarum cruribus, vide inter aquas ex animalibus.

Contra

Contra ſcrofulas oleum ex ſerpente rubro. ℞ ſerpentem rubrum, detruncato illi caudã & caput, reliquũ corporis impone ollæ perforatæ, foraminibus multis. Hanc ollam alteri ollæ impone, ſecundam verò, in aquam feruentem, vbi tandiu decoquatur, donec tibi videatur, quod oleum ex ſerpente in ollã ſubiectam deſtillarit, & ipſe ſerpens ſit conſumptus. De hac pinguedine, & puluere radicis capparorum ſimul mixtis, inungantur ſcrofulæ octo diebus, & ſanantur.

Oleum ſcorpionum deſtillatum contra venena, ex lib. quodam manuſcripto. ℞ olei antiqui quantum vis, & pone in eo de ſcorpionibus, menſe Iulio collectis, quot habere poteris, quibus adiunge diptamni albi, foliorum abſinthij, betonicæ, verbenæ, & roriſmarini, ſtent omnia per plures dies ſimul in infuſione, poſteà in alembico deſtilla, & deſtillatum ſerua.

Oleum ex formicarum ouis, & herba vrtica ſimul deſtillatis, inunctum renibus, & veſicæ, vrinam prouocat, Leonellus.

DE OLEO ANTIMONII, ET *quæ ex eo præparantur, vitro dicto, ſeu gemma, & puluere.*

STimmi, ſiue ſtibiũ, recentioribus: Chymiſtis & Seplaſiarijs, antimonium, nunc vulgò magna experientia, celebrari, atq; miris laudibus extolli ſolet. Parantur autem ex

eo, tria remediorum genera, quibus vel intra corpus exhibita, vel foris admota, miracula faciunt, Oleum siue quinta essentia, Puluis, & Vitrum ijs dictum.

DE OLEO ANTI- *monij.*

Confectio olei, ex Antimonio, quam ab amico quodam accepi, talis est. ℞ antimonij crudi, tartari crudi an. ℔. ſ. contundatur hæc simul in mortario, vel super lapide, postea immittantur in ollam, prius benè vitro obductam, quæ operculo & luto exactè occludatur, & figulo tradatur, vt vnà cum ollis, quando eas coquit, in fornace vrat. Per hanc vstionem fit pasta, in nigro rufescens, conglobata, friabilis, quæ postquam olla refrigerata est, & olla aperta, eximatur, contundatur & conteratur rursus in tenuem pollinem, postea mittatur rursus in ollam vitro obductam, & superaffundatur acetum destillatum, vt altitudine duorum digitorum transcendat acetum, sic ponatur super fornace calefacta, vt acetum extrahat rubedinem, eaque tingatur. Stare autem super fornace oportet, per horas tres vel quatuor, postea acetum effundatur in vitrum destillatorium, & aliud acetum affundatur, idq; toties fiat (puto sexies vel octies) donec non amplius tingatur acetum. Illud omne acetum effusum destillatur per alembicum, vt separetur acetũ per destil-

destillationem, materia autem rubra maneat in fundo. Frangatur itaq; vitrum, & eximatur quod adhæret omne, & inclusum sacculo confecto ex panno albo, suspendatur in cella, ibi guttátim extillabit oleum, quod excipiatur, supposito vitro. Atq; hoc modo præparare solebat quidam Pomeranus.

Fit quoq; Antimonij oleum hoc modo, à quodam huius rei peritissimo viro, Gesnero communicato. Antimonium in tenuissimũ puluerem redactum, ac cucurbitæ vitreæ impositum, aceto vini acerrimo, & destillato maceratur super leui ignis calore (ne scilicet vas crepet) tantisper, donec rubro colore acetum inficiatur. Coloratum in aliud vitrum transfunditur, nouumq; fæcibus superaffunditur, donec rursum rufum coloré concipiat. Istæ autem transfusiones & additiones noui aceti super fæces, toties sunt repetendæ, donec nullam amplius rubedinem pulueres ex se emittāt. Acetum verò collectum leui igne destillari debet, donec rubedo paulatim condensari incipiens, alembicum petere videatur. Tunc refrigeranda sunt vasa, ac liquor rubeus, quadraginta diebus fimo calido, macerari debet, donec perfectam olei formam acquirat. Illud sacchari instar, dulce affirmāt, omnesq; vulnerum dolores sedare, ac perfectè sanare dicitur: ac plures admirādas facultates in vlceribus contumacibus, ac cancrosis præstare.

Aliud de Antimonio secretum, quod etiã ad albũ non mediocriter valet. ℞ Antimonij puluerizati ℥ xj. tartari calcinati ℥ viiij. misce, & impone in tigillum aurifabrorũ, perlutetur diligenter, ac ponatur in fornacẽ per duas horas, & calcinetur benè, postea refrigescat, & aperto tigillo, videbis totum hoc colore cinereo subobscuro, cum maculis quibusdam flauis. Pistetur in mortario, & imponatur feruenti aquæ, & in sartagine ferrea decoquatur, post per filtrum destilletur, quomodo lixiuium destillatur. Prima aqua egrediens est rubra & turbida, quæ tandem rursus fæcibus affusa, destillabit clara. Hanc aquam in vitrea cucurbita in arena euapora, eo vsque quoad exiccetur, aut resoluatur. At hanc relictam materiam in arena destilla, primo quidem igne lento, postea fortiori, vsque dum spiritus antimonij cœperint ascendere, & cœperint quasi collum alembici deaurare. Tum inter se circuletur materia. Dicũt autem, quod si laminæ argenteæ huic imponantur, deaurantur, ita vt etiam lydio lapidi attritæ, aurum referant. Ego verò puto longè melius fore, si prima aqua turbida colorata seorsim seruetur, ac noua fæcibus superfundatur, fortassis enim secunda & tertia plus rubedinis secum extraherent ex antimonio, quæ postea in vnum collectæ, suaui igne exhalare possent, vsque ad rubedinem oleaginosam.

Alius modus, quo quidã frequenter vtitur. Primo extrahatur rubedo Antimonij per acetum destillatum multis vicibus, vt supra ostensum est, & fiat exhalatio aceti super leui calore, ac seruetur in fundo puluis rufus. Postea affundatur ei quinta essentia vini, stentque simul in circulatorio per quadraginta dies. Hoc tutissimè intra corpus vtéris.

Alius modus eiusdem. Tartarum ad albedinem calcinatum, fluat cum antimonio in tabella lapidea, postea hoc in puluerem redactum, in aqua calida dissoluatur: & ita inuenies rubedinem quandam aquæ innatare, quæ colligenda est omnis, & in retorta, aqua transeat primo, ac postea sequetur oleũ pulcherrimũ rubrum, id circuletur diebus quadraginta, & habebitur oleum antimonij optimum, minimè corrosiuum. Atq; hunc modum, quicunq; intellexerit, charum habebit.

Aliud Antimonij oleum, à Gallo Empirico. Accipe Antimonij ℔. ij. tartari, salis nitri, ana ℥ iij. cupri incisi ℔. j. omnia simul terantur, postea pone in vas vitreum, non deuitreatum, & da sibi ignem magnum per horas tres. Postea permitte, vt refrigeretur sua sponte, frange vas, & inuenies in fundo Mercurium antimonij à sulfure separatũ, quem separabis à superiore, combure postea superficiem tandiu, donec fiat impalpabilis, colorisq; rubri, tunc pone in alembicum vitreum bene lutatum, si prius in aceto fortissimo fit

dissolutus. Destilla more aquæ fortis, & habebis oleum sanguini simile pretiosissimú. Nota, Mercurius ille ex antimonio extractus, est purissimum aurum, quod si tingere volueris, accipe olei antimonij ℥ j. æris vsti, viridis æris ana ℥ iij. cinnabaris ℥ xv. vitrioli combusti ad rubedinem ℥ iiij. salis nitri ℥ v. prædicti auri albi ℔. iiij. pone in vas terreú bene lutatum, & da illi ignem in fornace venti per horas sex, & inuenies massam citriná, quam pones ad cementum regale, postea ad capellam, & habebis purissimum aurum. Cementa autem regalia, faciunt aurifabri, & capellas quoque.

Alia non contemnenda olei antimonij descriptio, Gesnero cómunicata à quodam expertissimo, harumque rerum studiosissimo. ℞ antimonij ℔. iij. aut iiij. dissoluatur in tigillo aurifabrorum, vt fluat. Postea infundatur in ollam testaceam inuitreatã aceti mensura. Quo facto, & fuso antimonio, magna cura & diligentia parum huius fusi antimonij stillet in acetum (cauendum diligenter, ne vna vice nimium instillare permittas, quia rupto vase, perderes oleum & operam) & exhalabit fumus rubeus, & acetum etiam colorabitur colore rubro instar sanguinis. Per vices igitur & paulatim, nec nisi quasi per guttas, totum antimonium sic est instillandum. *Est autem in bocia vitrea, id quod aceto supernatat separandum semper, & toties, quoties

ties in tigillo funditur. Tum rursus antimonium in tigillo fundendum, vt prius, & siquidem liquatum fuerit, paulatim est in acetum instillandum vt prius, idq; est septies repetendũ, vt facultas & rubedo extrahatur. Acetum consumetur eo modo, ideoq; est aliud affundendum (nam si olla aut nimium fuerit vacua, aut supra modum repleta, dissilit, proptereaq; ab vtroq; excessu est cauendum) ne vas rumpatur. Quod si septies fuerit repetitum, acetum rubrum in bocia diligenter perlutata, in cineribus destilletur, & acetum album transibit, oleum verò in fundo relinquetur. Quo sic facto, aqua fontana oleũ ita relictum, perfundendum mediocriter, & rursus destillandum, vt aceti sapor ab oleo auferatur. Quod vbi bis factum fuerit, hoc est, secunda vice aquam fontanam affuderis, ac postea per destillationem separaueris, habebis antimonij oleum dulce & bonum in cucurbitæ fundo. Verum hæc destillandi forma scriptis non æquè, atq; oculari inspectione, describi potest.

Est & hęc quoq; nō contemnenda ratio faciendi oleum antimonij, quã, vt puto, Theophrastus Paracelsus pro secreto habuit. Recipit antimonij ℔. ſ. sacchari candi ℥ vj. fiat puluis subtilis, destilletur in arena, aut balneo iuxta artem. Huius olei accipe ℥ j. aloës succo citrini ℥ ſ. ambræ ʒ ij. croci ʒ iij. reducantur successiuè in massam, fiant pillulę par

uæ, dentur tres cum conserua borraginis, ante accessionem febris, educeturque sudor si fieri potest.

Oleum antimonij Vlmæ, à quodam Medico, in cornuta ferrea, sicut etiam aqua fortis (separationis) fieri solet, destillari audio, contuso scilicet prius eo in puluerem tenuissimum, & permixta parua quantitate aquæ vitæ. Sumitur tutò intra corpus ad sananda vlcera. Norimbergæ quoque oleum eiusmodi habent pro chirurgis, quod illico carnem superfluam, vel putridam tollit illitum. Paratur autem ex antimonio, sale gemmeo, & ammoniaco. Aliud est oleũ, quod propinabat quidam (volunt tamen nõ oleum istud esse, sed ablutionem quandam ceu lixiuium) destillatum tamen puto. Alij dicunt parari id sicut vitrioli oleum, de quo vide Cœlũ philosophorũ, vbi parandi huiusmodi modus docetur, & hoc oleo Norimbergenses chirurgos vti frequenter audio.

Fit præterea ex eodem oleum quoddam, quod ratione rubedinis nominatur sanguis stibij: quod oleum præstantissimũ est ad vlcera serpentia, & maligna, siccat enim & aufert omnem malignitatem: conficitur autem oleum hoc modo, ex Fallopio de Metallis seu fossilibus. Capiunt regulum antimonij, & vt intelligas, regulum vocatur antimoniũ quinque, vel sex vicibus eliquatum & refrigeratum. Capiunt enim stibium, eliquant, deinde si-

de sinunt vt refrigeretur, tum iterum eliquant,& refrigerant: & sic procedunt vsque ad quinq;,vel sex vices,& stibium quod vltima vice refrigeratum & compactum remanet, appellant regulum. Accipiunt ergo regulum,& emolliunt supra marmor,affuso aceto stillatitio,& emollitum cum optimè fuerit, collocant in panno ex filtro, & affundunt acetum,donec totum antimonium fuerit dissolutũ, & nihil in filtro remanserit, sed totum ex filtro in vas subiectum percolarit. Capiunt deinde colaturam, seu liquorem illum,& ponunt in alembicum,extrahuntquè liquorẽ: quo extracto remanet in fundo alẽbici substantia quędam veluti fęx rubra,quã accipiunt, & ponunt in panno,& appendũt in loco humido, & subijciunt vas, fæx illa acta ab humiditate eliquatur, & illud quod eliquatur,est oleum,quod vocatur sanguis antimonij, medicamentum, vt dixi,optimũ ad serpentia & maligna vlcera.

Oleum antimonij, quod flos est omnium metallorum, colore rubrum,vt rubinus (sic enim Agyrta cõmẽdat) tuto sumitur per os, trium gr. pondere: sapore dulce est,leuissimè de acredine participans: ℥ iiij. æstimat duobus coronatis. Vsum nescit,id magno,vti refert, sumptu primũ inuenit. Ego ipse gustaui, dulcedinem sensi, colorem sanguineũ ad rubedinẽ tendentẽ vidi, in aqua missa gutta eius vna atq; altera,fundũ petit. Ex literis ad Ges.

Aliud oleum antimonij habet (quod ego nô vidi) rufum, priori colore dissimile, igneç naturæ, cuius minima portio statim vesicam excitat, & vrit, vt hinc eius vsus per os, etiam minima portione tutus non sit, ob malignã & non satis correctam naturã (an de crudo?) Hoc oleum iniectum aquæ forti (ex vitriolo, alumine, sale petræ) Mercurium tingit colore croceo. Hæc ex ipso audiui, videre non licuit, æstimat huius vnciam semis floreno vno. Ex literis Medici cuiusdam, ad Gesn.

Oleum seu quinta essentia antimonij, ex Leonhardo Fierauanti, dari potest ad morbos multos corporis interiores, per os, cum vino aut brodio, aut alia aliqua aqua, guttæ vnius tantum quantitate: & extrinsecus quoque vlceribus malignis illitum, eadem fortiter mundificat. Sume aceti ter destillati & antimonij puluerisati q. u. ponantur in bociam vitream, vt acetum operiat antimoniũ per tres digitos, commisceantur probè, & in cineribus calidis decoquantur aliquantisper, ad aceti nimirum rubificationem: tum quiescat, vbi acetum fuerit clarificatum, effunde in vas peculiare vitreum, & fæcibus relictis nouum affunde, & vt supra fiat ebullitio, clarificatio & separatio, quod toties est repetendum, donec acetum amplius non coloretur. Quo habito, fæces abijciantur, acetum verò sic coloratum omne in retorta lutata destilletur; & quando id, quod destillat mutatum

fuerit

fuerit ex albo & claro colore, in rubrũ, tũ recipiens mutandũ, & fortiori igne destillatio perficienda. Hæc erit quinta illa antimonij essentia, quæ in obstructo vitro seruanda: mortificat vlcera putrida & maligna, si ea lauentur, &c.

De eodem Medicus quidam ita scribit: Oleum antimonij inuenio fieri, stibio trito subtilissimè, acetoq; toties abluto, quo ad manũ non inficiat, deinde sublimato: hoc aiunt efficacissimè cancrum vlceratum, ne serpat, cohibere: & ne cancer vlceretur, impedire.

Oleum antimonij à Chymistis ad tingendam Lunam sic fit, vt scriptum reperimus in libro Alchymico veteri. ℞ acetum tribus vicibus destillatum, in isto solue salis artificiosi vnam partem, salis alkali partes duas, post solutionem, destilla aquam fortem. Postea recipe antimonij q. u. eique affunde aquam prædictam, & destillato lento igne, post iterum superfunde aquam, hocque fac quatuor vicibus. In fine vbi humiditas ascenderit, & fumi albicantes apparuerint, tum fortificato ignem fortiter, & habebis verum oleum antimonij. De hoc oleo recipe partes tres, olei solis partem vnam, olei Mercurij partem vnam, pone ad fixandum, tingit Lunam, Mercurium, & Iouem præparatum in Solem firmissimum.

DE ANTIMONII PRAEPARAtione, quod vitri instar pellucet, & nonnulla de eiusdem puluere.

VLmensis quidam eligit stibium, longis strijs præditũ, quæ quo fuerint longiores, eò etiam meliores, & partem superiorem ceu spumam eius aufert, post per dies 10. aut 14. stibium terit in lapide cum aceto per diem semper: noctu verò semper resiccat, postridie semper rursus terit.

Gemmã antimonij hyacinthi instar perspicuam, tali modo cõficiunt. Stibij puluerẽ cacabo fictili impositum, alio cacabo contegũt ac luto muniunt & siccant. Igni deinde cacabos superponũt, & postmodum contegunt, donec pulueres liquescant & confluant: hanc massam rursus exemptã, tritamq́; secundo & tertio igni mandãt, ac sic tertia vice super tabulam marmoream, massam liquidam effundunt, quæ cito consistit, ac instar gemmæ seu vitri, pellucet. Afflatur seu calcinatur binis vicibus, tertia liquatur & effunditur.

Antimonij præparatio alia, non multũ dissimilis ab ea, quã Matthiolus in secunda editione sui Discoridis præscripsit, nisi quod ille adijcit etiam alia quædam, hic nihil omnino antimonio admiscet. ℞ antimonium crudũ, id contere super lapide minutissimè, contritum immitte in fictile paruum, non obdu-

ctumvitro,atq; admoue ad ignem lentum,vt ita mundificetur, ac agitetur continuè cum ſpatula ferrea, donec incipiat veluti conglobari,tum remoueatur,& rurſus ſuper lapide, vt ante comminuatur, iterumq́; igni admoueatur, fiatq́; hoc per tot vices, donec puluis cineris ſub albidi formam adipiſcatur, puto decies,vel duodecies,vel amplius. Poſtea immittatur in fictile, quali vtuntur aurifabri, & cooperiatur, inque copioſum ignem immittatur, atq; obruatur ita, vt carbones triũ digitorum altitudine excedant ipſum fictile, ita liquabitur, & coquetur ſufficienter,intra dimidiæ horæ ſpacium: poſtea eximatur, & in pelui aurichalcea tenuiter diffundatur, & refrigeretur,& habebis quod voles.

Antimonij præparatio quædam,quã non nulli pro maximo ſecreto abſcondũt, hãc mi ſit deſcriptionẽ inſignis medicus, & ſingularis Geſneri amicus. Poſtquam calcinatũ eſt ſtibiũ, toties funditur, quoties poteſt liquefieri, in tabula lapidea. Liqueſcit autem dũ ei aliquid impuri ineſt. Ideoque ſemper ſpuma detrahenda. Ac dum poſtremo liqueſcit, parum de ſpuma inijciendum,eaque pars cui inhęſerit ſpuma,quaſi nebula,abijcienda. Eſt autem rectè præparatum planè perlucidum atq; tranſparens,ferè ſine omni macula,referens hyacinthum,qui ad croceum magis colorem, quàm ad rubeum atque nigricantem accedit. Ac quo palleſcit magis, eò melius

est, dummodo sit purum, absque vlla nebula vel macula nigra.

Antimonium vt vitri instar transluceat & rubescat, ab insigni medico tanquam secretum Gesnero communicatum. Primo recipe antimonij minutim triti, (super lapide, aut mamore) quantum voles: id pone in ollam nouam non vitreatam, quam in ignem mediocrem impones, ita vt super latus iaceat, sicuti figuli plumbum vrunt, & subinde agitato spatula. Vbi primum verò fumare cœperit (à fumo autem ceu veneno cauebis, si sapis) effundito in marmor & tere donec refrigeretur. Tum rursus in ollam impone, agitando vt prius, & cum fumare incipit, effusum terito, vt prius. Hoc repetito, donec incipiat leucophæi coloris fieri: alioquin enim vitrum nigrescit, perficitur autem ferè decima repetitione. Tum recipe antimonij crudi vnciam semis, liquescat ad ignem fortem, & antimonij leucophæi vsti, tritique, vt dictũ est, vncias quatuor: eas paulatim in crucibulum immittas ad antimonij fusi semunciam, donec totum immiseris, & ita simul liquari sinito, cumque modico tempore colliquauerit, effundas in lapidem læué ac frigidum. Refrigeratum rursus liquato, idque repetito, donec ceu ignei coloris vitrum, rubini instar, splendeat. Quod si præscriptum hoc diligenter sequaris, non falléris, mihi crede.

Antimonij sic præparati grana pauca (quinq; aut sex) miscent cum succi ellebori nigri artificiose extracti scrupulo vno, vel amplius, & formant pillulas, quas pillulas vitæ vocant, & mire prædicant. Et ne quid desiderent lectores, etiam succi huius præparationem, haud grauatè huc ascribam, vt intelligant omnes nihil me habere, quod posteritati inuideam, nihilq; à Gesnero accepisse, quod bona fide in communis reipublicæ literariæ gratiam & fauorem, non sim redditurus. Itaq; ellebori succus sic extrahitur. Ellebori nigri ℔.j. maceratur in aqua calida aliquot horis: tum ea abiecta, affundatur alia recens aqua, idq; repetatur quater aut quinquies, & demum illa aqua, quæ non amplius amara est, decoquatur ad consistentiam mellis. Circa medium decoctionis, adde succi halicacabi depurati ℥ ij. ß. sub finem verò, anisi, cinnamomi ana ℥ j. fœniculi ℥ ß. florũ nymphææ ℥ ij. (vbi considerandum, an hæc non in substantia ingredi debeãt: sed potius in vltima infusione ellebori poni, & simul colari, vt postea aqua sola decoquatur ad consumptionem) postremo addatur modicum mastiches, aut saltem in formatione pillularum. Aluus ter aut quater nulla molestia subducitur, & per multos etiam post dies, satis lubrica manet. Quidam pro vna dosi harum, petebat talerum sibi dari.

Antimonij præparandi modum, quem

quodam artifice, qui id præparabat domi suæ, didicerat, sic obiter & breuiter annotatum, in charta reliquit. Stimmeos emi ℥ iiij. & ſ. hoc eſt, quartarium vnum, pro ſolido no ſtrate, id côtritum & cribratum in tigillo liquauimus (impoſito tigilli orificio, carbone ignito magno, qui illabi nequiret) ſupra carbones in foco: & cum refrigeratũ deinde fuiſſet, obſeruauimus num quis ineſſet regulus, ſic enim vocant ſtannum, aut potius ſtanno ſimile quiddã (ſui omnino generis) quod vt plerunq; in antimonio ſeparato ſubſidit, & facilè dignoſcitur: qui niſi remoueatur, non ſinit antimonium, cum funditur clarum (diaphanum) fieri: ſed nullum inuenimus in hoc ſtimmi: quod ſi præſciuiſſemus, non opus fuiſſet liquari. Rurſus igitur iam nigrum hoc tritum, impoſuimus in patellã fictilem de optima terra factam, nouam, & nunquam madidatã, ſuper mediocri pruna, ad calcinandum, ad quam rem opus eſt ferè ſeſquidie, ſpatula ferrea lata, tum ſemper agitari debet (quidam, vt puto, in patella ferrea calcinãt, ſed putabat colorem minus clarum fore à ferro) interim ſemper exhalat odor ſulfuris peſsimus (quo aiebat ſæpe quidẽ dum faceret, ſibi doluiſſe caput, non aliud ſymptoma ſequutum.) Satis tandem calcinatum intelligetur, cum odorem (ſulfuris) nullum amplius reddit, & colore cinerem refert, nec

poteſt

poteſt calcinando aduri. Fictile tandem videtur igniri, & licet rimam agat (ſicut fecit hoc noſtrum) durare tamen adhuc poteſt, vſque ad finem operis, niſi rima maior fuerit. Poſtea teritur in pila rurſus, ac in tigillum imponitur ad ſpatium horæ ferè, & ignitur per mediã ferè horam, inde paulatim ignis iminuitur, vt ſi quid alieni adhuc ineſt, auferatur aut auolet. Tigillum tamen teſta aliqua tegitur, vt citius igniatur. Deinde cum refrixerit, additur ℥ j. chryſocollæ, cumq; ea trita in mortario miſcetur, & in tigillum imponitur hoc totum, vt liquetur, ferro vtere oblongo, periculum enim aiebat imminere, in contingendo materiam, qualis nam eſſet. Fuſio autem, ſeu eliquatio, per quam difficulter fit primo (per horam enim ferè in foco aut amplius, cum magnis carbonibus vndique circumpoſitis, & magno folle, inflãdo ſubinde, crucibulo ſemper ignito apparente, vix tandem liquabatur) verum vbi fuerit liquata, ſuper marmore aut lapide plano, funditur, ſecundum longitudinem ceu per fila craſsiuſcula continua. Lapidis color, qua tangitur albeſcit. Secunda liquatio & reliquæ deinceps, citius ſuccedunt. A prima fuſione, ſtatim incipiebat tranſparere in giluo obſcuro: nec poſtea ſexies liquatum, in colore multum profecit, manſit ferè in eodem. Cum fuſa materia refrigerata eſt, iterum teritur in mortario & liquatur,

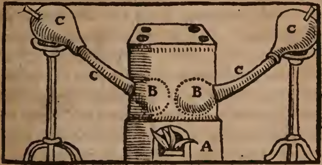
Aliter stibij quantũ satis est, tere, ac in subtilisſimum puluerẽ redigito. Laua primum frigida fontana, vsq; dum ea à lotione maneat limpida, rursum rosacea & cardui benedicti aquis laua, quas imbibat. Tum exceptus hic puluis insoletur, quoad coierit in grumos, denuò in subtilisſimum puluerem redigito, tum crucibulo indito. Liquescat moderato igne: cum primum luteus & arsenici colore vapor cœperit exhalare, spumęq; purpureę, in summo labro intumescent, ignẽ augeto, atq; salis nitri, vrina hominis rufi disſoluti, vnà cum hydrargyri (saliua seu sputo eiusdem hominis, quoad fieri poterit fixi) ana (an partes æquales?) spectata quantitate totius, indito eodem, atque misceto, agitando rudicula ferreą, aut chalybea, donec exhalarint penè vapores virides & lutei. Eius viscositatem & pertinaciam glutinosam, sic correxeris, & quod alioquin non verè liquidum erat, sed tantum intabuerat, instar glutinis, fluxile reddideris. E regione crucibuli, lapidem marmoreum pones, & inter agitandum sensim rudicula in gyrum, spatula latiore liquidum metallum, super marmoream planiciem egerito: vbi opus est industria. Nam summas partes & spumeas longiusculè, medias propius, infimas & feculentiores proximè cum spatula egerito, id quod continuis ductibus, ne misceantur summæ, aut infimæ, medijs, quas (medias scilicet, nam eas

seu meliores videtur probare) oportet diligenter excipere, educendo donec totum depleueris. Quid autem & quatenus excernendum sit, satis ostendent, tum tinnitus, tum splendor argenteus mediarum partium. Inter agitandum porro & egerendum, ne fumus virulẽtus, siccusq; spiritus ingruat in os & nares, cauendũ est, quippè paulò minus quam lethalis est, sunt qui vesicam porcinã vultui obtendant. Nunc quicquid erit purissimi & notæ illius (tinnientis scilicet & splendidi) in ampullam ponito, & aqua ardenti sexies rectificata totum operito, ac destillato, (an per retortam?) aqua rubea primum emanabit, hanc sepone & aliud receptaculum subdito, quod effluxerit excipito. Postremo hyeme aut tempore frigidiore (vt coëat melius nimirum) in stabuli solo, scrobem duum pedum altitudine fodito, area quoquouersum trium pedum, eius solum carbonibus accensis & baccis laurinis purgato, tum fimum equinum mediocriter humidũ, altum pedem sterne. Ibi ampullam condas, (in qua nimirum sit liquor, qui priore destillatione effluxit) & operias, (illius fistula, quæ immissa erit in receptaculũ luto, philosophico diligẽter obturata) & quarta quoq; die aperias & recens fimum mittes. Quandiu iam amplius nihil effluxerit, habes liquorem densum & ambræ colorẽ præ se ferentem. Hunc effunde super crystalllinas & argenteas la-

minas, & cœlo sereno atque frigido, aquilone flante, pone sub dio, vt glacescat, (erit quale vidimus) demum fudimus pauculo calore, instar gummi liquescit: ad deploratos cancros, paralysim, apoplexiam, arthritidem illinunt: si intro, terunt grana ij. aut ad summũ tria. Audio eum dedisse peste infecto, non misso sanguine, qui paulò post obierit: item alteri, qui sanguine misso euaserit.

Qualiter spiritus rubeus eliciatur ex antimonio, secretum maximum insignis cuiusdam Chirurgi. Recipe antimonij puri ℔.ij. aut tres, exiccetur & redigatur in puluerem, comminutum imponatur cucurbitæ fictili, cui subijciatur ignis primo lentus xx. horarum spacio: deinde fiat ignis paulò intensior, postea concitatior vsq; ad finem triginta & sex horarum. In receptaculi, seu cucurbitæ, fictilis ventre, supernè ad latus, imponitur codex ligneus, qui interdum exemptus ex foramine, prodit colorem spiritus exhalantis & adhærentis, primum candidũ, post giluum, flauumq;, vltimo ruffum planè. Perfecta hac sublimatione, & refrigeratis vasis (puluis ignis potentia sublimatus) à vase recipiente expurgatur vel penna vel pede leporino, & imponitur retortæ, quæ in balneum Mariæ collocatur, fitq; secundaria exhalatio, quæ item in cucurbita vitrea vel lapidea excipitur. Eo modo habebitur puluis totus sanguineus. Receptacula in quæ spiritus seu

tus seu fumus antimonij exhalat, semper linteolis frigida madefactis, refrigeranda sunt. Nam receptacula frigefacta fumum antimonij tanto citius ad se alliciunt. Receptaculorum ventres sursum collocandi sunt, ora in quæ cucurbitæ inseruntur, infernè collocanda. Cucurbitæ in quam comminutum antimonium sublimandum ponitur, luto munire oportet. Sed cucurbitæ recipientes ex luto ignem perferente formari debent. Collum eorum sit oblongum, brachij longitudine: venter largus ideò, ne spiritibus distentus rumpatur. Sit tamen collum adeò largum, vt manus cum cubito intromitti & eximi facilè posśit, pro vt hæc apposita figura ostendit.

A. Furnus est, & locus ignis, pro antimonij præparatione ad remedia, meliore modo quam Matthiolus habet.

B. B. Cucurbita antimoniū comminutum continens, formata è bona argilla.

C. Cucurbitæ collum sursum tendens, & fumum seu spiritũ antimonij, in vasa recipientia deferens. Sunt autem eleuata sursum & firmata super aliqua tabula, vel scãno. In quibus codex apparet, quo exempto iudicium sumitur, qualiter ignis sit moderandus, intendendus vel remittendus: Est autem codex epistomij loco, vt aperiri possint, & inspici sublimati antimonij color,&c.

Talis deinde puluis exigua quantitatẽ (dosim enim perfectam ignoro) in pleuresi, obstructionibusq́; pectoris, pituita, morbo gallico, cũ aquis appropriatis, &c. exhiberi solet. Sunt qui scabie Gallica infectum, tridui vel quatridui spacio, curari posse affirmant hoc modo. Patientem dolio includunt, (vt caput solum promineat) scabello perforato insidentem, cui massam ferri ignitam leuiter subijciunt, ac prædictum puluerem superspergunt, vt fumus eius totum corpus ambiat, infernasq́; partes subintret, iubentq́ue patientem tribus horis ita sudare, si ferre possit, sed si nequeat, crebrius hunc sudorem repetere. Ita omnem luem hoc fumo tot dierum spacio tolli, quotquot huic sudori operam dederit. Expertum autem se, mihi retulit nobilis quidam Thuringus equitum magister,&c.

Stimmi liquatur in crucibulo maiusculo, & super ignẽ tenetur, horis aliquot (x. fortè,

non

non expresſit Geſnerus:) tunc ſinitur refrigerari: rurſus liquatur vt prius, & refrigeratur, id repetēdum puto, ter, quater, nec opus teri (vt puto) ſuper marmore, & ſic vapor eius paulatim conſumitur, & color tandem mutatur in croceum: ſicq; ſubtilis omnino & leuis puluis croceus fit; qui fortior eſt, quàm vitrum ſeu gemma ſtibij. Satis eſt ij. vel iij. eius grana exhiberi. Puluis eſt gemma ſtibij trita, craſsiuſculus eſt, nec ita leuis et croceus: cuius grana vij. & plura dari poſſunt.

DE ANTIMONIO PRAEPArato iudicium doctorum, deq; eius vſu.

DE Antimonio, præparato, quod inſtar vitri ſplendet, ſic quidam iudicat, ex literis ad Geſnerum. Antimonij præparati & rubri eſſentiam ad iudicium vocaui, & inuenio, vitrum hoc, non illud eſſe veterum Philoſophorum, de quo multa ſcribunt, quamuis ex eodē fiat; quia magis terreſtre & craſſarum partium eſt, ideoq; licet aliquas vires & facultates eius experiamur, eas ipſas tamē, quas veteres ſuo illi vitro aſcribūt, minime poſsidet. Philoſophorum enim vitri quidem nomen obtinuit, ſed vitrum non eſt, quin potius ſaccharum quoddam naturale, & dulce, cryſtalli inſtar pellucidum, & frigore, vt glacies, coagulatur. Huius præparatio non eadem eſt, apud omnes; ideoque non

eadem quoque facit. Quod si ratam huius & certam haberemus præparationem, thesaurus esset maximus.

De vsu Antimonij, vt ipse est expertus, sic Gesnerus scribit. Antimonium præparatum (vt Matthiolus docet) dedi anno 1563. 22. Ianuarij, melancholico, qui manum sibi consciscere proposuerat, iuueni carnoso, nempe grana v. ferè, trita cum paucula conserua rosarum, & vino in bolo: vesperi media tertia (cum iā tres aut quatuor dies, minimo cibo vsus, decumberet, & caput vix leuare posset, nisi cum vertigine quadam, & dæmones se videre sibi immaginaretur, timidus & anxius subinde, & Deum suspirijs inuocans) hora vna post, iusculo pingui dato, vomitus procesit, & aliquot deinde, simulque sedes: verum cum maxima molestia circa ventrem & cor, & cum summo capitis dolore, qualem se in vita nunquam expertum aiebat, (sed augebat nimirum malum, latens in eo melancholia, & quod cum sitis maxima esset insequuta, nimium aquæ cum vino bibisset) cœnam detrectauit, nihil dormiuit: anxius subinde tota nocte, vomebat adhuc paulo post octauam. Dabam rob de rubo idæo, do ribes, de cotoneis. Rosas cum vino & aqua calefactas, præcordijs imponebam.

Postridie

Poſtridie mane datum ei, licet nolenti, iuſculum eſt, poſt quod dormiuit ad horam ferè, & meliuſculè habere cœpit. Appoſui etiam capiti (fronti) linteum madidum aqua lactucæ, roſarum, oleo roſ. & aceto: quod cum dudum facere iuſsiſſem, neglexerant. Oleum de vitriolo dediſſem, ni melius habuiſſet, & fortè nymphææ conſeruam, vel ſyrupum. Eadem nocte, dari iuſſeram aliquid theriacæ nouæ poſt mediam noctem, ſi vomitus non remitteret, aut non dormiret, ſed nimis parum dederunt. Nota vero. Ego digitos tantum lambens dum miſcerem medicamentum, duabus poſt horis, capitis dolorem quaſi vertiginoſum ſenſi, & plurimum ſputi è ventriculo, cum aliquo inferioris ventris dolore, dextri præſertim: vomitum mihi prouocaui, abſinthiatum bibi, melius habui. Antimonium illud pulchrum crocei coloris, & vitri aut gemmæ inſtar tranlucidum, fragile dentibus erat. In hoſpitali hîc, alteri cuidam inſano dedit Geſnerus, ſtibij præparati, vitri inſtar lucentis, & nihil fumantis, grana vj. & cum vomiturus videretur, parum panis deglutiuit, ſic deſcendit, nec niſi moleſtiam aliquam in ventre fecit. Sedes quatuor tantũ habuit. Poſtridie dicebat, ſibi caput mirabiliter affectũ fuiſſe. Item grana vj. ſtibij præparati opaci & fumantis parum, dedit Geſnerus hydropico, qui poſtea magnos præcordiorum dolores

patiebatur etiam postridie manente adhuc dolore, supra, infraque purgauit, modica tamen quantitate.

Scribit ad Gesnerum nobilis quidam, egregius antimonij pręparator, se plus quam 400. hominibus cuiuscunq; sexus & ætatis, hoc suum antimonium exhibuisse, citra omnem nō solum noxam, sed fœlicissimo quoque successu. Exhibuit Curiæ Rhœtorum quinque viris pestilentiali febre correptis, quos sanitati restituit. Is asserit præsentaneū esse pestis remedium: quibus verò offertur antimonium, ijs neque ante eius assumptionem, neque post, vena est secanda. Huius antimonij sui miserat partes aliquas, triplici coloris differentia, inter se distantes, ex quibus, quod rufo colore præditum fuerat, reliquis præferebat: propterea quod longiori in igne mora, vt colorem acquirat, virtus exhalat. Verum quod ita maiori igne coloratur, maiori quoque dosi est exhibendum. Exhibuit idem rubri antimonij, cuidam robusti corporis viro, grana quinque: qui verò sunt mediocris valetudinis, & mulieribus, offert grana quatuor. Debilitatis verò tria. Si vero validissima quis complexione fuerit, sex grana tutò offerri posse, neque hanc dosim excedendam putat. Vbi necessitas vrget, qualibet diei parte exhiberi potest, media quin etiam nocte, dummodo cibus differatur ab eius assumptione per horas quinque

aut

aut ſex, & ante aſſumptionem per horas duas aut tres ieiunarit. Verum vbi neceſsitas non ita vrget, commodiſsimum exhiben di tempus fuerit, mane per horam vnam ante ſolis exortum. Exhibeo inquit hoc antimonium contra omnes febres, hydropem, icterum, dyſenteriam, mulierum melancholiam, catarrhos, capitis dolores, morbum gallicum ſingulariter, aluum aſtrictam, pectoris & ventriculi pituitam & repletionem, anhelitum fœtentem, venena, inſaniam & alios infinitos morbos, hæc ille. Contra epilepſiam, Recipe pulueris antimonij, ſanguinis draconis, caſtorei, ana drachmas ij. miſce fiat puluis ſubtilis, pueris etiam ſub lingua ponitur.

De eiuſdem vtendi modo, ſic etiam annotauit Geſnerus, ex aliorum ſententia. Præparati ſtimmeos doſis eſt in robuſtis, granorum quinque vel ſex pondere: in mediocribus vero trium vel quatuor, è ſaccharo violaceo vel roſarum. Pueris natis annos quatuor, quinque vel ſex, datur granum vnum & ſemis, in rob ebuli vel ſambuci. Aniculis granum j. cum lacte. Operatur autem intra horam, vel ſeſqui horam. Poteſt etiam grauidis citra noxam dari (de quo valde dubito.)

Qui ſumunt antimonium præparatum, ſumant ſtomacho ieiuno, & cibum poſt ſeptem vel octo horas demum guſtent: paulo

vero poſt aſſumptionem, ius cicerum calidum bibant, in pauca quantitate. Cõtineant ſe intra parietes per dies duos, & à potu quoque eo tempore ſibi temperent. Aliqui ſtibij tritiſsimi & calcinati tantum, cinere ſeu calce vtuntur eodem modo, ſed tutius videtur, vt aliquoties fundatur.

Morbis conuenit, primo quidem peſtilentiæ, & qui ea ſunt infecti, ijs quam primum offeratur: quin etiam præſeruationis gratia ad purgandum exhibetur. Eſt præterea ſingularis medicina, cõtra hauſta venena. Dein de competit ijs, qui diuturno capitis dolore vexantur. Tertio catarrhis ad pulmonem deſcendentibus. Quarto doloribus ventriculi, & eius debilitati. Quinto hydropiſi. Sexto aſthmati prodeſt, & difficultati anhelandi. Septimo paralyſi particulari. Octauo epilepſiæ. Nono, febribus quartanis. Decimo melancholicis & delirantibus & inſanis. Vndecimo, quorum corpora ad elephantiaſim inclinant, & ſcabie mala affecti ſunt. Parant nonnulli ex ſtibio pillulas, ad hunc modum.

℞ aloës ℥ ſ. cinnamomi ʒ ſ. caryophyllorum ℈ ſ. maſtiches ʒ ſ. roſarum, liquiritiæ ana ʒ ſ. miſce & fiat maſſa cum aqua roſarum. Accipe huius maſſæ iij. cicerum magnitudinem, & permiſce ei gr. iij. ſtibij præparati, & cum aqua roſarum aut vino ſubigendo in pila, fac duas aut tres pillulas.

Secretum

Secretum quoddam cuiusdam magistri, in cura polypi, cum antimonio præparato. ℞ pulueris antimonij præparati, fac tentam quam inunge vnguento apposito, post inuolues tentam in dicto puluere, & impone in nasum super polypum, id quod pluries expertum est.

Post vsum antimonij, ad confortationem ventriculi, quidam his sequentibus medicamentis vti solent. ℞ vini aromatici, Hippocraticum dicitur, partes duas, iulepi sequentis, partem vnam. In his simul mixtis, intinge panem tostum: cui asperge, pulueris electuarij trium santalorum, & tantillum mentæ & absinthij siccorum. Iulepus est talis. ℞ partes tres aquæ vitæ extractæ per membranam madefactam oleo anisi, aut alio bene olenti, & per vaporem tantum balnei Mariæ destillatæ, aquæ rosaceæ partes duas. In aqua vitæ infundatur per noctem, aliquid caryophyllorum, & misceantur, addendo saccharum. Galli solent offam, aut ius aliquod post antimonij vsum, exhibere, cum iam quis vomitum sentit, vt facilius vomat. Ex literis cuiusdam insignis Medici ad Dominum Gesnerum.

Quartanarijs omnino tuto exhiberi testatur quidam empiricus, eiusque iam aliquot propria experimenta refert. Hydropico aliquando proprio affini, idem exhibuit, & magno successu. Tamen neque hunc quidem

periculo caruisse initio, affirmat. Cuius cum causam requireremus, respondit, non satis paratum haberi posse antimonium.

In summa tuto antimonium sumitur, inquit quidam, hoc enim medicamenti genus, eam habet à natura facultatem, vt nullum benignum & vtilem in corpore humorem adoriatur, sed noxios tantum expellat, idq; aut per sudorem, cui, si quidem appareat, locus dandus est, aut per vomitũ, aut per secessum.

Mirificè quidam Antimonij vsum extollunt, & superare omnia reliqua remedia, in ijs qui pestilentia sunt infecti, putant; verum ego, inquit vir doctissimus in literis ad D. Gesnerum, qui tam benè præparatum, quam illi habent, habeo, in multis male periculum factum scio. Nam illius vsu, cor grauiter affligi, quod præcipuè in febribus pestilentibus adficitur, certum est.

De Antimonij vsu; sic alius quidam ad D. Gesnerum scribit. Aurum vitæ, & præparatione & vsu, per omnia respondet. Antimonium vsu, sed non præparatione, quod hyacinthum (non) referat, respondet. Nunc primum præparaui, ac præparationem eius, quidam, vtpote perfectam, approbarunt. Eorum itaque authoritate, & propria præparatione confisus, cuidam gr. iij. exhibui, post duas horas cum dimidia, sexies vomitum, ter aluum mouere, nec vllum post se relinquere incommodum.

De

DeAntimonio præparato, eiusque vsu, sic quidam alius doctus ad Gesnerū scribit. Mitto hic tibi vel minimū frustulum stibij præparati, prout D. Matthiolus super Dioscoridem docet, cuius insignes enumerat vires, de quibus si certo constaret, quis obsecro me fœlicior esset? qui hoc pharmaco à diuturno illo meo & sæuo morbo liberari possem, vt ibidem historiam cuiusdam flatuosi ita curati, recitat. Puluerem huius ego hactenus plus quam viginti varijs ægrotis exhibui, in quibus omnibus, primo quidem vomitum, deinde verò aluum, satis copiosè & haud inclementer etiam (sicut Matthiolus eo in loco asserit) concitauit. At quamuis quidam ex ijs postea melius habuerunt, nullus tamen omnino à morbo liber euasit. Ideò nū sæpius fortassis exhibendum sit, iam ambigo, Nobiles nostri valde commendant, cum in tam parua quantitate sumptum, tam egregias in euacuando exerat vires. Soleo cum suauissimis conseruis, succisq; hoc venenum permiscere, ita vt sine omni nausea, facilè id deuorare queant. Ego ipse quoq; tandē vsus sum, duob. tantū granis, cum alias tria exhibeam, & certè sine aliqua ferè molestia: primo vltra semilibram porraceæ bilis, cum tenacissima pituita euomui: postea nouies satis copiosè egessi, at morbus inde nihil remisit, imò deterius aliquot postea diebus habui, quod mihi hypochondriaca melancholia af-

fecto)ab omnibus purgantibus medicamentis accidere solet, siue vehementia siue mitiora fuerint, &c. Quod si aliquis ad vomendum facilior sit, & ad expurgandum difficilior, aut saltem mediocris, huic tutò hoc stibium propinare poteris duorum vel trium granorum pondere. In ijs verò qui difficulter vomunt & lubricam aluum habent, aut debilioris naturæ sunt, vt picrocholi, non abest periculum, id quod ego studiosè hactenus observaui. Hæc ille.

Rursus alius quidam Medicus, de antimonij præparati vsu, ad Ges. scribit. Antimoniũ ad te mitto, quemadmodum petiuisti, igne præparatum & puluerisatũ, non potui autẽ integrum nunc habere: mitto autem geminum, alterũ quod ad nigredinem vergit, est illud ipsum quod hic multis fuit sæpe exhibitum. De eius vsu innoxio possum testari, sed arbitror alterum esse adhuc melius & præstantius. Qui eo vtuntur, ferè in pillularum forma exhibent, facta incorporatione cum idoneo serapio. Exhibent verò paulò ante cibum, ita vt cibus medicamenti assumptionem mox sequatur, ita retineri affirmant, & operationem eius esse potentem. Reijci verò vomitu plerunque, si longius sit inter assumptionem medicamenti & cibi interuallum.

DE OLEO SVLfuris.

Sulfur

SVlfur licet aridum, ſiccumque aſpectu appareat, proindeque nihil penitus humoris, è quo aliquid extrahi oleoſi poſſit, in ſe continere videatur: vſque adeò ſiccum tamen non eſt, calidumque, quin ex elementorum mixtione, humiditatem quandam, eamq; pinguem, per quam nimirum hac forma conſtet, adiunctam contineat. Deſtillatur autem ex eo oleũ, aliquando abſolutè & per ſe, nullis alijs admixtis ſimplicibus: aliquãdo verò permixtis ei corporibus etiam alijs.

Oleum ex ſolo ſulfure, vt aſſerit Braſſauolus, vi ignis & glaciei mirificè extruditur. Sed optimum eſſet, ſi quis, inquit, ſulfuris reſudationem haberet, quæ in locis ſulfureis ex montibus tanquam flos exudat, imò flos ſulfuris appellari poteſt & debet, nam vti ros, ita ſudor ſaxa exit. Cum illuſtriſſimum ducem noſtrum 1535. Neapolim ad Carolum Imperatorem comitatus eſſem, inquit, Baias inuiſi, & puteolana loca, vbi inter montes pulcherrima adeſt conuallis, in cuius medio feruentiſſima ebullit aqua, & in angulo alio adeſt ebulliens fouea, huius conuallis ſolum cyaneum viſitur, montibus vndique cingitur: aderant pueruli quidam, quos vidi montes digitis tangere, digitoſque in os imponere, & lingere, quid facerent interrogaui, reſpondere quòd ſulfur edebant, & quod dulciſſimum erat, cœpi tunc florem illum guſtare, qui à la-

bus vti ros desudabat, & dulcissimum esse reperi, eo mane nihil aliud in prandio edere volui, quàm panem & florem illum sulfuris dulcissimum, & hoc est illud, ex quo perfectissimum conficeretur oleum. Et rursus alibi, inquit idem. Oleum sulfuris destillari potest, tum ex apyro, hoc est, sulfure ignẽ non experto, tum ex eo quod ignem est expertum. At verò optimum esse coniiciendũ est ex flore sulfuris oleum: ex sulfure verò ignem experto, depurato scilicet, ac à lapidibus & terra vi ignis defæcato melius: ex eo verò, quod ignem non est expertum, bonũ. Sulfur seorsim ac simpliciter sic destillatur. Paretur ante omnia ex vitro aut terra inuitreata forma campanæ amplæ, ad formam ferè campanæ, quà reliqui liquores destillantur: eá liberè in aëre, vt nihil quicquã ea parte qua dependet contingat, ex filo seu corda suspendatur. Sub hac campana, vas aliud, angustius tamen campana, terreum aut ferreũ collocetur, cui sulfur tritum imponendũ est. Distet verò campana à subiecto vase tantũ, quòd fumus exiens, ignem non suffocet, sed liberè in campanam recipiatur. Mouendum verò aliquando erit sulfur, vt liberius ardeat. Animaduertendum autem est, oleum non ita cito in campanula colligi, vt destillet, sed id aliquando altero demum die apparere, & ex quinq; libris sulfuris, vix vnciam olei colligi. Est autem sulfur tritum non simul & semel

mel copiosè affundendũ, sed paulatim. Atq; si hoc modo perrexeris, colliges oleũ rufum, obscurum, quod seruari debet in vitro. Hoc quoq; oleum, inquit Leonh. Fierauant. lib. 2. Capric. tantæ est efficaciæ, & virtutis, vt vix quisquam satis credere possit, si effectum non vidisset. Ego, inquit, nunquam eo sum vsus, quin non miracula viderim, præsertim, vt idem testatur, si per os exhibeatur. Dari verò potest cum appropriatis aquis, aut syrupis liberè, ad grana quatuor, ad sex, neque vlterius tamen. Potest coniungi cum omnis generis electuarijs, & pillulis, quoniam hoc modo multò fœlicius operationem propriã perficiet. Confert omnibus morbis tam calidis quàm frigidis, &c. Sed & efficacissimum idem hoc oleum est ad dealbandos dentes, exiccat enim vehementer. Vtitur eo quidam magni nominis, in Gallicis vlceribus, & virgæ, licet enim primò mordicet, postea tamẽ dolorem & vlcus aufert. Ardor eius extinguendus est, albumine oui conquassato, & iniecto, aut cum vnguento de cerussa, aut butyro loto. Valet & ad vlcera praua gingiuarũ, & oris in pueris, ad gangrenas, ad verrucas (quod ego in meipso sum fœliciter expertus) & alios contumaces morbos. Ad fistulas ani & cæterorum membrorum, oleum sulfuris per siringam inijcitur, & ardor, si quis fuerit, vti supra, extinguitur: replet verò fistulas, ex puluere ellebori albi, & est bonum.

Olei sulfuris descriptionẽ Matthiolus quoque habet, huic ferè similem, nisi quod vasorum quædã sit differentia. Ampulla lata vitrea in caudam oblongam exiens (vt in templis suspenditur) ponatur in arena vel cinere, in aliquo vase ligneo, vt stabilis maneat. Tum à marginibus ampullæ, suspendatur vasculum ferreum (fortè altitudine trium digitorum) rotundum aut quadrangulum, in quatuor locis perforatum, vbi inserta sint fila ferrea, quę imponantur marginibus phialæ, ita vt vasculum ipsum nusquam tangat phialam, prærerquam filis: & super phialam suspendatur calix longus & profundus, vt minimum, pedem, qui fumum ascendentem recipiat, vnde iterum destillet per imas margines calicis in subiectam phialã. Oportet autem subinde dum sulfur vritur, nouum cochleari infundere, & laminam (cuius pars ima ad magnitudinem & figurã articuli pollicis accedat) ignitã apponere, atque sic nouum semper sulfur infundere, donec ℔.j. aut ij. consumantur. Quod si sulfuris oleum sic non succedat, fortè quod sulfur nimis aridum fuerit, calix qui fumum receperat inuersus, ponatur in locum frigidum & humidum, & post biduum colligetur.

Sulfur, inquit quidam, non destillat à vase vitreo, superius suspenso, sed adhæret lateribus. Infundatur igitur parum aquæ vitæ in vitrum

vitrum, ita vt omnes partes vitri tantũ madefiant, deuoluendo aquam vitæ ad omnes partes vitri. Deinde vitrum totum operiatur orbe ligneo, interposito folio papyraceo, ne quid euaporet, & in locum frigidum & humidum ponatur dies aliquot, donec omnis materia in fundo resideat, & destilletur per alembicum vitreum. Vel si tota materia sit clara, in aliud vitreum vas clarum, oblongum ponatur, & separetur, vt olea separantur.

Alius modus è sulfure viuo, quem quidam Medicus mihi indicauit. Primum calcinari sulfur modicè debet, sed cautè ne vratur, aut inflammetur, ita vt ferè in puluerem redigatur. Postea destillato id per ascensum, facilè enim ascendit. Cæterum difficile esse hoc oleum parare, affirmabat, nec posse se describere, sed opus esse præsenti inspectione. Ad Gesnerum missum fuit alicunde paruum frustulum sulfuris sublimati, ex quo oleum fuit extractum: quod non aliter astringit, quã oleum Vitrioli, & est aqueę potius substantię, quàm oleaginosę, quod miror. Ex epistola quadam ad Ges.

Rursus ad Gesnerũ à veteri amico, & viro docto, de eodẽ sulfuris oleo sic ęst scriptũ. Sulfur ignem nondum expertũ in lebete fictili accendatur, et supra lebetẽ capitellũ, vt vocãt, seu campana (vitrea nimirũ) luto incrustata collocetur in tripode, vt halitum sulfuris

excipiat,qui ibi densatus in oleum,per canalem seu nasum campanæ extillat in vas subiectum,recipiens nominari solitum.

Alia ratio. Quidam alia ratione conficiũt. Ad partem vnam sulfuris triti, addunt partem alteram silicum in puluerem itidem redactorum. Hanc mixturam in retorta ad leuissimum ignem apponunt,& oleum optimũ eliciunt. Quod oleum quibus in morbis vsurpetur, & quo cum exhibeatur in singulis, quaq; mensura & quomodo, breuiter ostendendum.

Vsurpatur hoc oleum in morbis frigidis; quorum causa sunt humores vel frigidi vel putrefacti, aut in quibus flatuũ adest copia: vt in febribus putridis, tertianis, quotidianis,quartanis,in peste,in vulneribus,in vlceribus maximè cauis & sinuosis, in affectibus plerisq; cerebri,oris,dentium, ventriculi,hepatis,lienis,matricis,vesicæ,intestinorum & articulorum,ijs videlicet qui ex humoris abundantia,aut putrefactione proueniunt.

Datur autem pauxillum huius olei,cũ destillatitio liquore vel decocto herbæ conuenientis, pro cuiusque partis & affectus qualitate. Mensuræ modus hic est,Gallinæ penna in oleum intingitur,atq; inde mox extrahitur, & quod adhæret pinguedinis seu olei pennæ,id in liquore, seu decocto diluitur, & datur bibendum ægroto.

Quibus autem coniungatur in singulis affecti-

affectibus: In febre quidem quotidiana, in vino decoctionis rorismarini aut mentæ paulò ante accessionem. In tertiana, cum decocto centaurij in vino. In quartana, cum aqua buglossi. In peste, cum vino decoctionis rhaphani, cui admixtum sit parum theriacæ & mithridatici. In vlceribus & pustulis oris, pēna aut gosipium oleo madens loco vlcerato admouetur leuiter, ita contactu olei aliquoties repetito, persanatur malum. Epilepticis, in decocto betonicæ & pæoniæ propinatur. Tussientibus, cum semine vrticæ & hyssopo coctis in vino. In anorexia, quæ redundantia phlegmatis existit, cum aqua absinthij. In dolore ventriculi & coli ex flatu, cum aqua chamæmali. In hepatis frigiditate & hydrope, cum aqua iridis, chelidoniæ & melle. In obstructionibus & dolore lienis, cum aqua tamaricis. In morbo Gallico, cum aqua fumiterræ & florum genistæ. Contra vermes, in aqua graminis aut absinthij. In dolore matricis, cum vino decoctionis betonicæ & matricariæ. In vrinæ suppressione, cum vino decoctionis allij. Ad podagram frigidam, cum aqua chamæpityos. Atq; in his omnibus idē vtendi modus est, is videlicet, qui supra est expositus, de penna oleo imbuenda, & mox diluenda in idoneo liquore. In vulneribus autem & vlceribus, locus affectus oleo linendus est, cum penna leuiter. Dens cum dolet, eodem leuiter attingendus est. Sed si pariter

omnes doleant, decoctũ mentæ calidum, cui immixta sit olei guttula vna atque altera, ore continendum est.

Oleum sulfuris, Romani cuiusdam medici, ex quodam lib. manuscripto secretorum, translatũ ex Italico. Oleũ sulfuris facilè quidem & citò cum vitrea campana paratur, sed melior modus & perfectior hic est. Puluerisetur sulfur subtiliter, & de pumice tãtundẽ pistetur, quę duo misceantur simul & ponãtur in retortã, cui adiunctum sit satis amplum & magnũ recipiens, & bidui spacio, leuissimo igne oleum sulfuris destillabis, quod Italis dicitur oleũ, Da grata, ouero, De regestro. Additur autem pumex, ne sulfur ascendat, ac etiã citius vapores sursum mittat. Eædem penè facultates assignantur ei, quas modo supra recensuimus, nisi quod in paucissimis hanc diuersitatem notauimus. Valet ad vulnera, accipiendo puluerem ex folijs quercus, pimpinellæ, agrimoniæ, consolidæ maioris, hyperici, quibus omnibus benè contusis, decoquatur in vino, & colaturę admisceatur pauxillũ huius olei, aut saltem quantũ satis sit pro malitia, & magnitudine plagæ. Cum hoc decocto lauetur vulnus recẽs aut inueteratũ vlcus, & subitò curãtur. In morbo Gallico post sufficientẽ purgationem, valet oleũ eodẽ modo, quo supra. Atq; hæc quidẽ, & alia supra scripta, quæ huc referenda, perhibentur experta à medico Imperatoris Bononiæ, & ab alie Romæ.

Oleum

Oleum sulfuris odoriferum, & potabile, quod sanat & curat ferè omnis generis morbos, vtcunq; pertinaces & malignos, ex lib. Italico secretorum Fallopij. Sulfur pulueriza tũ crassiusculè, ponitur in vas terreũ, cui per spacium duorum vel triũ digitorũ supra suspendatur campanula seu capitellum nasutum, cui accommodetur recipiens, in quo sit musci aliquid dissoluti in aqua rosarũ. Quibus peractis, accenditur sulfur, & fumus in capitellum recipietur. Priusquam autem sulfur destillet, in capitelli parte interiori generabitur quasi tunica quædam, aut pellicula (neq; enim quicquam prius destillaret, quã ita pellicula intrinsecus fuerit nata) semper addendo aliquid sulfuris, vbi prius fuerit absumptum. Hoc oleum ita destillatum, fit suaue, odoriferum, & gustu acidum valdè. Iam vt potabile fiat, & per os sumi possit, fiat iulep ex melle, eo quo ex saccharo quoq; fit modo, & huic instilletur tantũ de oleo sulfuris iam facto, quantum videbitur tum ex vsu esse, tum verò ne nimium acescat. Hac potione prouocabitur sudor & vrina, dissecat & digerit omnes prauos stomachi humores, omnes febres, quæ cum frigore inuadũt, sanat, lapides renum dissoluit, omnis generis vlcera sanat, si madefiant hoc oleo, quandoquidẽ ex natura propria calefacit & exiccat. Atq; hæc omnia oleum sulfuris, eo modo paratum, præstare, certo experimento & infallibili comperi.

Alium modum, per destillationem nimiṡrum, docet idem author, lutatis scilicet & sigillatis iuncturis, procedatur lento igne, semper augmentando mediocriter. Hoc modo destillatum oleum, est maximarum virtutū. Primo expellit omnis generis apostemata interna corporis, ad superficiem; si accipiatur de eo tribus vel quatuor diebus de mane ℥ j. (vide ne nimium pro vice vna) cum iusculo, aut vino, aut simili liquore. Valet ad asthma, ad tussim, ad catarrhum, hepatis malas dispositiones, ad omnis generis scabiem, & maximè contra pestem. Vulneribus & vlceribus est thesaurus.

Alius modus. Accipiatur vas aliquod ferreum, quod cum alembico sigillari possit, altum sex digitos aut paulo altius, idq; parte inferiore per duos digitos, habeat foramen amplum trium digitorum, per quod sulfur immittatur. Huic vasi imponatur alembicum perlutatū cum luto, deinde per foramen inferius accendatur sulfur, & ardeat tandiu quandiu voles, & effluet liquor guttatim. Et hic modus licet sit fastidiosus, est tamen minimè contemnendus.

Fit quoq; ad opera Chymistica oleum sulfuris per descensum, hoc modo. Sulfuris citrini vel viui triti pars vna in testa terrea lento igne liquefiat, & misce cum eo tantundem aluminis rochæ etiam ad ignem liquati. Postea tere simul & mitte in descensorium sub

terra locatum ad foueam aptam, sibi desuper adhibito igne, & quod collectum fuerit, vsui serua. Diod. Euchyont.

Oleum sulfuris sic componitur. ℞ sulfuris calcinati ℔. ij. infundatur in aceto, quòd quatuor vel sex digitis supernatet acetum in cucurbita, hinc in fimo equino sepeliatur quatuor hebdomadis, pòst destilletur igne forti, tunc ascendit spiritus sulfuris cum aceto, quod iterum sepeliatur in fimo equi per duos aut tres dies, post in vase lato, non stricti orificij euaporetur acetum, tunc manebit spiritus & oleum sulfuris in fundo. Idem oleum iterum sepeliatur in fimo ad octo dies, post destilletur per alembicum, & tunc vltimo in fine abscondatur per mensem vnũ, & sic purificabitur oleum sulfuris. Est enim magnæ virtutis, exhibeantur guttæ tres ad summum. Item fimus equi semper est renouandus.

Oleum naphtæ, id est, sulfuris incombustibile, quod est inceratiuum spirituum (an incensiuum) & clarificatiuum, sic fit. ℞ naphtæ, id est, sulfuris cuiusuis citrini vel viui partem j. salis armoniaci partes v. hæc duo tere & commisce. Postea adde sibi de oleo cõmuni parum, & distempera ad modum farinatæ siue salsæ spissæ. Postea pone in cucurbita, & lento igne destillabit humor magnæ virtutis ad multa. Perfecta verò prima destillatione, adde ei de sale communi partes v. calcis viuæ

Aut conijciatur sulfur tritum in feruentem aquam, decoquatur, donec terrena pars resideat, oleosa verò in superficie natet.

Aut recipe olei seminis lini partes ij. mitte in ipsum partem j. sulfuris viui, & simul optime tere, & dimitte sub fimo per duos dies, in vase bene obturato, eritque clarum & pulchrum.

DE OLEO VITRIOLI

De faciundo oleo Vitrioli, ex Valerio Cordo ferè.

OLeum Vitrioli, quod à quibusdã Oleũ vitæ appellatur, aut Melancholia artificialis, quodque nonnulli volunt auri potabilis speciem facere, propterea, quod minera vitrioli, species sit mineræ auri, à Chymistis pariter & medicis expetitur. Est autem etiamnũ hodie in frequenti omniũ penè Medicorũ vsu, ideoq; tanquã res secretissima occultatur & supprimitur. Est autẽ nihil aliud, quam aluminosa qualitas & substantia, ex vitriolo per artem extracta, modiceque sulfuri mixta. Nam ipsum vitriolum ex quo fit,

triplici constat mixtura, videlicet multo alumine, modica ęrugine, & pauco sulfure. Aluminosa enim aqua in metallis, per ęris venas & Marchasitam destillans, æruginosam qualitatem acquirit, & sulfuri, quod Marchasitæ inest mixta, paulatim cócrescit, aut industria ad spissitudinem coquitur. In destillando autem aluminosus & sulfureus uapor tantum ascendũt, ęruginosa qualitate in fundo retortæ relicta: quo fit, vt hoc oleum aluminis, & non æruginis saporẽ habeat. Est autem duplex hoc oleum, austerum videlicet & dulce. Austerũ duplici cõstat mixtura, hoc est, alumine multo, & modico sulfure. Dulce verò simpliciter sulfure constat. Nihil enim aliud est, quàm liquidũ sulfur, ex austero oleo extractum. Quapropter gustu nequaquam alumen, sed sulfur ęmulatur. Faciendum autẽ est vtrunq; maxima cura & diligentia, adhibitis, apta fornace, retorta & receptaculo: siquidem aptitudo instrumentorum, vt asserunt Chymistæ, magistrum parit. Hactenus Cordus. Cæterum hoc loco, quid nomine olei vitrioli veteres Philosophi intellexerint, hoc ne oleum nostrum, cuius descriptiones sumus daturi, an verò aliud quippiam, quod modo præparandi saltem differat, non materia ex qua, non sine ratione quidam huius artis peritus dubitat. Cum enim præter alias eius, penè innumeras facultates, etiam corrodendi vim in se contineat, (id quod etiam

ex eo manifeſtum fieri poteſt, quod non niſi optimo vitro Venetiano ſeruari poſsit, & labia cancroſa, oleo illinita ab eo cōſumantur) non poteſt non periculoſus eius eſſe aliquando vſus. Itaque exiſtimarim (inquit) ab antiquis alio modo præparatum, multoq; ſubtilius & ſine corroſione fuiſſe, atque in balneo Mariæ deſtillatum. At quoniam hic modus eſt incognitus, cœperūt poſteriores alias atque alias ad imitationem excogitare præparationes. Neque enim ignoro, quantopere ad perfectionē horum, præparationes conferant, vt nimirū purum & nocuū, ab impuro & innocuo ſeparetur, & ſubtile & penetrabile, à groſſo & immobili. Quocūq; igitur modo res quælibet poteſt fieri ſubtilior, clarior, & magis ſpirituoſa, eò maiores vires oſtēdit in actione. Feces enim elementorum ſimplicium, actiones impediunt. Ideoq; veteres Philoſophi, mentionem faciunt reductionis ad primam materiam, ad quam vbi ventum fuerit, res extremam ſubtilitatem acquirit, & & maxima quoq; in opere practico præſtat. Itaq; non dubito, quin tale oleum vitrioli, quod extremam præparatione ſubtilitatem fuerit adeptum, in actionibus ſuis ſit futurū non perfectiſsimum ſolum, ſed etiam minime nocuum: quo verò in præparatione artifices fuerint negligentiores aut remiſsiores, eò etiam intra corpus aſſumptum eſſe veneſnoſius. Igitur quo minus erretur in eius præ-

paratione & destillatione, quouè fiat oleum perfectius, tria hæc sunt diligenter ante omnia consideranda. Primo quale vitriolum sit eligendum, tum quomodo coquatur, & tandé quis calcinationis modus. Videtur enim, quod ea regula, quam in Antimonij præparatione propositā habent, etiam vitrioli oleo accōmodari posit. Antimonium (inquiūt) præparatum, si optimū quæras, optimè calcinato, quasi innuant, nō posse, nec rectè, nec tuto Antimonium exhiberi, quod optima ratione, venenosam qualitaté nō deposuerit.

ELECTIO VITRIOLI
ex Cordo.

CVm plurimæ sint vitrioli species, indicandum omnino est, quæ nam species eius, huic operi potius cōducat. Et quamuis ex omni & quocunq; vitriolo oleum per destillationem elici posit: multum tamen olei, & ex omnibus præstantius, ex Cæruleo aut viridi destillatur, quoniā plurimum fugitiui sulfuris obtinet, quo adiuuatur, vt facilius oleum ascédat. Notandum etiam est, melius esse factitio, natiuū, & maximè Vngaricum. Præterea eligendum quod magnis racemis constat, & maioribus cubis est concretum. Quod autem fractum minutim ac pulüerulentum est, quasi inutile est reijciendū, quem admodum etiam quod solis, aut aëris iniuria candorem & puluerulentam canitié contraxit. Fallop. Rom. Germanico præfert, quod illud aliquid ferri in se contineat. CO-

COCTIO VITRIOLI *ex eodem.*

QVoniam vitriolum multũ in se habet aquei & excrementitij humoris, qui oleũ diluit, & nõ nisi longo tempore, ac magnis molestijs per destillationẽ ab oleo separari potest, compendiaria ea inuenta via est, qua breui temporis interuallo, ea humiditas absumi queat, ne longa mora artifici fastidiũ pariat. ℞ igitur prædicti vitrioli ℔ xij. conijce eas in ollam magnã, nouam, & optimè crematã, ollã impone fornaci profundę super ardentes prunas. Vbi liquefieri & ebullire cœperit, spatula agitetur, vt integrum liquefacto comisceatur, donec & ipsum liquefiat, bullire deinde finito, vsque quo nullam prorsus bullam amplius excitet, & donec totum densetur, deinde extractã è fornace cum vitriolo ollam, refrigerari permittito, loco neq; humido, neq; ventoso, sed sicco & tepido. Postquam refrigeratum fuerit, ex olla eximito, & considera, an superficies eius vndiq; rubescat. Rubedo enim signum est perfectæ coctionis, vt facilius calcinari posit.

VITRIOLI CALCINATIO, *ex eodem.*

EXemptum olla vitriolũ, in minutas partes confringe, & in mortario subtilissimè tere, deinde tertiam aut quartam eius partem

in recentem ac robustam ollam conijce, ac rursus in profundã fornacem, sicut ante, demitte, & aliquandiu vrito, donec rufius fiat, mox ollam ab igne depone, & moue eam, vt videas an satis calcinatum fuerit vitriolum. Nam si in olla fluctuat, argenti viui aut liquefacti plumbi modo, & saltantes bullas eiaculet, satis vstum esse intelligas. Tunc in magnam & recentem ollam prius calefactam effunde, & effluet quasi sit liquidum, aut ad modum argẽti viui. Quod autem reliquum est vitrioli, similiter sigillatim vt calcinetur, vras. Cum vstum fuerit, commiscetur rursus optimè in mortario, modestè agitando, ne puluerem excites, nares & fauces offensurum. Vbi hæc omnia executus fueris, Vitriolum in bilancem ponito, & animaduerte pondus ipsius. Nam si sex libræ, hoc est, medietas eius quod primo coxisti, superfuerit, benè omnia abs te sunt administrata.

DE FORNACE *faciunda.*

PRimo fornax apta est extruenda ex lateribus in planũ positis, quò enim crassioribus parietibus constiterit, eò ignis fortior est, & diutius caliditas conseruatur. Fiat etiam quadrata & æqualiter vndique crassa: spacium internum concauum, ferè duorum spithamorum habeat latitudinem, non tamen omnino, sed dempta tertia parte spithami,

mi. Extruatur autem hoc modo. Prima & infima cauitas, habeat altitudinem semipedis, cui per transuersum imponantur ferramenta satis crassa, vt ignitis carbonibus non flectantur. Secundum spacium seu cauitas super ferreum craterem constituta, ob Vem rooſt, habeat duum pedum altitudinē, & ex anteriori parte foramen, per quod carbones inijciantur. Hoc incipiat lateris transuersi crassitudine super craterem. Per medium deinde spacium, in ipso medio inspicienti fornacem, per transuersum infigatur ferreus axis quadrangularis, crassitudine pollicis, qui impositam retortam sustineat. In latere deinde sinistro fornacis, relinquatur meatus, per quem retortæ collum exeratur.

DESTILATIO VITRIOLI.

POstquam fornacem extruxeris, eligito retortam capacem, aptamque ante omnia, ex vitro Venetiano, aut saltem Hessiaco factam, prius vndique luto obductam, in eam conijcito totum vitriolum, (exempli gratia, ℔.vj. vt supra à principio) ita tamen vt aliqua pars retortæ relinquatur vacua, quò facilius à vitriolo spiritus ascendere queant: mox transuersam fornaci super ferream trabem itidem perlutatam, vnà cum fragmento testaceo perlutato, immediatè inter vtrumque ponendo, retortam impone, ita vt in medio fornacis retorta collocetur,

Rostrum eius seu collũ extrorsum, modicè pronum promineat, meatus autem qui collum recipit, luto obstruatur. Postea accipe tegulas quinque, & facito ex ijs tectum supra fornacem, sub quo retorta lateat. Tectum luto vndiq; obducatur, quatuor pro fumo foraminibus relictis in singulis angulis, singulis, ea amplitudine, vt crassissimus pollex liberè intromitti & exeri queat: Fac etiam quatuor conos ex luto, quibus foramina obstruantur. Quo facto, applica retortæ orificio receptaculum grande, è vitro Venetiano aut Hessiaco, quo enim maius ipsum fuerit, eò liberius spiritus recipiet, si vero paruum, periculum est, ne spirituum copia distentum, rumpatur. Infunde etiam in retortam aquæ clarissimæ vncias xvj. aqua enim citò spiritus ad se recipit, & prohibet ne confringatur receptaculum: & diligenter perlutetur in iunctura, cauendo diligenter, ne quid in receptaculum incidat, tingitur enim inde in rufum colorem oleum. Cum omnia hæc absolueris, dimitte per integram noctem lutum exiccari, ac si qua, fatiscunt rimæ, luto illinantur: mane deinde placidum accende ignem, ex puris & magnis carbonibus, aperto vno superius foramine, per quod fumus exeat, augeaturque succesiue ignis vsque ad vesperam, quo tempore aperiendum est secundum foramen. Et attende diligenter, an appareant spiritus qui è retorta egrediuntur: ac si

ac si quis candidum efflaret fumum. Nocte sequente vigili cura cauendum, ne ignis remissior fiat, sed acrior, paulatim tamen: ità deinde auctum ignem in vigore teneas, ac altera die tertium aperi foramen, augendo sigillatim ignem, vsque quo etiam retortæ collum candescat: sequenti secunda nocte auge ignem, & post mediam noctem aperi quartum foramen. Cum ita in summo vigore ignis fuerit constitutus, videbis spiritus egredi, veluti conglomeratas nubes, qui cum cessare voluerint, aperi omnes fornacis aditus, & sine intermissione carbones ingere, vsque quo etiam receptaculum candescat, studiosè cauendo ne quicquam frigidum aut humidum super retortam aut receptaculum incuria aut casu decidat. Peragenda hęc sunt in loco clauso, quo neque imber neque ventus ingrediatur. Conseruandus autem ignis est, donec nulli prorsus spiritus in vitriolo relinquantur, quod visu facile percipi potest. Cum autem nulli amplius egrediuntur, sine vt per se extinguatur ignis, ac totum opus, integrum cum nocte diem quiescere ac refrigerari sinito. Postea aufer cum contento humore receptaculum, & repone donec oleum ab aqua segregabis, tum confractam retortam inspice, & vide an caput mortuum nigrum sit, hoc enim signum est perfecti operis.

SEGREGATIO INFVSæ aquæ.

QVoniam in receptaculo, continetur vnà cum vitrioli oleo, aqua, ſegreganda ea eſt, vt vitrioli liquor ſyncerus reponatur. Segregatur autem per deſtillationem in balneo, aut cinere ſubtili, tutius tamen eſt in balneo. Quapropter totum humorem qui eſt in receptaculo, in cucurbitam vitream Venetianam aut Heſsiacam infunde, ſuperponendo alembicum ex ſimili vitro factum, quæ benè luto circumlinatur. Sub balneo deinde accenſo igne paulatim, ſine aquam exire, donec pertranſiuerint octodecim iſtæ vnciæ aquæ, quas infudiſti. Quod ſi vitriolum non benè calcinatũ fuerit, plus aquæ egredietur, quamobrem videas vt 18. iſtæ vnciæ ſint boni ponderis. Cum hoc peregeris, refrigerari balneum ſinito, & aquam quæ deſtillauit abijcito, quod vero in balneo in cucurbitæ fundo reliquum fuerit, purum eſt vitrioli oleum. Habet tamen plerunq; ruſum colorem, ideo ſecundum ſequentem modum, rectificandum eſt.

RECTIFICATIO OLEI.

AAccipe retortam Venetianam, antea luto optimo veſtitam, in eam infunde, quod in cucurbita continetur oleum. Retor-

tam pone in minorem fornacē in capellam, quæ pura & lota arena repleatur,& quemad modū antea in balneo, ita nunc in arena destilla, paulatim ignem acuendo, vt per interualla delabantur guttæ. Retortæ orificio applica receptaculū ex eodem vitro factum, ac commissuram luto optimè claude, ne quicquam expiret. Vbi totum è retorta destillauerit, refrigerari finito, & postea aufer,& infunde seorsim in purum vitrū Venetianum, quod habeat angustum orificium, ac repone ceu pręsens in multis morbis remedium, hoc est austerum vitrioli oleum, cuius vires & naturam nunc indicabimus.

VIRES OLEI.

MErum ac non dilutum, neq; debet neq; potest intra corpus sumi, nam propter nimiam acrimoniā, ignis modo, interanea aut quicquid attigerit, adurit. Omnia enim corrodit præter vitrum,& pinguia veluti ceram, picem,& liquidorū etiam oleorum colorem immutat, præsertim olei macis, cui si misceatur, sanguineū reddit colorem. Si etiā in duobus vasculis contineatur, quantumuis frigidum,& repente sibi ipsi misceatur, adeò incalescit sua sponte, vt manibus vix teneri queat. In terram effusum bullit, quemadmodum melancholię species, vnde etiam Melancholia artificialis appellatur. Quemadmodū enim melancholia, ita etiam hoc oleum ven-

triculum confortat, & ad cibum inuitat ac stimulat, frigidum ventriculum calefacit, phlegma omne consumit, crassos & viscosos humores incidit, colicæ ac dysenteriæ opitulatur, sitim ac feruorem interaneorũ in febribus extinguit, singultum prohibet confestim, & nauseam ac cibi abominationẽ auertit: sed temperandum est cum alijs quibusdam. Quare exemplum vnum aut alterum apponemus.

℞ olei macis, terebinthinę clarę ana gutt. xij.
aquarum anisi, fœniculi ana ℥ ij.
syrupi liquiritiæ ℥ j.
Olei vitrioli guttas iij. vel iiij. Misce omnia optimè, & gustato, si accetositatem habeat, quæ dentes non in stuporem trahat, benè est: si non est acetosa potio, instilla adhuc vnam aut alteram guttam, & consule palatum, ac propina secure aduersus calculum. Vel.

℞ syrup. de menta ℥ j.
aquæ cinnamomi ℥ iij. ß.
olei cinnamomi guttas ij.
olei vitrioli guttas iij. Misce, da secure, ad ventriculum debilem. Aut.

℞ syrup. ex succo aut infusione violarũ ℥ j.
aquæ cinnamomi, ℥ j. hordei ℥ iij.
Olei vitrioli guttas iij. aut iiij. misce & contrahet puniceum colorem, & saporem vini austeri, cinnamomo aromatisati, propina contra calores & sitim febricitantium.

DE OLEO VITRIOLI AVSTERO, *quomodo dulce fiat.*

A Principio huius capitis de oleo vitrioli, dictum à nobis est, oleum vitrioli austerum, duplici mixtura constare, videlicet multo alumine, & pauco sulfure. Quare cum ex austero oleo, dulce extrahitur, nihil aliud fit, quam quod sulfur ab alumine segregatur. Est itaque dulce vitrioli oleum, nihil aliud quam oleum sulfuris, aut ipsum sulfur in liquidam substantiam redactum, & hoc proprie oleum dici potest. Est enim pingue & vnctuosum, quemadmodum etiam ipsum sulfur, quod in oleo & non in aqua liquescit. Sequitur autem modus segregationis.

MODVS SEGREGATIONIS.

RECIPE vini ardentis acerrimi, & ter sublimati ℥ vj. olei vitrioli austeri tantundem, misce in Venetiano vitro, & pone in cucurbitam paruam angusto orificio, & luto optimo orificium claude, dimitte ita per integrum mensem aut duos. Deinde effunde in cucurbitam, cui sit immediate annexum alembicum, hoc est, ein kolb mit einem angeschmelzten helm / cuius figuram subijciemus, pone deinde in paruam fornacem ac dimidiam eius partem cinere obrue,

poſtea applica recipientẽ & luto iuncturam claude diligenter, & extrahe ℥ vj. vini ardentis quas infudiſti. Vt vero tutius hoc fiat, pone in balneũ Mariæ, ſic ſolum vinum, abſq; oleo, aſcendet. Cum extraxeris autẽ per balneum infuſas vj. ℥ vini vſti, pone id quod reſiduum eſt in fornacem, vt arena mediam cucurbitæ partem attingat, ac nouo & vacuo recipiente, eoq́; non magno applicato, luto iuncturam diligẽter claude. Accende deinde modeſtum ignem, & ſenſim extrahe omnem humiditatẽ, quæ relicta eſt in cucurbita, donec nihil humidi amplius in fundo appareat, adhibita ſemper maxima cura & diligentia, vt ignem ita modereris, ne ebulliat vſque ad alembici canalem. Nam ſi hunc ebullitio attigerit, ſedare non potes, neq; prohibere, quin in receptaculum egrediatur, ac totum oleum perdat, ſolet enim faciliimè ebullire. Cum autem ſenſim extraxeris, aufer ſtatim recipientem cum ſuo humore: tum videbis duo contineri in eo, aqueum videlicet humorem, & oleoſum, ac pinguẽ. Segregabis autem vnum ab altero ſtatim, ita vt nihil aqueum in oleo relinquatur. Nam aqua illa oleum corrumpit. Solet vero oleum plerunque aquæ innatare, maximè ſi infuſum prius vinum, omnino per balneum extractum fuerit, ſed ſtatim poteris tactu oleum ab aqua diſcernere. Oleum enim pingue eſt, aqua minime. Segregatum oleum deinde vſui reſerua.

FIGVRA CVCVRBITAE CVM *alembico immediatè annexo.* Ein kolb mit einē angeschmelzten helm / die můß man in den glaßhütten bestellen zů machen / vß zerbrochnem Venedischem glaß / ꝛc.

Vires eius quod segregatū est, sunt omnino eædē, quæ & sulfuris, sed omnia efficacius præstat, quia propter liquiditatem facilius penetrat ad actiones proprias, quod sulfur nō potest: quia impeditur à soliditate & spißitudine sua. Illud verò amplius potest sulfure hoc oleum, quod valet præterea ad omnes in corpore putrefactiones & præcipue ad pestem, ad educendum è pulmone in pleuritide & peripneumonia, & difficili tussi, pus, & crassos viscososq; humores. Tuto enim & absq; vllo periculo, intra corpus sumitur. Calculum neque in renibus neq; vesica, coalescere sinit, exulceratam vesicam sanat. Dosis eius est vna, aut altera guttula, aut tres, in vino modico temperatæ. Miscetur etiam rotulis, morsellis è saccharo factis. Diligenter autem seruandum est, nam modicum fit ex ℔. j. austeri olei vitrioli, &

facile propter aëream naturam, euanescit. Et hæc quidem omnia, aut pleraque saltem, ex ex Valerij Cordi libro de artificiosis extractionibus.

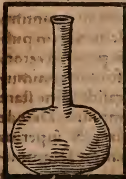
Vitrioli oleum, ad hunc modum paratur, secundum Falloppium in secretis remedijs, ex Italico translatis. Vitriolum Romanum (hoc enim, non Germanicum est accipiendum, quia continet in se de ferro, quod stomachum confortat, eiq; est familiare) in fornace reuerberationis positum, ad rubedinem calcinatur. Deinde posteaquam fuerit ita ad rubedinem calcinatum, ponitur in bociam, quæ forma testudinem, instrumentum musicum, referat, optimè ac diligentißimè perlutatam luto purißimo sapientiæ, eaque in furnum reuerberationis eo modo est collocanda, vt collum bociæ extra fornacem promineat, & paululum deorsum sit inclinatum. Huic adaptetur recipiens, itidem in iunctura quam diligentißimè clausum, sicq; quatuor diebus continuis & totidem noctibus oleum vi ignis est eliciendum, quo ad nihil penitus supersit, quod destillari poßit. Quo facto, apparebit nigerrimum, instar atramenti, quod in vitro diligenter clauso, ne perspirare poßit, est seruandum. Atque hic modus facilis est, & optimus. Vsus eius, talis est. Accipio iulepi violacei ℔.j. & ℔. alteram aquæ vitæ optimæ, aquæ rosarum

vncias

vncias tres, musci soluti duo carat, & drach. vnam olei iam dicti, & commixtis omnibus fit diuinissima mixtura. Etenim si detur cochleare eius patienti febrem acutam & calidam, continuò recreatur & refrigeratur. Contra sputum sanguinis, contra fluxus alui, contra venarum rupturas in pectore, & catarrhos datum, statim prodest. Aque horum omnium certissimam experientiam vidi, &c.

Alius modus. Recipe vitrioli quantum videtur, & calcina in olla, calcinatum in puluerem contunde, puluerem pone in retortam, & superfunde aquam fortem communem, vt imbibatur in loco calido, sine stare viginti quatuor horas aut amplius. Deinde pone in fornacem retortam, & superius tege, ac perluta, relictis quatuor foraminibus. Destilla primo igne lento, vt post quatuor musicos tactus, gutta exeat: cum aqua non amplius destillat, tum ignis amplificandus, vt spiritus exeant: id erit oleum. Deinde in balneo Mariæ, separa aquam ab oleo: eam aquam serua, donec iterum vis oleum facere. Postea oleum in retorta in fornace, igne magno destillando purgabis. Poteris album, rubeum, vel flauum facere, pro ignis magnitudine. G. Rascol.

Alius modus. ℞ aquam vitæ, & eam pone in alembico vitri benè lutato, & inter cucurbitam & operculū, ponas quatuor membranas tenuissimas, & fac destillare aquam vitæ, ad dimidiam partem, vel minus: Postea ℞ vitriolum, & puluerisa optimè, & pone in cornuta lutata, & fac destillare: aquam vero quæ destillabit, rursus excipe & pone illam super fæces imbibendo, & hoc facito quater, quoad non amplius destillet. Postea

rursus tere, & simili vase impone benè lutato, cum aqua vitæ sic præparata vt supra, ita tamen quod aqua vitæ excedat per duos digitos in vase prædicto bene clauso, & maneat per sex horas in igne lento, & hanc aquam seorsim serua, iterumq; aliam aquā vitæ impone, (sex horis) vt supra, idq; tertio est faciendum. Postea accipe istas tres aquas, & destilla in balneo Mariæ, cum vitriolo suprà dicto, & quod destillabit, abijce, si volueris, & inuenies oleum in fundo. Huius olei, cum quis acceperit, septem vel octo guttas cum vino maluatico, vel alio vino albo, vel oleo rosarum, aut violarum, ante pastum, conseruat valetudinem. Cum aqua pimpinellæ mundificat sanguinem, lætificat cor, & conseruat calorem natiuum. Cum decoctione buglossæ & masticis vel

vel eorundem aqua, sanat vertiginem. Cum aqua saluiæ valet contra spasmũ. Cum aqua maioranæ & basiliconis, valet contra tremorem cordis. Cum aqua fœniculi & sileris montani, sanat debilitatem visus. Cum aqua ireos, bonum est contra catarrhos à capite. Cum aqua vel decoctione rosarũ, compescit fluxum sanguinis narium. Cum aqua capillorũ veneris, tussi medetur. Cum aqua citri, appetitum mouet. Cum aqua betonicæ, sanat omnes ructus & dolores stomachi: quod si verò dolor hic fuerit à causa calida, dabitur rectè oleum cum aqua rosarum & diarrhod. abb.

Oleũ vitrioli, ex relatione domini Georgij Haymberseri, ℞ vitriolum commune, q. vis, destilla aquam eius ab eo, per alembicum, vt scis: postea ℞ fæces, seu terram vitrioli è vitro, & calcinato valdè bene quàm potes maxime: tunc affunde aquam, quam prius à vitriolo destillasti, super terram vitrioli calcinatam, & pone in siccam cellam vinariam, & habebis verum oleum vitrioli. Sed terra vitrioli calcinata, debet prius benè conteri, & tũc aqua super affundi. Cum hoc oleo, & cinnabrio, fac vt scis, ad congelandum mercuriũ. Ex libro manuscripto veteri Alchymico.

Alius modus. Vt facias oleum vitrioli, accipe vitrioli Romani subtiliter triti ℔. xx. & dissoluatur paulatim in vase non vitreato, supra carbones, & postquam fusum fuerit

ſine vt tādiu bulliat, qnoad benè ſit exiccatū. Quo facto, pulueriſetur diligēter, & ponatur in aliud vas nōvitreatū, ſed bene coopertū, ne quid immunditiei accedat. Deinde excitetur ſupra infraq; ignis clarus & vehemēs, ex carbonibus, vt vitriolum inſtar cinnabaris rubeſcat. Huius rubificati vitrioli, accipe ℔.xij. et imponas retortæ optimè perlutatæ, cum ſuo recipiente, ſimiliter lutato in iunctura: ac primo quidē die lento igne, ſecundo verò fortiori ex carbonibus tantū, ac tertio fortiſſimo etiam ex lignis facto, deſtillabis oleū vitrioli. Notandum autem eſt, quod in recipiente aliquid aquæ vitæ eſt ponendum, vt vitrioli ſpiritus retineantur. Ac poſt deſtillationem eadem euaporari debet, poſito nimirum recipiente ſupra carbones, ita eleuatur uapor fœtidus, & vbi nullus vapor apparuerit amplius, aut grauiter fœteat, tum oleum vitrioli purum relictum erit. Facultates huius olei ſunt penè innumeræ. Cum aqua tamaricis valet cōtra paſſiones ſplenis. Cum aqua rhaphani vel puluere tabularum marmoris, valet contra lapides, & omnem paſſionem renū ac eorundem oppilationem. Cum aqua calendulæ ac verbenæ, valet contra peſtē. Cum aqua ſaluiæ & bugloſſæ, contra morſum ſerpentum. Cum aqua vitæ, eſt ſummum remedium ad ſuperfluitatem menſtrui. Eodem modo datum, tollit tertianam. Cum aqua pentaphylli & marrubij, curat quartanam.

Cum

Cũ aqua filicis,necat vermes. Cum vino maluatico, vel cum aqua pimpinellæ, vſque ad quantitatem octo guttarũ bibita ieiuno ſtomacho,lætificat cor, mundificat ſanguinem, & lepram reprimit, conſeruatq; & auget calorem naturalem. Sumptum cum aqua fumi terræ, & aqua mirobalanorum,citrinorũ,curat lepram. Cum aqua maioranæ, leuat dolorem capitis, & interficit pediculos capitis, Cum aqua bugloſſæ & meliſſæ, tollit dolorem capitis,hemicraneã,vertiginem & ſcotomiam. Poſt purgationem ſumptum cum aqua liliorum alborum, purgat lethargum. Cum aqua rutæ,curat lethargum. Cum aqua fœniculi,vel apij.vel acori,confert memoriæ, & prodeſt ad diminutionem intellectus. Cũ aqua lactucæ vel papaueris albi,prouocat ſõnum. Cũ aqua borraginis vel bugloſſæ, prodeſt melancholicis. Cum aqua nenupharis, & cum aqua myrtillorum, tollit phreneſim & apoſtema calidum, & prodeſt in pellicula cerebri. Cum aqua vitæ,poſt purgationẽ, tollit apoplexiam. Cum aqua pæoniæ, tollit morbum caducum. Cum aqua mentaſtri,valet contra paralyſim. Cum aqua ſaluiæ,valet contra ſpaſmum. Cum aqua baſilici & maioranæ, tollit tremorem cordis. Cum aqua trifolij, tollit dolorem corporis. Cum aqua fœniculi & ſileris montani, tollit omnem debilitatem viſus Cum aqua ſigilli Solomonis, valet contra ſurditatem & tinnitum aurium,

Cum aqua ireos, valet contra rheuma capitis. Cum aqua capularum glandium & rosarum, restringit fluxum narium. Cum aqua saluiæ & hyssopi, valet contra paralysim. Cũ aqua morsus diaboli, valet ad squinanciam. Cum aqua capillor. veneris & hyssopi, valet ad tussim. Cum aqua plantaginis, valet contra pleurisim, & eos qui emittunt sanguinẽ per os. Cum aqua cuscutæ & capill. Veneris, valet contra pleurisim. Cum aqua rosarum, aut vini granatorum, valet contra syncopẽ. Cum aqua corticum citri, tollit debilitatem appetitus. Cum aqua mẽtæ, valet contra debilitatem & frigiditatem stomachi. Cum aqua myrtillorum, valet contra dolorem stomachi calidi. Cum aqua portulacæ extinguit sitim. Cum aqua betonicæ, tollit eructationem & dolorem stomachi, & si dolor est ex causa calida, debet dari cum aqua rosarũ, vel puluere diarrhodon abbatis. Cũ aqua citoniorum, tollit vomitum, & si est cum sanguine, detur cum aqua plantaginis, vel cum aqua bursæ pastoris, & puluere diarrhodon abbatis. Et si est de vena fracta in pectore, vnge cum calce corticum ouorum, & sanabitur, dando mane singulis diebus per mensem cõtinuũ. Cum aqua pulegij & puluere diarrhodõ abbatis, facta purgatione, valet contra inflammationem stomachi. Cum aqua scabiosæ, tollit torsionẽ corporis, quæ venit ex causa veneni, & si est ex alia causa, detur cum aqua

qua rutæ,& syrupo de nenuphare. Cũ aqua rutæ, valet ad colicam passionem. Cum aqua verbasci vel millefolij,valet contra hæmorrhoidas & alias passiones inferiores. Cũ aqua absinthij, valet aduersus morsum venenosarum bestiarum. Cum aqua endiuiæ vel eupatorij,valet contra omnia apostemata hepatis,& contra hydropisim. Cum aqua pentaphylli,valet contra ictericiam. Cum aqua artemisiæ, valet contra passionem matricis & asthmatis. Cum aqua allij, tollit dolorem dentiũ. Cum aqua mentastri, vel aqua vitæ, tollit sciaticam.Cum aqua caulium,tollit podagras frigidas.Cum aqua parietarię & plantaginis,curat podagras calidas.Cum aqua agrimoniæ,valet paralyticis. Cum aqua eupatorij, tollit passiones splenis. Cum aqua rorismarini,confortat stomachum. Cum aqua calamenti,valet ad catarrhum, qui descendit in pectus. Et tandem valet omnibus passionibus,si detur cum aqua appropriata passioni, & dicitur aurũ potabile, & est pretiosius omni medicina,sicut aurum præstat reliquis mineralibus.Cum aqua betonicæ, valet contra iliacam & colicam passionem.Cum aqua nasturtij & millefolij,prouocat vrinam.

Oleum vitrioli parandi modus, à superioribus non multum diuersus & bonus, quem ab amico quodam accepit, qui affirmabat,se nouisse chirurgum,qui hoc solo sibi quæsierit victum: translatum ex manuscripto Ger-

manico. Sũt aliqui, inquit, qui ex vitrioli Romani aut Vngarici lib. 10. aut 12. in bocia perlutata, aut terrea inuitreata olla, quam in latus inclinant in ipsa fornace, iunctura cum suo recipiente diligenter perlutata, vi ignis oleũ vitrioli eliciunt. Alij per ascensum vbi destillauerint, separãt phlegma ab oleo, rursumque idem phlegma capiti mortuo affundunt, & denuo destillant vt prius, idq; repetunt toties, donec vitriolum penitus factũ fuerit inutile, nihilq; olei contineat. Et licet his modis extracta olea, ad multa variaq; sint vtilia: ego tamen, vt intra corpus, aut quocunq; alio modo vsurpari oleum possit, ita in eius præparatione procedo. Accipio ollas nouas etiam non inuitreatas, quibus indo vitriolũ, & igni admoueo, vt liquescat vitriolum. Potest tamen etiam, quamuis non ita necessarium sit, eidẽ aqua affundi, & spatula lignea agitari, & sic iuxta ignẽ exiccari. Hac prima calcinatione, à venenositate sua perpurgatur vitriolum. Tum rursus in puluerẽ redigo vitriolum, & per cribrum setaceũ subtile transmitto, vt exactè in puluerem redigatur, & si quid fuerit crassiusculum, rursus tero, &c. Postea calefacio aquã, eamq; ita feruidam, in vase satis amplo & capaci existente puluere, affundo, atque spatula lignea agito aliquoties, sicque sino, vt per noctẽ quiescat. Mane post residentiam, aquã puriorem omnem, quo ad eius fieri potest, aufero, turbidã verò per filtrum

trũ destillo. Fęcibus ijsdem post destillationẽ relictis, rursus affundo aquam feruidissimã, rursumq; agito, separo, vt supra, idq; tandiu repeto, quoad vitriolũ nullam amaritudinẽ in se habeat, aut aquæ cõmunicet. Hoc clarũ ex vitriolo lixiuiũ aut aqua, iuxta ignẽ, tãdiu coquatur, donec in vase, in lapidẽ coierit aut concreuerit, consumendo aquã. Huius decoctionis beneficio, tollũtur omnes phlegmatice & crassę humiditates, & quo penitius exiccabitur, eo subtilius, melius, ac præstãtius fiet oleum. Vitriolum sic percoctũ & exiccatum, rursus pulueriso, eiusq; pulueris ℔. 6. aut 8. in bociã terream inuitreatã, aut ollam mitto, atq; in fornace ita in latus inclino, vt collum eius extra fornacem, per duorum digitorum longitudinem, promineat, & coniungatur cũ recipiẽti suo, bene iunctura perlutata. His paratis, primo die, lento igne procedo, ita vt vix sentiatur, deinde verò paulatim ignẽ fortifico, per diem vnũ aut alterum. Etenim si ignis à principio fuerit vehementior, recipiens minimè erit ferendo, sed dissiliet. Apparebũt in destillatione spiritus candicantes, qui in recipienti cõspici possunt. Illi enim indicio erũt, deficientis aut excedẽtis caliditatis. Cauendũ aũt est, ne spiritus cohibeantur à debili igne, valido enim igne promouẽtur. Est autẽ ignis tandiu seruandus, quandiu spiritus apparuerint. Vltimo debet fortissimus esse, etiam ex

flammis. Vbi ſpiritus deficiunt, refrigeſcat per ſe, & infunde in bociā Venetianā vitreā, ibi per duos dies ſtet, vt clareſcat. Quo facto, oleum ſeparetur à fæcibus in aliud vitrū Venetianū in quo ſeruetur. Neq; enim quouis vitro, ſed fortiori cōſeruari poteſt. Vſus olei eſt multiplex. Peſtis tempore, ſumitur in ceruiſia, vino, aqua, carne, aut brodio calido, mane, ſic enim præſeruat ab aura venenata, & à veneno quoq;. Cōtra infinitos alios morbos, datur diuerſis modis, nunc guttæ ij. nunc iij. plures aut pauciores, ꝓ neceſſitate. Oportet aūt vt cum liquore cui admiſcetur, probè miſceatur, agitando, nā ſua natura oleū fundū petit. Modus aūt in exhibitione olei ſit, ſaporis in acidū mutatio. Bibitur in die bis, mane iij. vel iiij. horis ante cibū, & veſperi à cibo. Quomodo aūt ad particulares morbos, & cū quibus liquoribus exhiberi debeat, lege in præcedentibus. Contra ſitim datur cū aqua portulacæ. Ad ſynanchē & inflāmationē oris & paryſthmiorū, cū aqua foliorū quercus. Ad epilepſiā valet oleū vitrioli, ſi vnà deſtillētur perſicorū nuclei. Ad vētris dolores, cōferunt vinū opti. rectificatū, & oleū oliuarū purgatū, cōmixta cū oleo vitrioli & potata: purgat enim & ſanguinē mundificat, appetitū excitat, & omnes futuros morbos abigit. Valet ad memoriam, & acuit ingeniū, cum aqua fœniculi, vel apij, aut aqua liliorū. Mēſes mulierū inordinatos, reducit in viā: nā abundantiā eorū cohibet, defectū verò promouet.

De facultatibus olei vitrioli, sic scribit quidam ex Gesneri amicis. Præcipua eius vis est, Montano etiam astipulante, vt homines tardius senescere faciat, dentesque pessimos ac purulentos, efficiat pulcherrimos, ac firmissimos, gingiuas etiam firmas reddat, si cũ vna aut altera guttula, quotidie dentes leuiter fricentur. Quo & Curtisana quædam mulier, dentes suos Venetijs ab omni immunditie ac prauitate, in plurimos annos, solidissimos retinuit & cõseruauit. Noluit tamẽ Montanus, absq; aliorum simpliciũ additione, ad morborũ curationem, & symptomatũ remotionem vti: semper enim ad ea quæ moderatiora, & tutiora essent, respexit, hæc ille. Ad morbũ schorbugium (scorbuticum) quidã non sine maxima mercede, vsus est fœliciter.

De vsu olei vitrioli Arnoldi. ℞ theriacam optimã, adde paucas guttas olei vitrioli, stent simul mixta donec vtaris. Si quis decũbat, nõ tamẽ ad mortẽ, ℞ huius mixturæ pondus aurei, aut si homo nõ imbecillis sit, paulò plus, & cũ pauco vino mane hora 4. mediocriter calidũ propina totũ: & si quid parũ remanserit in fundo, id quoq; vino ablutũ bibatur. Inde æger in lecto bene coopertus & capite obuolutus, ita vt totius corporis nihil quã os emineat, per 4. horas iaceat, & sudet quantũ potest, nec dormiat. Tũ linteis mutatis, maneat adhuc in lecto (nõ sudando) per 3. horas prius quã edat aliquid. Tunc edat aliquid, & bibat vinum vetus bonũ.

Post hoc pharmacum medicus poterit etiã alijs medicamentis vti, vt purgantibus & cõfortãtibus. Natura huius medicinæ est, omnẽ morbum imminuere, & viã præparare ad sanitatẽ, idq; cito & breui tempore, fac modo vt æger pareat, & bonam diætam seruet. Curandũ vt quatuor prædictis horis rectè & copiosè sudetur. Ritè enim adhibitus hic potus, nunquam frustratur medicum. Curandũ ne æger cum sumpsit, reuomat.

In colica, Benedictus Victorius sic oleo vitrioli vtitur. Recipit vini maluatici ℥ ij. olei vitrioli ℥ ſ. Experimentum mirabile, si detur in hora doloris sine febri. Prodest etiam si locus dolorosus inungatur cum oleo vitrioli, præmisso cnemate. Ad anginam remediũ expertissimum, Alexij Pedemontani lib. 1. ℞ olei vitrioli Romani, guttas tres, quibus in vinum iniectis, fiat gargarismus. Eius guttæ ij. cum aqua saxifragiæ, vrinam prouocant. Ad vlcera mala tibiarum, aqua aluminis valet, cum modico olei de vitriolo mixta.

Contra febres, recipe vitriolum calcinatũ, & puluerisatum, superinfunde aquã vitæ, vt ij. digitos excedat, sine vt quiescãt per triduũ aut quatriduũ, postea infunde aliam, & similiter fac, deinde abstrahe aquã vitæ, da ij. vel iij. guttas in aqua cõuenienti: sex aut vij. dies. oleo vitrioli madidũ linteolum applicatum fronti, grauem capitis dolorẽ curasse, retulit quidã. Dolorẽ vẽtris & stomachi, leuat potio olei

olei de vitriolo, cum ℥ ij. vini maluatici. Oleū vitrioli aquæ iniectum, vt fiat acidula aqua, purgat. Quidam curauit eo colicam desperatam: & exhibuit in asthmate phlegmatico, in periculo suffocationis, profuit cum vomitu. Hic aliquando sumpserat ℥ j. pituitosis omnibus affectibus vtilissimā, præsertim ventriculi. Ad verrucas tollendas, singulare: arbitratur quidam etiam vtile esse ad clauum, quanquam expertus non sit.

Oleum vitrioli nostrū sic fit, Recipe de vitriolo meliori, quātū eius habere poteris, dissolue illud in aqua calida, postea permitte vt aqua rursus clarescat, & destilla per filtrū, & quod destillatū est, pone in vas cupreum, vel deuitreatū. Post rursus in aliud vas vitreatū pone, collocando intra carbones, vt vitrū ad summū rubescat: postea iterū dissolue vt prius, per filtrū destilla & exicca, quousq; bene rubescat, tū teratur minutissimè, & triti vitrioli pone ℔. j. aut ad summum ij. in vas vitreū seu bociā, & antequā imponas, infunde aquæ vitæ sine omni phlegmate cyathum dimidiū in vitrum, ac tandem superaffunde puluerem vitrioli, & mitte bociam contra bociam in furno apto, & dato ei primo quidem ignē leuem, quousque fumi albi comparuerint, post augmenta ignem, & dato ei ignem flammeū, ad finem vsq; continuando. Post accipe omne qd' destillatū fuerit, & in retorta destilla per arenā. At rursus qd' destillauerit, iterū

in retortam infunde & rursus destilla,idq́; toties, quo vsq; nullæ fæces in retorta manserint. Tum destilla in balneo forti,& separabitur quinta essentia,& phlegma & manebit oleum purũ in fundo vasis:quod si non satis purum aut mundum inueneris, ponas iterũ per se solum in retortam,& iterum destilla semel per arenã, & habebis oleum optimè rectificatum,quod serua,quia carum.

Olei vitrioli præparationem ingeniosam, probatam,nec non absolutam,integrãq́;, docet quidam magnus eius artifex, in sequentẽ modum,ex Germanico translatum. Ad olei destillationem,ante omnia extruenda tibi erit fornax quadrata, eius amplitudinis, vt in ea collocari facilè possit bocia magna perlutata, vitrea, octo aut decem mensurarum capax, magno & amplo ventre constans. Primo extruatur à terra fornax altitudine pedis aut circiter, deinde craticulam collocato ab hac iam dicta altitudine,circiter pedem vnum cum dimidio distantem. Tum per mediam fornacem ferrum oblongum, & forte, optimo luto perlutatum, & pertingat ab vno fornacis latere, ad aliud. Inter craticulam & ferreum baculum aut stylum, adaptato pigrum Heinricum fornaci, secundum latus, prout sequens figura, tibi depingit. Sit autem Heinricus piger ea magnitudine, vt caput penè ingerere possis. Quibus paratis, cõtinuetur fornacis extructio supra ferreum bacu-

baculum per pedis vnius cum dimidio altitudinem, ac ita apertam relinquito, vsque quo vitrum, in quo vitriolum continetur, fornaci imponas. Et nota, istud latus versus pigrum Heinricum debere à craticula, vsque ad summitatem esse apertum, quo ad vitrum fornaci sit impositum. Parata fornace, accipito vitrioli ℔. xxx. aut xl. pro magnitudine & capacitate vitri, & vitriolum pone in ollam inuitreatam, quam colloca in ignem, vt exactè calcinetur, ne quid humiditatis in eo relinquatur, & quo ad punicio colore tingatur, aut instar lapidis induretur: tum perfracto vase terreo, & refrigerato vitriolo, in mortario minutissimè pistetur, & puluerisatum, impone vitro huic magno, cuius supra facta est mentio. Vitrum hoc vitriolo repletum, ea parte fornacis, qua aperta est, ponatur per transuersum supra transiens ferrum, deorsum collum vertendo, quantum potes, ita tamen ne vitriolum effundatur, & collum promineat extra fornacem, ad dimidij pedis longitudinem, quo recipiens commodius postea luto adaptari queat. Quo facto, partem fornacis apertam, à craticula, ad summum vsque claude, vitrum simul diligenter luto, fornaci coniungendo. Ad summitatem vbi perueneris, in vno quatuor angulorum facito foramen magnum, oui magnitudine, cum suo operculo, quod admoueri & remoueri possit, reliquis tribus

angulis, itidem fiant ventilia, minora tamen, vt digitum maiorem tantum capere possint. Dehinc fornax paulatim est contrahenda, & in acutum efformanda ita, vt in summo foramen quoque ea amplitudine relinquatur, quæ manum intromissam, liberè admittat, cui operculum quoque fabricandū, quo claudi possit, aut aperiri. Posteaquam fornacis extructionem, vna cum bocia, ei indita, ita perfeceris, rursus alio opus est vitro magno, capaci octo vel decem mensurarum, idque collo bociæ, quod extra fornacem est exertum, accommodandum, more vasorum recipientium, ita vt collum alterius satis profunde in recipiens ingrediatur, & vtrunque simul, diligenti studio, & optimo luto, coniungatur, vt moris est. Totam hanc fornacis & vasorum descriptionem sequens figura ob oculos ponit.

Vbi notandum pigrum Heinricum, non debere ita exactè craticulam attingere, sed satis esse, si carbones eò deferat.

1. Porta, per quam aër subingrediens, ignē fouet.
2. Craticula, cui carbones incumbunt.
3. Piger Heinricus, carbones deferens.
4. Locus, quo repositum est oblongum ferrum, sustinens bociam.
5. Collum bociæ prominens, deorsum inclinatum.

6, Re

6. Recipiens illud magnum.
7. Ventilia, quatuor in fornacis angulis sita.
8. Foramen magnũ, in sũmitate fornacis existens.

Vbi hæc omnia præparata, calefiat fornax cum igne carbonum, & piger Heinricus magnis carbonibus repleatur: operculo imposito claudatur, & omnia reliqua ventilia, exceptis tribus supra memoratis paruis. Ostium quoque, quod sub cratere est, vnitate notatum, ex parte dimidia claudendum, propter aërem, ad conseruandum ignem. Procedendo itaque primo, igne mediocri, mox stillabit oleum clarum: vbi olei color clarus, cœperit fieri obscurior, & oleum vtcunque turbidum, ignis erit fortificandus, & sequetur materia rubra, quæ propellenda est, fortificando paulatim ignem, ita vt etiam, per foramen, quod in summo existit, carbones inijcias, & fornacẽ ijs repleas ad ventilia vsq;, quæ aperienda sunt, nec vllum clausum relinquendum. Sic destillatio est continuanda, quandiu destillat, id quod fit 24. aliquando

30.horis, quibus continuè, ſine vlla intermiſſione, deſtillatio abſoluenda. Hoc enim modo, habebis oleum vitrioli perfectiſſimum. Itaque hic modus, non ſemel, vtpote veriſſimus, à quodam inſigni artifice eſt probatus. Vbi notandum eſt, recipiens vas refrigerandum eſſe, alio vaſe aqua frigida pleno, cum epiſtomio, vt ſupra recipiens vas, continuè aqua frigida deſtillet: aut impoſito huic vaſi filtro, aqua ſimiliter ſupra recipiens deſtillet, ſicque refrigeretur recipiens, quod vi excedentis caliditatis, alioquin diſſiliret. Poſt abſolutam deſtillationem, & fornacis, vitrique refrigerationem, oleum in retortam effundatur, & balneo Mariæ rectificetur ab ignea, aut rubra materia, quorum vtrunque ſeorſim eſt ſeruandum. Alius exiſtimat, conſultius fore, vt, poſtquam rubra materia comparuerit in deſtillatione, recipiens mutetur, ne quo pacto verum oleum, aliena quædam qualitate afficiatur. Vſus huius olei eſt, contra quaſcunque febres: contra colicam, & ſtranguriam: contra lapidem, aut arenulas veſicæ. Suffocationi vteri, peſti, lepræ, dyſenteriæ, dentium dolori, tuſſi, pectoris apoſtematis, & pulmonum, aſcendenti etiam & quaſi ſuffocanti pulmoni, valet apprime. Hydropiſim à quacunque cauſa curat, contra podagram, paralyſim, &c. prodeſt. Sumi verò debent duæ vel tres aut quatuor guttæ pro vice in aqua vel vino, mane, aut veſperi.

Leon-

Leonhardus Fierauanti, lib. 2. secretorum lingua Italica scriptorum, modũ docet destillandi oleum vitrioli, qui à communi modo nihil omnino differt, nisi quod destillatio olei octauo demũ die, aut decimo absoluitur, & à principio, vt videtur, ignem flammeum excitat, & oleum ipsum nigrum destillat.

Oleum vitrioli compositum. ℞ sacchari purissimi & albi ℔. iiij. rhapontici ℔. j. rhabarbari ℥ j. florum mercurialis ℔. j. pistatis & contusis omnibus simul fiat pasta. Postea accipe aquę vitæ optimæ, ℔. iiij. & omnia simul in retortam conijce, quę diligentissime sit perlutata, ac pone in fimum equinum calidum per sex dies, postea destilla per balneũ Mariæ, quo ad nihil amplius eliciatur. Tum fæces relictas in sacculo lineo, fortiter torculari exprime. Deinde accipe aquę fumiterrę, buglossæ, scabiosæ, ana ℥ vj. & cum his aquis lauato diligenter fæces expressas, & rursus torculari exprime, ac postea abijce. Ac eas quidem duas aquas, quas per expresionem collegisti, destilla per filtrum toties, quoad satis clara appareat. Postea cum prima aqua commisce, & simul omnes destilla in balneo Mariæ. Vbi autẽ ex tribus istis, vnam aquam perfeceris, pro qualibet libra aquæ, pone ʒ j. olei vitrioli finissimi, & serua in vase vitreo ad vsum. Hanc aquam paraui tempore æstatis, & maximo successu, sum ea vsus. Stomachum debilẽ restituit, sanat lienem, dolorem

capitis mitigat, & dentium, &c. Senes in vigore quodam conseruat, cuius ego experientiam certam vidi, in viris & mulieribus, sanitatem conseruat, qui ea fuerint vsi. Modus autem, & quantitas est, vt mane accipiatur vncia dimidia, frigida ita, qualis est, post cuius assumptionem, cibus ad minimum 4. horis tardetur, eoq; die, cibis boni succi vtatur.

Vitrioli oleum corrosiuum. Vitrioli Romani ℔. vj. salis cõmunis ℔. j. ſ. calcinentur simul tandiu, quoad rubere incipiant, tum amoue ab igne, & puluerisa simul, ac diuide in tres partes. Postea habeas tres bocias similes testudini, optimè luto sapiẽtiæ perlutatas, & in vnã quamq; harum, pone vitrioli rubificati partem tertiã, & omnes tres bocias in vnam fornacẽ reuerberationis ponito, sicq; vi ignis, omnem substantiam extrahito, quæ aliquando nigra videbitur vt atramentũ, & nonnunquã satis difficulter, nec statim procedit. Quod ita destillatũ fuerit, in vitro satis amplo seruetur, ne dissiliat. Atq; hoc liquore aperiuntur omnia apostemata, & mundificantur omnis generis vlcera putrida, saltẽ superficie tenus attingendo, & citò operationẽ facit mirabiliter. Cancros & cancrosa mortificat, & multa alia, quæ ipse inspexi, facit. Fallopius in secretis.

Aliter, ℞ vitrioli Romani ℔. vj. salis ammoniaci, sulfuris, cinnabaris, auripigmenti, aluminis rochæ ana ℥ vj. calcinentur omnia

vt

vt prius, ad rubedinẽ, post redigantur omnia simul in puluerem subtilem, & positis omnibus in bocia (vt supra) per sex dies cõtinuos vi ignis destillato, cauendo ne iuncturæ alembici malè sint clausę, &c. Hoc liquore quęuis membra possunt amputari, si in eo lignum ex olea arbore madefiat, & hoc ligno signetur locus amputandus. Et id quidẽ tantæ est efficacię, vt carnem aperiat, ac si rasorio dissecta foret & operationem suam facit, sine vlla sanguinis effusione, aut hęmorrhagia. Atque hoc causticum est ex secretis secretissimis totius Chirurgiæ, & à me ipso pluries probatum, atq; ab alijs, vt ego sæpe aspexi. Idem

Oleum vitrioli naturale & subtilissimum, dulce gustu, quod pro miraculo habetur. ℞ vitrioli Vngarici ℔. iiij. tere subtilissimè & in bocia desiccetur, deinde rursus in aliam paruã bociã perlutatã impone, fortiter constringendo, & impellẽdo. Tum super infunde vini sublimati, rectificati vsq; ad summũ ℔. iiij. deinde repone ad digerendũ dieb. 40. postea destilla, et videbis oleũ vitrioli natare in superiori parte vini sublimati. Oleũ verò vitrioli cõmune permiscetur cum sua aqua, ideoq; habet opus rectificatione, ex lib. man.

Oleum vitrioli, quod mortificat cancrũ & fistulas, & præcipuè vlcera antiqua corrosiua, sic fit. ℞ vitrioli Romani vsti in cacabo ad rubedinem ℔. j. pulueri setur subtiliter, deinde adde olei oliuarum ℔. semis, pone in

bociam vitreatam, & sublimetur communi modo: tum destilletur cum bocia contra bociam, aut per alembicum, addendo parum aquæ vitæ, bene rectificatæ, vt ascendat, &c.

Fumanellus de oleo vitrioli contra cancrum, sic scribit. Extremis morbis, extrema remedia optima sunt: cum igitur cancer huius sit generis, licet ipsi extrema adhibere remedia, cuiusmodi est oleum vitrioli, cuius hæc est confectura, vt sumatur vitriolum rubificatum, ignitũ vtiq; & tritum, & in alembico positum, ingeniosè destilletur. Huius die prima detur ieiuno, gutta vna, cum vncijs tribus aquę buglosi, & die secunda, guttæ duæ cum maiori aquæ quantitate, sicque addendo guttam & aquam, vsque ad dies quinque. Istis peractis, oleo prædicto canceris extrema siue margines linientur, donec cancri materia radicitus eximatur. Hoc autem medicamentum, expertum non est à me, sed ab empirico habui. Cancrosos concoquens humores, constat ex succi fumariæ, borraginis, scabiosæ de vno quoque ℥ iij. endiuiæ, scariolæ, cuiusque ℥ ij. epithymi, senæ, vini granatorum, ex singulis ℥ iij. sacchari q. s. fiat syrupus. Soluentia sunt, elect. hamech. pill. de lapide lazuli, pill. indæ, sena, epithymum, aqua lactis cum sena ipsa macerata.

DE OLEIS EX RELIquis metallis.

OLeum ex cupro, à Gallo empirico. Accipe æris adusti ℔.ij. subtilissime teratur, & ponatur in vitream cucurbitam optimè lutatam, & aceto imbibatur fortissimo, fac destillare per horas 24. & habebis oleum fortissimum coloris rubri & viridis.

Oleum Saturni commendatur in vlceribus inueteratis, faciei verò maxime (Sireion vlcera faciei vocat Theophrastus) cuius generis sunt, cancer, fistulæ circa nares. Noui mulierem cuius nasus ferè totus pessimo vlcere fuerat consumptus, probè curatam hoc solo oleo: adhibetur autem oleum tepore liquefactum, vel ad fornacem hyeme, ac penna illinitur. vnc. ſ. quid āvno coronato vendit. Dosis eius, gr. iij. Vsus, in colica, fistulisq;.

Oleum ex ferro, à Gallo empirico. Accipe limaturæ ferri q. vis, imbibe vrina, postea calcina toties in fornace reuerberationis, donec impalpabilis reddatur, colorisq; sanguinei, tunc pone in cucurbitam vitream optimè lutatam, imbibas quoq; vrina, & fac destillare more aquæ fortis, per horas 24. semper ignem augendo: & habebis oleum spissum rubicundissimum. Experientia illius olei, rubificentur laminæ cuiusuis metalli, si extinguantur in isto oleo, statim accipient auri colorem.

Oleum ex chalybe, & lapide magnete eodem modo extrahitur, quo de ferro dictum est.

Oleum lithargyri, pro magno secreto est tenendum, quoniam mirabile est in delendis maculis, pannis faciei, & subtiliat cicatricem, & rubedinem eorum delet, ex libro manuscripto antiquissimo. ℞ lithargyri puluerisati, quantum satis videtur, dissolue per decoctionem in aceto forti, pluribus vicibus successiue, deinde euapora acetum ad ignem, & remanet oleum nigrum in fundo, quod dissoluatur cum aqua calida per agitationem cum baculo paruo, & mundo, tunc destilla per linguã laneam, & remanet oleum in fundo, quod ab aqua separatum, est singulare.

Oleum quod fit de calce, est mirabile. ℞ calcis viuæ frustum integrũ, & infundatur in oleo communi donec dissoluatur, & calx in puluerẽ redigatur: & postea pone in alembico vitreo & destilletur, & emanabit oleum quod vocabitur oleum calcinum, &c.

Oleum è bolo armeno, legitur alicubi apud Theophrastum Paracelsum.

DE OLEO SVCCINI FACIENdo, *ex præscripto insignis Medici Germani, qui totius etiam Succini historiam luculenter descripsit, vt aliquando videbitur.*

Oleum

OLeum succini nihil est aliud, quam subtilissima, pinguis & aërea substantia, quæ succino inest, extracta arte. Et quamuis non adeò difficile sit elicere tale oleum, requiritur tamen ad eam artem, cura, ac aptitudo instrumentorum, quare maximè annitendum, vt sequentia præcepta obseruentur.

QVOD SVCCINVM *sit eligendum.*

QVanquam non esset inconueniens eligere ad destillationem, & extractionem olei, purissimum, & quod maiorum esset partiũ succinum, quia sumpta puriore materia, purior etiam egreditur liquor, & vas inferius non tanta replebitur copia excrementitij humoris ac scoriarum, præterea & non tam facile igne resoluetur, & vno impetu corruet, si maiorum fuerit partium, sed pedetentim & tarde liquescet, vt quæ inest ipsi substantia subtilis melius à fecibus secerni possit: tamen in defectu ipsius etiam pulueres, & ramenta sumere licet, quia & ipsa reddunt oleum, si recte vasi imponãtur. Obseruandum igitur, vt iniecto succino in cucurbitam, imponãtur lapilli silices, & desuper rursum succinum, & sic deinceps.

DE FORNACE ET INSTRVmentis ad destillationem succini necessarijs.

PLurimum interest habere instrumenta apta & idonea, & primum quantum ad fornacem attinet, sit ea rotunda, duorũ cum dimidio pedum altitudine, latitudo vero ipsius diametralis sit duarum spithamarum. Extruatur autem vel ex lateribus, vel ferro luto obducto habens duo foramina rotunda, per quæ, (vt paulo post depingemus) canales instrumenti secundo loco positi exire queant.

Porro alia duo pręparari tibi curato instrumenta, ex cupro intus stanno obducta, præsertim inferius, superius habeat figuram cucurbitæ, altitudine spithamæ vnius & dimidiæ, ex integra lamina compositum, & collum ipsius applicetur inferiori instrumento, illudq́; ingrediatur.

Paretur etiam ex cupro operculum rotũdum, & foraminibus plenum, vt tectum eo succinum, emanare & destillare resolutum posit. Inferius verò instrumẽtum recipiens succinum (est enim destillatio per descẽsum) sit rotundum, habens collum quod recipiat, & in se contineat collum cucurbitæ, capax trium vel quatuor mensurarum, habẽs duos canales, quorũ vnus descendat, sitq́; inferior, alter vero ascendat, & fiat hoc modo.

FORNAX.

Foramen inferius, per quod exit inferior canalis.

Foramen superius, ad canalem alterum.

♂ INSTRVMENTVM *superius seu cucurbita, in quam cōijcitur Succinum cum Silicibus.*

Canalis inferior per quē oleum vna cum aqua egreditur.

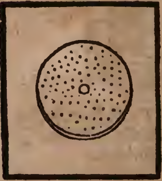

Canalis superior per quē subinde affunditur aqua calida.

♀ INSTRVMENTVM *inferius excipiens scorias & oleum.*

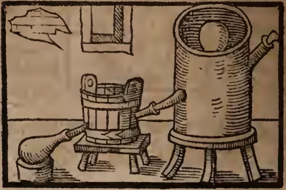
CVCVRBITA *cum inferiori instrumento coniuncta, si sunt vtraq; imposita fornaci.*

Operculum perforatum quo obstruitur cucurbita.

FORNAX *cum omnibus ad destillationem necessarijs.*

In hac figura, omnia ad huius olei destillationem necessaria instrumenta, proponuntur. Fornacis structura ad dextrā apparet, in cuius summitatis medio, cucurbita eminet. Habet eadem fornax ad dextram, prominentem sursum versus canalem, (qui canalis superior dicitur) ligneo corno obstructū. In eadē ad leuam, conspicuus est canalis inferior, cui alius, per refrigeratoriū transiens, attexitur. In medio apparet vas refrigeratorium, cum suo canali ad læuam, cum quo statim recipiens committitur.

DE DESTILLATIONE Succini.

POstquam fornacem & instrumenta tibi omnia paraueris, accipe inferius instrumentum, impone fornaci & exerito ambos ipsius canales, (vt vides factum in præcedenti schemate) atq; illud in fornace optime munito lateribus & luto, fietq; interseptum satis firmum, ne ab extra inspiciatur, & ignis ipsi incubando nocere posit, tantumque ipsi aquæ infunde, donec ex canali effluat. Postea positis alternatim & succino, & lapillis in cucurbitam luto vestitam, ita ne succinum, sed potius lapilli operculum attingāt, tege cucurbitam ac operculum clauis fereis ad latera ipsius infixis munito, ne illud vi & impetu caloris excidat. Sed potius onus

ſufficere queat, & impone cucurbitam infe⸗riori inſtruméto, ac locũ, vbi coniunguntur obline luto, ne aliquis vapor exire poſsit. Similiter & canalẽ aſcendentẽ obſtrue ligneo cono, vt extrahere eũ poſsis, ſi affudenda eſt aqua calida, quod fiet, ſi parum ipſi inerit, & oleum exire nequiuerit. Canali inferiori apꝑpone alium canalem ſtanneum, vel ex cupro confectum, tranſeuntẽ vas aqua frigida replet tum, quę vbi calefacta fuerit, aliam frigidam affunde. Illi vero canali receptaculũ adiungito in quo ſit ℔. j. aquæ frigidæ puriſsimæ, ſatis magnũ & capax aquæ cum oleo. Sit autem vel vitreum vel figulinum, munitum vitro, non cupreũ, quia facillimè oleum contrahit viredinem ex ærugine quæ cupro ineſt, omniaq́; optime & diligentiſ. obſtruantur. Hæc vbi facta ſunt omnia, circa cucurbitam prunis ardentibus accende ignem placidum, ſuppeditantẽ ex omnibus partibus ęqualem in principio calorem, et auge eum ſucceſsiue, vſq; ad veſperam (vno enim die ea deſtillatio finitur) donec tota cucurbita tegatur & obruatur ignitis carbonibus. Et obſeruandũ eſt, vbi cucurbita quaſi excandeſcit, abſolutam eſſe deſtillationem, quare ignis remoueri poteſt, ſtent tamẽ ſic per integram noctem ſine igne, vt per ſe frigeſieri poſsint. Poſtea exemptam cucurbitam, reperies vacuã à ſuccino, lapillos qui ipſi adhuc inſunt nigros quaſi fuligine obductos. In fundo vero inferioris

inſtru⸗

instrumenti cernes feces, vel scorias picem referentes, oleo innatante per canalem cum aqua ad receptaculum delato, quæ vtraq; reseruanda sunt, donec rectificetur oleum. Et hæc sufficiant de priori destillatione.

DE RECTIFICATIONE.

VEniendum iam ad secundam & postremam destillationem quæ fit per ascensionem, & est rectificatio olei, id est, puri ab impuro segregatio. Peragitur autem sequẽti modo, Accipe cucurbitam vitream, atq; in eam infunde aquã cum oleo, vt venter ipsius repleatur vsq; ad collum, & imposito ipsi alembico similiter vitreo, balneo cõmitte, & omnia optimè communire debes, ne calor eam perfringat, & calida aqua est affundenda. Siquidem vitrum calefactum subitam frigefactionem perferre nequit, sed rumpitur. Quibus peractis, applica alembico quoq; receptaculum vitreum, & exibit oleum purissimum pauca aqua permixtum, quæ segreganda est ab oleo, instrumento vitreo, quale est Valerij Cordi, quo semper est vsus, vel ipsius defectu, alio infundibuli formam referente. Innatat enim hoc oleum aquæ.

Potest autem hæc destillatio quoq; fieri per arenam eodem modo, obducta tamen cucurbita luto, ne calore frangatur: sed melius & purius fit per balneum.

Instrumentum Valerij Cordi.

Segregandi instrumentum aliud.

4. Est spacium vacuum.
B. Canalis per quem in spaciũ vacuum aër ingreditur.
2. Spacium olei & aquæ.
∂. Canalis per quem aqua egreditur.

DE EXTRACTI ET RECTIficati olei viribus & vtilitate.

APpellatum fuit olim hoc oleũ sacrum, propter vires eius nimirũ admirandas & arcanas. Habet quidem easdem, quas succinum ipsum, verum multo efficatiores. Nam quicquid efficaciæ & virium in quinq;, sex, vel septem succini libris inest, in vnã libram facilè redigi potest. Quare plurimum cõfert Epilepticis, Paralyticis & spasmo laborantibus, & mulieribus patientibus suffocationes matricis. Confortat etiam fœtum in vtero.

De oleo succini, eiusq; virtutibus, sic quidam scribit. Superat sua facultate, inquit, omnes aquas vitæ, quas vocant, omneq; aurum potabile, prę sertim in apoplexia & epilepsia curanda.

DE OLEO EX *lateribus*.

OLeum benedictum siue laterinum habens in se multas virtutes ad ægritudines frigidas, vtiliusque balsamo virtute sua & subtilitate. ℞ laterum vel tegularum rubearum nouarum ab aqua intactarum, quantitatem quam voles, contunde in paruitatem cicerum, canabis, milij, aut etiam subtilissimè cribrentur. Postea mittantur in vase vitreato vel alio, & fortiter igniantur. Deinde proijciantur in oleo oliuarum antiquo & claro, si haberi potest, in vase terreo vitreato. Et dimittatur sic stare per vij. dies & plus, & si fracturæ sint grossæ, conterantur in puluerem subtilem, & in cucurbita magna pone, & superposito alembico destilla lento igne. Et scias quod de ℔.j. olei, ℥ j. tantum exibit, cuius virtus naturalis maior est, quàm in balsamo naturali ad omnia curanda, & est calidius ipso, & propterea dicitur oleum benedictum, maximè ad morbos frigidos curandos, & quanto antiquius, tanto melius.

Probæ agnoscendi ipsum sunt, quòd oleum oliuæ tenet hoc oleum suspensum in medio sui: vel circa fundum non tangendo fundum. Vnde ostenditur ipsum calidius esse & magis leue. Illud verò quod non est laterinum, est graue. Et ideo si iacte

tur gutta in ipſum, petit fundum. Et in hoc cognoſcitur eius grauitas & frigiditas. Item hoc oleum reddit fortem odorem & in colore eſt rubeum. Et gutta eius poſita in manu, ſtatim euaneſcit, & diſpergitur per totā manum. Et ſi ferrum liniatur eodem oleo, ſtatim ardet, & accenſum facilè non extingui tur. Quum autem perfecta fuerit huius olei deſtillatio: ſapienter aperi vas, poſtquam frigidatum fuerit, & extrahe puluerem laterū, & iterum impone de alijs pulueribus, ſi vis plus habere de ipſo oleo, & deſtilla vt prius. Et deſtillatum bene ſerua in vitro benę obturato cum cera.

Virtutes eius hic 44. annotantur, in frigida cauſa, interiori & exteriori. Primo reducit omnia membra aliquo accidente infrigidata, ſi membra læſa eo inungantur. Item ad ſanandum vulnus, ſi herba appropriata aliqualiter in eo decoquatur. Item ad omnes manuum & pedum fiſſuras tempore hyemis. Item ad neruos infractos ex gutta, vel alia cauſa, & ad manuum & capitis tremoré. Podagræ & arthetịcæ frigidæ, collo dolenti & circuntenſo cum nec commodè flectitur. Item lapidem renum & veſicæ comminuit inunctum, & frequenter bibitum. Excoriationi quoq; veſicæ, intus & foris, quæ agnoſcitur per mordicationē virgæ inungendo. Item retentioni & difficultati vrinæ. Itē paſſionibus aurium ex frigiditate, vt ſurditati

& ſibi-

& sibilo & fluxui malorũ humorũ ad aures, panniculum ipso intinctum auri immittendo. Item contra vermes auriũ ab intra natos vel extrinsecus ingressos. Item tortioni oris. Item acutæ tortioni ventris. Et matricum doloribus in omni ætate. Dolori quoq; sciatico, renum & spinæ dorsi, addi tamen possunt ei herbæ, flores & radices calidæ naturæ illis appropriatæ, vt saluia, pulegium, absinthiũ, serpillum, origanum, betonica, hyssopus, diptamnus. Itẽm omni pustulæ & apostemati crudo non bene maturo, quia crudũ cito maturat, & maturum cito dissoluit. Cui si addatur radix lolij & vitellus oui & cepę album, coctum sub cineribus calidis, prodest vehementer, si superponatur. Item valet duritiei splenis propter infrigidationem nimiã, quia cito humectat & suauiter ipsum calefacit. Itẽ epilepticis & caducis, si cum eo nares patientium vngantur. Item oppilationi cerebri & nasi, propter causam frigidam vndecunq; venerit, siue oculi lacrymentur, siue nares sint plenæ phlegmate, si loca earum cum ipso inungantur, siue etiam per os sumatur. Item valet omni frigiditati capitis & cerebri, si cũ eo vngantur calefacit, & mirabiliter confortat. Item vncta posteriore cerebri parte, valet obliuioni, & debili memoriæ. Item valet dentium dolori, vngendo gingiuas ex eo. Item valet frigiditati matricis bibitum, intus quoque & extra inunctum, & retentioni

intempestiuæ menstruorum. Item educit fœtum mortuum, aperiendo orificia venarum. Item valet sanguini coagulato ex percussione. Et sterilium mulierum malas exiccat humiditates. Item tussi frigidæ & oppletioni pulmonis, bibendo ipsum, & pectus inungendo, & valet tussi siccæ & molli, quæ vocatur strictura pectoris, & dissoluit illic congelatos humores, & canales pulmonum aperit. Inunctum quoque oculis lacrymantibus subuenit, si super palpebras fiat inunctio. Item valet inflationi ipsorum, dolori & rubedini per inflationem, vel abundantiã sanguinis in ipsis factã. Item omni morsui venenoso, vt scorpionis, araneæ, vespæ, apum, serpentis, si locus percussus ex eo inungatur. Item valet syncopi, & debilitati cordis, & stomachi, si ex eo bibatur cum bono vino. Item valet piscatoribus, si eorum retia tali oleo inungantur antequam vadunt piscatum, trahit & allicit pisces odore suo. Item valet contra potionem opij vel hyoscyami. Item dolori ani & lumbricis bibitum & inunctum, maximè si ei absinthium fuerit admixtum. Item valet sputo sanguinis, & mictui sanguinis. Et cui coagulatus est sanguis in cãpite, & causa sit apostematis generati, vel ex percussione, si locus ipso inungatur, sanat. Item valet crepatis, si supra locum fit cum ipso inunctio & emplastratio, cum succo absinthij. Item contra scabiem duram, &

siccam

ſiccam capitis inungendo. Item omni fiſtu-
læ. Item lapidi veſicæ & renũ, ſi herbę ad hoc appropriatæ, ſcilicet ſaxifragia, milium ſolis, ſemen petroſelini, fœniculi, ſanguis hircinus, ei permiſceantur, & in potu tribuantur, benedictus Deus, cuius immenſa largitas tot rebus humanæ fragilitati prouidit.

Si in oleo benedicto coxeris piper longum, & grana paradiſi, & pyrethrũ, de quolibet ℥ j. caſtorei ʒ ſ. & cum hoc vnxeris (virgam puto) ad coitum facit.

Vt candela, neque vento, neque pluuia extinguatur. ℞ bombacem aut ſtuppam, & madefac in oleo benedicto, & cum ſeuo aut cera fac candelam, quæ poterit in aqua ardere. Item ſtercus columbæ, cum oleo benedicto mixtum, & cum eo lignum linitum, & in ſole calido poſitum aliquandiu, per ſe accendetur. Item accipe calcem viuam, & ſulfur æqualium partium, & diſtempera cum oleo benedicto, & forma inde pillulas, quas proijce in vrnam aqua plenam, & exibit inde ignis. Vt filum candelam ardentem extinguat, tunc circumuolue candelam, & linias ipſam cum theriaca bona, & extinguetur.

1. DE AQVA VITAE SIMPLICI ET COMPOSITA.
2. DE SVCCIS ET EXTRACTIONIBVS.
3. DE SALIBVS.
4. DE BORACE.
5. DE AVRO POTABILI, ET OLEO AVRI.

DE AQVA VITAE, SEV VT *vocant, ardente, destillanda, deq; eiusdem facultatibus.*

QVAE è vino, aut eiusdem fæcibus, destillatur aqua, alijs dicitur aqua vitæ, quôd vitam nimirum fulciat, seniumq; remoretur: sed aqua mortis rectius vocari posset, si non ritè fuerit parata, vtpote quod talis plus incõmodi, quàm cõmodi afferat, vt refert author Pyrotechniæ: alijs verò ardens appellatur, quod pilis capitis super affusa, vel panno, adhibita candela ardente, statim inflammetur, videanturq; capitis pili vel pannus ardere, licet neutrum consumatur. Dicitur etiam ad extremã subtilitatem redacta, à Chymistis, Quinta essentia. Destillatur verò, ex generoso non nunquam vino, albo vel nigro: plerunque ex fæce cuiusq; villi vapescentis, per turbinem seu metam furnariam prunis moderatè excalefactam, exprimitur, vt author est Lemnius. Cæterũ quando ex ipso vino aqua vitæ destil-

destillatur: audio, inquit Gesnerus, ex satis magna vini quantitate, parum aquæ ardentis destillari: ex fæcibus contra, multum. E vino Alsatico, aqua vitæ non vsq; adeò bona destillatur. Porro vinum ardens, leuitate ferè reliqua omnia humida superat. Quum enim quatuor sint (vt idem Lemnius author est, lib. 2. cap. 34. de Occult. naturæ miraculis) quę leuitatis, ac grauitatis, ratione inter se certent, vinum, aqua, mel & oleum: horũ omniũ leuissimum, minimique ponderis est vinum ardens, quòd oleo admixto fluitat, summasq; partes subit, oleo in imis subsidẽte. Est enim illi prorsus excocta terrea omnis concretio, totaque illius substantia ignea, aëreaque, effecta est. Proximum huic leuitate est oleum, &c.

Quod si experiri velis, syncerane sit, an adulterina hæc quinta essentia: mantile aut linteum liquore illo madefacito, & flammæ admoueto, si confestim inardescat, illæso intactoq; linteo, efficacissima est. Inflãmescunt si quidem sudariola aqua hac macerata, at non consumuntur. Flamma enim leniter modò peplo incumbit, nec penetrat, sed lambendo absorbet cognatum sibi ac familiarẽ, ignęq; naturæ liquorem. Quod si volæ manus non nihil imponas, admouerisq; ardentem papyrum: ardescit quidem palma, at manus non vritur.

Illius vim mirificam, in multis rebus sum

expertus (inquit Lemnius) quamlibet enim aſperum intenſumq́ue gelu exiſtat, liquor is gelu nunquam congelaſcit, nec in glaciem concreſcit aut cogitur, adeò vt atramentum ſcriptorium, tum pleraque alia, quibus guttas aliquot admiſceri contingit, nunquam frigore conſtringantur, idq́ue ob extremam caliditatē ac tenuitatem, quibus eſt imbuta. Commixtum ſali hoc ardens vinum, & appoſitum igni, recepta flamma, aſtantis formam cadaueris ſimilem efficit, Ringelbergius. Ouum decoquit, carnes coctas vel crudas à putredine conſeruat, vbi in eadem intinguntur: vinum turbidum, ſi cum ea miſceatur, clarificat & reſtaurat. Muſtum clarum reddit: Vinum pendulum, acidumq́ue, affuſa reſtituit. Herbarum omnium virtutem ſi in ea ponantur, extrahit, præter violæ odorem, quem non retinet. Odor ipſius reptilia interficit, & venenum fugat, Vitalis. Eſt & hoc mirabile, quod à fide digno accepi: Si guttæ aliquot aquæ bombardis infundantur, vt cum puluere cōmiſceantur, & poſtea incendantur, diſſiliunt ſtatim. Eodem modo etiam franguntur petræ: & audio ſic factam viam, à Valle Tellina (puto) Mediolanum verſus. Ex ſtillicidio illo, quod fit ex vino bis aut ter aduſtionem paſſo, mira excitantur, & vtilia. Panniculus enim illo infuſus (vt modo etiam dictum) citra filorum læſionem, totus inflāmeſcet; quod quartam aduſtio-

aduſtionem ſuſtinuit, in aëra ſi proieceris, nihil ex eo ad terram deſcendet. Piſcem ſi volueris meliorem ſaporem habere, in hoc vinaceo ſtillicidio eneca, & in eo eſſe ſinito: ita perdurabit ad compluſculos dies. Si hac ratione piſcem enectum ſale & pipere condias, nihil erit ſuauius, præſertim ſi ex optimo genere fuerit piſcis. Aqua ardente, quæ ſæpius deſtillata fuerit, ſi manus laueris, ardebunt quidem, ſed citra noxam, Gaudentius Merula Memorabilium lib. 4. Quod ſi inter deſtillandum, puluis ſulfuris viui permiſceretur, accenſa aqua vitæ, fortius arderet. Dolorem capitis ſedat, ſi ex materia frigida fuerit. Si bibatur ieiuno ſtomacho per biduum, cum pauca theriacæ quantitate, purgat caput, & exiccat eius humiditates. Qui biberit huius aliquid cum alio vino, mane, eidem confortat cerebrum. Tenebras oculorũ pellit, & pannos eorundem conſumit, & humiditatem exiccat. Auribus inſtillatâ, auditum reſtituit: linguæ impoſita, linteo in ea madefacto, ſermonem paralytico reſtituit, ſi aliquot horis continuetur. Quidam laudauere vini ſublimationem contra vermes, qui dentibus innaſcuntur, colluendo ea os. Ad id præfertur, inquit Alexander Benedictus, vinum Cretenſe aut Rheticum, validius enim quo ſæpius camino (alembico) vitreo aut æneo vaporatione perficitur. Raucedini confert, collo inuncta, & mane bibita. In

hydrope celebratur eius vsus ad hunc modum. Accipe aquæ vitæ mensuram dimidiā, calefiat mediocriter, vt sit quasi tepida, lauentur pedes, ac immittantur per quartam horæ partem, postea succo vrticæ fricentur plantæ pedum, & circa malleolos, & curabitur, vt nobis retulit Vitus à Rechberg. Aqua ex vino meraco sublimata, valet contra singultum ex vento aut frigore, Alex. Benedict. Germani eam, ardente etiamnum Syrio, mane bibunt vel delibant, pituitæ salutarem arbitrantes, idem. Ad lumborum dolores & ad tumores phlegmaticos, hoc à quodam rustico accepi. Habeas patinām aliquam, quæ ab igne non lædatur, eiq́; impone pannum: patinam pone in sudatorium clausum, pannus madefiat aqua vitæ optima, ac postea accendatur (neq; enim pannus consumitur, si aqua vitæ fuerit bona) tum ingrediatur patiens balneum & statim sudabit, calorem enim vehementem facit: hoc fiat quinquies aut pluries pro ægrotantis viribus, & locus dolens aqua vitæ in qua flores spicæ nardi fuerint macerati, bene fricetur, & sanabitur. Ad vesicæ calculum, iubent bibere aquam vitæ, per spacium septem mensium, singulis diebus mane & vesperi, commiscentes vini nòn destillati partes duas, destillati verò vnam: & hoc modo comminuitur lapis & excernitur. Vulnera lota sanat, itemque cancrum & fistulas.

Vitalis

Vitalis de Furno ... multis, has quoq; illi tribuit facultates: Apostemata rumpit intrinseca & extrinseca, si bibatur, aut extrinsec⁹ cũ ea aliquoties liniantur. Oculorum maculas, eorumq́; ruborem & calorem aufert, lachrymã etiam ab oculis fluentẽ restringit. Spleneticis valet & hepaticis, vbi sobriè potetur. Mercurium congelat, cuprum dealbat, spiritus & corpora calcinata soluit. Vulnera curat, omnemq́; guttam, cancrum, & fistulam, si potetur, aut locus vulneris abluatur. Intellectum acuit, sobriè sumpta, præterita ad memoriam reuocat, hominem super omnia reddit hilarem, iuuentutem conseruat. Salsum phlegma, guttamq́; rosaceam curat. Narium fœtorem, gingiuarum, axillarumq́ue tollit. Apostema in gutture rumpit gargarisata. Melancholicis plurimum confert, ischiaticis, podagricis, & artheticis multum prodest. Hydropicos ex causa frigida, curat. Colicam passionem patientibus, plurimum confert. Cum calce sua in vino soluta, lapidem frangit vesicæ: cum suo sale verò soluta, renum lapidem frangit atq; fugat. Febremq́; quartanam tollit, sobriè assumpta. Leprosus si nonnunquam de illa moderatè biberit, lepra nõ vltra ascendet. Prodest etiãm conceptui, si prægnans de illa biberit. Si modicum de ipsa bibatur interdũ, aut in ore retineatur, ipsum rheuma curat. Oculos subuersos, quando palpebræ resoluuntur, illita curat. Audaciam

præſtat, ſi puſillanimis aliquis aut formidoloſus de ea interdum potauerit. Hactenus Vitalis. De facultatibus præterea eiuſdem aquæ, in genere, hæc ſcribit Leuinus Lemnius lib. de Occultis naturæ miraculis. Nullus, inquit, liquor, qui in aliquem vſum corpori humano adhibetur, eſt aqua vitæ, aut leuior aut penetrantior, aut quæ omnia à putredine, aut corruptione magis præſeruet ac tueatur. Cuius vſus ſic inoleuit apud Belgas, vt liberalius, quàm valetudini commodum eſt, aſſumant. Neque enim omnibus, aut quouis tempore, eius potus æquè ſalubris eſt: macilentis ſiquidem, ſiccæq; naturę hominibus, denique æſtate, vſus eius admodum pernicioſus eſt, adurit enim corpora, atque humorem ratiuum depopulatur. Obeſis autem corporibus atque humidis, quiq; pituitoſis humoribus redundant, nihil incommodat, nam & humores excrementoſos concoquit, & corpora à lethargo, atque apoplexia, morbisque frigidis vindicat ac tuetur. Quaprôpter hybernis menſibus moderatum illius vſum concedo, nempe ſeſquidrachmam, quę cochlearis menſuram implet, exquiſitè ſaccharo edulcatam, adiectoque exiguo panis primarij bolo, quo minus vi adurente cerebrum naresque feriat, aut hepati noxæ aliquid, penetrabili, feruentique calore inferat. Foris verò admotum, neruis ac muſculis, membrisque algore oppreſſis auxiliatur, omnesq;

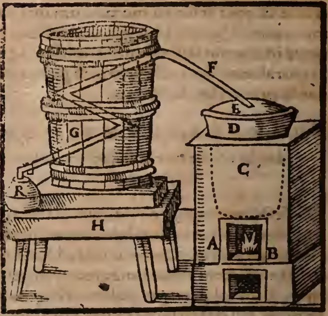
mnesque affectus dolorificos, qui in frigidis humoribus consistunt, compescit ac discutit vi calorifica, ac celeritate penetrandi. Quin & apoplecticis loquelam restituit, si seminis erucæ & aceti scillitici momentum illi commisceatur. Quod si id genus vini factitij, bis terue in alueum stillatitium immissum, ignis vi extrahatur, incredibilem vim penetrandi consequitur. Hæc Lemnius.

DE INSTRVMENTIS, QVIbus *ad aquam vitæ destillandam artifices vtuntur.*

IN destillatione aquæ vitæ, quoniam multi spiritus crassi, vi caloris eleuantur, necesse est temperare eos, & subtiliores reddere beneficio instrumentorum longorum, angustorum, & sinuosorum: nec solum refrigeratione opus, sed etiã in loco frigido, vbi aqua nimirum actu frigida permaneat, ne aliqua viscositas aut crassities, ad alembicũ perueniat, destillatio perficienda. Vnde factũ est, vt ab artificibus varia sint inuenta instrumenta, quæ id præstent.

Aquã ardentem nonnulli per vesicam destillant, de qua consule Lonicerum: verum is destillationis modus, propterea quod aquã affundant, non omnibus probatur. Vtuntur autem hoc modo, propter compendium, ferè Pharmacopolæ tantum.

INSTRVMENTVM AD Aquam vitæ, ex vini fecibus, destillandam.

A. Fornax rotunda forma constans, aut etiã quadrata, parum enim refert.

B. Locus seu foramen, per quod aheno, ignis subijcitur.

C. Ahenum seu vas satis capax, continens fæces.

D. Operculum aheni. Id si, aliqua ex parte conuexum fieret, & in medio, vbi canalis egreditur, in acutum desineret, vapores multò melius sursum mitteret, quam si planum fuerit.

E. Oper-

E. Operculi foramen, in quod canalis insertus est.

F. Canalis æneus, seu fistula, deferens vapores. Sit autẽ hoc modo contorta, & sinuosa, ita enim, aiunt, aquam videri quasi sæpius destillari: aut fortè, vt vapores diutius contenti, facilius condensentur. Aliqui sinus aliquot faciunt in fistula, priusquam ingrediatur situlam, quod fortè minus probandum est.

G. Situla lignea continens aquam frigidam.

H. Subsellium, sustinens situlam aqua frigida plenam.

R. Locus in subsellio, quo recipiens vas collocandum.

Possent iuxta hanc situlam, duæ fornaces extrui (ita quidam apud nos solet aquam ardentem destillare) quarum altera vicinior sit situlę, altera remotior. In viciniore aheno, fæces primo destillarentur: in remotiore, secundo, vt subtilior & purior aqua fiat. Verum idipsum, minori negotio fortè fieret, si quæ secunda vice destillari debet, per longiorem fistulam destillaretur, per longiorem enim viam, spiritus agitati, magis attenuantur.

INSTRVMENTVM ALIVD.

1. Vas seu olla, materiam destillandam continens. Quidam apud nos ollam habuit 16. mensurarũ capacẽ. Ex ijs biduo, bis, terue repetita etiam destillatione, mensuras tres extraxit.

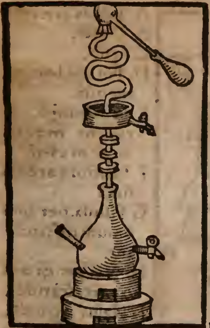

2. Operculum.
3. Canalis seu fistula, quæ sic κωνοειδῶς fieri debet. Posset hæc eadem duplex fieri, vt aquâ frigida infundi, & rursum calefacta emitti posset.
4. Situla, continens aquam frigidam.
5. Sedes, quæ sustinet situlam.
6. Recipientis aptandi locus.
7. Ignis, in circuitu, ex quolibet ligno.

Per tale instrumentum aqua vitę valde copiosa habetur, magis quàm ex vulgaribus: quoniã fistula ex operculo ollæ, rectà ascendit, non vt in alijs obliquè, & forte maior est quoq; quàm in alijs.

INSTRVMENTVM ALIVD *pro aqua vitæ destillanda, ab authore Pyrotechniæ mutuatum.*

Licet in dies singulos varia excogitentur instrumenta, hoc tamen mihi semper visum est esse commodissimũ, vtilissimumq́;. Præparetur vas æneum stannatum, è quo parte ea, qua vinum infunditur, produ-

catur fiſtula longa multis concauitatibus fabricata. Huic ad finē quatuor aut ſex vlnarum, ſit ſitula parua ex ære aut ligno extructa, eo modo, vt fiſtula parte tinæ, ſeu ſitulæ ſuperiore, ſinuoſa, è medio eius egrediatur. Finis verò ſeu fiſtulę extremitas recta, capitellū vitrū habeat adaptatum, cuius naſus in recipiens vas recipiatur. Hoc vas ita paratum in furnum ponitur, eique infunditur vinum, per egredientem fiſtulam oppoſitam epiſtomio, per quam etiam poſt finitam deſtillatio[nem] fæces expurgantur. Parte verò ſuperi[ori] ſitula ſeu tina poſita ſub fiſtula quæ [ſin]uoſitate ſerpens dicitur, aqua frigida repletur, vt præſens figura oſtendit.

INSTRVMENTVM QVARtum *ad deſtillandum aquam uitæ, ita affabrè fabre factū, vt fiat etiam ſemel deſtillata aqua, potentiſſima. Audio Florentiæ talè in vſu eſſe.*

A. Locus cinerũ.
B. Crater.
C. Ignis.
D. Fornax longa, angusta.
E. Vas longũ, recipiens magnã copiam vini.
F. Iunctura arctissima.
G. Fistula, per quã vinum infunditur.
H. Via per quam vapores scandũt.
I. Nasus capitelli, qui recipienti inseritur.
K. Vas aqua frigida plenũ, refrigerãs capitellũ.
L. Arundo seu fistula qua scandi[illegible] [illegible]ua frigida.
M. Hac emittitur aqua excalfacta.
N. Dolium oblongum plenum aqua frigida.
*. Instrumentum quo efficitur, vt aqua sursum feratur pulsando, sicut in quibusdam puteis. Hoc instrumẽto, pauco igne, magna quantitas destillari potest.

DE VARIIS MODIS DESTIL-
landi aquam vitæ, tum simplicem, tum compositam.

AQua ex vino meraco sublimata, inquit quidam incertus, nouum id inuentum est, per vitreum aut æneum infurnibulum sublimare, in quo vilis materia substat: quod leue est, vapore continuato, sublimia petit.

Aquam ardentē simplicem, sic destillare iubet Vitalis de Furno. Accipe vinū bonum ac forte, purum, rubeum, pone in alembico, & destilla lento igne, sicut fit aqua rosacea, & exibit per sublimationem aqua ardens, quæ quo sæpius destilletur, tantò erit subtilior & vtilior.

VT AQVA VITAE SEMEL
destillata, æquè bona sit, easq; facultates possideat, quas alia ter, quaterue aut etiam sæpius destillata.

SI aquam vitæ simplicem vel vinum ardens, vna destillatione, ita destillare volueris, vt in virtute sit, ac si esset vigesies destillatum, spongiam super os cucurbitæ obducito, & alembico sigillo Hermetis clauso, appositoq; recipiente in balneo, destillato. Ita enim fit, vt spiritus vini in cœlum ascendat, & rursus cadat in terram, hoc est, recipiētem, aquositas vero omnis remaneat in spongia.

Hoc modo quidam Alchymiſta pro maximo ſecreto,vſus eſt. Contulimus, inquit Geſnerus cum aqua vitæ ſine ſpongia ſemel deſtillata, & inuenimus noſtram magis virtuoſam: & rurſus, cum alia decies deſtillata ſine ſpongia, & noſtra magis penetrabat, quam illa. Deſtillator quidam apud nos, affirmat, aquam vitæ ſemel tantum deſtillatam, valde inſalubrem ijs, qui eam bibunt, habereq́; magnam putrefaciendi vim, quod ipſum hac probat, experientia: Si accendatur, inquit, aqua ardens, ac paulo poſt rurſus extinguatur, quod reliquum eſt, valde fœtere. Quæ vero aqua bis terue fuerit deſtillata, neq; fœtere, neque putrefacere.

De quintæ eſſentiæ per balneum Mariæ deſtillatione è vino. ℞ vini albi optimi menſuras quatuor, aut quinq;, ſecundum capacitatem vitri aut veſicæ, ita tamen vt tertia veſicæ pars ſit vacua, vitro ſuperpone alembicum, perlutetur cum albuminibus ouorum, cum farina & aqua mixtis ſimul, & ſuper pannū lineum extenſis: reponatur ita in balneo Mariæ, deinde deſtilla lentiſsimo igne, die nocteq́;, ex quinq; menſuris, mediam, & quod deſtillaſti, vſui pro extractionibus reſerua.

Aqua vitæ è vino ter deſtillata. ℞ libras viginti vini boni & craſsi, & trahe de illis ℔ .iiij in vaſe vt ſcis: poſtea de illis quatuor libris, trahe duas libras: & iterum de illis dua

bus

bus extrahe vnam. Hæc aqua valet contra omnem guttam & maculam oculorũ, & ad omnia vulnera, & contra catarrhum & fistulam, & ad alia multa est vtilis. Quod si iungas huic fel perdicis, tollit ardorem & caliginem de oculis: item posita in oculis, lachrymas tollit & restringit, si cum succo serpilli fuerit mixta.

Aqua ardens, accipe sextarium vini nigri vetustissimi, & ponatur in amphora magna amplum habente fundum, & strictum os, & apponantur vnciæ tres vtriusque sulfuris, vel vtriusque auripigmenti, armoniaci, tartari, salis nitri, lib. j. olei communis vetustissimi, & coquantur vsque ad duarum partium consumptionem, & tunc coletur totum & addatur aqua calida, & extrahatur per embotum, vt extrahatur aqua prima. Si hac aqua deliniatur candela, vel licinium, & imponatur sub aqua, non extinguitur. Item si super aspergatur capillo vel panno vel pileo, vt inflammetur, posteaquam consumpta fuerit, remanebit pannus illæsus & illud super quod ponetur, Rogerius tract. 4. cap. 7. vbi modum hunc destillationis ex præcedenti capite plenius disces.

Aquam ardentem sic facias, recipe vinum nigrum spissum, potens & vetus, & in vna quarta ipsius disperges viuæ calcis, sulphuris viui subtilissime puluerisati, tartari de bono vino itidem puluerisati, & salis

communis albi grossi, postea pones in cucurbita bene lutata, & desuper posito alembico destillabis aquam ardentem, quam seruare debes in vase vitreo, Albertus Magnus.

Aromatica aqua, quam vocant Aquam vitæ, vel Hippocratis, vel Balsamum: herbæ & radices odoratæ & aromata, in sextuplo vini dies tredecim macerantur, inde vinum colatur, species contusæ iterum adduntur vino, & destillantur. Aquæ destillatæ, saluiæ recentis ℥ ß. inijciatur, & cinnam. zinziber, caryophylli, nux moschata, saluia cum radicibus, grana paradisi.

Aqua vitæ ad varios ex frigore morbos: ad podagram, & dolores eius, ad dolorem iliacum & à capite destillationem, bis mense pota: dentium, gingiuarum, & linguæ morbis opitulatur collutione: ventriculo benefacit pituitam congerenti, & coli dolori ʒ j. exhibita cum tantundem theriacæ ex vino. ℞ aquæ ardentis ℔. j. euphorbij, bdellij, sagapeni, spodij, piperis longi, cubebarum, opopanacis, cinnamomi, caryophyllorum, nucis moschatæ, pyrethri, cyperi, squinanti, ana ℥ j. omnia trita, diebus tribus in aqua ardenti macerata, destillatorio instrumento liquorem eximito, Bertapalia.

Aqua vitæ contra pestem, ex lib. manuscripto. ℞ caryophyllorum ʒ ß. cinnamomi, zedoariæ, rad. valerianæ, pimpinellæ, tormentillæ, florũ rosarũ ana ʒ j. santali citrini & rub.

rub.ſpodij,cort.citri,doronici,terræ ſigillatę, diptamni,ſeſeleos,meliſſæ,maioranæ, enulæ campanæ, ſem. ſeſeleos, carabe, rhabarbari, nucis moſchatæ,macis,ana ʒ ſ. ſcabioſæ, florum borraginis,bugloſsi,anthos,cornu cerui vſti,rutæ, coriandri præparati, ſpecierum liberantis, ſpecierum de gemmis, diacameronis,lętitiæ,Almanſoris,diarrhodon abbatis, diamargaritonis,hyacinth, ſmaragdi,margaritarum ſplendidarum ana ʒ j. mithridatij, theriacæ Venetæ,boli armeni,ana ℈ ſ.foliorum auri & argenti ana numero vij. vini ardentis optimi ℔. viij. contundantur omnia optimè, & miſceantur cum vino ſublimato, ponantur in vas vitreatum, obturetur eius orificium optimè, ne quid exhalet, ſtent in infuſione tribus diebus, deinde deſtillentur lento igne ſecundum artem per balneum Mariæ. Datur de ea in peſte cum electuario appropriato.

Aqua frigidis morbis omnibus cōferens, morbo præcipuè attonito, membrorū mollificationi,podagræ & articulorū doloribus. Aquę ardentis ex optimo vino ℔. ſ. acori præparati ℥ ij. florum roriſmarini, florum ſaluiæ,ſing. ℥ j.ſ.foliorum eiuſdem M.ſ. cinnamomi, xyloaloës, vtriuſque ʒ j.maceris, cardamomi, corticum citri, caryophyllorum,croci, ſing. ʒ ſ. nardi ℈ j. zingiberis ʒ j. ſtœchados ℥ ij. moſchi,ambari, vtriuſque gr. vj. omnia ſimul diebus 5. macerata, exce-

communis albi grofsi, poftea pones in cucurbita bene lutata, & defuper pofito alembico deftillabis aquam ardentem, quam feruare debes in vafe vitreo, Albertus Magnus.

Aromatica aqua, quam vocant Aquam vitæ, vel Hippocratis, vel Balfamum: herbæ & radices odoratæ & aromata, in fextuplo vini dies tredecim macerantur, inde vinum colatur, fpecies contufæ iterum adduntur vino, & deftillantur. Aquæ deftillatæ, faluiæ recentis ℥ ſ. inijciatur; & cinnam. zinziber, caryophylli, nux mofchata, faluia cum radicibus, grana paradifi.

Aqua vitæ ad varios ex frigore morbos: ad podagram, & dolores eius, ad dolorem iliacum & à capite deftillationem, bis menfe pota: dentium, gingiuarum, & linguæ morbis opitulatur collutione: ventriculo benefacit pituitam congerenti, & coli dolori ʒ j. exhibita cum tantundem theriacæ ex vino. ℞ aquæ ardentis ℔. j. euphorbij, bdellij, fagapeni, fpodij, piperis longi, cubebarum, opopanacis, cinnamomi, caryophyllorum, nucis mofchatæ, pyrethri, cyperi, fquinanti, ana ℥ j. omnia trita, diebus tribus in aqua ardenti macerata, deftillatorio inftrumento liquorem eximito, Bertapalia.

Aqua vitæ contra peftem, ex lib. manufcripto. ℞ caryophyllorum ʒ ſ. cinnamomi, zedoariæ, rad. valerianæ, pimpinellæ, tormentillæ, florũ rofarũ ana ʒ j. fantali citrini & rub.

rub.ſpodij,cort. citri,doronici,terræ ſigillatę, diptamni,ſeſeleos,meliſſæ,maioranæ, enulæ campanæ, ſem. ſeſeleos, carabe, rhabarbari, nucis moſchatæ,macis,ana ʒ ſ. ſcabioſæ, florum borraginis,bugloſsi,anthos,cornu cerui vſti,rutæ, coriandri præparati, ſpecierum liberantis, ſpecierum de gemmis, diacameronis,lętitiæ,Almanſoris,diarrhodon abbatis, diamargaritonis,hyacinth, ſmaragdi,margaritarum ſplendidarum ana ʒ j. mithridatij, theriacæ Venetæ,boli armeni,ana ℈ ſ.foliorum auri & argenti ana numero vij. vini ardentis optimi ℔. viij. contundantur omnia optimè, & miſceantur cum vino ſublimato, ponantur in vas vitreatum, obturetur eius orificium optimè, ne quid exhalet, ſtent in infuſione tribus diebus, deinde deſtillentur lento igne ſecundum artem per balneum Mariæ. Datur de ea in peſte cum electuario appropriato.

Aqua frigidis morbis omnibus cōferens, morbo præcipuè attonito, membrorū mollificationi,podagræ & articulorū doloribus. Aquę ardentis ex optimo vino ℔. ſ. acori præparati ℥ ij. florum roriſmarini, florum ſaluiæ,ſing. ℥ j.ſ.foliorum eiuſdem M.ſ. cinnamomi, xyloaloës, vtriuſque ʒ j.maceris, cardamomi, corticum citri, caryophyllorum,croci, ſing. ʒ ſ. nardi ℈ j. zingiberis ʒ j. ſtœchados ℥ ij. moſchi,ambari, vtriuſque gr. vj. omnia ſimul diebus 5. macerata, exce-

ptis aromatibus, destillato, & aromata adijcito.

Aquæ generosæ,ad multos facientes affectus,quarum tam prima quę stillatur, quàm secunda, vulnus recens vna die bis imposita, sanare fertur:cancro,fistulæ,phagedœnis,lupóue,& morbo,qui noli me tangere dicitur, forixue vocatur, si semel in die lauentur,auxilium vtraq; præstat:&,si dimidium drachmæ, cum modico optimi vini potetur, lapidem frangit,educitque: ardori valet vrinandi, & quibuscunque locellorum, seu matricis ægritudinibusque: pari pondere cum pingui iure lassitudini lita auxiliatur,neruos sanat:conuulsionem etiam patientes,ter in die aqua ista, ablutos: pluresque alias infirmitates. Aqua vero ex ijs tertio destillata, sanguinis colorem præ se ferens, admodum preciosa est, de qua qui singulis diebus quindecim, medium sumpserit cochlearium, curabitur à lepra, paralysi,aqua inter cutem, arthritica pasione, podagra, reliquisque huiusmodi morbis. Bibita præterea ad dimidium drachmæ, vel saltem bis in hebdomada,cum cochleari aquę boraginis per annũ, senectutem retardat, & vires refouet,adeo,vt si quis morti propinquus fuerit, & modicum quid de huiusmodi sumpserit aqua,non tam festinè vita priuabitur. Modus autem hanc aquam conficiendi hic est. Sumantur zedoariæ,galangæ,piperis longi & rotundi, caryophyl-

caryophyllorum, zingiberis, ſem. iuniperi, corticum citri, citranguli, malíue medici, foliorum ſaluiæ, ocimi roriſmarini, maioranę, mentæ, baccarum lauri, pulegij, gentianæ, calaminthæ, florum ſambuci, roſarum rubearum & albarum, nardi, xyloaloës, cubebarum, cardamomi, cinnamomi, calami aromatici, ſtœchados, chamedryos, chamæpithyos, melegetæ, maceris, thuris maſculi, aloës hæpatici, ſeminis & foliorum matricariæ, ſem. arthemiſiæ ſing. ʒ j. ficuum, paſſularum, carnium dactylorum, amygdalarum dulcium, pinearum ſing. ℥ j mellis electi ℥ vj ſacchari ad duplum ponderis omnia bene trita, in aqua ardenti ex optimo confecta vino, ad triplum omniũ pondus macerato et deſtillato.

Aqua odorifera faciẽ dealbans & oculos. ℞ rutæ campeſtris, fœniculi, foliorum verbenacæ, radicis betonicæ foliorum roſarum, capillorum Veneris partes æquales, macerentur per noctem in vino albo, odoro, & alembico deſtillentur, Fumanellus.

Liquor deſtillatus pro celeriter ſanandis vulneribus, ex Fumanello. ℞ aquæ vitæ ſiue ardentis ℥ iiij. theriacæ ℥ ſ in alembico deſtillentur, & quod ſtillauerit vulneri imponito, & deſuper aridum ex aloë & myrrha (puluerem) et denuo linteolũ prędicta aqua madẽs.

Ad conciliandum ſomnum, ad quot horas libuerit. ℞ ſem. papaueris albi & nigri, ℥ ſ vini albi, fellis leporis ana ʒ ij. aquæ vitæ

℥ iiij. infundantur in aqua (vitæ) per dies tres, poſtea per alembicum deſtilla. Gutta vna ſomnum cōciliat ad horam vnam: duæ, ad duas, &c.

Compoſitio quædam Domini Geſneri, pro hydropico, vel aſthmatico, ℞ vini albi veteris ℔.ij. cinnamomi ℥ j. iridis florentinę ℥ ſ. iridis noſtratis ʒ ij. roſ. rub. ʒ. iij. coriandri præparati ʒ j. ſ. fœniculi, zingiberis ana ʒ ij. radicum aſari, ʒ iij. aſtrantiæ ℥ ſ. chamæleontis albi, bryoniæ ana ʒ ij. eſulæ corticum ʒ iij. ari ʒ j. elect. de ſucco roſarum ℥ ſ. macerentur per triduum in vitrea cucurbita lutata, deinde deſtillentur in cineribus, donec ſtriæ appareant in capello. Dato ℥ j. experiundo. Ad idem poteſt fieri cum ſero lactis per ſe, vel cum vino, addendo ſaccharum, vel mel roſaceum, cum dabis.

Aliquando iuſsit deſtillari vinum in quo Guaiaci ſcobs, baccę iuniperi, & cinnamomi aliquid & roſæ maceratę ſint.

Aqua vitæ D. Thomæ Finck ad multa. ℞ lauandulæ, ſaluiæ, ana quartar. iij. rutæ vnciam ſemis, zingiberis, nucis myſchatæ, caryophyllorum, cinnamomi, granorum paradiſi, ſacchari albi ana vnciam ſemis, macis, alkekengi, ana vnciam ſemis, olei oliuæ drach. ij. infunde in vini fortiſsimi, menſura vna & ſemis, per dies quatuordecim, deinde deſtilletur ſecundum artem, igne lentiſsimo.

Aqua

Aqua nobilißima destillata pro quodam magnifico, contra hecticam (phthisim fortè) ℞ vini sublimati de vino maluatico ℔. iiij. panem tritici calidum, in alembico bene occlusa stent per dies 14. Tum destilla per balneum. Postea ℞ specierum diamargariton, diambræ, diarrhodon abb. dianthos, diaplíris cum musco, lætitiæ Galeni ana ʒ ij. cassiæ extractæ, sacchari candi ana ℥ j. succi de liquiritia ℥ ij. rorismarini ʒ iij. musci Alexandrini ℥ ſ. Omnia in vase destillatorio stent bene occlusa per mensem. Tum fiat destillatio per balneum, & diuidatur aqua in duas partes, prima aqua nobilior est quã secunda.

Aqua vitæ alia, è Germanico translata. ℞ aquæ vitæ optimæ mensuras duas, destilletur vt scis, in vitreo vase in aqua. De duabus istis mensuris destilla dimidiam partem, deinde accipe cinnamomi ℥ ij. incidatur minutim, & in vitro cum aqua vitæ misceatur, vt per digiti latitudinem cinnam. cooperiat, stent simul horis 12. vel quindecim, vt aqua vitæ colorẽ rubrum aut sanguineũ acquirat, quam in aliud vas inffundas & claudas. Rursus eidem cinnamomo, affunde aliam partem aquæ vitæ, à dimidia mensura relictam, vt prius, idq; facies toties, quandiu dimidia hæc pars durat, semper effundendo, & quod effusum est, cum priori commiscendo, vt tandem aqua vitæ colore rufo non tingatur. Postea accipe ℥ ſ. caryophyllorum minutim

puluerisatorum, & similiter pulueri huic reliqua aquæ vitæ medietas affundatur, vt prius. Quod si aquæ vitæ nihil amplius superfuerit, accipe aquam vitæ rubram in bocia & imposito capitello, destilletur tantũ quantum ad macerandam materiam fuerit opus, nihil enim rubedinis ascendit, sed quicquid destillat album est. Postea accipias ℥ ſ. nucis moschatę cõcisæ minutim, & vt prius affunde aquam vitæ. Quo facto, accipias aquã vitæ ex caryophyllis, & ex nuce moschata, & cõmisce cum aqua vitæ è cinnamomo. Tum accipe vini maluatici, aut optimi Rhenani mensuram vnam, & in olla inuitreata ponito, ei adde sacchari candi triti ℥ iij. & pasta cooperito ollam, & carbonibus impone, vt leuiter fundatur saccharum, post fusum saccharum, refrigeretur. Post refrigerationem, affunde aquam vitæ rubram, & commisce in olla vt prius, aut vitro, melius enim obturari potest, & habebis aquam vitæ optimam.

Aqua vitæ nobilissima cõtra catarrhũ. ℞ hyssopi, satureię, marrubij albi, enulæ, ireos, leuistici, betonicæ, saluiæ, foliorum trifolij (quod facit multos flores grossos in modũ nucis paruæ, in quibus est quædã dulcedo ad modũ sacchari vel mellis in sapore) singulorum ℔ ſ. Trita omnia grosso modo ponantur in vino potẽtissimo et electissimo, in vase vitreo vel alembico mundo, ita vt vinũ supereemineat vno digito. Destilla & serua: super aurũ & gemmas valet.

Aqua

Aqua vitæ contra apoplexiam & epilepsiam, est autem velut aqua quędam balsami. ℞ zingiberis, caryophyllorũ, nucis moschatæ, granorum paradisi ana ℥ ſ. foliorum saluiæ, ℔.j. cardamomi, cubebarum, masticis, galangæ, rorismarini, lauendulæ, maioranæ, melissæ, betonicæ, ana ʒ ij. omnia puluerisata & contrita infunde in vini optimi ℔. ix. vel in vino destillato in vase vitreo, vt omnia cooperiantur, per dies decem, postea fiat destillatio. Valet ad paralysim, vertiginem, apoplexiam, spasmum, ad memoriã, & caput, & ad stomachũ frigidum: carnes & pisces ea asperſa non corrumpuntur. Vinũ corruptũ rectificatur: bibantur pro vice, tres vel iiij. guttæ, cũ modico panis in eadem infuso, et postea comedatur, acuit ingeniũ. Et fricetur ea quoque occiput & alia loca. Valet etiam hydropicis, melancholicis, spleneticis: & oculis etiã est valde pretiosa.

Destillatio quędã mirabilis & delectabilis, quam quidã acquisiuit à quodã Crabatione, cuius experientiã & feci & vidi, inquit quidam innominatus. ℞ vini maluatici optimi & electi, mensuras sex. destilletur lento igne per alembicum nouem vicibus: postea impone ambræ griseæ, spermatis ceti, rhabarbari electi ana ℥ ſ. moschi ʒ ſ. puluerisentur & ligentur in petia subtili, rara, & aquæ vitæ impone. Est hæc aqua mirabilis & maximę virtutis. Valet pro regibus & principibus.

Aqua vitæ Friderici Cæsaris, ad omnes affectus. ℞ aquæ vitæ mensuram dimidiam, maluatici mensuram integram, cinnamomi ℥ iij. caryophyllorum ℥ j. zingiberis ℥ j.ſ. nucis moschatæ ℥ j. zedoariæ Venetianæ ℥ iij.ſ. granorum paradisi ℥ j.ſ. galangę ʒ ij. cubebarum ℥ ſ. rorismarini ℥ ſ. hyssopi totidem, althęæ totidem, rad. benedictæ ℥ j. saluiæ ℥ j. lauendulæ ℥ ſ. omnia iam dicta manibus rumpantur, & terantur, ponanturque in bociam vitream satis amplam, quæ capere possit mensuras tres vel quatuor. Prætereà sacchari candi ℥ iij. passularum corinthiacarum ℔. ſ. passularum quartarium j. ficuum quartarium j. camphoræ ʒ j. aquæ rosarum cyathum dimidium, aquæ florum sambuci totidem, & totidem aquæ endiuiæ, omnia hæc in vitro clausa, insolentur per dies octo ante festum Iohannis, & totidem post id, postea aquam colatam reserua. Hac vtaris vbi opus fuerit, hoc est, in maxima debilitate corporis & virium prostratione accipias cochleare vnum, & experieris mirabilia: hac sola aiunt sustentatum Cæsarem Fridericum.

Aqua vitæ composita mirabilis, & contra grassantem pestilentiam sæpissimè probata, descripta à D.D. Mag. ℞ rutæ domesticæ iam iam decerptæ, saluiæ, lauendulæ, libanotidis, rorismarini, rad. tormentillæ, pimpinellæ, valerianæ, bistortæ ana ʒ ij. baccarum iuniperi, lauri, ana ʒ j.ſ. terræ sigillatæ,

boli

boli leuantici ana ſcrupulos iiij.radicis pſeudo dictamni,ſeminis ſancti,benedictæ,caryophyllatæ,helenij,gentianæ, rhapontici Dioſcoridis, ciambet (an Zurumbet) ana ℥ iij.ſ. coriandri præparati, acetoſæ, baſilicæ, pimpinellæ ana ℈ ij. ſ. trium ſantalorum ana ʒ j. florum borraginis,bugloſſæ, roſarum rubearum ana pugill. ij.rad. ben albi, & rubri ana drach. j. corticis arantiorum acetoſorum, citri,mali granati ana, contuſis & inciſis groſſo modo, deſtillentur ſecundum artem per alembicum in vino ſublimato, & rectificato ad ſufficientiam quantitatis ad ℔. viij. poſtea recipe Niberis (an piperis albi) bulledini,cinnamomi, granorum paradiſi,maceris, nucis moſchatæ, cardamomi ana vnciam ſemis,ſcrupulos iiij. croci drach. ij. galangæ, cubebarum, caryophyllorum, calami aromatici,ana ſcrupulos iiij. ſpecierum elect.liberantis, cordialium, contra peſtem ana drach. iij. diamuſci dulcis, de gemmis, ana drach. j. ſ. inciſis & contuſis infundantur in præſcripto deſtillato vino, ſtent in loco tepido per horas 48. deinde deſtillentur ſimul per alembicum luto ſapientiæ perlutatum, aromatizentur poſtea muſci alexandrini gr. xvij. ambræ gryſeæ gr.xij.croci ſcrupulũ ſemis,vel gr. vj. in ſyndone rubra ligata, proijciantur in vas,& benè obturẽtur, ad vſumque ſeruentur.

Aqua destillata ad omnes fistulas, Theophrasti. ℞ aquæ vitæ optimæ ℔. iiij. aquæ rorismarini, saluiæ ana ℔.ij. s sacchari albi ℔.v. misce & destilla per alembicum, certissimum in fistulis & vlceribus internis.

Aqua vitæ ad articulares dolores, & thoracis grauitates, & ad timorem casus in ægritudines cerebri, quales epilepsia, apoplexia, paralysis, vertigo & huiusmodi, ex consilijs Bened. Victorij. Radicum acori ℔.ij. pæoniæ ℔.ſ. galangæ, zedorariæ ana ℥ j. ſ. iuæ, centaureæ minoris, saluiæ, maioranæ, stœchados, betonicæ, rorismarini, pulegij, calamenti, polypodij, polij, folij, ana M. j. rosarum rubearum, baccarum myrthi, ana M. ſ. omnia hæc crasso modo contundantur, atq; in ducentis libris vini albi potentis & odoriferi fundantur spacio temporis trium dierum, demum vinum coletur, violenta & forti facta expressione, & in vitreo alembico vinum ponatur, & destilletur aqua, cui adde nucis myristicæ, macis, caryophyllorũ, cinnamomi, masticis, zingiberis, de quolibet crasso modo rupto, ℥ j. trahe morã per diem naturalem, demum per alembicum iterato destilla aquam, & vsq; ad nonam destillationem eandem destillabis aquam. Remanenti vero aquæ ex nona destillatione permisceto foliorum auri numero centum, foliorum argenti numero quinquaginta, omnium fragmentorum, ana ʒ ij. margaritarum ℥ ſ. omnia

pulueri-

puluerisanda in subtilissimum conduces puluerem, & iterato vicibus duabus eandem destillabis aquam. Vltimo vero destillatam aquam cum musco & ambra aromatizabis, & sic habebis diuinum elixir vitæ. Modus vsus est, mane priusquam ventrem impleat, diluat sibi omnes spondylos colli atque thoracis musculos, & plerosq; artus sibi madefaciat. Quippe per tres ante matutinum cibum horas, sorbeat potum hunc. Aquæ saluiæ, endiuiæ ana ℥ ſ. elixir vitæ guttas quinque, misce, & potui dato.

Aqua ardens destillata composita contra pestem, è Guaynerio tract. de peste. Virtuosa, inquit, existunt multa contra pestem, sed in infinitū virtuosior est, quæ sequitur aqua. Tanta est enim inter cor & ipsam cōuenientia, vt in nō perceptibili quasi, tempore attrahatur ab ipso, attractaq; mutatur in breui, & in spumosam substantiam conuersa, non solum à complexionali virtute: verum etiam tota forma omni pestilētiali veneno resistit, ac ipsum perimit indilatè. Et ideo tanta est eius excellens virtus, quod eius vsus hominē non solum præseruat à peste, imò ab ipsa deprehensum, celeriter liberat: cuius hæc est permixtio. ℞ rad. tormentillæ viridium si haberi possunt ℔. j. radicum herbæ tunici & diptamni ana ℔. semis. radicum enulæ campanæ vncias iiij. acetosæ cum seminibus si haberi possunt ℔. ij. vel acetosæ ℔. j.

& ℥ viij. & ſeminis eius ℥ iiij buglosſi & borraginis, cum eorum floribus, roſarum rub. ſylueſtrium ana ℔. j. pimpinellæ, ſcabioſæ ana ℔. ſemis, ſucci limonum ℔. j. theriacæ finæ ℔. ſ. aquæ ardentis factæ cum vino optimo & pluries reiteratæ vncias ij. terræ ſigillatæ, & boli armeni ana ℥ ij. ſantalorum alborum & rubeorum, ſpodij, ben albi & rubri, margaritarum ſplendidarum ana ℥ j. ſ. oſsis de corde cerui vnciam j. raſuræ eboris vnciam ſemis, croci drach. iij, camphoræ drach. ij. foliorum auri vnciam ſemis: primo accipe folia auri, & ea cum cardone aut forfice diuide in fruſta minuta quantum poteris, vel ipſa ſuper porphyrio cum melle diu ducas, quia in puluerem non perceptibilem tactu ea rediges: poſtea pone ea in aqua ardenti, benè obturando ampullam ne reſpiret: & ſic dimitte per dies quindecim. Deinde accipe margaritas ſubtiliſsimè tritas, & ipſas pone in alia ampulla cum ſucco limonum quæ bene obturetur, & dimittatur per tantundem temporis: poſtea cum optimo vino radices benè lauentur, vt à terra ſint mundæ, demum in vmbra à vino deſiccatæ, in mortario conquaſſentur, & ſimiliter herbæ, flores & roſæ cum ſeminibus. Quo facto, omnia iſta in vaſe quodam terreo vitreato ponantur, in quo poſtea pone theriacā cum illis pulueribus & alijs rebus. Deinde cum his pone illam aquam ardentem cum folijs

auri,

auri ac etiam ſuccũ limonũ cum margaritis, taliter vas ſigillando quod nequeat expirare. Poſtea facies foueam in terra in loco humido, ad profunditatem trium pedum, & ſolarium dimidij pedis ex uiua calce in fundo foueæ conſtituas. Tum illud vas in medio colloca, cũ fimo equino ſeu vinatijs circundando & cooperiendo, ſuper quod vnam vel duas ſitulas aquæ poſtea affundas, & ſic ſepultum poſtea per dies xij. naturales dimitte, omnibus tribus vel quatuor diebus fimum vel vinatias renouando, quibus completis, extrahe, & totam materiam illam accipe, & pone in veſica vitrea, & deſuper alembicum taliter ſigillando ne reſpiret, & cum igne mollium lignorum lento, ſine fumo, aquam extrahe, & in ampulla taliter ad roſtrum alembici liga, ne reſpiret. Extractam verò aquam iterum proijce ſuper fæces, & vt prius iterũ deſtilletur. Tertio verò ponatur in alembico ſine fæcibus, & iterum in balneo Mariæ de nouo deſtilletur, demum in ampulla benè clauſa vſui reſeruetur. De aqua accipe cochlear vnum paruum per ſe, vel cum alia confectione vel puluere. Hæc nanq; aqua ſpiritus multiplicat, ipſos clarificat, membra confortat principalia, ipſaq; diſponit, vt impreſſionem cuiuſcunque peſtem inducere potentis, nequaquam recipiat, etiam factæ peſtis mirabiliter impreſſioni opitulatur. Dum enim res illæ ſepultæ permanebant, in eis quędam

est facta fermentatio. Demum per destillatiõnẽ in eis noua introducta est forma, per quã non ratione quatuor qualitatũ: sed quia tale, vt loquuntur authores, cuilibet pestem inducere potenti, opponitur corruptiuè.

Aqua vitæ composita, ad omnes corporis morbos, Recipe nucis moschatæ, floris moschatæ, caryophyllorum, cinnamomi, zingiberis, cubebarum, granorum paradisi, stœchados, granorum pæoniæ ana ℥ ſ. granorum sinapis, lauendulæ ana ℥ j. cinnabaris (an sanguinis draconis) coriandri, anisi, basiliconis ana ℥ ſ. gagatis (malim, inquit, Gesnerus, succini) rorismarini ana ℥ j. maioranæ, cardamomi, fœniculi, liquiritiæ, hyssopi, spicæ nardi ana ℥ ſ. florum borraginis, lilij conuallium, melissæ, capitum seminum rosarum, ana ℥ ſ. visci quercini, ossium de corde cerui, ligni aloës, croci ℥ j. saluiæ M. j. Modus parandi hic est. Accipe mensuras vini boni quadraginta, destilla per alembicum in balneo Mariæ: in prima destilllatione recipe mensuras duodecim quas iterum destilla, donec nihil amplius sit in ampulla, quam quod cortice nucis capi posset, illud reijcias, quia phlegma est, vinum vltimo destillatum, destilla iterum quinquies totum & pedetentim, in balneo Mariæ, sic erit parata aqua. Recipe postea supra scripta simplicia omnia, partim minutim conscinde, partim in puluerem contunde, quæ scilicet contundi possunt

possunt,& infunde vini destillati tantum super ea, vt quatuor digitis vinum reliqua excedat,quę omnia simul relinquas per tres aut quatuor dies,donec aqua coloretur. Dein vinum infunde in aliud vas vitreum,& tege optime,ne quid euaporare possit. Super fæces verò affunde vinum recens, & ita relinquito septem vel octo dies, donec vinum omnium infusorum substantiam extrahat. Tum vinũ à fæcibus separa, & pone totum vinum in vitro, & destilla per alembicum in balneo Mariæ, vt nulla humiditas in vitro remaneat, & habebis præcedentium rerum quintã essentiam, quã serua diligentissimè,ne ab aëre contingatur. Deinde destilla vinum ex illis simplicibus extractum per alembicũ,& mediam vini partem accipe,& hęc erit vera vini illius quinta essentia. Alteram verò partem quę in vitro remanet, abijce, est enim aquatica solũ humiditas. Tandem quinta vini essentia, cum aliarum rerum quinta essentia iungatur, & colorabitur ac si esset aurea. Tum accipe muscum Alexandrinum, ambram griseam, ana ʒ j. rhabarbari ʒ ij. colligentur in linteo panno puro, & impone in vitrum, & confectum erit, claude tamen diligenter, ne euaporet.

Aqua vitæ miræ confortans, &c. dissoluens ac coagulãs ferrũ & cætera metalla,&c. ℞ nucis moschatæ,galangæ,cardamomi,granorũ paradisi,cubebarum,macis,zingiberis,

cinnamomi, omnia pulueriſentur, & cum vino albo fortiſſimo commiſceantur, contundantur omnia ſimul ad pulticulæ conſiſtentiam, ac poſtea lento igne deſtillentur, & extrahes aquã claram & puram. Huic aquæ ſi cõmiſceas oleum, oleum deſcendet: ſin cõmiſceas camphoram, tum habebit omnes virtutes quas habet camphora. Quod ſi hæc cãphorata aqua, commiſceatur cum aqua communi, eam conſtringet vt lac, & ſi coletur per pannum, remanebit iſta aqua coagulata, ex qua deinceps poteris facere candelam, & ardebit inſtar elychnij. Aqua iſta prodeſt in frigidis corporis ægritudinibus, coquit enim, conſeruat carnes à putrefactione, conſternatum lætificat, virtutes omnium herbarum ad ſe trahit: pota rumpit apoſtemata: coagulat & conſtringit mercurium: ab oculis aufert lachrymas, rubedinem, & calorem, iuuat & ſpleneticos. Vulnera à putredine conſeruat, medetur fiſtulæ & cancro, emendat cauſas frigidas & paralyſim, auget & acuit intellectum: memoriam iuuat, ſi tempora ea vngantur. Hominem facit hilarem & iucundum, cõſeruat iuuentutem & ſanitatem, tollit oris fœtorem & gingiuarum. Ex nouo, facit vinum vetus. contra venenum munit hominẽ, aufert dolorem, & ſurditatem aurium. Potæ guttæ ſingulæ in vini optimi & albi cyatho, memoriam conſeruant mirabiliter, ſi id fiat cum iturus es cubitum. Tempora ea quater

in ſe-

in septimana vncta, tempore hyemali, memoriam conseruat.

Aqua vitæ pro quodam nobili, recipe specierum diambræ ʒ j. dianthos ʒ ſ. radicum pyrethri ʒ ij. piperis longi ʒ vj. anacardi ʒ j. ſ. xyloaloës ʒ j. trita infundantur in aqua vitæ ex vino maluatico destillatæ septies ℥ viij. stent in infusione per dies octo bene occlusa. Postea destillentur per balneum.

Aqua vitæ ad tertianas, Theophrasti, ℞ aquæ vitæ pro denario, albumen vnius oui, conquassentur simul optimè, vt redigantur ad pulticulæ formam, dato ante paroxysmũ, per horam vnam aut alteram, adde aliquid croci, &c.

Aqua aurea, valens in apoplexia, epilepsia & ægritudinibus neruorum. ℞ foliorum & florum saluiæ, ℥ ij. nucis moschatæ, caryophyllorum, zingiberis, cinnamomi, granorũ paradisi ana ℥ j. castorei ʒ j. corticis citri ʒ iij. spicæ nardi ʒ j. olei laurini ʒ j. contundantur omnia benè & ponantur in mensuram vnã vini albi optimi, & sigilla benè in bocia clausa, quæ dimittatur quatuor diebus in putrefactione, postea destilla lento igne.

Aqua alia priori nòn dissimilis, faciens iuuenescere. ℞ foliorum & florum saluiæ electorum, quant. iij. zingiberis, caryophyllorũ, nucis moschatæ, granorum paradisi ana ℥ ſ. omnia subtilissimè puluerisata, pone in mensuras duas vini fortissimi, in bociá benè clau

ſa diebus quatuordecim, poſtea apponitur alembico, & deſtillatur lento igne ſecundum artem, aquam ſerua in vitro clauſo. Valet ad apoſtemata intrinſeca frigida, potata cum appropriata aqua, ſtatim rumpit. Valet & ad telas oculorum clarificando & deponendo, acuit viſum, & ophthalmiam frigidam ſanat, cum penna parum immiſſa, oculos valdè clarificat. Valet etiam ab extra & intra, accepta & potata, valet etiam contra contuſiones & percuſſiones. Podagram & dolorem extremi tatũ curat. Vnctione facta cum ea, contra dolorem capitis, contra apoplexiam & catarrhum, & omnem cerebri frigiditatẽ, valet contra hydropiſim potata, cõfert ſtomacho, valet contra tuſſim cum aqua appropriata. Credo ego quòd iuuentutem conſeruat, ſi omni die parũ de ea accipiatur. Valet etiam contra ſcabiem omnẽ, cum ea linita, & contra morſum canis rabidi: contra eius maniam, ponatur ſupra morſum, & detur ad potandum.

Aqua vitæ ſecundum Ariſtotelem. ℞ cinnamomi, zingiberis, caryophyllorum, nucis moſchatæ, piperis longi ana ℥ ſ. dactylorum ℥ ſ. cubebarum, granorum paradiſi, macis, amygdal. galangæ ana ℥ ſ. ſaluiæ ℥ xij. terantur, poſt imbibantur in maluatico, in cucurbita diebus octo, poſt deſtillẽtur igne lento ſecundum artem.

Aqua vitæ alia, ℞ radicis cum herba ellebori nigri præparati (an in malo cotoneo) ℥ iiij.

℥ iiij. florum citranguli, florum stœchados, citrini, florum prassij ana M. iiij. & est pro prima destillatione. Pro secunda destillatione, ℞ rhabarbari electi ℥ ſ. vel ℥ j. florum boraginis, buglossæ ana M. vj. passarum vuarũ ℔. ſ. auriculæ muris, florum primulæ veris, herbæ ellebori nigri præparatæ ana M. ij. florum citri vel melissæ M. vj. angelicæ florum aut foliorum M. ij. florum origani M. viij. liquiritiæ rasæ ℔. ſ. destillentur. Item, recipe vini rectificati ad vltimum, mensuras quatuor, funde super prunas species, & stent per dies octo, omni die mouendo bis vel ter, destillatio fiat lento igne, ita fiat secundo & tertio. Post mellis electi despumati, olei oliuarum ana mensuram semis, ponantur cum vino sic destillato, & destillentur simul lentissimo igne: tunc tollit fœtorem vino & dulcescit vinum, & tollit fœtorem herbarum & ardorem. Si vis melius habere, impleatur vinum floribus stœchados citrinę, & iterũ lentissimo igne destilla. Post recipe istius aquæ vitæ mens. ij. sacchari albi ℔. j. & sic correctũ pulueriſetur subtilissimè & imponatur prunis, semper agitando, quousq; saccharum totum dissoluatur in eo, & fiet 29. diebus. Post ℞ cinnamomi optimi ℔. j. pulueriſetur subtiliter, & impone per octo dies vel vltra, omni die agitãdo semel vel bis, postea coletur & exprimatur fortiter per torcular. Si placet, p maiori aromatisatione adde mosci, ambrę ad

placitum. Est mirabilis efficaciæ in defectu cordis, miscendo cum electuarijs & medicinis cordialibus, sicut scis.

Aqua vitæ aromatica, seruiens omnibus stomachi morbis frigidis, ex Capric. Leonh. Fierauanti lib. 2. cap. 56. ℞ nucis moschatæ, caryophyllorum, galangæ, cardamomi, cubebarum, macis, cinnamomi, zingiberis, croci, thuris, ana ℥ j. pistentur grosso modo, & misceantur: ponantur hæc omnia in bociam quam optimè perlutatam, quibus commisce aquę vitę finissimæ, ℔. vj. stent simul diebus octo, destillentur postea per cineres cum suo capitello & recipiente, & destillabit aqua rufa. Curat, vt dictum est, stomachum, & vulnera sine dolore quoq; sanat, memoriam iuuat, tussim emendat, tristitiam pellit, &c.

Aqua vitæ mirabilis in apoplexia & epilepsia, valet sumpta mane & sero, melius tamen si mane accipiatur. In sero accipiuntur tres vel quatuor guttæ cum mica panis, confortat cor & etiam cerebrum, & omnes vires cerebri & corporis. Exiccat omnes humiditates præter naturales, & alias quoque superfluitates, siue sint ex causa calida siue frigida: conseruat calorem naturalem in suo temperamento. Infra triginta annos existentes non frequenter ea vtantur, nisi multum sint aggrauati multis humiditatibus frigidis: senibus autem & frigidis valde competit. Virtus huius aquæ, nō potest satis exprimi, valet ab

extra

extra & intra. Contra pestem accepta cum theriaca eadem die. Inuncta ad nares valde confortat. Et est summa medicina contra apoplexiã & epilepsiam: est mater omnium medicinarum, cõfortat matricem, & vterum omni tempore: si superfluit, restringit, & similiter prouocat.

℞ saluiæ ℔. ſ. absinthij ʒ ij. florum origani ʒ vj. betonicæ ℥ ſ. rorismarini ℥ ſ. maioranæ ℥ j. pulegij ʒ ij. rosarum ℥ j. ſ. hyssopi ʒ ij. satureiæ ʒ ij. petroselini ℥ j. ſ. radicis petroselini ℥ j. polypodij, pimpinellæ, ana ʒ ij. lauendulæ ℥ j. tormentillæ ℥ ſ. bistortæ ʒ vj. valerianæ ʒ ij. astrantiæ ʒ j. vel ſ. radicis benedictę ℥ j. rutæ ʒ vj. baccarum iuniperi ℥ j. zingiberis ℥ j. ſ. nucis moschatæ, macis ana ℥ ſ. caryophyllorum ʒ vj. cinnamomi ʒ vj. cubebarum, cardamomi ana ʒ ij. galangæ ℥ ſ. granorum paradisi ʒ j. piperis longi, nigri an. ʒ ij. croci ʒ j. calami aromatici ℥ ſ. zedoariæ, corticis baccarũ lauri ana ʒ ij. foliorũ lauri ℥ ſ. coriandri ℥ ſ. anisi, liquiritię ana ℥ j. ſ. theriacę ʒ ij. man⁹ Christi, sacchari candi ana ℥ ſ. cimini, carui, diptamni ana ʒ ij. rhabarbari ʒ j. nigellæ, cort. pomi arantij ana ℥ ſ. conseruæ rosarum ℥ j. psydiæ ʒ ij. vel iij. mellis ℔. ſ. vltimo imponendo musci ʒ vnius partem decimam sextã, ambræ gryseæ totidem, camphoræ ʒ ſ. sacchari albi ℥ j. vini sublimati quinquies de vino, & non de fæcibus mensuras tres. Radices & herbæ grosso modo contusæ imponantur

in cantharo bene clauſo tribus diebus: quarto die ſublimetur totum. Poſtea ſpecies contritæ imponantur non cribellatæ, & ſtent decem diebus in cantharo bene clauſo, omni die, aut ſaltem altera moueantur. Deinceps totum ſublimetur in vitro ſtricti colli, cum recipiente clauſo, & cum extillarit album, vel fœtens, tunc ſatis eſt. Et tum impone hæc quatuor, muſcum, ambram, camphoram, & ſaccharum contuſum, alia tria non contuſa, ſtent ſimul tribus vel quatuor diebus, omni die mouendo ſemel vel bis cũm lignea ſpatula à fundo: tunc iterum ſtent tribus vel quatuor diebus, donec reſideant, tandẽ quod clarum eſt, effunde, colando per ſyndonem in vitrum. Vltimo verò cum turbatur, rurſus commiſce, & iterum reſideat, tunc iterum cola, ſicut prius, & ita continua, donec quod clarum eſt, totum habeas, quæ omnia ſimul miſce ſeruando in vaſe ſtanneo, quoniam vitrum deſtruet, & ſeruetur in loco non calido, & virtus eius durat duobus vel tribus annis, aut etiam vltra. Vbi ea vti volueris, accipe ſeorſim aliquantulum eius, reliquum iterum claudendo. Reliquias poteris exiccare in vmbra ſuper panno, & tunc totum impone duabus menſuris vini clari & boni, decem diebus in cantharo obſtructo, poſtea deſtilla, & ſublimatum ſerua in vaſe obſtructo, & erit aqua nobilis, licet non ita vigoroſa, ſicut prima,

ma, valet enim vngendo exterius vel in panniculo superposita, in multis infirmitatibus. Primo debet fieri ignis fortis ex carbonibus donec calefiat ita, vt digito admoto sustinere valeas superius, tunc igni subtrahatur, & sic pergas lento igne, vt si attingas, sustinere valeas, ne ignis sit neque nimis lentus, neque fortis nimis, ne materia exiccetur in olla. Notabis etiam, sæpe digito degustandam guttam, sic senties enim, quando facultas eius minuatur, vel odor mutetur in fœtidum: si enim ita, tunc muta recipientem, vt supra est dictum.

Vinum sublimatum D. Ambrosij Iung, pro nobili, recipe interioris cinnamomi ℥ iij. zingiberis, caryophyllorum ana ℥ j. sandali rub ℥ ij. macis, nucis moscatę, piperis nigri, galangæ, cubebarum, cardamomi, anisi, fœniculi, coriandri præparati, specierum aromatici rosati, diambræ, dianthos, maioranæ, basilici, florum lauendulæ, anthos, spicæ nardi ana ℥ ſ. Tere omnia grosso modo, & adde rosarum rubrarum M. ij. ſ. vini maluatici ℔. iiij. vel ij. sublimati ℔. xj. vel vj. aquæ rosatæ muschatæ ℔. j. ſ. aquæ caryophyllorum, cinnamomi (scilicet aquæ) ana ℥ ij. sacchari candi triti ℔. iij. Stent omnia in infusione per dies quatuor. Postea fiat omnium secundum artem decoctio, & clarificetur modo solito.

Aqua vitæ, magnum ſecretum magiſtri Eduardi, ℞ cinnamomi, caryophyllorum, nucis moſchatæ, zingiberis, zedoariæ, galangæ, piperis longi & nigri, granorum iuniperi, corticum citri, corticum arantiorum, baccarum lauri, foliorum ſaluiæ, baſilicæ, roriſmarini, macis, ſpicæ nardi, ligni aloës, cubebarum, cardamomi, calami aromatici, ſtœcados Arab. chamæpityos, myrrhę, maſtiches, olibani, ſemin. foliorum anethi, ſemin. artemiſiæ ana ʒ. j. ficuum ſiccarum, vuarum paſſarum, pulpæ dactylorum, amygdalarũ dulcium, pinearum ana ʒ j. ſ. mellis albi & puri ℥ vj. zuccari albiſſimi duri & optimi, ad pondus omnium prædictorum. Trita mixtaque deſtilla per alembicum vitreum ad minus quinquies.

Aqua vitæ ad arthriticos & contractos, recipe caryophyllorum, macis, ana ʒ iij granorum paradiſi ʒ ij. piperis longi ʒ ij. nucis moſchatæ, zingiberis, lauendulę, baſilici, hyſſopi, balſamitæ ana ℥ j. galangæ, anthos, ſaluiæ ana ℥ ſ. xyloaloës ʒ ij. muſci fini ℈ ſ. Trita omnia infundantur in ℔. iiij. aquæ vitæ ex vino maluatico deſtillatę, per dies 14. poſt deſtillentur in balneo.

Aqua ad multos morbos difficillimos, Aqua ſanans cancrum, gangrenam, fiſtulam, ſinus, morbum attonitum, morbum comitialem, impetiginem, ſerpiginem, morbum articularem, podagram, omnemq; neruorũ dolo-

dolorem, siue à causa prodierit calida, siue frigida, cuius modus est talis. Aquæ ardentis electæ ℔.x. aut xv. iuæ M.j. sagapeni ℥ ſ. cubebarum ℥ j. ſ. xyloaloës ʒ ij. myrrhæ electæ ʒ ſ. aloës hepatici ℥ ſ. aristolochiæ, ammoniaci, opopanacis, ladani electi, sing. ℥ ſ. sarcocollæ ʒ ſ. thuris ℥ iij. mastiches ℥ ſ. gummi Arabici tantundem, santalorum rubr. ʒ ij. spicæ nardi ℥ j. galangæ ℥ ſ. croci ʒ ij. mumię ℥ ſ. gummi helemi ℥ iij. galbani ʒ ſ. styracis, caryophyllorum, vtriusque ʒ j. nucis moschatæ ℥ ſ. cinnamomi electi ℥ ſ. granorum paradisi seu amomi ℥ ſ. resinæ liquidæ ℔. v. terebinthinæ ℔. iij. sanguinis draconis, castorei, vtriusque ℥ ſ. ex eis stillatitio vtitor liquore, Fumanellus.

Aqua conseruandæ iuuentutis, Magistri Leonhardi Fierauant, Capric. lib. 2. cap. 22. ℞ ligni aloës, caryophyllorum, zingiberis, galangæ, cinnamomi, macis, nucis moschatæ, piperis longi, calami aromatici, cubebarum, rhabarbari, granorum paradisi, cardamomi ana ʒ ij. rorismarini, chelidoniæ, mercurialis, cardui sancti, imperatorię, diptamni albi ana ℥ j. omnia ista infundantur in ℔. vj. aquæ vitæ optimæ, diebus octo, postea destillentur in balneo. Aquæ sic destillatæ, adde pro qualibet libra aquæ, sacchari fini, aqua rosacea dissoluti, ℥ ij. & musci gr. viij. pro qualibet libra, & seruato in vitro diligenter clauso. Huius sumuntur quolibet die ad iuuentutis

conſeruationem ʒ ij. digeſtionem enim adiuuat, calorem naturalem ſuſcitat & auget, ſtomachum confortat. Humidas & frigidas materias conſumit.

Aqua non ignobilis, multa pręſtans commoda. Ad arthriticos, morbóſue articulares, deſtillationem à capite, iuuentutem conſeruas, vires, ingenium & memoriam præſtat, arteriarum ſpiritus viuificat & puriores reddit. Aquæ ardentis, ter vel quater deſtillatæ ℔.iiij. florum roriſmarini ℔.j. ſummitatum frondium eiuſdem ℔. ſ. per diem ſimul macerata colliquato in duplici vaſe, cũ recipiente proceriori, parte eius tamen inferiori in frigida exiſtente. Nominamus autem ſic, ait Gal. quum in cacabo, qui aquam calidam habeat, vas alterum conſiſtit. Sumitoque aquæ huius per alembicum deſtillatæ ℔. ſ. nucis moſchatæ, galangæ, caryophyllorum, cardamomi, maceris, cubebarum ſing. ℥ iij. ambari albi ℥ j. ſ. ligni aloës tantundẽ, caſtorei, ſpicæ nardi, vtriuſque ʒ ij. leuigato quodlibet ſingulatim, & omnia ſimul componito, donec aliquod nanciſcantur concrementum, & denuo ſimul deſtillato. Vſus ex triticeo pane, cum vncia prædictę aquæ, quod ſupereſt bibendo. Valet nanque vt balſamum, Fumanellus, puto.

DE SVCCIS SIVE SVCCORVM *extractionibus, rerum ſimplicium, & compoſitarum.*

Succus,

SVccus, qui Græcis propriè χυλὸς, & eius operatio χύλωσις dicitur, est, qui è rebus simplicibus vel compositis contusis, aut incisis, aut maceratis exprimitur. Exprimuntur autem aliâs succi, vel ex herbarum folijs & germinibus per se tritis, viridibus scilicet & succulentis: vel ex fructibus, veluti ex vua immatura, malis punicis, sorbis, mespilis, prunellis syluestribus, cydonijs, limonibus, &c. vel ex herbis pauco humores, eoq; lento præditis, vt hedera, portulaca, cotylidone, semper viuo, &c. ex quibus nō simpliciter succus haberi potest, sed affusa aqua, aut alio liquore, illarū facultatibus simili, opus habent contritione aut expressione, vt expressæ vnà cum ipso humore, vis simplicis herbæ extrahatur: aut si tusæ calatho imponantur loco frigido, vt paulatim succus, in subiectū catinum defluat. De his & similibus succorū extractionibus, quæ in officinis, in vase angusti orificij, super fuso oleo, digiti crassitudine, aut sale insperso, sicut de omphacio constat, ad vsum medicum, asseruantur & reponuntur, nihil in præsentiarum dicemus, quemadmodum neque de alijs quibusdam, quę in sole, assiduè mouendo, exiccantur & inspissantur, vt in vmbra, vt acatiæ succus: in clybano vel furno, aut alio loco calido, sicco inclusi atq; suspensi. Dicemus tantum de iis succis, quæ ex radicibus & herbis ficcioribus, aut pauco admodum humore præditis, aliquot diebus in

aqua aut alio quopiam liquore maceratis, postea per balneum Mariæ destillãtur, vt aquea humiditate separata, ipsa rei infusæ substantia, pura & syncera relinquatur aliquantulum crassior: aut citra destillationem, coctione tantũ in vaporem humore extraneo conuerso, substantia rei infusæ incrassescat, colata prius, aut per filtrum destillatã tota aqua, &c. Et vsus quidem huius extractionis est, quod pauca quantitate assumpti succi, magna in corpore nostro præstet commoda. Etenim vbi de medicamentis in tota substantia dari solet, ℥ j. extracti succi sufficit ʒ j. in quo certè ægrotis multum gratificari potest, præcipuè cum pleriq; ab assumptione medicamentorum plurimum abhorrere soleant.

Est autem hoc notandum in extractionibus. Si spiritus non fuerit satis purus, aut diligenter separatus, ita vt aliquid terrestreitatis adhuc contineat, virtutem seu facultatem rei extrahendæ huic terrestreitati permisceri, simulq; ascendere, & euaporare. Spiritus verò syncerus hoc minimè facit, sed è re extrahenda descendit sine vllo odore aut sapore, ideoq; facilè spiritus per balneum Mariæ separatur, cuius calor non excedat gradum caloris qui est in vrina hominis. Oportet quin etiam aqua, qua fit ablutio, valde subtilis sit, æquè atque vini spiritus, ne malà qualitas aquæ simul ascendat. Proba verò aquæ est, si sine sapore aut odore fuerit.

Ex-

Extractiones herbarum & aliorum remediorum cum aqua ardente, perfectè in balneo Mariæ destillata, &c. vt ex rhabarbaro, agarico, elleboro, & guaiaco secundum Theophrastum.

Artificiosæ rerum simplicium extractiones fiunt ad hunc modum. Primo sumo aquam vitæ optimam, vbi spiritu vini careo, quæ ad extrahendam herbarum facultatem est satis efficax. Accipe igitur saluiam, vel aliud quodcunque simplex, è quo succum extrahere proposueris, exponatur aëri sicco, versus Septentrionem præcipuè: vbi paululum exiccata fuerit, incidatur minutim & in vitrum, cuius orificium satis sit amplum, hoc est, duorum digitorum amplitudinem habens, vt inde vbi voles, quod impositum fuerit, rursus extrahere commode valeas ponito, eidemq́; affunde aquam vitę vel vini spiritum, vt ad minimum per latum digitum herbam impositám cooperiat. Postea cooperi vas diligenter hoc modo. Fiat pasta, qua superius orificium per latum digitum circum circa obliniatur, cui chartam puram super imponas, sicq́ue obstruas, vt postea tantum circa ampullæ os lateribus adhęreat. Imposita hac charta, rursus pasta chartæ, circa locum, vt prius, obducatur, ac rursus alia noua charta eidem adaptetur. Tandem ac tertio & circum circa, & supra, vndi-

c 5

quaque pasta inunge, & tertiam chartam, quę vndiquaq; adhęrere debet agglutinetur, vt etiam ipsum orificiũ pasta & charta, operiatur. Demum cera totum cooperito, quanquam hoc non ita sit necessarium. His sic ritè peractis, collocetur vas spacio triũ aut duorum dierum in loco calido: pro vt herba imposita fuerit crassioris aut tenuioris substantiæ, ita & breuiori aut longiori tempore erit maceranda. Post elapsos hos dies, spiritũ in aliud vas effundas, rursusq; cooperias: herbas autem relictas exprime per pannum lineum, quam potes arctissimè, & post expressionem, abijce. Tunc rursus alias eiusdem generis herbas recentes, & vt prius præparatas, in eundem spiritum infunde, macera, & exprime, idq; est ter, quaterue ita reiterandũ, pro vt extractionẽ validam aut debilẽ volueris. Quod si vero res, ex qua succus fuerit extrahendus, fuerit magni precij, vt est rhabarbarum, lignũ aloës, non semel ei est affundenda aqua vitæ, sed sæpe ac sæpius, vt penitus quicquid inerit spiritus aut facultatis, in aquam deponatur. Posteaquam igitur vini spiritus, facultate herbarum abundauerit, ita vt quasi proprium iam amiserit saporem aut odorem, tum exprime herbas, & quod expressum fuerit, per filtrum diligenter & subtiliter exprimetur, & vtere vbi opus fuerit. Aut facile erit spiritum vini à facultate herbarum per destillationem in balneo Mariæ separa-

ſeparare, extrahendo vel medietatem vel omnino, vſq; quo ad extremã peruenerit àquoſitatem, aut quouſque incraſſeſcat vt ſalſa, aut ſuccus concretus, qui pulueriſari poſsit, pro vt tuo vſui ſeruierit. Nam vbi multa humiditas, in extractione fuerit, poſt vini ſeparationem, indicium eſt ſpiritum vini non vſque adeo ſyncerum fuiſſe. Vbi vero vini ſpiritus ſatis potens fuerit, & in fine deſtillationis nulla aquoſitas ſequatur, accipe eiuſdem ſimplicis, aquam deſtillatam, & affunde extractioni, & commiſce diligenter cum penna, vt ſpiritus adhuc in materia relicta, cum aqua affuſſa commiſceatur, tum rurſus per alembicum aquam affuſam extrahe, idque potes reiterare, dum nulli ſpiritus vini in extractione ſentiantur, id quod ſic cognoſci aut probari poteſt. Vbi nulla vinoſa permixtio ſpiritus vnà cum aqua elambicatur, ſed pura tantum aqua, tum ſatis eſſe, intelligas.

Cæterum conſulo & ex vſu etiam eſt, vt extractioni ſeu ſubſtantiæ herbarum, propria aqua affundatur, ſeorſim prius deſtillata, quemadmodum ſupra in extractione ſaluiæ monui. Eodem planè modo auferri vini ſpiritus poſſunt, affuſa ſcilicet aqua ſaluiæ deſtillata in fine, & probè permixta, rurſumque ſeparata. Et talis extractio eſt eximia, & conſeruatur in multos annos.

Ratio qua herbæ cuiuslibet ſuccus haberi poteſt. In aqua herbæ alicuius deſtillata, impone ſiccam herbam puluériſatam, in infuſione calida feruente, nec tamē coque. Deinde cola, in colatura deinde impone denuo herbam ſiccam puluériſatam eiuſdem generis, & infundatur, coletur, hoc ſæpius repetatur, tandem deſtilla in balneo Mariæ, pars tenuior diſſoluatur in vaporem, quod reſidebit in fundo erit mellis conſiſtentia & herbæ ſuccus: & in recipiente aqua herbæ. Vel:

Herbæ cuius liquorem deſtillaturus es, ſuccum exprime, & expreſsionis reliquijs vna cum ſucco, deſtillatis liquor erit efficacior & limpidior, vt audio, Geſnerus.

Modus pulcherimus, nec ita multum operoſus, quo cuiuſcunque ſimplicis, ſiue herbæ ſiue radicis, vera ſubſtantia, ſiue quinta eſſentia atque etiam aqua facile extrahi poteſt: Aptus erit hic modus, etiam fructibus diuerſis, expreſsis ſcilicet ſuccis & depuratis.

Accipias radicem aut herbam optimo tempore collectam, & in vmbra ſiccatam aut aëre, eamque in vaſe mundo, affuſa propria aqua per deſtillationem aliâs extracta, macera tandiu, quo ad aqua colorem rei infuſæ acceperit, tum ſepara aquam in vas aliud ſeorſim, & ſerua obturatum. Radici autem aut herbæ aliam aquam deſtillatam affunde, & rurſus cooperta ſtent, ad aquæ coloris mutationem, tum vt prius aquam ſepara, & cum

priore

priore commiſce, hoc eſt repetendum, donec aqua non amplius coloretur, & radix vel herba, nihil virium amplius obtineat. Quo facto, coaceruatas aquas in cucurbita, in balneo Mariæ, cum ſuo capitello & recipiente deſtilla, vt aſcendat aqua omnis, & materia in cucurbita, incraſſata ſit vt paſta, aut pulticula. Quod vbi acciderit, materiam relictam craſsiuſculam è cucurbitæ fundo extrahe, & vbi in peluim aut vaſculum mundum poſueris, lentiſsimo calori admoueas, vt iuxta fornacem, aut intra cineres calidos, vt paulatim aliquot diebus ſuperflua humiditas euaporet, & materia ipſa electuarij conſiſtentiam acquirat, aut mellis etiam, tum demum habebis optimam & pretioſiſsimam rei extractæ ſubſtantiam, ſeu quintam eſſentiã, cum qua pauciſsima etiam quantitate, plus efficies, quam magnis radicum aut herbarum aceruis. Seruetur in vaſe argenteo, aut ſtanneo obturato, quod quo fuerit vetuſtior, eò etiã erit melior. Et nota vlterius, quod aqua per deſtillationem extracta, non minus valet, quam aliæ aquæ herbarum aut radicum deſtillatæ.

Modus extractionum alius. ℞ radicem aliquam ſiccam, vt radicem petaſitis, ea ad puluerem ſubtilem redigatur, & in cucurbita ponatur, vinum affundendo ad ſufficientiam, cucurbita perlutata in balneo Mariæ ponatur, & extrahatur vinum. Vbi huius

vini cyathum mediocrem plenum extraxeris, ignis paulatim extinguatur, & vbi materia quæ in cucurbita est, refrigerata fuerit, affunde eam quam extraxisti aquam aut vinum, ac rursus in balneo destilla, idq́; facito tribus vicibus, si libuerit, aut amplius, vsq; quo omnis facultas per decoctionē in vinum fuerit deposita: Hoc facto manibus exprimatur lentè, & expressum serua. Hoc est instar auri pretiosum. Vbi voles, in vitro soli exponatur, vt euaporet vinum, & sola oleositas in fundo relinquatur.

Extractionis modus alius, haud inelegās, incerti. Accipe quintam essentiam tuam, cui per horas 14. infunde rem tuam simplicem aut compositam, crasiusculè puluerisatam, maneat in infusione in loco frigido non calido: tunc quinta essentia tua attrahit ad se spiritum rei tuæ fixum, & asimilat, & cum videris quintam essentiam ex re infusa coloratam, tunc separa eam artificiose per instrumentum, & repone in vitrum, cera firmiter obductum.

Recipe iterum quintam essentiam tuam simplicem, & superfunde iterum rei tuæ prius infusæ (quæ separata nunc est, per instrumentum) maneat rursus in infusione, per horas viginti quatuor, in loco frigido, tandem denuo coloratam separa iterum per instrumentum à re infusa (vt scis) separa-

tam autem priori quintæ eſſentiæ colora- tæ, adde.

Totius rei tuæ infuſæ eſſentiam ſimplicem ſuperfunde, & ſepara, donec à re tua infuſa colorari nequeat amplius.

Accipe quintam eſſentiam tuam collectam, impone cucurbitæ longiore collo prẹditæ, cui ſuperpone alembicum ſuum, perluterur ſecundum artem, repone in balneum Mariæ, deinde deſtilla lento igne quintam eſſentiam, donec in fundo cucurbitæ videris mammillas conſiſtentiam referentem, & habebis in fundo rei tuæ infuſæ ſpiritum fixum permanentem, quem collige artificioſè in argenteum vaſculum.

Modus extrahendi ſuccos ex herbis, pulcherrimus & vtiliſsimus. Accipe ſaluiam viridem & extrahe ex ea per deſtillationem aquam: aut ſumatur ſaluia ſiccata, cui affundatur aqua, à qua pars ſubtilior ſeparata ſit, craſsior vero ſaluia affuſa, maceretur aliquot diebus, poſtea deſtilletur. In aqua hac deſtillata maceretur rurſus ſaluia exiccata, ita vt aqua duobus vel tribus digitis ſaluiam cooperiat, ſtent benè obſtructa in cantharo, ne vel minimum reſpirare poſsit, in aqua temperatè calida. Poſtea exprimatur ſaluia, & denuo ſaluia itidem exiccata in hac aqua maceretur vt prius, idque fiat ter quaterue. Quo facto ſeparetur aqua, quæ ad aliam extractionem ſeruire poteſt, aut ad alios vſus,

Quod vero extractum est, in fictili euaporet in fornace aut alio loco calido, quo ad redigatur ad consistentiã, quæ operanti placeat.

Vbi volueris substantiam veram è rhabarbaro, elleboro, agarico, fraxini ligno, & alijs eius generis simplicibus, extrahere, tum procede, vt iam supra dictum est. Primo super affunde spiritum, sicq; relinque quousq; plus satis coloretur, tum effunde, cola, & spiritum paulatim in balneo separa: eundemq; rursus rhabarbaro priori affundito, & aliquandiu in infusione relinquito in loco calido, quousque calorem acquirat, tum cola, & rursus in balneo separa per destillationẽ: id autem tantisper est repetendum, quo ad spiritus à rhabarbaro non coloretur amplius. Id tum exprime fortiter, & per filtrum destilla, habet enim nescio quid tenacitatis aut lentoris à rhabarbaro, quæ in extractione est inutilis, & simul multæ vtiles partes fluunt, quæ non sunt negligendæ; ideoque ad hunc modum destillare oportet per filtrum.

Per rostrum seu nasum alembici, filo trahe filtrum digiti vnius latitudine, quoad præ nasi angustia, filtrum amplius non sequatur, cauendo tamen ne nimia violentia dissiliat vitrum: quo facto impone spiritum filtrandum in alembicum obstructum charta humectata. Spiritum per filtrum destillatum extractioni, quę prius erat separata, rursus in vitro affunde (multum enim vitro adhæret,

hæret, ideoq; in primum vitrum, cui ſpiritus erat infuſus, omnes ſpiritus rhabarbari percolandi ſunt & ad ſeparationem infundendi) non curando, quòd extractio vna, iam prius in vitro reperiatur, omnes enim extractiones neceſſario coniungendæ ſunt, & ad extremum aquę deſtillatę permiſcendæ, & rurſus ſeparandæ, quo ad aqua limpida extrahatur. Poteſt vero extractio fieri vel in ſicco vel in humido, pro vt cuiq; placuerit.

E ligno fraxini non magno labore extractio fit, nam ſemel ſuperaffunditur, & diebus quatuor maceratur lignum, poſt effunditur liquor, & aliud lignum recens imponitur vt prius, idq; faciendum bis terue, pro vt magnam aut paruam extractionis copiam requiris, poſtea per filtrũ mundificatur liquor, ſeparatur verò per deſtillationem.

Extractio turbith, agarici aut alterius medicamenti cathartici. ℞ catharticorum aliquod, vt turbith, vel agaricum, vel aliud cum ſuo correctiuo, pulueriſetur ſic, impone in ſacculum ex albo ſerico, & pone vtrumque ſacculum in alembici partem eam, quæ concretos vapores per naſum emittit: in fundum vero cucurbitæ infunde aquam vitæ rectificatam, quæ nihil phlegmatis porrò in ſe contineat, quam deſtilla per ea, quæ ſacculis incluſa in alembico poſita ſunt, atq; ita extrahitur omnis facultas. Quo facto, bociam diligenter laua, ac rurſus aquam extractam

in bociam infunde,in cuius orificiũ ſpongiã ponas,& appoſito alembico,aquã vitę deſtil lato per ſpongiam,& in fundo materia quędam relinquetur ſpiſſa inſtar mellis, quæ eſt vera ſubſtantia, & rei maceratæ extractio.

De agarico,turbith,colocynthide, rhabar baro, berberi, ſumach, balauſtio, & alijs vel laxatiuis, vel reſtrictiuis, vel odoriferis. ℞ agarici (vel cuiuſuis medicamenti) tere vt decet. Pone in vas vitreum in balneo,ſuperinfunde aquam ardentẽ,ſigilla,ſine per diem naturalem,vt diſſoluatur, tum extrahe colan do per pannum lineum ſine expreſsione. Po ſtea iterum pone in vas tantundem aquæ, vt prius, & circuletur in balneo horis 24. tum cola. Has colaturas pone in vas amplum ad extrahendum cum ſuo capello & recipiente, (ſi voles,aquã reſeruato quæ ad alia tibi ſeruiet:) & cum fuerit ad ſpiſsitudinem mellis vel opiatę,extrahe,fac trochiſcos,& ijs vtere.

Rhabarbari extractio, ℞ rhabarbari electi ℥ iiij.pulueriſa & infunde in aquas appro priatas,ſtet infuſum per diem & noctẽ,deinde fortiter exprime. Illam expreſsionem adiecto ſaccharo candi, quantum videbitur,leuiter in arena exhalando, exicca, ad craſsitiem electuarij.

Aut ſic. Infuſio rhabarbari commodiſsimè fit in ſuccis borraginis & bugloſsi. Poſt infuſionem in vaſe duplici per integrum diem decoquatur ad tertiæ partis conſum-

ptionem,

ptionem, tum exprimatur. Expressus succus ad iustam consistentiam decoquatur mixtus cum saccharo candi. Sic in plurimos annos conseruari potest. Feces post expreſsionem non abijciantur, Magnus enim vsus istarum in astringendo ventre, præsertim in dysenteria. Ipse vero succus suauiſsimè lubricat ventrem, etiam in infantibus citra noxam.

Rhabarbari extractio, quã à Medico quodam accepit Gesnerus: Rhabarbarũ eodem modo infundi posset, quo ellebori nigri radices, vt infra dicetur: sed in aqua cinnamomi, & cum syrupo rosato solutiuo fieri debet succus de rhabarbaro.

Agaricus in affectibus capitis & catarrho, melius facit, si cum infusione & decoctione præparetur, quã si extrahatur, & egrè etiã extrahi potest. Si tamen omnino succũ extrahere velis, facias hoc cũ oleo anisi in aqua fontana, vel aqua anisi, cui oleum ablatum sit.

Extractio ellebori nigri medici Cæsarei. Infundantur cortices radicis ellebori nigri exempta medulla, in aqua anisi, de qua oleũ separatum sit, & stet in infusione per horas viginti quatuor, vel quandiu libuerit, deinde bulliant simul, quousq; extent radices, ad aquæ scilicet ferè cõsumptionem, coletur postea cum forti expreſsione Vltimo decoquatur expressum, cum syrupo rosato solutiuo ad sufficientẽ spiſsitudinem, reponatur in vasculo terreo inuitreato, & vtere. Dosis est ℈ j.

vel ſcrupulum j. ſ. purgat ſine moleſtia humorem melancholicum. Valde hæc infuſio D. Montano placuit, quia dicebat hippocratem ſemper in exhibitione ellebori nigri, ſumere quoq; aniſum, vtpote proprium eius correctiuum.

Extractio alia Ellebori, Hieronymi Herold. ℞ ſucci bugloſsi, borraginis ana ℔. ij. depurentur colenturq; vt purificentur, adde his radicis fœniculi, cichorij, aſparagi, petroſelini ana ℥ iiij. fructuum ſebeſten, iuiubarũ ana ℥ ij. ſeminum frigidorum minorum ana ℥ ſ. decoquantur in aquæ ℔. xvj. ad tertias, colaturæ adde ſuccos ſupraſcriptos, bulliant ad ignem parum: permiſce poſtea rad. ellebori nigri veri ℔. iiij. coque donec radices eminean, fiat tandem colatura omnium, & decoquantur lento igne ad mellis ſpiſsitudinem.

Extractio ſolutiua, D. D. Magenbuch. ℞ colocynthidis ʒ vj. ℈ ij. agarici ℥ ſ. rhabarbari ʒ ij. cinnamomi electi ℈ iiij. azari, ſpicæ nardi, roſarum rubearum, maſticis, ligni aloës ana ʒ j. ſtoracis liquidæ ℈ iiij. vini maluatici menſuram vnam, fiat infuſio, & extractio, vel deſtillatio ſicut quintæ eſſentiæ.

Extractio ſolutiua alia eiuſdem Doctoris, cuius doſis eſt à ℈ ad ʒ ſ. viro à ʒ ſ. ad ℈ ij. vel ʒ j. ℞ pulpæ colocynthidos ʒ vj. & ℈ ij. turpeti albi & gummoſi ʒ x. ſtœchados Arabicę ℥ ſ. diagridij ʒ iij. (alias ʒ vj.) agarici albi ℥ ſ. rhabarbari electi ʒ iij. cinnamomi interioris

℈ v.

℈ v. rad. azari, ſpicæ nardi, florum roſarum rub. maſticis, ligni aloës, ana ℈ iiij. aloës hepatici ℥ j. ſ. & ʒ ij. ſtoracis liquidæ ℈ ij. gr. iij. inciſis & contuſis, infundantur in vino ſublimato, rectificetur, & fiat ſecundum artem electuarium.

Deſcriptio alia electuarij, prioribus ferè ſimilis, quod Norimbergę vocatur extractũ, pro vt idem parare ſolitus fuerat. ℞ colocynthidis ʒ xiij. veratri nigri, ſenę Alexand. ana ℥ ſ. agarici albiſsimi ℥ j. raued optimi ℥ ſ. aliâs ſumit eius ℥ j. cum rhabarbaro non ita præſtanti, diagridij ʒ xiiij. cinnamomi ʒ ij. & ℈ ij. turbith, ſtœchados Arabicę ana ℥ ij. ſ. roſ. rubearum, ligni aloës, maſticis, ligni paradiſi, myrrhæ, rubię, azari, ſpicæ nardi, ſtoracis liquidæ ana ℈ v. fiat infuſio vel putrefactio per aliquot dies, nempe 10. 12. 14. cum eſſentia vini, hoc eſt, aqua vitæ ter deſtillata, calida, & ſuccus deinde expreſſus vniatur cum aloës præparatæ ℥ iij. Præparauit autẽ aloën hoc modo Inciditur in peluim ſeu cacabum vel ollam, aloës ℔. j plus minus, addendo aceti roſ. & aquæ roſ. ana q. ſ. ita tamen vt aceti roſ. plus ſit, quàm aquę roſacę. Bulliant ſimul lento igne, duabus aut tribus ebullitionibus, deinde colato fortiter exprimendo. Colatum iterum bulliat lento igne ad cõſiſtentiam aloës, cum ſpatula agitando continuè. Vbi autem refrixerit, ſeruetur ad vſum. Species ſupra enumeratæ, primum te-

nuiter inciduntur, deinde puluerisantur, atq; his super infunditur aqua vitæ ter destillatæ q. s. frequenter interea agitãdo quotidie: dein de exprimatur per pannũ lineũ, grossum, for ti expresione, deinde in alẽbico adiecto igne humiditas aquea extrahatur, donec, quod in fundo remanet, veniat ad consistentiam dia-cydonites. Quod si in eo, adhuc quædã humi ditas fuerit, ponatur super carbones ardẽtes in vase aliquo, quandiu videbitur, vt ea à ca-lore absumatur, & euaporet.

Succus extractus è baccis iuniperi, ad duo decim annos seruari potest, si ritè sit confe-ctus. Valet ad calculi præseruationem, exper tus enim est eius vsus in multis, qui antehac grauiter laborabant, & multa prophylactica adhibuerant, à nullo tamen tantopere sunt, atq; ab hoc adiuti. Calidũ quidẽ medicamen tum est, ideoq; renes fortasis nimiũ calefa-cere posset, vt aliquis existimarit, sed propter parandi modũ, qui calorẽ nonnihil frangere existimatur, non nimium poterit. Pituitã in ventriculo vel concoquit, vel consumit, vel educit, & ventriculum abstergit, ac roborat. Vsus eius non tam est ad morbos præcauen-dos, quam curãdos. Omne genus destillatio-num & catarrhorũ, vertiginẽ, lippitudinem, raucedinem, pectoris angustiã, tusim, colicã, matricis suffocationẽ, menstruorum suppres sionem, syncopen, calculum, pestem curat. Quin etiã ab alijs adnumerantur hi morbi,

quos

quos hic ſuccus curare dicitur, mania, hydrops, fœtor anhelitus, epilepſia, tremor membrorum, apoſtemata interna. Caput & cor hoc ſucco mirabiliter recreantur, & ſanitatem in multos annos conſeruat. In præcautione accipitur ieiuno ſtomacho tribus anni partibus, ſine cuſtodia, autũno nimirũ, hyeme & verè, æſtate vero propter caloré & ſiccitatem, neceſsitati reſeruatur. Quod ſi tamen cœlum humidum fuerit, & calor moderatior, vti etiam in æſtate poteris. In morborum curatione, adhibetur omni tempore & crebrius, ſed per certa interualla, interiectis alijs, eodem ſpectantibus. Theriacã nonnulli Germanicam dixerunt, tum quod efficax ſit contra venena, tum Germanorũ corporibus amiciſsima & maximè ſalutaris.

Succus de malis cotoneis ſimplex, & ſine omni admixtione parari eodem penè modo poteſt, qui & ipſe præſtantiſsimus eſt, & ſeruari quoque quàm diutiſsime poteſt, ſitque propemodum de die in diem melior ac ſuauior.

De xyloebeno Thophraſti ab Hohẽheim, Primo elicimus tria genera medicaminũ, liquorem, gummi, & alkali. Liquor qui erumpit, ſimilis eſt acaciæ ſucco: gũmi, ei qui eſt albo tim: alkali ſali gemmeo. Liquor eſt ipſiſſimus potus: gũmi vnguentũ: alkali purgãs et mũdificatiuũ. Deinde liquor per incluſam deſtillationẽ, quemadmodũ oleũ extrahitur.

Cuius ℥ j. vel iiij. præſtãt & efficaciores ſunt integro talento, quod iuxta medicorum vulgus decoquendo è ligno ſcaturit. Tertio, liquori ſuccedit gummi, ſcilicèt ex eo ligno quod reliquum eſt, in hunc modum. Mitte xyloebenum in reuerberationem incluſiuã in ſecundo gradu ignis, & in viginti quatuor horis illico videbis gummi, quod eadem tenacitate cum ſtyrace liquida à corpore ſeparatur, & ad ipſam non ſine mediocri fragrantia, (refertur.) Interea autem dum in calore ſingula exiſtũt, corpus & gummi eliquetur, cuius ℔. j. & ℥ vj. efficaciores ſunt, ducentis libris, quæ in elixando extrahuntur. Poſtremo elicitur alkali ad hunc modum. Corpus tranſmutatur in vltimam materiam, quæ alkali fons eſt, & origo, interueniente aqua fumiterræ, probè coagulata, haud diſsimile * anation aut entali, cuius ℔. j. & ʒ v. fortiores ſunt quinquaginta libris, quæ per vulgatam viam præparantur.

Vſus, principio purga ægrotũ in hunc modum. ℞ alkali xyloebeni ℈ ſ. theriacæ Alexandrinæ ʒ ij. miſce, doſis eſt ℈ ſ. Et id ipſum non ſemel atq; iterum, ſed tertio aut quarto, pro ratione videlicet morbi. Præterea tanta vis purgandi, maximè podagricos, paralyticos, deniq; puſtuloſos humores, huic ineſt alkali, quantum neq; in laxatiuis, purgatiuis & expulſiuis deprehendes. Hanc purgationẽ continuò ſequatur Chirurgica ſanandi ratio,

in hunc

in hunc modum. Principio quicquid apertū eſt, cum alkali mūda, deinde gummi inunge in die bis, idq́; tantiſper dum ſingula ſolidæ cuti reſtituātur. Porro ſi nihil adſit, quod palàm videas, illic vbi dolor deliteſcit gummi inunge. In hunc modum medetur podagræ, paralyſi, deniq; morbo gallico. Vbicunq; autem aliter atq; à nobis præſcriptum eſt egeris, cum empiricis oleum & operam, non ſine priuato diſpendio, perdes.

Viuendi ratio; Nolim hoc loco propriam viuendi rationem præſcribas, ſed oportet vino & cibo apprimè condito, ægrotū foueas. Nam prędictorū morborum diatheſim, non in viuēdi ratione, ſed in remediorū energia, ſitam eſſe, ſciēdum eſt. Quare nihil eſt, quod hic decumbentem cœna perparca maceres. Nam hęc omnia ſuperat, non vulgaris huius medicaminis vis.

De extrahenda ſubſtantia vera è myrrha, aloē, aut alijs ſimilibus lachrymis pinguibus è quibus quidē extractio vera nulla fieri poteſt, ſed tantū reſolutione deſtillationeq́; quę per filtrum fit, purificari poſſunt. ℞ exempli gratia, aloēs, q.u. maceretur aliquantiſper, in loco calido, in aqua aliqua conuenienter deſtillata, aut in rore, vſq; quo aqua coloretur, tum ſeparetur hęc aqua, & noua affundatur, quæ & ipſa, poſtquā colorē infuſi receperit, effundenda, idq; continuandū tantiſper, donec aqua amplius nō coloretur. Omnes iſtæ

aquæ per filtrum ſunt deſtillandæ,ac vbi fue rit aqua per deſtillationẽ ſeparata, remanet in fundo materia,quam quæris. Huiuſmodi extractiones à frigore congelantur, à calore verò ſoluuntur: & eodem pondere & doſi ex hibentur, qua res à quibus extrahuntur, id quod in alijs extractionibus non fit, extractũ enim multò eſt potentius, quàm id à quo ex trahitur.

DE SALIBVS FACTITIIS *& oleo ſalis.*

SAliũ quoq; quę ex ſimplicibus exurũtur, æquè ferè magnus in medicina vſus eſt, atq; ſalis foſſilis aut communis, in communi hominũ vita. Etenim quando à ſimplicibus craſſum phlegma auſertur,quod nimirũ impedit, quo minus poſſint operationem perficere, conuertuntur in materiã ſpirituoſam, id quod longa deſtillatione, & filtratione fit, vt in igneam materiam quodam modo degenerent. Nec dubium eſt,quando ita in ſalem ſunt conuerſa ſimplicia, atq; ita elementum ignis in ijs habet dominium, quin citius etiã penetrent, & actionem propriam perficere poſſint,vt præterea tanto ſimplicium variorum aceruo, in remediorum compoſitionibus,opus nõ ſit. Sed habent huiuſmodi ſales facultates aliquas, quibus purgantia reliqua deſtillata,ferè deſtituũtur. Omnis ſal,inquit Theophraſtus, purgat:at aquæ à purgantibus deſtillatæ, ea facultate carent, quia ſal eis

non accessit. Magna in omnibus, puto, acrimonia est, & vrinam resipiunt.

Verum ratio & modus, quo huiusmodi sales parantur, alius atque alius ab authoribus prescribitur. Quidam ita monent faciendos, Simplex collectum debito tempore, inde extrahatur sua aqua per balneum Mariæ, fæces reliquæ in fundo calcinantur in furno reuerberationis: cũ aqua propria fiat filtratio calcis sæpissimè: aqua filtrata ponatur in pelui ad solem, vel cinerem calidum, vt aquositas exhalet, & remaneat sal. Hoc autem fieri potest ex omnibus simplicibus.

Modus alius extrahendi sales ex herbis, aut radicibus, aut ex alia aliqua materia è Germanico. Herbę aut radices ad hunc vsum destinatæ exiccari prius debent, postea in olla comburi ad albedinem cineritiam. Huius cineris vbi satis magnam copiam habueris, impone vasculo, eique affunde aquam frigidam destillatam, aut aquam pluuiam purã & mundam, & stent simul aliquot diebus, frequenter agitãdo & mouendo, postea aquã subtiliter effunde, aut per sacculũ cola, & cineribus prioribus nouam aquã affundito, idq; toties, vt prima vice, repetito, quoad cinis nullam amplius in se acuitatem habeat. Quibus peractis, collectas omnes aquas, in cucurbita, inter cineres aut arenam, euapora, sicq; in fundo sal relinquitur, quem serua, quia est res pretiosa.

ſales lapidis inſtar, aut qui optime filtrati ſunt, pellucent cryſtalli modo.

Salé hypericonis, in pleuritide aiunt probatiſſimum eſſe. Hypericonis plantam ſiccã in cinerem redige ſuper foco, cinerem proijce in aquam feruentem, & decoquantur, & partes terreſtres ad fundum deſcendunt. Poſtea aqua in cucurbita in balneo Mariæ conſumatur, & remanebit in fundo eius ſal, quẽ exicca bene, de quo dato patienti in vino calido, quantum dimidio cortice nucis auellanæ contineri poteſt. De ſale hyperici pugillum vnum exhibuit quidã medicus in vino maluatico, pleuritico, & teſtis eſt Deus, quòd liberatus fuit.

Salem abſinthij quidam in omnibus morbis ferè exhibet, ſed præ cæteris in peſte vtiliter offertur in vino, vt audio. Theophraſtus huius ſalis propinat tria tantum grana hydropicis, verum (vt puto) aliquoties repetit. Abſinthij ſal maximè vrinã ſapere videtur, nulla manifeſta amaritudine, Geſ.

Sal artemiſiæ vrinam quoque ſapit, ſed eſt candidus & purus, nec non, vt ſeuum quoddam, pinguis.

Ex herba kali dicta, ſalem parant. Eſt autẽ cali herba duorum cubitorum ſine ſpiris, interdum valde rubens, ſapore ſalſo cum quadã grauitate ingrata, colitur apud locos ſalſos & ſeritur, vt ex ea parent ſalem alkali. Paratur autem ſic, vt retulerunt ij, qui eum parant. Po

diunt fossam, cui transuersim imponunt ligna, quibus supponunt aceruum herbæ prædictæ, & accenso igne, efficiunt, vt in foueam stillet liquor ex herba, qui liquor tandem concrescit, & fit sal alkali, coloris partim nigri, partim cineritij, valde acris & salsus, vt etiam corrodat, Iohan. Bauhinus Medicus Geneuę.

Salem chamomillæ, exhibuit quidã in vino optimo, hoc est, salis huius pugillum vnũ, in difficultate vrinæ, & subitò est liberatus.

Salẽ è baccis & ligno iuniperi, sic parauit Gesnerus. Accepi, inquit, virgulta iuniperi arida, vnà cum suis baccis, in magna quantitate, & in cinerem redegi (oportet autem exactissimè cõburere, aliqui in magna olla figulina noua, & in qua liquor nullus ante fuerit, comburũt.) Cum hoc cinere fiat lixiuiũ, cũ aqua mediocriter calida: aut potest in vase ligneo cinis cum aqua relinqui, vt subsideat, ac postea aqua seorsim effundi, & cinis cum aqua turbida separari. His alia aqua affundẽda, idq; aliquoties, quoad nullus sapor lixiuij in aquã deponatur, ac postea aqua decoctione cõsumenda, ad exiccationem materiæ, & eiusdem albedinem. Odore refert boracem & vrinam, acris est, & penetrans.

Modum conficiendi salis, ex aquis thermarum Aponensium in agro Patauino, quẽ tenuit & excogitauit Iohannes de Dondis, quo tantã salis copiam confecit, vt satis fuerit pro tota sua familia, & potuerit etiã dono

amicis dare, docet Gabriel Fallopius libro de Thermis, aquis & metallis. Sal autẽ quod conficiebat ex ea aqua, erat magis sapidum, & acrius, quàm sal marinum, vel fossile quod libet. In lacuna ampla aquæ Aponitanæ locabat vasa ex silice excauata, ad profunditatem quatuor digitorum, quæ vasa, præterquàm quod erant excauata ad eam, quam dixi, altitudinem, erant etiam quadrata. Vasa igitur hæc collocabat in lacuna, ita vt aqua non posset in ipsa ingredi, sed superstarent aquæ, quantum est spacium duorum digitorum. Postea habebat plures ollas testaceas, quas explebat aqua illa: mox eas collocabat in quadratis illis vasis, inibique relinquebat, quo fiebat, vt aqua illis ollis contenta agitaretur à calore & ebulliret, & sensim, ac sensim euaporaret: & tandiu permittebat philosophus ille, vt bulliret, quandiu appareret splendor quidam in aqua, & tunc effundebat aquam illam ollarum, in excauata illa vasa lapidea, in quibus concrescebat sal candidissimum, in summa scilicet vasorum illorũ superficie: in ima autem materia gypsea ab ipso vocata.

Vrina pueri, si in alembico more aceti destilletur vsque ad spissitudinem picis, deinde phlegma eijciatur, postea vas optimè sublimetur, habebis sal volatile. Sunt nõnulli qui vtuntur ad aurum & argentum dissoluendũ, & non pauci philosophi suum menstruum vocauerunt.

Ad menses euocandos, quod ipse sum expertus, recipe radices chelidonij mundatas à terra sine ablutione, q.u. tere diligenter in pila marmorea: pone in vase circulationis (vt scis) per diem naturalem, desuper infunde aquam ardentem seu animam vini, vt de agarico & alijs dictũ est, postea sine per noctem in balneo Mariæ stare, demum mane extrahe sine vlla expressione. Postea fac vt separetur (exuperet) aqua ardens destillando, vt moris est, & colligatur, vt de agarico dictum est. Et cum tota aqua ardens per balneum Mariæ fuerit resoluta, in fundo vasis remanebit puluis citrinus (an salis instar?) quo vtere: pro qualibet dosi ℈ j. cum vino albo, loco & tempore necessario.

Puluis ex salibus ad separandam omnem pituitam, ℞ hyssopi, pulegij ana ℥ ß. origani ʒ ij. seminis fœniculi ℥ ß. carui ʒ ij. liquiritiæ ℥ j. salis vsti ℥ vj. salis absinthij ʒ ij. salis iuniperi totidem, cinnamomi ℥ j. ß. piperis longi ʒ vj. cardamomi, granorum paradisi, caryophyllorum an. ℥ ß. zingiberis ℥ j. misce, fiat puluis.

De salium herbarum oleis: sal ita absoluitur, ℞ salem, calcinetur igne fortissimo, calcinatum deinde super porphyrio lapide, subtiliter puluerisetur, pulnerisatũ sterne super vitrum: vitrum deinde cum puluere pone in cellam vinariam in loco humido, & sal soluetur in substantiam oleosam, quæ vulgò vocatur salsal.

Oleum

Oleum salis, aut vnguentum salis ad de fluxiones tam calidas quàm frigidas, quas Germani vocant gſüchte, accipe salis bonam quantitatem, teratur quã fieri potest tenuissimè, ac postea in sartagine assetur sine aliquo humore, vsq; quo fusci colorem acquisiuerit, quo facto, in mortario teratur, ad tenuis pollinis subtilitatem, cumque deinceps cum oleo oliuarum ad vnguenti consistentiam permisce, sine calore aut igne. Hoc vnguento vnge partem affectam in loco calido.

Sal armoniacus, à Gallo empirico. ℞ gummi Arabici albissimi ℥ iij. dissolue in aquã communi, cui adde postea salis communis clari puluerisati ℔.ij. coque ad iustam spissitudinem, postea inijce in quoddam vas, prius cum aqua communi madefactum, & fuligine vndique aspersum & tegas quoque fuligine puluerisata, & in loco commodo exiccetur.

DE BORACE.

Boracis confectio Venetijs vsurpata, secretũ. ℞ lactis vaccini destillati ℔.ij. mellis despumati ℥ iiij. croci ʒ iij. salis nitri rafinati benè (id est, puri & subdulcis, nullã habentis amplius acrimoniam) ℔.iiij. Incorporentur omnia cum lacte (id est, dissoluãtur ad ignẽ) cum ℔.iij. aquæ capitelli fortis, de cineribus optimis, & misce fortiter. Demum mitte in olla vitreata, in loco frigido (humido) per

menſem. Lapis deinde in fundo repertus, iterum mundetur, affineturque ſic. ℞ dicti lapidis ℔. j. aquæ ſimplicis deſtillatæ ℔. iiij. ad ignem diſſolue omnia ſimul, remoue ſpumam, & cum non fuerit ſpuma, euapora totam aquam (id eſt, eijce, aut effunde cum refrigerata fuerit:) & habebis boracem finiſſimum.

Pro Borace faciendo, modus egregius, è libro Gallico manuſcripto. Accipe butyrum recens vnius menſis, aut circiter, ſalitum, lauetur ſæpius aqua clara diligentiſſimè. Huius butyri loti accipe ℔. j. olei tartari ℔. iij. miſceantur in ſole, & ponantur in patinam vitream aut figulinam inuitreatam, agitentur ſimul baculo fortiter: poſtea accipe ℔. j. aluminis rochæ finiſſimi & pulchri, ſalis nitri Alexandrini ℔. ſ. & miſceantur in ſole calido, noctu verò aëri exponantur, ſed ita ne compluantur, aut aqua tangantur, alioquin enim fruſtra fierent omnia. Et congelabitur eius ſuperficies inſtar cryſtalli, congelatum tolle, illud ipſum enim eſt quæſitus lapis. Fieri autem commodiſſimè poteſt menſibus Iunio, Iulio, & Auguſto.

Borax quomodo fiat, qualis apud aurifabros eſt in vſu, qui ex Alexandria ad nos affertur, ex Italico. Lacti caprino deſtillato, inque vaſe vitreo poſito, adiunge alumen rochæ tritum, vt in aqua lactis diſſoluatur ſine igne. Ponantur in vrinale aut aliud vitrum,

ita vt

ita vt aqua supra alumen per duos digitos excedat, cooperiatur vrinale, & stet quinque aut sex septimanis, vel quousque alumen appareat seorsim, quod ab aqua est auferendũ, & in vitreum vas ponendum. Quibus habitis, recipe ℔.ij. olei amygdalarum dulcium, & medullæ bouis, aut vaccinæ ℔.iiij. misceatur medulla cum oleo, vt liquescat, & tandem coletur per pannum, & habebis oleum spissum. Huic oleo immitte prædictum alumen, ita vt oleum duobus digitis alumen obtegat, tum exponatur soli per tres menses, aut quod melius est, diutius, & sic facies boracis quantum voles, & scias quod est secretum magnum. Est autem verus borax, qui fit in Alexandria.

Aliter, ex eodem. D.H.D. recipe alumen è fæcibus, quō tinctores vtuntur, & ex eo cum aqua capitelli ouum sustinente, fiat lixiuiũ: deinde accipe pastæ boracis quãtitatem, quã voles, & ponas in vas, cui lixiuium affundas feruentissimum ea quantitate, vt pastam excedat, & cum canella incorporentur bene, tum stent, quoad fæces fundum petant. Quo facto, lixiuium ingeniosè separato, ita vt supra dixi, vt pasta benè sit separata & purgata ab omni immunditie. Deinde cape omne lixiuium (& pastam boracis impone) decoquantur in cacabo despumando. Spumam verò seorsim serua in vasculo, quia in ea continetur oleum, quod instar lucernæ ac-

censum ardet. Vt verò iudicium facere possis de perfecta coctione, instilla guttas aliquot marmori, aut supra vnguem, & siquidē congeletur, satis est.

Aliter, ex libro aurifabri insignis apud nos. ℞ aluminis ℔. j. & grosso modo frangatur: gūmi Arabici mundi & clari qr. j. subtilissime puluerisatum, granorum frumenti, & hordei ana qr. ſ. & ponātur grana frumenti & hordei in vase terreo intus deuitreato, cooperiantur lacte vaccino tepido, ponantur in fimo calido per quinquaginta quinq; dies, & semper de septimo in septimum diem renouando.

Aliud. ℞ duas partes olei oliuarum antiquati, lactis vaccini recentis partem j. & misce totum ad inuicem, & pone in ampullam vitream, & pone intus aluminis rochæ incisi in frustis largis ad modum dactyli, tantum quod liquores prædicti eminent super alumen per duos digitos, & pone in fimo per quinquaginta dies, & quod fimus sit bene calidus, post sicca in vmbra, &c.

Pasta boracis. ℞ saponem album & raspa subtiliter, & misce cum melle, & coque in vase terreo donec deueniat tenerum, probatum.

Confectio boracis. ℞ aluminis rochæ ℥ ij. & resolue ℥ ij. salis alkali dissoluti, & pone in vase stanni super ignem lentum per mediam horam, deinde extrahe aquam, & misce cum

ea ℥

ea ℥ ij. ſalis gemmæ puluerisati, & totidem ſalis alkali, & mellis ℔.ij. & ℔.j. lactis vaccæ, tunc pone ad ſolem per tres dies, & inuenies lapides.

Aliter bonus ſic fit, perfectus ad omne iudiciū. ℞ ſalis ammoniaci ℥ j. gummi Arabici ℥ ij. maſticis, aluminis rochæ ana ℥ ſ. ſalis nitri ℥ j. ſalis communis ℥ ij. tartari calcinati ℥ j. omnia trita ſubtiliter pone in vaſe vitreo cum vrina, & fac totum bullire vt ſpiſſetur.

DE AVRO POTABILI, OLEO *auri, & puluere Solis, ſiue auro vitæ.*

VAriæ fuerunt apud antiquos Philoſophos de auri ſolutione, opiniones, atq; etiam adhuc de eadem inter doctos nondum ſatis conſtat, poſſit ne, tā pura & ſyncera ſubſtantia, qualis auro eſt, arte aliqua aut humana induſtria, vi & facultate ignis, in liquorē ſynceriorem, purioremque reſolui. Aliquot huius generis diſputationes & argumenta, nos hic ſubijciemus, prout inter Euonymi ſchedas inuenimus. Sunt autem ferè omnia, à viris doctis, in vtramque partem per literas familiariter Geſnero, propoſita. Ac primo quidem partem negatiuam ſic quidam, vir doctiſſimus & magni nominis Medicus, tuetur. Si poſſet, inquit, oleum auri fieri, iam Alchymiſtæ haberēt omnia. Non enim fit oleū

vel aqua, nisi redigatur in spiritum & soluatur substantia perfectè mixti. Id an fieri possit, obsecro ad tuam Philosophicam intelligentiam reuoces. Solui potest aurũ, & quidẽ in adeò minutas partes, vt cum liquore in destillatione, vt vocant, ascendat: remanere tamen auri substantiam certum est. Ac multa sunt quæ ita soluunt aurum, vt in minimas portiunculas redigant. A quam autem vel oleum, ex auro elicere, ἀδύνατον esse, sciunt omnes ἐγχειρητικοὶ artifices. Ac credas mihi, nullum vnquam, qui hoc affirmauit, reipsa præstitisse. Crœso ditior esset, qui hoc sciret. Lapidẽ & tincturas fieri posse non nego. Quæso nugas paululum istas considera. Quomodo in vase aureo, operculo aureo ignito tecto, ex auro oleum fieri posset, ita, vt ipsum vas aureum non dissoluatur? Somnium est, sicut omnium ferè scripta Alchymistarum, qui tanquam nonnulli nostri temporis homines, sua phantasmata, scriptis complexi sunt, reipsa autem nihil quicquam experti: vt alijs vanitatibus & mendacijs, sic istis quoque se oblectant Theophrastei, & ex stultis insanos facere student. Verisimile est aliquid adiutum non diuina ope, fecisse illorum Magistrum, verum ista remedia, quæ diuulgant, vana ac falsa esse, nihil dubito. Obscuritati autem implicant, ne peruersitas deprehendi queat. Sed de his satis. Vnum hoc postremum adiungam, admodum impudentem esse

esse oportuit eum, & inimicum nominis tui atq; hostem, qui tibi hoc persuadere est conatus. Hæc scripsit Medicus insignis ad Gesnerum de auri oleo. Idem ad eundem aliâs in hanc sententiam scripsit.

Περὶ ἐλαίου τοῦ χρυσοῦ quid scribam? Otiosorum hominum speculationes sunt, quæ si ad rem conferantur, oleum & opera perit. In minimas partes redigi aurum potest, atq; ita πιεὸν effici: vt autem in spiritum & oleum natura auri conuertatur, spes Alchymistica non veritas ipsa, ratum esse iubet. Cæterum quin aurum comminutum in minimas partes, & redactum in prima sua elementa purissima, possit fieri potabile: (non tamen sub forma aquæ aut olei) possit etiam alia metalla admistione reddere meliora, & quasi transmutare, nō nego, nec omnino nihil esse, quod de lapide Philosophorum dicunt, fateor. De aqua autem & oleo auri quod adferunt, illud falsum esse omnino certus sum. In eadem sententia videtur & Auicenna esse, Albertus Magnus, ac ipse etiam Brassauolus, quandoquidem aurum materia constat ita perfectè digesta, vt quasi contrario omni, aut substantia, aut excremētitia carere videatur, impossibile videtur, vi ignis sine alio adiutorio, aliquo modo in substātia alterari posse. Ac ipse Brassauol. De purgātibus, nō modo vana, quę de auro potabili & argēto ferūtur, sed etiā venena esse affirmare nō dubitauit. In hāc sentētiā

multà plura afferri possent, sed ea relinquemus ad præsens. Vberior dicendi locus fortè erit in libro De lapidibus, gemmis & mineralibus, cuius schedas infinitas penè, indigestas tamen Gesnerus noster, vt & has ipsas, reliquit.

Dissolutionē verò auri, quod ea arte Chymica perfici possit, pleriq; affirmant. Ac primo quidem nobis persuadent, authoritate & libris venerandæ antiquitatis: deinde verò oculari nostri temporis virorum celebrium inspectione & operatione confirmant. In hāc sententiam scribit vir quidam eruditus, & naturalis philosophiæ studiosissimus, ad Gesnerum. Fuerunt, inquit, apud me, duo, qui aurum purissimum ita tractarunt, macerando, destillādo, putrefaciendo, soluendo, desiccando, vt in liquidissimum humorem redegerint: in eo opere occupati fuerunt septimanas octodecim, à nona Iunij vsq; ad decimā quintam Octobris, idq; tanta diligentia egere, vt nunquam eo tempore extinctus sit planè ignis, eo tamen admodum lento vsi sunt, in quo video præcipue peccare nostros Alchymistas: adfuere operi perpetuo, noctu vigilias partiti sunt, & vasa & instrumēta pauca adhibuere. Quod si quis liquor auri potabilis benè præparati est, hoc modo præparari posse aut debere crediderim, vt ab his, quib⁹ spectator adfui, parabatur. Atq; vt id credam, facit primum, quod aurum eò redigunt, vt suæ

aquæ

aquæ innatet, quasi purissima nebula imbrifera; idem transit in recipientē lento igne, & quod maximè sum miratus, tingit aureus iste liquor, colorem aureum reddens, chartam, lanam, aliámue rem admotam, qui color ita penetrat, vt minima guttula aliquot folia in Pindaro meo Græco penetrarit. Prætereа, quod etiam ipsum veræ solutionis indicium est, albus auri soluti color est. Hæc & alia faciunt, vt credam hanc rationem soluendi verissimam esse, qua hi vtuntur, nec simile apud vllos alios Alchymistas hactenus vidi. Quod si verá sit solutio, facilis inde ratio est, perficiendi liquorem. Illi in puluerem redigere abituri: sed is humido loco sua sponte, vitro etiam benè munito colliquescit olei modo, cuius rei experimentum fecere apud me. Hæc vt oculatus testis scribo, alioquin hæc tanquam ἀδύνατα, hactenus sæpe apud nostros & alios solebam confutare. Multa sunt in specie impossibilia, quæ certa via ac ratione facillima sunt. Audio hos ipsos curare morbos quosdam deploratos. Hactenus ille.

DE AVRO DISSOLVTO ET *potabili, eiusq; facultatibus, caput* VII. *Antonij Fumanelli ex lib. De compos. medicamentorum.*

NEc silentio præterire statui medicamentum, quod Chymicæ artis professores

ſummis extollentes laudibus, Aurum potabile vocant: vt ſaltem quæ ipſius ſit compoſitura noteſcat. Cuius has eſſe facultates aſſerũt, quod bibitum cordi lætitiam præſtat, eiusq́; vires auget, & morbos repellit, ſenectutẽ retardat, humores augens natiuos, omnes corporis partes illæſas tuetur, lepram curat, ſanguinẽ mundat, caſui confert capillorũ, ſi cum endiuiæ ſumatur aqua, aut potius decocto: quod ſemel retuliſſe ſufficit, vt ſupra relatũ: capitis vero dolori cum aqua betonicæ, ſcotomiæ, & vertigini cum decocto bugloſsi, & meliſſæ, lethargo cum ardenti, & lilij: memoriam corruptam cum fœniculi decocto, & acororum, potatũ inſtaurat, melancholiam ſubmouet, omnemq́; amentiam cum aqua boraginis: facit ad morbum attonitum, cum aqua ardenti: & cum pęoniæ albæ radicis luna decreſcente collectæ decocto, ad morbum comitialem: ad membrorum vero mollitiem cum aqua ſaluiæ ſtillatitia, aut decocto ex ea, ad ophthalmiam, ſeu oculorũ phlegmonem & dolores cum aqua fœniculi, atque ſileris montani, ſeſelisq́; Maſsilienſis: ad deſtillationes, ſeu rheumatiſmos cum iridis aqua, ad fluxum ſanguinis narium cum aqua ſcabioſæ: valet & tuſsi cum aqua capillorum ven. in ſputo ſanguinis cum plantaginis aqua: in phthiſi cum aqua mellis, & lacte: in dolore, et abſceſsibus pulmonis cum aqua cancrorum fluuialiũ: in cordis tremoribus cum aqua me

liſſæ,

lissæ,aut buglossi: in dolore ventriculi cũ aqua mentę,vel ipsius decocto,in calida dispositione cum rosacea, aut myrtillorũ aqua: in dysenteria, & ventris tormine,fluoréue cum aqua plantaginis: in coli dolore cum ardēti, in vermium passionibus cum zedoariæ decocto,aut absinthij: in hepatis tumoribus, aut obstructione, atq; aqua inter cutē cum aqua scariolæ, & hepaticæ in causa calida,in causa vero frigida cum spicę nardi decocto, aut cinnamomi:in ictero morbo cũ aqua caprifolij, vulgo periclymenos nuncupati, aut sero caprino:in lienis passionibus cũ aqua fraxini, aut tamaricis: in renũ passionibus, oppletione,& lapide cum tribulorum marinorũ, aut rhaphani,alkekengi, & pimpinellę, aut puluere philantropos,seu apparinæ:in stranguria,& renum vlceribus cum caprillo lacte: in enterocele, intestinorúmue ramice,epiplocele, omentíue ramice, & epiploenterocele, intestinorum, & omenti ramice cum aqua vtriusq; cõsolidæ:in mensium suppressione cũ aqua sauinæ,aut matricariæ, & in partus difficultate cum aqua artemisiæ: auxilium præterea sterilitati pręstat cum aqua nepetę, & lauendulę:arthriticis,morbóue articulari, podagricis,ischiadicis,chiragricis,et extenuatis cum aqua ardenti, aut paralysis,aut lauendulæ: pestilenti febri cum acetosę, vel buglossi,& scabiosæ:cancrenæ, fistulis, & psoræ cum aqua pedis columbini, aut buglossi,

vel acetosæ. A' veneno præseruat,& veneno affectos, morsosq; à cane rabido curat cum aqua tormentillæ, dictamni albi,& bistortæ, aut aqua rad. peonię, febres quotidianas, tertianas,& quartanas in accessionis, seu periodi principio exhibitum cum aqua scolopendrij, vagas & erraticas, causumq; cum serapio violato delet: vtq; vnico dicatur verbo, asserunt aurum potabile cum aqua ardenti nobilem inducere effectum in corpore humano, omnesq; ferè pellere morbos. De ipso autem in magnis morbis scrupulum aut semidrachmam exhibendam censent, in mitioribus scrupuli dimidium, in paruis ad duorum granorum hordei pondus, decuplum decocti ipsi commiscendo. Quod, quum pluribus doceant cõficere modis, hic nonnullos adducam: si autem plura de eo quis scire cupierit, & quod Chymistæ solis fixionem in cœlo nostro dicunt, commentarium legat Cœlum philosophorum nuncupatum, plurimas auri potabilis formas, & diuersas continentem, in quo & plures aquæ vitæ composituras respicere licet: de quibus veritas ipsa authorem appellet.

Auri potabilis conficiendi descriptio.

Prima. Foliorum auri electi quantitatem, quæ tibi magis opportuna videbitur, succi limonum optime depurati quod sufficit, in bociam, vt decet obturatam condito, ad cineris furnellum igne lucernæ supposito diebus

diebus quatuor, pluribúsue, addijcitoq; aque ardentis quinquies destillatę partẽ mediam.

Secunda. Aliam auri potabilis confectu ram edocentes, sumunt foliorum auri in le uorem redacti: numero centum, salis super lapidem porphyreum triti. ℥ ſ. hæcq; commixtaa, qua abluunt calida, & in cucurbitam vitream iniecta, collo procero fabricatam, fundo, sapientiæ luto contecto, copertorioq; imposito, & igne lucernæ tria habentis licinia substrato, vt dictum est, destillant, &, si quid auri in vasis fundo constiterit, ad vsum seruant. Tertia.

Alio aurum potabile conficientes modo, sumunt auri optimi partem vnam, argenti viui partes duas, quas nocte, dieq; simul maceratas, quousq; aurum dissolutum fuerit sua vi destillant igne, donec vtiq; argentum viuum ab auro secretum est: auro autem in vasis imo, iam ad nigritiam tendenti aquæ buglossi ℔. ſ. adijciunt, vasisq; ore obturato ignem diebus tribus, & noctibus ad auri liquationem supponunt. Quarta.

Sumatur auri de cemento ℥ j. & componatur cum ℥ j. argenti viui hispani puri: ponantur in cucurbitam vitream oleo communi superposito, & per duos digitos supernatante, & ad calidos cineres bulliat horis xxiiij. &, quum infrigidatum fuerit, extrahe oleum, & quod reliquũ est, ablue cum aqua tepida, donec humiditas, & vnctuositas abla

ta fuerint,& ſiccatum in tenuem contere pul uerem, ponaturq; cum ſulphure in crucibu= lo ſuper carbones,& accendatur ignis, donec ſulphur comburatur: poſt accipe aurum, & tere cum ſale aliquo tempore, & poſt cum melle ſuper porphyreum lapidem longa tri= turatione: poſtea ablue cum aqua feruenti, donec aurum ſit optime mũdum, & purum: & poſt accipe vrinam ſtillatitiam vicibus tribus: primo quidem deſtilletur ad medieta tem: ſecundo ad tertia partem: tertio ad quar tam: huicq; vltimo deſtillatæ in vas vitreum ad cineres calidos appoſitæ, adde ſalem tri- tum, & ſalem ammoniacum ad ignem ſua- uem, donec in vrinam deſtillatam ſoluantur: hæcq; ſimul alembico deſtillentur. Aurum vero per filtrum, quod vrinæ præparatæ miſceatur, & ſalibus vtriſque, & ad mollem ignem poſitis, quod ſupernatat, vt oleum ab- luatur, donec ſalſedine priuatum fuerit, quæ in bocia vitrea cum aqua vitæ impoſita, tan- dem in aquam limpidam ſoluentur.

Quinta. Vitrioli rubificati ℔.j. ſalis ni- tri ℥ ix. cinnabaris ℥ vj. ſalis cõmunis ℥ iij. tere omnia ſimul, & extrahatur aqua acris, cum qua miſceatur aurum, vt ſupra præpa- ratum, & deſtillentur per alembicum, donec exierit aqua in colore auri, ipſum aurum re- manẽs in fundo vaſis ad formam mellis reda- ctum commiſce cum aqua infraſcripta. Cin- nabaris ℔. iij. vitrioli rubificati, ſalis nitri, alumi=

aluminis rochæ calcinati, sing. ℔. j. salis communis ℔. j. s. omnia simul terantur, & artificiose elambicentur, & quod sublimatum est, & infrigidatum, albumq; effectum, tere cum salis ammoniaci æquali pondere, & quinquies sublimetur, teraturq; : quod sublimatum est super porphyreum lapidem, & omnia igni simul posita, & liquata misceantur cum auro, vt supra pręparato, & bulliant lento igne, donec soluatur aurum, &, quum infrigidatum fuerit, sepeliatur vas suprascripta continens, sub fimo diebus triginta, & ad ignem denuo posita, quod stillauerit reponito. Sexta.

AVRVM ALIVD POTABILE *contra pestem, omnesq; infirmitates contingentes ex intemperie, in compositura, soluta vnitate, & ex, quæ communes sunt.*

VRinæ ter destillatæ, quæ sic fit. Accipe vrinæ hominis ℔. xx. & destilla prima vice extrahendo ℔. x. secunda vice ex his decem v. & ex quinq; iij. & cum istis quinq; ponatur ad alembicum aurum pręparatum. Accipe auri ex suo naturali cemento ℥ j. & amalgama cum ℔. j. argenti viui Hispani, & pone in bocia vitrea, & fac bullire cum oleo communi horis triginta quatuor: post eximito, & refrigerari finito; deinde laua cum aqua calida, donec oleum, omnisque

digeratur ventositas: tunc comprime per corium, & remanebit aurum amalgamatum, & desicca, & optime siccatum tere in mortario cum sulphure, vt amalgama cum sulphure ad tenuem puluerem redigatur: post hæc sumito vrinam, vt supra destillatam, & pone in vrinali cum puluere salis communis, & salis ammoniaci, & stillentur denuo: post superpone aurum in bocia vitrea, & fac bullire, & aurum soluetur, & tunc accipe aurum supernatans cum cochleari vitreo, & pone in aquam ardentem, aut eam, quæ destillatur ex elixir vitę in duplici vase, & in ea dissolue aurum calefaciendo, hocq́; aurum est ad omnia vtile. Septima.

Sumito fauum mellis cum tota cera, & melle, & in vrinali vitreo imponito, superponendo de optima aqua ardenti: quod exacte clausum, duobus mensibus in loco permaneat calido, humidoq́;, donec omnia liquescant, & destilla. Quod primo exit, erit vt aqua, quod secundo vapor, quod tertio pars ignea, & bulliat, donec soluatur aurum: quod mirum est, & expertum pro ventriculo, hepate atque intestinis, ex frigida intemperie affectis, & cum timor est de futura ascite.

MODVS ET RATIO QVID SImile auro potabili conficiendi, faciens ad morbos varios.

Quidam

Quidam ex Chymiſtis arbitrantes ardentem aquam auri concipere facultates, ipſum aurum, quem Solem vocant, natura aut arte depuratum in ſegmenta tenuiora, bracteolàſue diſſectum centies accendunt, totiesq; ardenti extinguunt aqua, quintæq; commixto eſſentiæ, vt cœlo, in varijs vtuntur morbis. Hactenus Fumanellus.

Modus faciendi aurum potabile, medici Craconienſis, quo etiã vtitur in compoſitionibus contra peſtem. ℞ aurum foliatum, & miſcæ (ponerem in ampulla vitrea) cum tanta quantitate, quæ tibi melius videbitur & ſufficiens, ſucci limonũ depurati. Poſtea pone in bociã bene obturando os bociæ, & ſepeli illam in cineribus calidis, et teneas ſic per quatuor dies vel plures, ſicut expedit, poſtea adde pro medietate iſtius mixturæ, tantam quantitatem aquæ vitæ optimæ (nimirum dulcis illius, de qua ſupra) rectificatæ, & claude benè os bociæ ne reſpiret, & ſerua tanquã margaritam & balſamũ, & theſaurum ineſtimabilẽ, pro humani corporis ſanitate ſuper omnia neceſſariũ. Et de iſto theſauro poterit homo ſumere quater in anno, in principio cuiuslibet tertij menſis, quantũ eſt cochlear pro vice, cũ optimo maluatico vel cum brodio plus minúſue pro neceſsitate. Deſtillationis nullã facit mentionẽ, quid ſi ſuccus limonum primũ abſtraheretur deſtillando: dein aqua vitæ adderetur, & rurſus deſtillaretur?

f

Aut, videas, quale ſit, ſi ita ex præſcripto paretur: & ſi placet, præterea deſtilla mediocri igne carbonũ, per horas quatuor & viginti.

Aurum potabile paratur more Alchymiſtarum ad hunc modum, quem accepimus, è libro manuſcripto veteri Alchymico. Calcinatur primo Sol, more aurifabrorũ per Mercuriũ, & permitte vt Mercurius euaporet ab eo, tũ teratur valde bene in lapide, poſtea ponatur in furno reuerberationis per biduũ, & eueniẽt flores ſubtiliſsimi, qui colligũtur, & calcinãtur reuerberati tam diu, vſq; totũ vertatur in flores. Cum illis floribus auri, accipe acetũ vini optimi, deſtillati, & pone hos flores in vitro, et pone ad putrefactionẽ per dies xiiij. poſtea effundatur acetũ coloratum, & nouũ acetũ affundatur, benè mouẽdo, poſtea permittatur vt reſideat, ac tandẽ rurſus acetũ permutetur, aliud affundẽdo, idq; tandiu continuandũ, quo ad nihil in fundo amplius remaneat, & totũ in acetũ ſoluatur. Poſtea acetum coloratũ effunde in vitrum magnũ, vt euaporet acetũ, & in fundo manebit aurũ nigrum ad modũ olei vt pix, quod accipe & pone ad vinũ tuũ rectificatũ vt ibi ſoluatur, & ponatur ad vas circulationis & mittatur ſtare in calore lentiſsimo per xij. hebdomad. & coagulabuntur & fixabũtur omnes ſpiritus vini, & vertentur in puluerẽ, vnà cum ſole, quos excipe & pone ad ſoluendũ, & ſoluentur in oleũ clariſsimũ, vt aurũ, et hoc vocatur aurũ potabile, de quo vtere vt ſcis. Vini autẽ

rectificatio sic fit. In vase reiterationis seu rectificationis stet vinũ per dies x. in vino vero soluãtur prius, quàm ponatur in vitrũ ad rectificandũ, camphoræ ℥ ij. sacchari crudi pri⁹ benè exiccati totidẽ, de nuce mosc. ℥ j. macis, zedoariæ, zingiberis, ana ℥ j. cũ his rectifica vinũ in vasis rectificationis, vasis optimè clausis, ne quid vel minimũ respiret, postea auferatur; & hoc vino præparatur aurum.

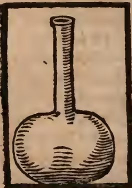
Aurũ potabile inquit Fierauanti Capric. lib. 2, cap. 22. liquor est diuinus, cui alius nullus potest cõparari. Philos. superioris ætatis, atq; etiã recentiores summo studio auri solutionẽ quæsiuerãt, ideoq; varijs etiã modis id sunt aggressi: Multi eorũ ante destillationẽ, aurũ calcinandũ prius censuerũt: alij solutionem eius quæsiuerũt aqua forti: alij post calcinationem, soluebant aqua vitæ: alij in alios errores sunt lapsi. Modũ vero ac rationẽ faciendi præciosiss. hunc liquorẽ facilem & firmam ego docebo, propterea quod is sit maximi inter mortales momẽti, & quasi altera anima, imò vita ipsa nostra. Accipiatur fol. auri pondus vnciæ vnius: dehinc habeatur gallina satis magna, bona, quæ est interficienda, & ita adhuc calida, ab interioribus mundanda, & in multis partibus præcipuè carnosioribus, ferro aperienda, vtpote in pectore, in coxis, sub alis: Istæ partes auro commixto sunt infarciendæ, vt penitus cooperiatur. Quo facto ponatur hæc gallina in locũ,

vbi per dies triginta sex calida permanere posſit calore ſuo naturali; vt aurum ſoluatur in aquam, eſt enim occulta quædam in carne gallinæ proprietas ſoluendi aurum in aquam. Quo finito termino, deprome, & carnem laua ita exactè vndiquaque, vt nihil de auro, ne minimum quidem relinquatur, aqua mellis deſtillata cum ſuis ſpiritibus, quæ ſit rectificata bis terue. Peracta hac lotione, accipe tantum aquæ vitæ, quantum eſt, de aqua loturæ carnis gallinæ, & cōmiſce. Pro qualibet libra aquæ, adiunge ℥ j. ſalis ammoniaci albi, ſine vlla nigredine, ponantur omnia in bociam vitream, & abſcondãtur per tres menſes in fimo equino calido. Verum ſingulo quoq; menſe viſitanda erit materia ſemel, & effundendæ partes aquæ huius clariores, & ſeruandæ in vitro optimè clauſo. Bocia vero remittenda, & finito menſe rurſus quod clarum fuerit à fecibus ſeparandum, & habebis ſpatio trium menſium, omnem aquam ſolutam & claram. Demum deſtilla feces in arena forti igne, vt omnis materia melior aſcendat. In deſtillatione vero fecum, ſciendum eſt, quod fecibus eſt affundenda libra ſemis aquæ vitę optimæ, & quod per deſtillationem extraxeris, commiſcebis cum eo quod primo fuerat ſeruatum, & rurſus in balneo Mariæ quod reliquum eſt extrahe. Tum repone in fimum equinum diebus viginti quinque, & habebis aurum potabile

tabile paratum facilè & minimo sumptu, quod sua mirifica facultate mortuos quasi resuscitat. Vsus eius est eiusmodi. Auri potabilis sumitur ʒ j. cum vncia vna iulepi violacei simul permixta. Et hęc compositio dari potest in brodio, aut cum aqua aliqua, aut per se sine alio admixto liquore. Maximè vtile est senibus decrepitis, ad restaurationem virium. Hoc ipso vita ad dies aliquot protrahi potest in ægrotantibus, & sermo restitui, cuius experientiam ego vidi.

Auri potabilis confectio, ex literis cuiusdam lingua Gallica scriptis ad D. Gesnerum. Tartari sume quam voles quantitatem, calcinetur ad albedinem, quod tribus potest diebus perfici, calcinatum tartarum dissolue in aqua communi destillata, & scias quod pro ℔.j. tartari calcinati, ℔.iij. aquæ requiruntur. Post dissolutionem aqua per filtrum destilletur & congeletur. Quo facto, denuo horis octo vel nouem est calcinandum, tum rursus dissolue in aqua cōmuni destillata, & congeletur vt supra, idq́; ordine repetatur septies. Septima tandem calcinatione, tartarum ad dissoluendum per se cōijciatur in vas vitreũ amplũ, in loco humido quo neq; aër, neq; pluuia pertingat. Quo sic parato, accipias ℥xv. aquæ huius è tartaro calcinato, pro singulis vncijs solis calcinati, eo quo sequitur modo. ℞ auri finissimi & puri ℥ j. dissoluatur cum Mercurio, quemadmodũ id ipsum artifices,

& aurifabri, qui vasa inaurant, dissoluunt, post separetur euaporatione Mercurius ad ad ignem. Vbi igitur habueris calcem, aut cinerem aut puluerem auri debito pondere, imponas in vas vitreum, quod matracium vocant, cuius collum quo fuerit longius, eò est melius. Tum obtura diligenter matracium, ne quid impuri aut alieni incidere posit, & repone in fimum calidum, aut potius in balneũ Mariæ per quindecim dierum spacium, & caue ne vas moueas, ne id quod solutùm est, & quod sublimatũ parietibus adhæret, decidat, sicq; actio impediatur, quo minus reliquũ dissolui posit. Relinquatur ibi, quoad vel totum, vel maior saltem pars sit dissoluta. Quando extrahendum erit aurum solutum, id magna diligentia erit aggrediendum, ne quod solutum, cum eo quod resolutum non est, commisceatur. Vt vero acuitas aquæ, quam ab aqua tartari accepit, auferatur, accipe aquam vitæ quater aut quinquies destillatam, & commisce cum aqua tartari et Sole dissoluto, et repete hoc donec tota aqua tartari fuerit separata à Sole, & quoad nullus salis sapor supersit. Postea coniunge aquæ rosarũ parum, vt tollatur etiam aquæ ardentis odor, atq; ita relinquitur tibi oleum auri purisimum.

De

De ratione ac modo conficiendi & parandi aurum potabile, sic ad Gesnerum scripsit, vir doctissimus quidam. Mitto ad te aurum potabile, vt petis vir doctissimè, hoc est, rationem eius conficiendi, qualé vidi apud meos duos artifices, qui id hoc modo præpararũt apud me superioribus annis. Te oro, vir ornatissimè, vt si tibi videbitur, certi aliquid continere, tibi reserues. Eius enim apud me authores magni faciebãt, ac ea lege inspectorem me omniũ voluerunt, ne facile cuiquam communicarem: id hactenus ita obseruaui, vt nulli vel scripto vel narratione explicuerim: tibi soli, & bona cum fide, quantum memoria complecti, & animo consequi potui, communico. Cuius summaria ratio hæc est.

Aurum eligatur præstantissimum, id purgetur igne per cementum, vt purum, syncerumq; quã exactissimè fiat: hinc in laminas extendatur, & frustulatim conscindatur, ita concisum in matracio (matracium puto dici phialam à Chymistis) soluatur. Solutio ita breuior fiet. Aqua fortis accipiatur, quater purgetur à fæcibus, & destilletur cũ quarta parte salis communis præparati: in hanc aquam sic prę paratã, immittatur aurũ comminutum, & sensim immittatur tartarũ calcinatũ probè, ac lento igni, vt manu collũ matracij teneas: soluetur in aquã clarã & limpidã, quo factoseponatur, vt refrigeretur. Hinc transfundatur in vitrum ampli orificij, ac in

calidis cineribus resoluatur aqua illa tota, & desiccetur materia, ita vt vix sentias odorē aquæ fortis, inde iterum refrigescat materia: Interea aqua rosarum destilletur, eiq́; infundatur ac resoluatur, desiccetur materia, vt prius, iterumq́; id repetatur vt prius, sic probè tandem exhalabit vis aquæ fortis.

Ad hunc modum mundata materia & desiccata, ad putrefactionem accedendū est, ea ita fiet: Vitro satis amplo imponatur materia, addatur illi aqua communis destillata, vt materiam excedat, ad digitos fortasse tres, reponatur in fimum equinum, aut fiat id balneo, quod magis placet, per dies decem. Inde destillanda est ad vaporē aquæ (id est, donec euaporet aqua) & materia exiccanda: desiccatę super infundatur aqua destillata, ac ad lentum ignem in vaporē aqua soluatur denuò, postea destillāda est in cineribus, & exiccanda vt prius. Hactenus si decenter opus continuatum fuerit, eò perducta est materia, vt nebulas tandem exhibitura sit, quod vt expeditius fiat, in fine præcedentis destillationis materia desiccata, infundatur super eam vinum ter destillatum, ac vapore aquæ super lentum ignem soluatur materia. Quod si ritè fuerit factum, incipient apparere nebulæ, ascendent autem ex fundo alembici aureæ guttæ sensim ad aquæ superficiem, quam totum ambiet purissimum, ceu reticulum, à quo dependebunt guttæ aureæ: hunc

hunc aureum imbrem Danaës interpretantur. Et sanè nihil eo vidi elegãtius. Porrò has nebulas studiosè decet colligere. Eximuntur autem vitreo cochleari parte conuexa (conuexa parte nebulæ eximi debent, ne cũ ipsis aqua hauriatur, nam conuexæ parti facilè ad hæreſcunt: translatæ verò in patellam vitreã ab aqua ſolidæ vel integræ recipiuntur, in ea aquam fontanam intelligo) & reponãtur in patellam vitream, quæ plena ferè ſit aquæ (fontanæ) deſtillatæ. In hac ſtatim fundum petet nebula. Prima ſic collecta nebula, repetatur putrefactio, exiccatio, deſtillatio ex ordine, ſic alia colligetur nebula, idq́; toties donec omnes collectæ fuerint. Vbi nulla amplius apparuerit, habes aurum ſeparatum à tartaro (quaſi tartarum prius conglutinetur auro vel concorporetur) quod in fundo album remanebit. Aurum ſic in nebulas conuerſum, exemptum ex aqua patellæ vitreæ, exiccandum erit in furno calcinationis, ita liberabitur ab humore extraneo, id quod fiet fortaſſe ad dies decem, lentus autem debet eſſe calor, qui naturalem corporis humani nõ excedat. Deſiccata materia poſt diem decimum, in vitrea patella cochleari facilè in puluerem contеretur. Nebulæ pulueriſatæ matracio infundãtur, & in balneo putrefiant, ſimulq́; ſoluantur iterum, quod fiet ad dies triginta interdum. Soluetur autem in oleoſam materiam, quæ iterum exiccata conſeruab i-

tur itá,tanquam ad præsens satis præparata. Nam in cella vel alio loco humido,conuertetur si opus sit, in citrinam aquam, quam dicunt esse miræ facultatis,ad omnia ferè morborum genera. Hæc fide bona,quantum memoria consequi potui, tibi communicata volui,&c. Vale.

Alius modus Theophrasti, pro auro potabili: Soluitur aurum (nimirum in tenuissimas laminas, & frusta redactū & incisum) in aqua forti conuenienti (regia nimirum) abluatur ab acuitate cum aqua dulci destillando, postea exiccando solutum, de quo recipe ℥ iij. aquæ vitæ mellitæ ℔. iij. in cucurbitam pone diligenter perlutatam, orificio optimè sigillato, & supra cineres vel carbones lentos 24. horis collocetur, illic leuissimè ebulliat. Sic enim Sol in ista aqua soluitur, cuius vsus est, vt scis ex alijs.

Auri potabilis modus nobilissimus, valde rarus & secretus. Primo omnium malum citrium excauetur, auferendo medullam & semina, cauitati indantur foliorum auri, necdum ad extremam tenuitatē redactorū, quantum videbitur. Tum expresso mali citrij succo, affusoq; auri folijs, malum suo operculo operiatur, ac in loco calido, aut iuxta fornacem diebus quinq; aut octo, seruetur. Hoc modo affirmant aurum in oleum resolui. Quo facto, succus āb oleo separetur, oleū cum aqua vitæ fortissima commisceatur, quę

aliquo-

aliquoties rursus destillatione ab oleo est separanda. Iudicium autem de perfectione olei sumitur hoc modo. Illinatur oleũ crudo carnis frustulo, siquidem id non deauretur, sed ad profundas partes penetrauerit, vt auri species nuspiam appareat, optime destillatio & operatio successit. Hoc oleum volunt, omne aliud aurum potabile, quocunq; modo id fuerit præparatum, virtute & facultate excedere.

Sol potabilis ex scheda Italicã, Recipe pumicis puluerisati ℔.ij. auri finissimi in folijs ℥ viij. & simul contunde diligentissimè, post accipe ℔. iiij. dicti lapidis tusi sine auro & fiat lectus è pumice, & alius supra hunc è pumice cum auro, vicissim pergendo in olla vitreata lutata ne respiret, & ollam collocato in furno ignis temperati per dies 40. post extra he aquam vitæ vt scis, hoc est, infunde ipsi aquam vitæ, & aurum quasi oleum áscendet.

Aurum potabile, quale à Raymundo præparatum olim fuisse, fama est. Accepit auri purissimi quantum illi videbatur, quod in aqua regis seu forti (aurum nimirum dissoluente) dissoluit primo, deinde verò aquã & spiritus destillatione extraxit, ad exiccationẽ materiæ, ad eum penitus modũ, quem in pręcipitato faciendo, sequuntur vulgò: tandem in cella vinaria in oleũ resolutũ (quod quinto die fieri solet) rebus alijs permiscuit, & propinauit. Facilis hæc est, & expedita via mini meq; negligenda.

Aurum potabile sic fit, ex libro manuscri pto veteri Alchymico. Fit aurũ potabile eodem modo, quo supra, ex eodem libro docuimus facere oleum vitrioli. Et eodem quidem modo fieri possunt omnes lapides pretiosi potabiles, non ponendo Mercurium, sed tantum sulfur. Recipe ergo quemcũq; lapidem pretiosum, eũmq; tere subtilissimè super lapide porphyrio, deinde adiunge ei tantundem sulfuris viui subtilissime triti in pōdere, & postea pone in crucibulo inter carbones ignitos, donec fiat ignitũ, vt carbo & sulfur sit combustũ & exhalatum. Hunc puluerem residuũ rursus pone in marmore, & iunge ei de sulfure pondus suum, & fac vt prius fecisti, & iterum similiter fac tertio, & tunc erit lapis tuus sufficienter præparatus. Tunc recipe de isto puluere ʒ ſ. de prædicta aqua ℥ iij. & pone simul in ampulla, & fac vt aqua albescat, & remanebit lapis tuus sicut pasta, cui adiunge aquam vitæ, & habebis lapidem potabilem pretiosum. Valent huiusmodi lapides potabiles cōtra diuersos affectus seu ægritudines corporis.

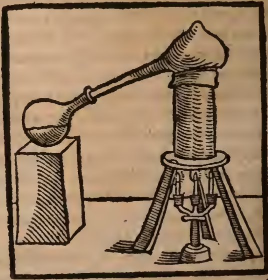
Medicina à Deo data ad præseruandã hominum vitam in statu longæuo, etiam lepræ resistens, multas in se habens virtutes mirabiles occultas. ℞ de sole purissimo in subtilissimum puluerem redacto ʒ iij. & de balsamo electo ʒ j. & de myrrha electa & aloë hepatico & thure, & ladano non sophisticato ana ʒ ij.

campho-

camphoræ ʒ v. conficiatur cum oleo pomorum mandragoræ & balsamo simul mixtis. De hac medicina recipiatur ʒ j. vel ß. in mensa & superbibat vitrum plenum de vino ardente mixto cum aqua buglossæ & florum rorismarini, simul mixtis & destillatis per alembicum. Hæc medicina regalis est & magnifica, cuius laudes sunt innumerę, nec indignis communicandæ. Equiparatur auro potabili: & si aurum purum esset resolutum in aquã sine corrosiuis, & prædictis rebus permixtũ, multo pretiosior esset medicina. Item si quis iuuentutem diu conseruare velit, & talem medicinã habere nequeat, vtatur quotidie chebulis conditis cum suo syrupo.

Aurum potabile aliud excellentissimum. Ante omnia, ℞ vini vetustissimi q.s. pone in alembico vitreo, postea luta capellam cũ alembico, vt & recipiens, fiat destillatio in balneo Mariæ, separando ab eo quatuor elementa: videlicet prima exiens aqua, erit acuta tendens ad insipidum gustum, quæ nihil valet. Secunda erit acutissima, ignem referens, quæ & ipsa inutilis. Tertia erit dulcis gustu, & illa optima est, quia aërea constat materia. Quarta omnino insipida, quæ nihil valet, & terra dicitur. ℞ ergo prædictæ dulcis aquæ, videlicet materiæ aëreæ ℥ v. auri purissimi, in tenuissimas laminas redacti, & in parua frusta incisi ℥ j. ß. pone in alembico paruulo vitreo, optimè in fundo lutato, & fac destil-

lare per dies quinq; igne quatuor lucernarũ, ita vt sequens figura oculis subijcit.

Vbi candelabrum vides, hic ponitur lucerna ardens, quatuor luminibus.

Diebus quinq; præteritis amoue lucernã, & impone ignem mediocrem carbonũ, per horas 24. & transibit tota aqua ad recipientem, & permanebit aurum in fundo alembici, referens oleum clarissimum, quod est verum aurum potabile pretiosissimum pro vsu medico. Hoc quidam vsus est frequenter sine commixtione cum aqua vitæ. Valet ad oculorum suffusiones curandas, si patienti supino iacenti minuta aut semiguttula, in angulũ syluestrem eius oculi immittatur. Surditati inueteratæ (an verò ex quacunq; causa ortæ,

ortæ, scire non possum) medetur vnica gutta in aurem iniecta. Gallicam scabiem persanat, si excisis prius pustulis, cicatrices ipso vngantur, hoc modo: Si pustulæ fuerint inueteratæ, primo eę, candenti ferro, aut forcipe, sunt extirpandæ, deinde oleo solo vlcerata loca inungenda. Quod si recentes fuerint pustulæ, ipsis saltem oleum inungitur, & hoc modo multi, certa experientia sunt restituti. Cũ aqua vitæ appropriata hoc oleum commixtum, proportione ferè sextupla, vel octupla aquæ ad oleum, valet contra omnes destillationes capitis, præsertim frigidas, id est, catarrhos suffocatiuos. Commiscendum autem ita, vt in aquam vitæ, gutta de oleo auri instilletur, ac vehementur conquassetur, donec aqua vitæ ab auro rubrum ferè colorem, pellucidum tamen, acquirat. Idem oleum cum aqua vitæ præparatum, ac deinde cum lacte caprino cõmixtum, tantisper dum lac coloratur, iuuat inflationes, & exulcerationes oris, & gutturis, si eo fiat gargarisatio. In pręseruatione, sex vel octo guttulas, si singulis vel quater denis, vel septimanis sumantur; in curatione autem medium, vel integrum cochleare, exhibitum ei, qui vel apoplexia vel epilepsia, vel conuulsione, aut simili affectu fuerit correptus, curat. In summa, facultates eius sunt, constringere, simul & purgare, & corroborare. Qui hoc oleum, paratum habebat, nunquam cuiquam purum vendere voluit,

ſed ſemper cum aqua vitæ præparatum, ea obſeruata proportione, quæ ſupra eſt indicata. Vnciam vnam, non minoris vendidit, quàm duobus coronatis.

Auri oleum egregium. Folia auri macerata in ſucco limonum (an & aceto, præſertim deſtillato) & aqueo humore deſtillatione detracto, (quid ſi margaritę & corallia addantur) remanet in fundo quaſi butyrum. Id vinum miſtum, aureum colorem ei conciliat, & acetoſum facit, ac mirifice putredini reſiſtit. Purgat etiam multos, & ſudorem mouet. Fac periculum, videbis me vera ſcribere (inquit vir doctus in literis ad Geſnerum) & non improbabis auri vſum. Hoc remedium, ſicut & oleum vitrioli, quod in aurum redigi poteſt, valde prodeſt leproſis, & qui inunctionibus Mercurialibus ab iſtis hominibus, qui imperitia pecuniam lucrantur, vt Hippocrates ait, ſunt perditi.

Oleum de auro, ſummi cuiuſdam experimentatoris apud nos ſecretum, quod Geſnerus à quodam accepit, ea lege, ne cuiquã patefaceret. Aurum ſoluitur in aquam, neſcio cum quibus acribus remedijs: ſic ſolutum, ſuper igne nõ poteſt eleuari & deſtillari propter pondus, ſed infuſa in ipſum pauca aqua ardente rectificata, ſine igne mox aſcendit (& ſtatim oportet ſupponere recipientem) & ſeparatur à materia illa reliqua erodente, qua ſolutum fuerat in aquam.

De

De oleo auri secretum magnũ, viri in hoc genere destillationis, haud mediocriter exercitati. Primo omnium pro hac operatione, habeas cyathum, aut vas aliud vino nigro optimo, ad summum vsq; repletum, quem in aliud vas aqua frigidissima oppletũ collocabis, præsertim si operatio æstatis tẽpore suscipiẽda: quo enim vinũ fuerit frigidius, eo plꝰ olei, quoverò calidius, eo minus, aut omnino nihil haberi potest. Huic cyatho superimponas maiorem istam quadratam, & latam, tenuem tamen laminam ferream, qualem figura A litera notata repræsentat, habentem in medio foramen rotundum, amplumq́;. In foramen magnum mox immitte & adaptato conchulam seu vasculum æreum D. vel aureum F. vel cuiuscunque alterius materiæ (è cupreo enim, cupri oleum habetur, vt ex aureo vel argenteo, auri vel argenti) in quo, post operationem absolutam, oleum reperitur, cuius fundus in refrigerato vino sit submersus. Quod si vasculum illud angustius fuerit, quàm vt exacte foramini medio A. cõmitti possit, laminę A. circulum B. itidem tenuem imponito, vt foramini angustiori, recte D. vas angustius, conueniat: quod vt firmius hæreat, nec facilè loco moueri possit, firmandum est, tenaculis illis A. laminę coniunctis & hoc * signo, notatis. His omnibus iam rite administratis, imponendus erit fundo vasculi D. vel F. rotundus pannus, exiguꝰ,

us,ſubtilis,rarus,ex lino. Quo facto,excitandus erit ex carbonibus viuis ignis,eiq; impo nēdum operculū C. ſi D. vaſculū vino fuerit immerſum,aut E,ſi F. ibiq; relinquendū,quo ad totū excandeſcat: tum forcipe acuto operculum anſula (qualem in vtroq; inferius conſpicies) apprehende, & vaſculo ſeu conchulæ,eo quo vides modo,ſubito impone, ſic excitabitur ſtatim ſtridor, & panniculus in cōcauitate poſitus,comburetur. Vbi ſtridor ceſſarit, & ipſa etiam vaſa paululū refrixerint, operculo forcipe rurſus ſemoto,atque etiam panniculo aduſto,& nigro ingenioſè ablato, in fundo vaſculi apparebunt tibi, aut ad latera plures, ad minimum verò vna olei vel auri, vel cupri, aut argenti, guttula, pro vaſculi natura,quod eſt colligendum ſubtili cochleari & paruo ex argento facto, & in vaſe argenteo diligenter cuſtodiendum. Notandum hoc loco, oleum tale,natura ſua cito picis inſtar denſari aut inſpiſſari. Cuius ſi vſum aut vtendi modum requiras, accipito tempore neceſſitatis huius quantum videbitur, & diſſolue in cochleari in aqua vitæ, aut aqua cinnamomi, & exhibe ægroto, tū huius olei efficaciam & facultatem,non ſine admiratione,experieris. Quod ſi in cupreo vaſe, oleum quæras,aut auricalcho,caue intra corpus exhibeas,ſed ad extra ſerpigini, & alijs maculis fœdis inunge. Oleum in argenteo vaſe hoc ingenio factum, potentiſſima oculorum eſt medici-

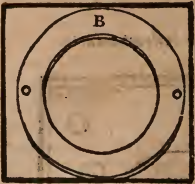
medicina. Oleum auri, inquit idem, propinaui filio meo, iam iam animā quasi agenti, trium guttarum quantitate, in aquæ vitæ cochleari pleno, & statim ad vitam rediijt.

Sequuntur instrumenta.

A. Lamina ferrea quadrata, cyatho vinum continenti imponenda, habens foramina quatuor magna; vt cyatho alligari possit, ne facilè loco moueatur. Habet præterea duo parua, correspondentia duobus foraminibus in circulo B. vt si is imponendus sit, firmari possit. In eadem conspiciuntur

etiam, retinacula duo, aſteriſco notata, vt vaſculum foramini magno impoſitū contineat.

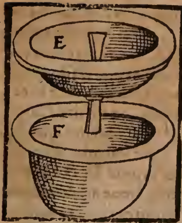

B. Circulus foramen habens minus, pro minore vaſculo.

C. Eiuſdem operculum.

D. Vaſculum æreum anguſtius, B. Circulo conueniens, cum anſa prominente rectà ſurſum.

E. Eiusdem operculum, cauum supra, cum ansa supra infraq;.

F. Vas maius aureum foramini A. immediate imponendum.

Descriptio auri vitæ, siue pulueris Solis, recipe Mercurij ℥ iiij.ſ. aut ℥ v. lauetur exquisite aceto & sale, auri Vngarici ℥ ſ. ex his fiat amalgama, quali vtuntur aurifabri ad vasa deauranda, lauetur amalgama istud aceto & sale toties, quoad nullam demittat amplius nigredinem. Hoc impone in bocia vitrea, cui postea tantum aquæ fortis affunde, vt liberè Mercurius totus solui possit, in fundo verò appareat aurum puluerisatum punicei coloris. Huic bociæ impone capitellũ diligenter lutatum, & destillatione separa aquã fortem, primo quidem lento igne, post verò fortiori, semper ignẽ augendo: postremo verò vt etiam arena ignescat, & spiritus omnes extrahantur, tum refrigeretur, & post refrigerationem aperi bociam, & reperies puluerem coloris purpurei, forma instar cuiusdam * placentæ simul permixtæ. Vitrum frange, & placentulam istam in libero aëre super por-

phyrio lapide terito in puluerẽ, & faciẽ à vẽto auerte, qđ fumus & odor ſit venenoſus.

Calcinatio. Accipe D. vaſculum ſatis amplũ, quale vocant Germani ein tribſcherben/ & pone ſub parua E. teſta circum circa foraminibus aliquot perforata, in fornace aurifabrorum, & ſine vt igneſcat obſcurè: quo habito, ferreo cochleari huic vaſculo infunde aliquid de hoc puluere, vtpote ℥ j. & ſ. aut ℥ ij. pro vice, ferrea ſpatula benè agitando, & apparebunt tibi varij colores, qui tandem omnes in nigrũ degenerant: tum ſemper perge, nec intermitte, dum rurſus rubrum colorem acquirat. Quo apparente colore, aufer ab igne & ſine vt refrigeretur. His factis, aliud vas ſimile ſuperiori accipito, eadem magnitudine qua prius fuerat, & illud collocato in locum prioris, & rurſus de puluere affunde vt prius, & igneatur vt priori vice, ſemper & continuè mouendo, dum omnes colores euaneſcant, & rubedinem acquiſiuerit, ſic beneficio huius calcinationis, omnes ſpiritus aquæ fortis diſſipantur, vt intra corpus aſſumptus puluis, nullã poſſit afferre noxã.

In præparatione huius pulueris, eſt cauendum à communi Mercurio, quem Alchymiſtæ quidẽ coloribus tingunt, ſed ſine auro, nec ita validè calcinare poteſt.

Doſis huius pulueris eſt, ſenibus quidem pondere denarij antiqui, pueris verò duodecim vel quatuordecim annorum, oboli antiqui, in hoſtia, vt integrè deſcendat.

Aqua fortis fit, Accipe vitrioli ℔. ij. salis petræ non extincti & optimi ℔. j. permisce terendo, destilla ad omnium spirituum extractionem, ac postea rursus secunda vice, sine vllo additamento destilla, vt à spiritibus etiam crassioribus separetur, quo facto, aqua fortis hæc potens est, quę Mercurium soluat, & aurum calcinare possit. Hæc omnia ex lib. Caspari Kegleri Medici Lipsiæ excusi.

Explicatio quorundam, cum figuris, cuiusdam Medici insignis.

A. Amalgama sic fit, aurũ purissimũ in laminas diducitur, post ea crucibulum igni impositum fac vt excandescat, cui (extra ignem) infunde auri laminas & Mercurium, vt misceantur, mixtura dicitur amalgama.

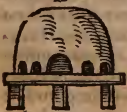
B. Bocia collocata in loco calido, citius ab aqua forti operatio fit.

D

D. Vas, quod vocamus Germanicè, ein trybscherb/ refert quodam modo vasculum illud, in quod tonsores secantes venam, sanguinem recipiũt, nisi quod hoc ex auricalcho, illud ex terra factum est, huius formã hic adiecimus.

E

E. Testam vocaui, quod in Germanico vocabatur ein müffel. Constat ex terra cocta, formata instar parui clybani, in laterib⁹ perforata, cuius hæc est figura.

F. Fornax aurifabrorũ ex luto parata, in hanc formam.

Descriptio pulueris Solis modo breuiori hęc est, ex eiusdem obseruatione. Frustra enim fit pluribus, quod potest fieri paucioribus. Accipe vas nouum terreũ amplum, lato orificio, vt patellæ sunt tonsorum venam secantium, nisi quod latius esse debet: hoc ipsum in igne ex carbonibus accenso, igneatur, vt rubescat, postea puluerisa rubrum hoc caput tuum ex destillatione genitum, vt paulò ante dictũ est, & in vas illud ignitum effunde, spatula ferrea continuè agita, vt fiat ex nigro fusci coloris, ac tandem rursus rubri, & habebis puluerem Solis: caueas tamen ne ab eius vapore venenoso inficiaris.

Aut, accipe amalgama illud de quo supra, & sine vt in aquam liquescat, vt in fundo aurum appareat, in modum pulueris punicei. Bociam perlutato, in qua destillatio facienda est, & per se exiccetur, vt facilius ignem ferat. Postea impone capitellum, perlutando rimas seu iuncturas cum petia linea & luto sapientiæ, ne spiritibus pateat exitus. Hoc animaduertas, quod si bocia, in qua continetur amalgama cum aqua forti, capax fuerit mensuræ vnius, vt recipiens sit amplitudine

decem vel duodecim menſurarum, alioquin multitudine atque etiam fortitudine ſpirituum, recipiens rumperetur. Quo facto, bocia cum capitello collocetur in fornace reuerberationis, in qua ignis ex carbonibus ſit, vt ſequitur. Primo ignis lentus ſit, vſque quo ſpiritus cœperint aſcendere, poſtea paulatim augendus. In fine aqua fortis clareſcit rurſus. In ſuperiori parte fornacis vbi ventilia ſunt, claudatur fornax, relictis tantum ſpiraculis.

De auro vitæ ſeu puluere Solis (alij præcipitatum cum auro vocare videntur, de quo pauca ſupra quoque de aquis metallicis in fine) ſic quidam doctus vir ad Geſnerum ſcripſit. Auri vitæ, inquit, ſeu pulueris Solis, in eum finem deſcriptionem expetere mihi videris, vt iudicare poſsis, an eius vſus tutus eſſe poſsit. Laudo inſtitutum, vt omnia ad vſum referas. Componitur ex Mercurij viui ℥ v. auri puri ℥ ſ. aquæ fortis q. ſ. Vſus ſum ego iſto menſe, & indies vires experior. Morbum magnum iſto curo, qui ſi ceſſerit, vt bonam ſpem operatio præbuit, dico donum Dei, &c. Crederem ego ab illo qui nuper præparauit, cui ego ſemper aſtiti, ℥ ij. poſſe duobus Daleris redimi: nam ille laborem & odoris tædia, nec non vaſa, magni æſtimat. De hoc puluere Solis, ſcito me citra omnem noxam, dediſſe grana quinque, ſed cum ad

grana octo ascendissem, vomitum & alui deiectionem strenue moui, cum antea quatuor continuis diebus grana quinque propinassem, &c.

Argenti (oleum puto) fit, recipe argenti calcinati, quantum volueris, pone in acetum destillatum, & intra aliquot dies soluetur, & fiet cæruleum, tum lentè in balneo Mariæ euaporet acetum & fiet (oleum) pulcherrimum.

FINIS.

CASPARI VVOLPHII MEDICI, PHYSICI TIgurini, de Viatici noui editione, ad titubantem Antonij Valetij Galli linguam, Reſponſio.

QVEMADMODVM CVM *puer adhuc eſſem, ita à parentibus meis, hominibus honeſtiſsimis & optimis edoctus ſum, vt nocere nemini, prodeſſe quàm plurimis ſtuderem: ita ſane poſtea, eum eſſe doctrinæ liberalis omnis & ſtudiorum bonorum finem, cùm ab optimis præceptoribus meis audiui, tum ab ineunte ætate mihi perſuaſi, vt quæ vel auſcultatione, vel lectione, exercitatione et vſu conſequi poſſem, eorum omnium vſum atq; fructum, ad vtilitatem publicam referendum arbitrarer. Qua ratione ductus, cum peregrinationum mearum laboribus exãtlatis, in patriam reuertiſſem, in eam curam incubui, vt id non patriæ, ciuibuſq́ue meis ſolum, verumetiam alijs quibuſcunque poſſem, præſtarē. Hoc animo, candide lector, ſuperioribus annis, Viaticum nouum, authore & impulſore Geſnero, in lucem dedi: librum incerti quidem, ſed eruditi tamen, vt in Præfatione mea, ingenuè, vti debui, ſum profeſſus, viri. Eam operam meam, cum multi viri clari, datis ad me*

literis gratam & optatam fuisse sibi profiterentur: ecce præter expectationem omnium, prodit Antonius Valetius quidam, nouus ne an vetus, nescio, sed impudens, æquè ac imprudens conuiciator, qui librum eundem edit, & editionis suæ titulo, furti crimen mihi impingit, & epistola operi præfixa, vt vel hæredibus Hollerij, vel Typographis aut biblipolis Francfurti librum hunc furatum me suspicentur, insulsis, ineptis, impudicis, vanis, falsis, maliciosè confictis atque ementitis criminationibus, fidem facere conatur. Ac quanquam eum ego omni responsione indignum ducam, & offensi eius leuitate & malitia multi magni viri, ne ei vel tantillũ responderem, me sint etiam atq; etiam cohortati: tamẽ vt is, qui exhausto pudore, se videat nihil habere, quod de existimatione sua perderet, indignus sit responsione, existimaui ipse & bonos viros, quorum in oculos hæc conuicia homo impurus enomuit, dignos esse, qui veritatis certiores fiant, & optimum illum librum, quem pro ingenita conuiciandi libidine etiam multis modis ipsum imprudens lædit, ab huius contumelia vindicandum.

Paucis igitur efficiam, vt qui sunt æquis et alienis ab obtrectatione animis, viri videant, cùm quid de conuiciatoris huius impudenti, malignaque criminatione, tùm & de facto meo, sit statuendum.

Ac

Ac primum, vt ante omnia, conuicijs atque contumelijs huius occurram, arbitror bonis & prudentibus viris non difficile esse animaduersu, quod hic conuiciator, magni quidem sceleris crimen mihi inferre velit: sed eam tamen intentionem suam, nititur partim absurdis & ne verisimilibus quidem & sibi contrarijs argumentis, partim conuicijs ἑαυτοντιμωρουμένοις, *cum nequeat aliter confirmare: ac dum me reum improbitatis agit, in graui suspicione, suam quantulamcunque reliquam habet, probitatem ponit. Etenim quæ argumentorum loco obtrudit, firma sepimenta vocat, scopas dissolutas, & arrepta ex triuio maledicta, quibus accusationem suam cinxit. Primùm rem vt acta sit, se recitaturum pollicetur, qui tamen sibi ipsi adeò parum constet, vt non solum ipse mox neget, quod paulò ante affirmarat, verum etiam improbitatis suæ conscientia, eo vsque extrudatur, vt sibi linguam titubantem esse, ipsemet miser fateatur. Deinde verò validã illam, si Dijs placet, machinã adhibet, ad labefactandã causam meã: Aut, inquit, ex Holleriana bibliotheca librũ suffuratus es, aut alium effingis huius parentẽ, è cuius scrinijs hũc extorseris. Prius si fateare, quid Hollerij nomẽ tacuisti? Posterius si concesseris, Hollerio quàm sis iniurius num vides? &c. Egregium verò dilemma, quo me ceu sibi simili, constringere erat conatus. Sed quos mihi fecerat,*

ipse soluit nodos, vt nuspiam sibi satis constet. Nam vt ostenderet, me exemplar illud, neque ex Holleriana bibliotheca, neq; ex alterius scrinijs (vt ipse mentitus more suo fuerat) suffuratum, subdit statim, audire sese ex Francofordianis nundinis, in quibus venalia haberentur, vnum aut alterum comparasse exemplar. Proh fidem, vt fictarum rerum memoria difficilior est, quàm verarum? Cur non quæso ἀθυρόγλωσσε, Quintiliani parœmia admonitus, qua mendacem esse memorem debere monet, mendaciorum vela contraxisti? Quid sibi hæc, nugator improbe, verborum, linguæque vult lasciuia? Hic potius, o bone vir, titubanti tuæ linguæ, venia fuerat exoranda. Si de facto planè tibi constitit, cur tot effingis huius furti perpetrati modos? Cur confugis ad tam multas ac varias coniecturas? Si verum sit, me ex Holleriana habuisse bibliotheca exemplar, falsum est, quod dicis, id aut aliunde, aut Francofurto me surripuisse. Rursus si ex nundinis furatus sim, falsum itidem & ementitũ fuerit è Bibliotheca Hollerij arreptũ. Deniq; si Hollerianum exemplar sum furatus, aut è vacuo bibliothecæ loco tuũ nactus es exemplar, aut aliunde, si præter vnũ hoc, aliud vllũ fuit reliquum, vnde & tu quoq; tuũ suffuratus esse videbere. At quàm à vero aliena sint, quæ malitiosè protulisti, vel id argumẽto esse potest, quod Francofurtũ nunquã veni: sed ijs ipsis ex

nundinis

nundinis exemplar Hollerij de Curat. morb. huc allatum à Froschouero nostro fuit, quibus Viaticum à me editũ isthuc delatum erat. Idq́ etiã temporis ratio, & qui magna pars rerum actarũ fuerunt, testabuntur. Neq; vero vlla arte clandestina, nullo furtiuo ingenio, nec nundinis quoq; opus fuerit, ad comparandũ id, quod in multorũ manibus est vulgatissimũ. Si à multis Europæis excepta, huc illucq́ dispersa profitearis, vt facis Valeti, cur non cogitas id, ad amicũ aliquem etiã meum peruenire potuisse? Noui Germaniæ viros percelebres, in quorũ bibliothecis, viginti ab hinc annis hic liber est asseruatus: an etiã hos, calumniator, eodẽ quo me crimine reos notabis? An si quæ alia partim in virorũ illustrium lectionibus excepta, partim sponte ex amicorum bibliothecis cõmunicata, partim etiã quorum est copia maxima, à Gesnero nostro acquisita, quæ & ipsa forte apud alios extare possent, domi meæ reseruo, per me aliquando in publicũ ꝓdierint, furti reus tibi videbor? Aut vt ex multis vnũ referã, si quos Iacobi Syluij in Galeni libros de locis affectis, cõmentarios, inter legendũ, copiosè & ad uerbũ excepi, quando in studiosorum gratiam, mea opera editos in publico conspexeris, furti denuò me insimulabis? Verum Antoni, si tanto prouehendæ laudis & gloriæ Hollerianæ studio tenebaris, si respub. literaria tãtæ tibi, quantã præ te ferre videris, curæ fuit,

si hæredum commodo atq; vtilitati, tam egregiè prospectũ voluisti, quæ causa quæso est, cur horum librorum editionem, tandiu distuleris? neque enim hoc tuum factum, culpa vacare potest. Annos duodecim aut plus eo, huius libri editionem, siue id tua, siue alterius opera fieret, attente expectaui: quod si Gesnero fuissem obsequutus, aliquot annis tuam anteuertissem editionem. Nunquam tamen editurus fuissem, nisi & summa eius viri erga me authoritas, & mea quoque erga præceptorem obseruantia, nolentem atque inuitum impulisset. Sed quo pacto fallacia alia, aliam trudat, seque sufficienter malis artibus imbutum omnibus persuadeat, imprudentis imposturæ nomine me reprehendit,: nesciuisse neque verba & remedia immutare, neque longius tempus editioni concedere, quibus impostura tegeretur. At eo ipso, & illarum artium vsus atque exercitij suspicione me liberat omni, & instruere eius artis præceptis & institutis perinde vafrè conatur, ac si inde à paruulo eam artem didicisset, longoq; vsu confirmasset. Sed quas quisque norit, has exerceat artes. Ego & honestiore sum loco natus, & melius educatus, & probioribus amicis vsus, quam vt mihi Valetij scholam frequentare, vel artes eas libeat exercere. Atque hæc quidem sunt illa, quæ conuiciator ille titubans, argumentorum vicem obtinere, & accusationi suæ

fidem

fidem facere posse, existimat. His cum ita titubarit, quò reuertatur non habebit.

Iam si spectare libeat ea, quæ nihil habent propositi præter contumeliam: ait se mea nugamenta silentio præterire velle: sed si res penitius inspiciatur, id malignus conuiciator agit, vt & simplici synteraque narratione mea prætermissa, ad euomendum virus acerbitatis suæ plus temporis haberet, & ne ex meæ Præfationis verbis cognita causa, bonis viris, quanta me iniuria afficiat, appareret. Sunt autem per vniuersum eius epistolium sparsa, sanè quàm acerba, dira, horrenda conuicia, eaque & in me, & in Gesnerum, & in ipsum etiam opus perquam effrenatè proiecta. Mihi quidem tentat doli mali, furti, plagij, latrocinij, impietatis crimina inferre: quorum ego beneficio gratiaque Dei, nec conscientia apud me ipsum, nec suspicione etiam, nedum fama apud meos premor. Quo fit, vt hæc eo maiore, excelsioreque animo mihi contemnenda ducam. Ac quoniam ille mihi verbis Euripidis abusus, capitis periculum minitatur: hoc profiteor, si iure causa debeat agi, ille conuiciator, in se potius hæc & scelera & supplicia omnia recipere necesse habeat, quàm me eorundem reum esse, sufficienti probatione euincere & confirmare, nedum fugam persuadere possit.

His contumelijs ac conuicijs, impudentissi-

mum etiam hoc mendacium infercit, quod dicit: me, vbi in Hollerij messem placidißimam oculos coniecissem, meam compreßis labris cœpisse comminisci. Quod ipsum quàm falsum sit, intelligunt ij, qui vel Viatici noui Titulum, vel meam in eundem Præfationem, leuiter modo aspexerint. Verba Præfationis meæ, lubet huc afferre, vt ipsa veritas, falsumq́ melius discernantur. Optandum equidem fuisset, (scripsi) vt ipsemet author, quisquis tandem fuit (neq; enim cuiusquam nomē ascriptum liber habuit) hunc in lucem edidisset: quo laboris & ingenij sui laudem atq; præmium ipse tulisset, & liber elaboratior atq; perfectior exijsset. Et paulo post: Ac tale quid effecisse videtur, præsenti in libro, noster author, quisquis fuerit. Et rursus: Quæ quidem omnia, satis declarare possunt, cur hunc librum, aliena opera conscriptum, in publicum dederim, &c. Quin etiā, ne viderer velle vel minimam eius libri partem, mihi aut ascribere, aut arrogare, ipsißima authoris verba & remedia (id quod conuiciator improbus, in me reprehendit) ne quoquo modo ipsi authori vim facerē, intacta & immutata reliqui. Quod vero authoris nomen operi non præposuerim, non eo factum esse cōsilio, persuadeant sibi omnes, quod aut mihi eum voluerim arrogare, aut siue Hollerij, siue alterius honori turpiter detrahere, sed quod quis nam eius author fuerit, ignorauerim,

id quod ingenuè & liberè ita se habere, profiteor. Vtrum vero, quod ille asserit, Hollerij genuinum opus fuerit, an alterius alicuius viri docti, possem sanè id, siquidem quicquam laudis aut honoris Hollerij manibus essem detracturus, non obscuris significationibus, in dubium vocare. Noui viros graues, Hollerij ipsius fautores non postremos, de huius libri authore, dubitare. Et siquidem in Regia bibliotheca primum exemplar, vti fama est, sit repertum, dubitationis non leuis, hæc quoq; fuerit occasio. Verum vti dixi, cum de authore, mihi minimè constet; per me, Hollerij vt sit, licet, modo, cuius nam esset, ignorasse me, omnes intelligant.

Impudens etiam hoc mendacium est, quod inopia rei familiaris ad huius editionem libri impulsum me scribit. Fortaßis ipsi tam angusta res est domi, vt ad hos acquirendarum opum modos, confugere necesse habeat: ac deinde, vt solet in vitæ & morum censura, alios ex se æstimare: sic aliorum hominum facultates suarum fortunarum modo metitur. Mihi, quando mea sorte bene contentus sum, & coniunctam cum pietate αὐτάρκειαν vberrimi quæstus loco habeam, si nihil esset, nihil deesset tamen. Sed & Senatus populusque Tigurinus, pro eo ac est non solum diues, verum etiam in homines bonarum artium ac literarum studiosos, mirum in modum munificus ac liberalis,

ita mihi benè prospexit, vt non opus habeam, hoc ad parandas opes vel magistro vel duce. Quin ille potius hac se liberet cura, ne stultè & temerè omnia curando, nimiũ fatigata, quæ est aliâs male sana, mente, ex insano insanissimus fiat.

Quod ambitionis suspicione me grauare nititur, & acquirendæ gloriolæ studio, hoc opus à me editum fingit: id ipsum etiam inde accidit, quod ille ipse est laudis & gloriæ adeò cupidus, vt etiam ex effrenatè proiectis maledictis, laudem venetur: quam tamen apud scurras potius ac sibi similes, quam bonos ac graues viros consequetur. Et cum videret ipse, obscurius esse quàm ferre posset, nomen suum: hoc quasi incenso Dianæ templo, celebritatem aliquam nominis, quæsiuisse, satis illi fuit.

Sic quoque κλεπτικλέον *me alicubi vocat, quod non admodum curo: laudis enim studio nonnullo duci me, inficias non eo: optimus quisque maximè laudis studio ducitur: tamen de ea, quam in hoc scripto suo ipse tulit laudem, securum ipsum esse iubeo: hanc enim licet in triuio abiectam, non tollerem, nisi scurræ, mendacis, maledici, conuiciatoris laudem ferre vellem.*

Corniculam Aesopicam an Germanicam, lingua titubans, balbutiat, hæret. Corniculam seipsum vocet, qui in tam paruo epistolio, nil laudandum habet, præter arreptas ex Græcis

Poëtis,

Poëtis, atque in prauos ſuos vſus detortas ſententias. Quod ſi corniculæ nomen te grauat, recte vocaberis noctua inter cornices, vel aſinus inter ſimias. Cæterum meæ me Germaniæ nunquam puduit. Germanam enim gentem conſtat leuitatis & vanitatis nomine, nunquam malè: conſtantiæ contra atque fortitudinis cauſa bene ſemper audiſſe. Tu vide, quando patria dedecori tibi non eſt, ne tu ſis patriæ, vt perpulchrè Anacharſis Scytha, cuidam reſpondiſſe, perhibetur.

Nec à tua natura Vitilitigatoris nomen fuerit alienum. Nam cùm Marcus Cato litium auidos, & alienorum operum calumniatores, hoc nomine dignetur, te, quando eiuſmodi ergà me es, & prior ſine cauſa litem hanc moueris, poſthac omnes, hoc vtpote nomine dignum, nimirum appellabunt.

Rides præterea me, vt nouum Philoſophum Tigurinum, id quod ſolutiſsimæ eſt arrogantiæ, dum mihi illud exprobras, quod tute ipſe non es. Titulum hunc honoris, mihi Galli ipſi publice detulerunt, cæteræque nationes hactenus non inuiderunt, vtor enim modeſtè. Neq; enim ſapientiam mihi arrogo, ſed ſapientiæ ſtudium, quod nemo bonus improbarit. Tu vero hoc ante omnia vide, in Philoſophiæ ne, an vitæ, aut quod epiſtolium illud tuum inſtar aſini Cumæi prodit, neutro ſtudio profeceris. Non eſt Phi-

losophia populare artificium, ostentationi tantum paratum, sed in rebus ipsis, non in verbis ea consistit.

Similis planè est impotentiæ, quod ne à Conradi Gesneri clarissimi, doctissimiq́ viri manibus, os maledicum suum abstinere potest: sed dum ei, pro eo ac vrgebatur eius authoritatis pondere, vult tribuere aliquid, hanc maculam aspergere non veretur, quod se passus sit à me, in latrocinij societatem asciri.

Quin & Tigurinum solum infelix, miser ipse existimat: at qua fronte? quoue ore? Eo sane, quo de gratias agimus Deo, loco sunt res Tigurinæ, vt ne qua sit, his præsertim temporibus, in orbe terrarum, hac infelicior regio, diuinitus sit ac videatur exoptandum.

Sed & ipsi operi, quod Hollerij præstantissimi viri partum, is tantopere contendit, ego nec vnquam negaui, nec etiamnum nego: tantū illi tribuit ac fauet, vt in deteriorem partem detorto rhapsodiæ nomine, per contumeliam appellet. Nimirū malè sanus homo, ita & mente & lingua titubat, vt quæ laudare studuerit, ea reprehendat, quæ extollere affectet, ea deprimat. Illud vero cumprimis est deplorandū, quod cum effrenata ac furiosa maledicendi libidine, ad eorum, qui ipsum ne putarūt quidem vnquā vlla iniuria lacessendum, hominū famam, suis emen

titis

titis criminationibus aspergendã, ita petulanter efferatur: adeò tamen omnipotentis & sacrosancti Numinis veneratione & obseruantia omni valet, vt audeat ipso, ad dicendũ pro se testimonium producto, profiteri, se hæc nullo animi male morati maleq́ constituti impetu, non gloria, non odio cuiusquam commotum, scripsisse, quæ tantũ acerbitatis virus excernunt, tam impotentis animi tumores produnt, tantã rabiem spirãt. Videsis Valeti, ne quod alijs idem ausis, euenit sæpe, Deus ille sanctißimus ac sapientißimus, cuius numine minime est abutendum, aliquando magno cum dedecore, & damno toti generi mortalium, quo loco veritas sit, attestetur.

Sed cur est, quod singula sigillatim, contrà ac institueram, persequar? dicam semel quod res est, hunc vanitate vaniorem Vanetium, non vlciscendæ iniuriæ, nullã enim acceperat, sed inferendæ causa, ὥσπερ ἐρινὺς ἐκ τραγῳδίας, *ignominiosum, & conuicijs plenum scriptum, hoc prodidisse. Et sanè in vniuersum tam amarulentũ tamq́ impiũ est, vt nedũ bonorũ virorũ, sed perditißimorum quoq́, & sui etiã ordinis flagitiosorum hominũ aures facilè offendat. Quis enim vnquã grauiora conuicia, prodigiosiora mendacia, & vaniora maledicta, tam exiguo epistolio, coacernata, animaduertit? ita* ὅλας ἁμάξας βλασφημιῶν κατασκεδάσαι. *Quis magis alterius gloriæ anxiam orationẽ vel legit ipse vel audiuit lectã?*

Aut quis quæso vno in homine, qui tamen à se humani nihil alienum vult, tantum non omnis inhumanitatis virus absconditum crediderit? Verum non potuit homo obscurus, & maledicus, nec melius nec expreßius ingenij sui atque morum imaginem apud exteras quoque nationes imprimere, & hominibus sibi ignotis innotescere, quàm hac sua maledica & mendacijs repleta epistola. Ἀνδρὸς δὲ χαρακτὴρ ἐκ λόγου γνωρίζεται, *vt innuit vetus Poëta. Quemadmodum enim meretrices, vt quibus nullus inest pudor, ira, furijsque accensæ, solent ex triuio arrepta conuicia in aduersarios iacere: sic ipse quoque, animi impotens, quicquid maledictorum in buccam venit, imò sine pudore, impudens ipse, euomuit. At quàm sit periculosum Valeti, euomere imprudentius, quæ non rectè concoxeris, ex hoc tuo plus quàm præcoci epistolio, disce. Igitur manticam istam tuam à tergo tibi dependentem graui flagitiorum thesauro grauidam, anterius reuocato: quam vbi paulo diligentius inspexeris, cohibebis te forte posthac, si modo vlla te adhuc æqui bonique cura tangit, intra humanitatis, virilisque grauitatis limites. Sed cur id facturus sis minus, facilè video. Vt enim qui torpentia, stupidaque membra, vel ob id ipsum sana esse arbitrantur, quod præmortua sint, & sensus omnis, dolorisque expertia: sic tu quoque exporrecta fronte, fastu, ac verborum le-*

notinijs tumens, quin etiam lingua titubans, quid bonum, quid æquum, rectumq́ minime cernis. Missum itaq; te & nunc quidē, & in posterũ, faciã, vtcunq; sæuias, aut vanis, ementitisq́ latratibus, omnem humanitatem polluas. Sufficiat mihi hæc, & contra falsißima tua argumenta, & effrenatas criminationes, in medium produxisse.

His eius contumelijs ac conuicijs ita confutatis atq; explosis, superest, vt quid de facto meo statui velim, & bonos viros statuere existimē, paucis verbis exponam. Cum enim omnis eius facti ratio, partim Gesneri, partim meis ipsius verbis, cum Viaticum illud ederetur, exposita fuerit, nō necesse est, nunc eius explicationi diutius immorari. Quin etiam ideò hoc operam dedi, vt & Gesneri ad lectorem epistola, & mea dedicatoria in ipsum opus Præfatio, simul ederētur: vt ex his lector plenius ac melius omnem mei facti rationem cognosceret. Postquam igitur ex Academijs Galliæ & Italiæ, ad quas Medicinæ discendæ causa missus eram, in patriam redijssem & Gesnero præceptori, suppellectilem literariam meã omnem aperirem, inter alia quæ partim ex ore docentium excepta, partim aliunde exscripta, partim ab amicis donata habebam, multa forte, vt fit, lustrando, hunc etiam de curandis morbis librum vidit. Eum ipsum postquam paulò diligentius inspexisset, vt qui &

doctus & vtilis, nec prius vnquam editus, videretur: statim, vt aut ego ipsam, aut illi edendum traderem; me & tum quidem & postea etiam sæpius, hortari atq; etiam monere cœpit. Id cum ego non semel, honesto aliquo titulo recusassem: post multos tandem annos, nec nisi, vt ipse quoq; operi præfationem præfigeret, authotate tanti viri persuasus, & libri ipsius vtilitate, est consequutus. In quo quid peccatum esse poßit, non equidem video. Ac ante omnia quidem, eiusmodi est liber iste, vt luce hac sit dignißimus. Neq; enim solum plurimorum morborum, & quidem difficilium, curationem edocet facilem, exactam, methodicam, & exemplis particularibus accommodatam, sed rara etiam experimenta affert non pauca: tum quæ cuique affectui commoda esse poßint, non modò simplicia & composita, sed & ea, quæ à proprietate quadam specifica, eidẽ vel prosint vel obsint, pulcherrima, proponit atque disponit. His alijsq; de causis, cũ omni titulo & inscriptione vacaret, Gesneri authoritate, Viatici noui titulo est insignitus. Neq; verò incõmodè, vt opinor. Nã cũ de authore non modò tum temporis, sed ne hodie quidem satis constet (cuius nomen merito obtinuisset) ab eo, quod cùm styli, verborumq; elegantia, tum verò remediorum expertorum numero, nec non, quod quasi totius curatricis artis compendium videretur, viatici instar esset, est

nuncu-

nuncupatum. His alijsq́ commoditatibus, quibus liber abundabat, priuare rei Medicæ studiosos, num æquum fuit? diutius hæc priuatis cõmodis reseruare, num decuit? Sed nec vlla honesti ratio, factum hoc improbabit. Cum enim honestum pariter, æquumq́ sit ac videatur, vt homines sese mutuo, non modò non lædant, sed ijs potius rebus, quibus honestè ac piè possunt, iuuent ac tueantur: nefas ducebam, postquã duodecim aut etiam amplius annos, mihi ipsi, meisq́ priuatis vsibus reseruassem, diutius intra priuatos parietes tantum vitæ thesaurum occultare. Extare autem eiusmodi libros, qui ad communem hominum & singulorum valetudinem aut conseruandam aut recuperandam momenti plurimum habent, non Medicis solum ornamento est, sed ipsis ægrotis vtilitati. Multos inuenias etiamnũ hodie, qui licet ita multis prodesse possent, ij tamẽ aut odio, aut laboris impatientia, aut alijs deniq; de causis, quæ habẽt inuidẽt: id quod Ges. pro sua erga studia propensione, in ea quã operi præfixit Epistola, pulchrê monuit. Ego cũ nemini inuiderim, sed candide, nullis furtiuis colorib. ornatũ, nullis vel verbis vel rebus mutatum, qualem nactus fueram, bona fide, omnibus fruendum æquè atq; mihi proposuerim, præter rationem hoc meum factum damnari, nõ possum non dolere. Nouimus tot & tam pretiosos in omni Philosophia libros, paulatim esse

amiſſos, partim quidem flammis, aut bellorum tumultibus conſumptos atq; abreptos, vetuſtate partim ipſa corruptos, plurimos negligentia diſsipatos, aut inuidia ſuppreſſos. Quod cum ita ſit; omnes bonos viros, ſumma qua poſſunt contentione, anniti decet, vt pauci illi libri, qui ſoli adhuc nobis diuinitus, vt videtur, per multa ſecula conſeruati, ne noſtra culpa peſſum eant, incolumes conſeruentur. In hanc curam veteres cũ primis incubuiſſe, ſatis ſuperq; nobis hiſtoriæ declarant. Alios enim legas, maximis ſumptibus Bibliothecas collegiſſe, alios corroſos, laceros, corruptos, in integrum reſtituiſſe: alios ab alijs repertos, in lucem edidiſſe. Quod veterum ſtudium, etiam hodie magna cum laude multi præſtantes doctrina & eruditione viri, ſequuntur.

Atq; his quidem, cum ad confutandum criminationes huius, tum ad explicandas pariter atq; defendendas facti mei cauſas, adductus indicijs, & argumentis, hoc me conſequutum ſpero: vt ſi minus coërceri illius improbitas ac petulantia queat, tibi tamen candide lector, ita ſit excuſatione mea ſatisfactum, vt ipſe etiam exiſtimes, me non ideò vel doli mali, vel furti, vel latrocinij, vel alterius criminis accuſandum, quia inconſulto Valetio librum hunc in lucem dedi: præſertim eo, quem dixi, authore, & impulſore, ijs quas cõmemoraui de cauſis, eo quem oſtendunt & operi præfixa Præfatio, & ipſum

etiam

etium opus modo, in eos etiam quos nemo non optimos videt & iudicat, vsus. Extremum igitur erit illud meæ responsionis membrum, vt te vehementer iterum atque iterum rogem lector, ipse non solum hoc illius maledictis oppositum responsum meum, verum etiam hoc ipsum, quod is adeò indignis atq; iniquis traduxit modis factum, reliquaq; mea in rem medicam publicam studia atq; officia mea, in optimam partem semper accipias & interpretere. Quod vbi, vt spero, abs te impetrauero, ad maiora, quæ præ manibus habeo elaboranda, perficiendaq; opera, post habito omni maleuolorũ hominum liuore, me excitabis.

Vale.

ANTIQVISSIMA NOBILITATE, VIRTVTE

& doctrina præstantißimis viris, D. Iohan. Georgio & D. Christophoro ab Hinuuyl fratribus, dominis suis colendißimis, Casparus Vuolphius Medicus, Physicus Tigurinus. S. D.

ANTE *annos duodecim, cum Medicinæ discendæ atq; exercendæ gratia, Galliæ, Italiæq; celebriores Academias sequerer: fortè in ruderibus cuiusdam bibliothecæ veteris, hunc de curandis morbis libellum manu scriptum reperi. Eum ipsum vtrũ vtilitatis publicæ prouehendæ gratia in lucem darem, an meis ipsius priuatis vsibus conseruarem, diu multumq; mecum dubitaui. Ac supprimendi quidem huius causæ, cùm multæ, magnæ & graues occurrebant, tum illæ me potißimũ mouebant: quod viderem, partim huius generis scripta selectißima tàm à priscis, quàm à recentioribus doctoribus elaborata extare: partim esse plerosque in ea sententia, vt si quid habeant rarius, aut, vt ipsi vocant, secretius, idipsum sibi potius seruandum, quàm publicandum arbitrentur. Ex altera autem parte, Stoicorum non omnino improba sententia, qua homines hominum causa genitos asserunt, fecit, vt exi-*

vt existimarim nefas esse, occultare atque supprimere, quod multis vsui & vtilitati esse possit: in memoriam hoc Ennij Poetæ dictum reuocans, quod is qui de suo lumine, lumen alteri accenderit, facit, vt nihilominus ipsi luceat. In quacunque enim re aliquis cæteris præstat, ea de re hominibus bene mereri debet, & diuinam illam in nos benignitatem optimum quenque, hominem iuuando, quàm proximè imitari decet ac conuenit. Qua de causa cum nihil sit, mea quidem sententia, tàm proprium humanitatis atque amoris, quàm communicatio, & semper aliquid, vt Ciceroni placet, ad communem vtilitatem afferendum, putaui librum eum, cuius lectione sæpius mirificè sum & delectatus & adiutus, cõmunem multis faciendum: & siquidem culpa hoc meum factum vacare non possit, in temeritatis potius, quàm inuidiæ crimen incurrendum. Optandum equidem fuisset, vt ipsemet author, quisquis tandem fuit (neque enim cuiusquam nomen ascriptum liber habuit) hunc in lucem edidisset: quo laboris & ingenij sui laudem atque præmium ipse tulisset, & liber elaboratior ac perfectior exiisset. Requirit si quidem hoc argumenti genus, quod de morbis fœliciter curandis & commodè regendis ægris, tractat, ingenium fœlicissimum, iudicium summum, & experientiam longe maximam. Neq; enim frustra est, quod primo de Pulsuũ differen

tijs Galenus prodidit, tantam inquiens, in hac arte difficultatem esse & obscuritatem, vt si vel triplo longius spacium nobis concederetur, tamen nec tunc quidem exactè nos omnia cognoscere posse. Nam quemadmodum nihil est, nec pulchrius, nec vtilius, quàm multis & varijs morbis huius artis beneficio leuari, & optatum sentire restitutæ sanitatis fructum: sic videtur, tum propter subiectum adeò nobile, tum propter occasionem sanè quàm præcipitem, nec difficilius quicquam, nec magis laboriosum quàm de morbi specie rectè iudicare, & ea, quæ sint huic pariter & naturæ laborantis aptißima medicamenta, comparare. Est enim hoc vel præcipuum Medicæ artis officium, cùm ægri tùm morbi habere rationem. Et quanquam morborũ qui sub sensum cadunt, & per se ipsi, (quemadmodum in alijs rebus colores) percipiuntur, facilis sit perceptio & cognitio, facilisq́ proinde curatio: eorum tamen, quorum per media obseruatio fit, vt difficilis iudicatio, ita per medicamenta curatio est. Quin etiam ægri natura communis & propria (cuius tanta est, quanta ingeniorum diuersitas & in temperatione, conformatione, humorisq́ dominio versatur) curationis difficultatem auget. Ex his enim omnibus tandem colligendum, intelligendumq́ est, diætæ, vacuationis, alterationisue occasionem, vtendi modum, quantitatem & qualitatem. In

tanta

tanta autem rerum difficultate & confuſione, quæ in hac medicinæ parte obuia eſt, quis obſecro non animaduertat, tùm Methodo, per vniuerſalia, vt vocant, theoremata, cùm exercitatione ſeu experientia in particularibus exemplis, iuxta Galeni doctrinam (duobus inſtrumentis ad cuiuſq; artis ſcientiam comparandam neceſſarij) ſopus eſſe? Οὐδὲν γὰρ, inquit Xenophon, ὅτως εὔχρηστον, ὅτι καλὸν ἀνθρώποις ὡς ἡ τάξις: Et Methodi ignoratio, inquit Galenus, omnes diſſenſiones tum inter Medicos tum inter Philoſophos peperit. Hæc docet, quid primum eſſe debeat, quid ſecundum, quid denique tertium quartùmue. Experientiæ quoque tanta eſt neceſſitas, vt & ipſæ Methodi ſine exemplis, neque Galeno neq; Ariſtoteli doceri poſſe rectè, viſæ ſint: & Plato teſtatur, arduum eſſe abſq; exemplis res magnas lucidè oſtendere, vt non immerito dicendum ſit, particulari exercitatione Methodū explicari. Quiſquis igitur Methodo morbos curare inſtituerit, eamq; particularibus exemplis, vt fiat magis perſpicua atq; illuſtrior, applicuerit: is demum videbitur, magnum quiddam in re Medica præſtitiſſe: omnemq; eam, quæ in curandis morbis confuſa & ſine ordine proponitur, difficultatem, è medio tuliſſe. Ac tale quid effeciſſe videtur, præſenti in libro, noſter author, quiſquis fuerit. Methodo vtitur perſpicua, &

in opere practico perutili, quam particularibus exemplis perpulchrè accommodat. Rara affert multa, & experimenta non pauca hinc inde ſpargit. In plæriſque enumerat, tum ſimplicia, tum compoſita medicamenta ad ſingulos morbos, & circa finem Capitum ferè ſubiungit, quæ à totius ſubſtantiæ proprietate vel collo appenſa, vel interius aſſumpta morbis medentur. Deſtillatos liquores præſertim compoſitos, egregios paſsim præſcribit, aliaq́ medicamenta multa ingenioſè componit. Collegit plæraque ex antiquorum & probatorum Medicorũ ſcriptis magno iudicio, quorum pugnantes ſententias quandoque conciliat, raro ab eis diſſentit. Quamobrem cum ob has ipſas, quas modò diximus cauſas, aliasq́ multas, omnino idoneus ſit & dignus, qui à Medicis ad vias, profectionesq́ue circunferatur, præterea etiam Viatici inſtar, propter remediorum quæ continet præſtantiam, eſſe queat, non incommodè fortè Viatici noui (nimirum vt à Conſtantini illius viatico iam olim edito differret) nomen illi eſt impoſitum. Quæ quidem omnia, multaque alia, quæ, ne excedam ſcribendo modum Epiſtolæ, dedita opera nunc reticeo, ſatis declarare poſſunt, cur hunc librum aliena opera conſcriptum, in publicum dederim: vt intelligant nimirum omnes quàm vtilitatis publicæ ſim cupidus.

pidus. Cæterum quod hunc librum, vobis potius quã alijs, viri præstantißimi, dedicauerim, summus meus erga vos, perpetua cum obseruantia coniunctus amor, fecit. Cùm enim inde à teneris annis vobiscum vixerim familiariter, vosque ipsi tum temporis atque etiam adhuc, ita multis magnisque beneficijs & officijs prosecuti sitis, vt me totum vobis obligatum, deuinctumq́ teneatis: haud commitendum putaui, vt nullum omnino vel vestræ erga me beneuolentiæ, vel meæ erga vos gratæ voluntatis monumentum apud posteros extaret. Cumque vos, pro vestra ingenuitate & natura verè nobili, cùm omnis liberalis doctrinæ studiosos simul ac doctores, amore maximo complectamini: tum etiam ipsi in liberalium artium & bonarum literarum, imprimisque Iuris ciuilis studijs, magnificè liberaliterque educati sitis: arbitratus sum nullum vobis offerri potuisse munus, quod & dignius & gratius vobis esset. Quamobrem illud munus qualecunque, meæ erga vos beneuolentiæ atque obseruantiæ signum, vt benignis animis suscipiatis, ita mihi persuasi, vt nullis precibus impetrandum existimem. Illud potius à vobis vnicè peto & rogo, vt librum ipsum, ἀδέσποτον, in fidem tutelamque vestram recipiatis, ita facilè & omnium odium vitare poterit, & inuidiam sustinere.

Valete viri nobilißimi, & me, quod hactenus fecistis, amare pergite: & pupillum hunc, hilari fronte vobis adoptate. Tiguri Heluetiorum, Calendis Augusti, 1565.

V. P. D.

Casparus Vuolphius
Tigurinus Medicus
Physicus.

CON-

CONRADVS GESNERVS LECTORI, REI *Medicæ studioso S.*

AVARITIAE *affinium vitiorum nõ vnum genus est. Sunt qui res bonas, quibus ipsi nec vti nec frui queant, inuidentia ducti nõ communicant alijs, stolidi inuidiq́ potius quàm auari, & planè Canes (quod aiunt) ad præsepe. Sunt alij, illiberales illi magis quàm auari, qui mechanicorum & βαναύσων hominum more, res vtiles celant, vt soli ipsi fructum & lucrum inde capiant. His vitijs qui obnoxij non sunt, & quæ bona vtiliaque poßident, aut præstare alijs possunt, ea nec inuident cuiquam, nec celant & premunt, nec in ocio sibi alijsque inutili & damnoso versantur, neque pecunijs aceruandis inhiant: sed homines se esse, ad imaginem Dei conditoris factos, & hominibus natos, (hoc est, omni hominum generi, viuentium & posterorum: non patriæ solùm & amicis, vt veteres Philosophi censebant,) probè meminerunt, illi demum vt veræ pietatis officio hac in parte fungi, ita non exigua laude digni mihi videntur. Quibus ego* CASPARVM VVOLPHIVM *etiam, conciuem meum & collegam, neceßitudine non vulgari mihi de-*

uinctum, medicum sanè excellentem, adnumero. Hic enim cum aliquando librum hunc medicinalium curationum, nunquam prius editum, quod sciamus, mihi ostendisset: & ego multa vitæ vtilißima eo contineri animaduerterem, vt in publicum hunc ἀλασοτον thesaurum potius quàm librum, proferret, hortatus sum. Is verò pro suo candore non difficulter mihi morem geßit, nec sordido illo & vetere illiberalitatis prætextu, vti apud me voluit: non oportere scilicet, præclara medendi inuenta, quibus multi imperiti abuti possunt, in vulgus spargi. Atqui si malorum & imperitorum hominum abusus, à rerum bonarum communicatione deterrere nos deberet: omnia ferè illa quibus vescimur, alimur, & quouis modo vtimur ac fruimur quotidie, occultanda vel è medio tollenda fuerint. Quo nomine sanè optimi LECTORES, *plurimum vos Vuolphio nostro debere, si librum hunc diligenter euoluere, & quæ in eo traduntur in vsum vitæ conuertere volueritis, confessuros libenter non dubito. Quod si feceritis, sicut debetis, candidè: nec reprehenderitis alienam in eo culpam, vt quod alicubi fortè, quisquis est huius libri author à Galeni placitis, (vt circa sanguinis detractionem, nondum cõfirmata aut declinante nimiùm ætate, (Arabum fortè quorundam doctrinam*

ac

ac morem secutus, recesserit: hoc candore vestro eum excitabitis, vt aliquando me etiam hortante, cætera quæ ad aliorum morborum ac febrium curationem huic Commentario deesse videntur, de suis interea aßiduis obseruationibus, eâdem scribendi methodo ac breuitate, addenda explendaque suscipiat. VALETE.

INDEX RERVM SCI TV DIGNARVM, DE QVIBVS IN HOC LIbro tractatur.

A

Aqua

B

Fornax

Ouorum

Vasa

V

X

INDEX MORBORVM, DE QVIBVS IN HOC LIBRO tractatur.

A

C

Calculi

M.

N.

O

FINIS.